

Algemeen ambtsbericht Egypte

Datum   November 2021

Colofon

Plaats	Den Haag
Opgesteld door	DAF/AB

Inhoudsopgave

	Colofon	2
	Inhoudsopgave	3
	Inleiding	5
1	Politieke en veiligheidssituatie	7
1.1	Politieke ontwikkelingen	7
1.1.1	Algemeen	7
1.1.2	Ontwikkelingen onder de regering van al-Sisi	9
1.1.3	Politieke participatie en verkiezingen	11
1.1.4	Referendum april 2019	13
1.1.5	Protesten september 2019	14
1.1.6	Internationale betrekkingen	15
1.1.7	COVID-19 pandemie	17
1.1.8	Bestuurlijk	17
1.2	Veiligheidssituatie	17
1.2.1	Algemeen	17
1.2.2	Noord-Sinaï	20
1.2.3	Grens met Libië	25
1.3	Binnenlandse bewegingsvrijheid	26
1.4	Regeringsstrijdkrachten	27
1.4.1	Veiligheids- en inlichtingendiensten	27
1.5	Dienstplicht	28
1.5.1	Uitstel en vrijstelling van militaire dienst	30
1.5.2	Dienstplichtweigeraars, ontduikers van de dienstplicht en deserteurs	32
1.6	Gewapende opposanten	33
1.7	Gedwongen recruterings en ronseling	34
2	Identiteit, nationaliteit en documenten	36
2.1	Identificatieplicht en identificerende documenten	36
2.2	Nationaliteit	39
2.2.1	Nationaliteitswetgeving	39
3	Mensenrechten: naleving en schendingen	42
3.1	Algemeen	42
3.1.1	Vrijheid van meningsuiting en associatie	42
3.1.2	Vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging	48
3.1.3	Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	51
3.2	Toezicht en rechtsbescherming	56
3.2.1	Aangifte	57
3.2.2	Wetgeving	58
3.2.3	Rechtsgang	59
3.2.4	Arrestaties, bewaring en detenties	65
3.2.5	Doodstraf	68
3.2.6	Mishandeling en foltering	70
3.2.7	Verdwijningen en ontvoeringen, buitengerechtelijke executies en moorden	71
3.2.8	Bloed- en eerwraak	72
3.3	Positie van specifieke groepen	73
3.3.1	Etnische minderheden	73
3.3.2	Staatloze Palestijnen	75

3.3.3	Religieuze minderheden	77
3.3.4	Leden van oppositiepartijen/ politieke activisten	80
3.3.5	Journalisten en bloggers	83
3.3.6	Mensenrechtenverdedigers	84
3.3.7	LHBTI	86
3.3.8	Vrouwen.....	90
3.3.9	Besnijdenis van meisjes en vrouwen	95
3.3.10	(Alleenstaande) minderjarigen	98
4	Vluchtelingen en ontheemden	100
4.1	Vluchtelingen, asielzoekers en migranten	100
4.2	Opvang en bescherming van vluchtelingen	101
4.3	De positie van vluchtelingen en asielzoekers uit Syrië en staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte.....	103
4.4	Binnenlandse ontheemden.....	105
4.5	Irreguliere migratie en grensbewaking	105
5	Uitreis en terugkeer	107
5.1	Legale uitreis	107
5.2	Terugkeer.....	109
5.2.1	Ondersteuning aan terugkeerders.....	110
6	Bijlagen	112
6.1	Gebruikte openbare bronnen.....	112
6.2	Lijst van afkortingen	116
6.3	Kaart van Egypte.....	118

Inleiding

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van de gestelde vragen en genoemde aandachtspunten in de *Terms of Reference* (ToR) van het ministerie van Justitie en Veiligheid van 24 maart 2020. Een geanonimiseerde versie van deze ToR is tezamen met het ambtsbericht gepubliceerd op de website van de rijksoverheid.

In dit algemeen ambtsbericht wordt de situatie in Egypte beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielaanvragen van personen die afkomstig zijn uit dit land en voor de besluitvorming over terugkeer van afgewezen Egyptische asielzoekers. Dit ambtsbericht gaat in op de thema's en vragen die worden gesteld door het ministerie van Justitie en Veiligheid en is een samenvatting van verkregen feitelijke informatie. Het is geen beleidsstuk en geeft niet de visie van de regering of het beleid jegens een land of regio weer, noch bevat het conclusies ten aanzien van het vreemdelingenbeleid.

De verslagperiode beslaat de periode juli 2013 tot en met september 2021.¹ Hoofdstuk vier bevat, in aansluiting op het thematisch ambtsbericht over de positie van Syriërs in Egypte van december 2018, een actualisering van informatie over verblijfsmogelijkheden van Syriërs en staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte.² Belangrijke ontwikkelingen worden in het ambtsbericht tot aan de publicatiedatum meegenomen. Dit ambtsbericht betreft een feitelijke, neutrale en objectieve weergave van de bevindingen gedurende de onderzochte periode en biedt geen beleidsaanbevelingen.

Dit ambtsbericht is opgesteld aan de hand van openbare en vertrouwelijke bronnen waarbij gebruik is gemaakt van zorgvuldig geselecteerde, geanalyseerde en gecontroleerde informatie. Bij de opstelling is onder meer gebruik gemaakt van informatie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en door relevante overheidsinstanties. De passages in dit ambtsbericht berusten op meerdere bronnen, tenzij anders vermeld of in het geval van algemeen onbetwiste feiten. De geraadpleegde openbare bronnen zijn opgenomen in de literatuurlijst.

Een deel van de gebruikte vertrouwelijke informatie is ingewonnen tijdens telefonische interviews met deskundigen alsmede verkregen gedurende een dienstreis in september 2021 naar Caïro in Egypte. Daarnaast is gebruik gemaakt van vertrouwelijke informatie afkomstig van de diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland in Egypte en andere vertrouwelijke bronnen. De op vertrouwelijke basis ingewonnen informatie is voornamelijk gebruikt ter ondersteuning en aanvulling van passages die zijn gebaseerd op openbare informatie. De vertrouwelijke bronnen zijn in het voetnotenapparaat aangemerkt als 'vertrouwelijke bron' en voorzien van een datum.

Hoofdstuk één behandelt de recente politieke en veiligheidssituatie in Egypte. Hoofdstuk twee gaat in op de nationaliteitswetgeving en beschrijft de ontwikkelingen op het gebied van documenten in Egypte. In hoofdstuk drie worden de ontwikkelingen op het gebied van de eerbiediging van de mensenrechten in het land

¹ Dit ambtsbericht is het eerste *algemene* ambtsbericht over Egypte. Het begin van de verslagperiode is gerelateerd aan de machtsovername door de huidige regering van president Al-Sisi.

² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, december 2018, Thematisch ambtsbericht Positie van Syriërs in Egypte van december 2018 | Ambtsbericht | Rijksoverheid.nl.

beschreven. Hoofdstuk vier gaat in op de situatie van vluchtelingen en ontheemden in Egypte. Hoofdstuk vijf, ten slotte, gaat vooral in op de terugkeer naar Egypte.

1 Politieke en veiligheidssituatie

1.1 Politieke ontwikkelingen

1.1.1 Algemeen

Egypte, momenteel met volgens de Egyptische overheid meer dan 102 miljoen inwoners³, kent één van de snelst groeiende bevolkingen ter wereld. Het aantal Egyptenaren is sinds 1987 verdubbeld en ondanks pogingen om het vruchtbaarheidscijfer te verlagen (nu 3,3 kinderen per vrouw; meer dan 5 in de jaren tachtig⁴), verwachten de Verenigde Naties (VN) dat de bevolkingsomvang tegen 2050 de 160 miljoen bereikt. Die bevolking leeft in een land dat, hoewel vrij groot, grotendeels uit woestijn bestaat. Ongeveer 95% van de Egyptenaren leeft op 5% van het land; in het bijzonder de Nijldelta. Een op de vier Egyptenaren woont in Groot-Cairo, een agglomeratie die zich meer dan veertig kilometer van het historische centrum uitstrekt.⁵ De regering en de verschillende ministeries bevinden zich in Cairo. De regering bouwt op ongeveer 45 kilometer ten oosten van Cairo een nieuwe administratieve hoofdstad.⁶

De Egyptische regering meldde de afgelopen jaren een sterke groei van het bruto binnenlands product (bbp) van 5,3% in 2018 en 5,6% in 2019. Ondanks de COVID-19 pandemie groeide de Egyptische economie vorig jaar met 3,6%. Een snelgroeiende olie- en gasector draagt, aldus de autoriteiten, bijna 24% bij aan het bbp van Egypte.⁷ De gemiddelde Egyptenaar merkte overigens weinig van de economische groei. De koopkracht bleef achter of nam zelfs af, omdat door het hervormingsprogramma (2016-19) van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) een aantal subsidies van eerste levensbehoeften afgebouwd dienden te worden. De regering begon daarom met grootschalige sociale ontwikkelingsprogramma's zoals *Hayah Karima (a Decent Life)*⁸ en *Takaful and Karama*⁹. Hieronder vallen vooral verbeteringsprogramma's in het rurale arme zuiden, alsmede een pensioenfonds voor werknemers (in de formele sector). Tijdens de COVID-19 pandemie (zie paragraaf 1.1.7) kregen een groot aantal mensen een (bescheiden) steun uit een overheidsfonds ter compensatie van verlies aan inkomsten door COVID. Ook nam de overheid het advies van het IMF ter harte om de mogelijkheden te vergroten voor vrouwen om arbeid te verrichten, bijvoorbeeld ook nachtarbeid. Egypte is bovendien bezig met grootschalige kanaliseringprogramma's om efficiënt gebruik van water te

³ Egypt state information service, *CAPMAS: Egypt's population at home reached 102 million*, 6 juli 2021, CAPMAS: Egypt's population at home reached 102 million-SIS. Volgens het Central Agency for Public Mobilization and Statistics (CAPMAS) kent Egypte in juli 2021 een bevolkingsomvang van 102 miljoen personen. Sinds begin oktober 2020 tot en met juli 2021 was dat een toename met bijna 1 miljoen inwoners; andere bronnen hanteren als schatting 104 miljoen inwoners. Zie hoofdstuk 4.

⁴ Zie ook Demographic research, *Exploring the fertility rate in Egypt*, volume 37, p.998, 2017, Exploring the fertility trend in Egypt (demographic-research.org).

⁵ The Economist, *Egypt is again under military rule, but Sisi lacks Nasser's appeal*, 24 augustus 2021, <https://www.economist.com/special-report/2021/08/24/egypt-is-again-under-military-rule-but-sisi-lacks-nassers-appeal>; Zilla Press, *Greater Cairo*, Greater Cairo (alrahalah.com), geraadpleegd 4 november 2021. Onder Groot-Cairo wordt verstaan de provincie Cairo en delen van de provincies Giza en Qalubiya.

⁶ Aljazeera, *Why is Egypt building a new capital?* 5 juli 2021, Why is Egypt building a new capital? | Opinions | Al Jazeera.

⁷ The Economist, *Egypt is again under military rule, but Sisi lacks Nasser's appeal*, 24 augustus 2021; Bij een wisselkoers van 1 Egyptische pond is 0,05 Euro. Geraadpleegd 22 september 2021. Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO.

⁸ UN Sustainable development goals, *Decent Life (Hayah Karima): Sustainable Rural Communities*, Decent Life (Hayah Karima): Sustainable Rural Communities - United Nations Partnerships for SDGs platform, geraadpleegd 8 oktober 2021.

⁹ The World Bank, *Takaful and Karama: a social safety net that promotes Egyptian women empowerment and human capital*, 17 november 2020, Takaful and Karama: A Social Safety Net project that Promotes Egyptian Women Empowerment and Human Capital (worldbank.org)

bereiken maar ook om op deze manier de economische situatie in het agrarische zuiden in hoog tempo te verbeteren. Het land werkt tevens veel aan de verbetering van de infrastructuur zoals wegen, treinverbindingen en het verder bevaarbaar maken van de Nijl.¹⁰

Eind 2020 was tien procent van de bevolking werkeloos. De werkeloosheid onder jongeren bedroeg eind 2020 zesentwintig procent. Meer dan dertig procent van de Egyptenaren viel aan het einde van dat jaar onder de officiële armoedegrens van 857 Egyptische pond (Euro 46,50) per maand.¹¹ Het creëren van banen is voor de Egyptische regering een topprioriteit. Het grootste gedeelte van de instroom van ongeveer 800.000 jonge mensen per jaar op de arbeidsmarkt staat helaas als werkzoekend geregistreerd, of vond een baan in de informele sector. Deze sector, die volgens sommigen tweederde van de algemene economie uitmaakt, biedt werkgelegenheid en fungeert als vangnet maar draagt geen belasting af ten behoeve van overheidsbeleid (bijvoorbeeld voor de zorg en het onderwijs) en biedt weinig zekerheden voor met name de kwetsbare groepen zoals vrouwen en gehandicapten.¹²

Onderstaand volgen de belangrijkste politieke ontwikkelingen van het afgelopen decennium; een decennium dat zich kenmerkte door twee grote volksopstanden, een machtsovername en veel politiek geweld in Egypte.¹³

Het einde van het bewind van president Mubarak

Op 25 januari 2011 begon een volksopstand waarin honderdduizenden demonstranten op het Tahrirplein in Caïro het aftreden van toenmalig president Hosni Mubarak eisten. De slogan van de opstand was "aysh, hurriya wa' adala 'ijtima'iyya": brood, vrijheid en sociale rechtvaardigheid. President Mubarak werd, onder druk van het leger, gedwongen af te treden na aanhoudende protesten tegen diens bewind. Onder de betogers vielen (dodelijke) slachtoffers door gewelddadig optreden van de veiligheidsdiensten. Mubarak kondigde na achttien dagen van protesten zijn aftreden aan.¹⁴

De Moslimbroeders¹⁵ aan de macht

In het machtsvacuüm nam het hoogste legerorgaan, de *Supreme Council of Armed Forces* (SCAF), de macht over. Niet iedereen in Egypte was daar gelukkig mee en er vonden nog regelmatig kleine demonstraties plaats. In januari 2012 werden volgens de SCAF-roadmap parlementsverkiezingen gehouden. De Moslimbroederschap (MB),

¹⁰ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021.

¹¹ European Commission- ECHO, *Factsheet on Egypt of January 2021*, 28 januari 2021, ECHO Factsheet – Egypt – January 2021 - Egypt | ReliefWeb; The Economist, *Egypt is again under military rule, but Sisi lacks Nasser's appeal*, 24 augustus 2021; Bij een wisselkoers van 1 Egyptische pond is 0,05 Euro. Geraadpleegd 22 september 2021. Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO.

¹² Vertrouwelijke bron, 8 oktober en 18 november 2021; Journal of International Affairs, Mohamed Soliman, *Egypt's informal economy: an ongoing cause of unrest*, 29 oktober 2020, Egypt's Informal Economy: An Ongoing Cause of Unrest | JIA SIPA (columbia.edu). Dit artikel geeft onder meer aan: In het huidige Egypte vertegenwoordigt de informele economie tot 50% procent van het Bruto Binnenlands Product van het land, zorgt voor 68 procent van de nieuwe banen en neemt elk jaar met een procent toe in omvang ten opzichte van de formele economie.

¹³ Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

¹⁴ The Guardian, *Egypt: why 25 January will be a date enshrined in the country's history*, 5 februari 2011, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/feb/05/egypt-rebirth-of-a-nation>; Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

¹⁵ Al-Jazeera, *Egypt upholds life sentences for 10 Muslim Brotherhood figures*, 12 juli 2021, Egypt upholds life sentences for 10 Muslim Brotherhood figures | Muslim Brotherhood News | Al Jazeera. De Moslimbroederschap, opgericht in 1928 in Egypte door Hassan al-Banna, roept op om de islam centraal te stellen in het openbare leven. De Moslimbroederschap werd de belangrijkste oppositiebeweging in Egypte, ondanks decennia van repressie, en heeft afgeleide bewegingen en politieke partijen in de hele moslimwereld geïnspireerd. De Moslimbroederschap bleef verboden in verschillende landen, waaronder Egypte vanwege zijn vermeende banden met "terrorisme". De huidige leider is Mohamed Badie. Hij werd tot levenslange detentie veroordeeld. Los Angeles Times, *Egypt court upholds life sentences for 10 Islamists*, 11 juli 2021, Egypt court upholds life sentences for 10 Islamists - Los Angeles Times (latimes.com). Voor meer informatie zie: Britannica, *Muslim Brotherhood*, Muslim Brotherhood | Definition, History, Beliefs, & Facts | Britannica, geraadpleegd 1 oktober 2021.

ongekend populair in de maanden na de revolutie, won daarin de meerderheid van de zetels. Ook de presidentsverkiezingen in de zomer van datzelfde jaar werden gewonnen, zij het nipt met 51.7%, door de kandidaat van de Moslimbroeders, Mohamed Morsi.¹⁶

Na de verkiezingen stuurde president Morsi minister van Defensie Tantawi¹⁷ en stafchef Anan met pensioen en stelde generaal Abdel Fatah al-Sisi aan als minister van Defensie. De populariteit van de regering van de MB nam af en in april 2013 riepen demonstranten op tot vroege verkiezingen.¹⁸

Machtsovername door het leger

Na aanhoudende protesten zette in juli 2013 het leger, geleid door generaal al-Sisi, Morsi af. In de volgende twee maanden organiseerden pro-Moslimbroederschap demonstranten twee grootschalige sit-ins in Caïro en kleinere protesten in geheel Egypte in reactie op de machtsovername en het afzetten van Morsi. In antwoord op de protesten beschoten de politie en het leger meerdere keren demonstranten. Als gevolg hiervan kwamen, volgens mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* (HRW), 1.150 demonstranten om het leven. Alleen al bij de ontruiming op klaarlichte dag op 14 augustus 2013 van een geweldloos protest op het Rabaa-plein in Caïro kwamen meer dan achthonderd demonstranten om. Duizenden demonstranten werden opgepakt. De Moslimbroederschap in Egypte werd wederom verboden.¹⁹ Zie ook paragraaf 3.2.5. In een weinig democratisch proces, in een context van repressie van opposanten, werd al-Sisi in mei 2014 tot president verkozen.²⁰ Hij bekleedt deze functie tot op heden. In 2018 werd al-Sisi herkozen in een verkiezing, waarin zijn enige tegenstander zijn steun voor de zittende president uitsprak. Grondwetswijzigingen die in 2019 in een streng gecontroleerd referendum werden aangenomen, hebben de macht verder geconcentreerd en het al-Sisi mogelijk gemaakt om tot 2030 in functie te blijven. In 2019 overleed voormalig president Morsi in gevangenschap. Mubarak overleed een jaar later op 91-jarige leeftijd. Hij bracht het grootste deel van zijn laatste jaren door onder bewaking in een militair ziekenhuis.²¹

1.1.2

Ontwikkelingen onder de regering van al-Sisi

Al-Sisi stelde tot doel te hebben om orde en stabiliteit te brengen. Hij beknotte de macht van de Moslimbroederschap in Egypte en trad op tegen terreur van extremistische moslims. De Egyptische regering voerde het afgelopen decennium onder president al-Sisi economische hervormingen door die bijdroegen aan een hogere economische groei. De banengroei bleef echter achter, terwijl de bevolking in hoog tempo doorgroeide. Egypte kent een hoge werkloosheid, zeker onder vrouwen

¹⁶ The New York Times, *Islamists win 70% seats in the Egyptian parliament*, 21 januari 2012, <https://www.nytimes.com/2012/01/22/world/middleeast/muslim-brotherhood-wins-47-of-egypt-assembly-seats.html>; Aljazeera, *Celebrations in Egypt as Morsi declared winner*, 24 juni 2012, <https://www.aljazeera.com/news/2012/6/24/celebration-in-egypt-as-morsi-declared-winner>; Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

¹⁷ The New York Times, *Mohamed Hussein Tantawi, 85, Dies; Led Egypt After Mubarak's Fall*, 26 september 2021, Mohamed Hussein Tantawi, 85, Dies; Led Egypt After Mubarak's Fall - The New York Times (nytimes.com).

¹⁸ HRW, *All according to plan. The Rab' a massacre and mass killings of protesters in Egypt*, 12 augustus 2014, <https://www.hrw.org/report/2014/08/12/all-according-plan/raba-massacre-and-mass-killings-protesters-egypt>; Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

¹⁹ HRW, *All according to plan. The Rab' a massacre and mass killings of protesters in Egypt*, 12 augustus 2014, <https://www.hrw.org/report/2014/08/12/all-according-plan/raba-massacre-and-mass-killings-protesters-egypt>; Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

²⁰ BBCnews, *Egypt election: Sisi secures landslide win*, 29 mei 2014, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-27614776>. Het officiële opkomstpercentage was 46%; in werkelijkheid lag dit veel lager. De Moslimbroederschap had opgeroepen tot een boycot van de verkiezingen. De enige andere kandidaat erkende zijn nederlaag, maar stelde dat er onregelmatigheden hadden plaatsgehad gedurende het verkiezingsproces; The Guardian, *Abdel Fatah al-Sisi won 96.1% of vote in Egypt presidential election, say officials*, 3 juni 2014, Abdel Fatah al-Sisi won 96.1% of vote in Egypt presidential election, say officials | Abdel Fatah al-Sisi | The Guardian

²¹ Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021; VRT NWS Jos de Greef, *Onvrede in Egypte barst uit, maar "niemand weet waar dit gaat eindigen"*, 27 september 2019; BBC, *Egypt President Abdul Fattah al-Sisi: Ruler with an iron grip*, 1 december 2020.

en jongeren.²² In een opiniepeiling uit december 2020 over de Arabische lente door de Britse krant *The Guardian* gaf 38% van de Egyptische respondenten aan slechter af te zijn dan voor de revolutie, maar verklaarde 23% van de Egyptische deelnemers het nu beter te hebben met 39% daartussen.²³ Miljoenen Egyptenaren zagen hun levensomstandigheden verslechteren²⁴ onder de regering van al-Sisi en bovendien werd diens bestuur repressiever.²⁵ Sinds april 2017 gold in het hele land de noodtoestand, nadat er minstens 44 doden vielen bij een aanslag op twee Koptische kerken.²⁶ Op 25 oktober 2021 kondigde president al-Sisi via de sociale media aan dat hij de noodtoestand voor het hele land had beëindigd met uitzondering van delen van de Sinai. De president stelde dat Egypte inmiddels veilig en stabiel was.²⁷ De Egyptische Tweede kamer (zie paragraaf 1.1.3) keurde evenwel op 31 oktober 2021 amendementen op een drietal wetten goed waarmee de wetgevende, rechterlijke en uitvoerende macht van de president en het leger werd geconsolideerd na het einde van de noodtoestand. Het betreft terrorisme gerelateerde maatregelen en zaken, het versterken van de militaire jurisdictie over een reeks openbare voorzieningen en de vereiste dat onderzoekers toestemming vragen aan het ministerie van Defensie voordat ze informatie verkrijgen of publiceren over de strijdkrachten en haar vroegere en voormalige leden.²⁸ Een aantal Egyptische mensenrechtenorganisaties stelt in een gezamenlijke verklaring dat het voortbestaan en versterken van wetgeving die de bescherming van mensenrechten ondermijnt in de praktijk een bestendiging van de noodtoestand impliceert.²⁹

Door de noodtoestand verkregen de veiligheidsdiensten meer macht zonder dat daar controlemechanismen (zoals rechterlijke goedkeuring) tegenover stonden. Zo

²² Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

²³ The Guardian Yougov poll, *Life has got worse since Arab spring, say people across the Middle East*, 17 december 2020, <https://www.theguardian.com/global-development/2020/dec/17/arab-spring-people-middle-east-poll>.

²⁴ Middle East Eye, *Egypt's food price crisis: 'How are we supposed to eat?'* 24 maart 2017, VRT NWS Jos de Greef, *Onvrede in Egypte barst uit, maar "niemand weet waar dit gaat eindigen"*, 27 september 2019; VRT NWS *Een acteur, Twitter en een mediaoorlog: wat zit er achter de huidige onrust in Egypte?* 27 september 2019;

²⁵ Freedom House, Egypt, *Freedom in the world report 2019*.

²⁶ HRW, *Egypt: horrific Palm Sunday bombings*, 12 april 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/04/12/egypt-horrific-palm-sunday-bombings>; BBC News, *Egypt declares state of emergency after deadly church attacks*, 10 april 2017; Volgens BBC News omvatte de noodtoestand onder meer de volgende maatregelen: Verdere restricties van de bewegingsvrijheid en de vrijheid van vereniging en vergadering, het monitoren van alle vormen van communicatie in Egypte, de mogelijkheid voor de president om mediaorganisaties te confisqueren of sluiten, de mogelijkheid om bezittingen onder controle te plaatsen van de veiligheidsdiensten, de mogelijkheid om de veiligheidsdiensten in te zetten om maatregelen te handhaven, de mogelijkheid tot het arresteren van eenieder die ervan wordt verdacht de maatregelen binnen de noodtoestand te hebben overtreden. BBC News, *Egypt declares state of emergency after deadly church attacks*, 10 april 2017.

²⁷ The New York Times, *Egypt's Leader Ends State of Emergency, Says It's No Longer Needed*, 26 oktober 2021, *Egypt's Leader Ends State of Emergency, Says It's No Longer Needed* - The New York Times (nytimes.com).

²⁸ Mada Morning Digest, *Days after retraction of emergency law, House votes on amendments further increasing powers of executive, military*, 1 november 2021; Mada Morning Digest, *House approves laws consolidating executive, military powers days after end of state of emergency*, 2 november 2021. De wijzigingen in het wetboek van strafrecht, de wet bescherming openbare voorzieningen en de wet terrorismebestrijding werden op 23 oktober door de regering aan de Tweede Kamer aangeboden. De strijdkrachten krijgen hiermee een permanente juridische controle over een reeks faciliteiten, waaronder elektriciteitsstations, -torens en -netwerken, gasleidingen, olievelden, spoorwegen, wegennetwerken, bruggen en andere infrastructuur. Burgers die worden beschuldigd van het betreden of beschadigen van faciliteiten kunnen door militaire rechtbanken worden berecht. Wijzigingen in de antiterroriswetten maken het de president mogelijk om, wanneer hij een avondklok of evacuatie in een bepaald gebied beveelt, een ambtenaar te selecteren of te delegeren die verantwoordelijk is om dergelijke maatregelen uit te voeren. De president kan ook gevangenisstraffen van drie tot vijftien jaar of boetes tot 100.000 Egyptische ponden (5.475 Euro) laten opleggen voor het overtreden van de avondklok of het overtreden van evacuatiebevelen. Ook het boetebedrag voor het filmen, opnemen, uitzenden of vertonen van feiten uit aan terrorisme gerelateerde proceszittingen is in het wetsontwerp verhoogd. De mogelijke boetes voor onderzoek zonder de vereiste toestemming naar het optreden van de strijdkrachten liggen tussen 5.000 en 50.000 Egyptische ponden (274 en 2.740 Euro) met gevangenisstraffen tussen zes maanden en vijf jaar; The New York Times, *Egypt Poised to Expand Security Powers of President and Military*, 1 november 2021, *Egypt Poised to Expand Security Powers of President and Military* - The New York Times (nytimes.com); Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 2 november 2021; vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

²⁹ AFTE, Egypt: *Arsenal of repressive laws ensure continuation of permanent state of emergency*, 26 oktober 2021, *Egypt: Arsenal of repressive laws ensure continuation of permanent state of emergency* - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org); The Independent, *After scrapping emergency law powers in Egypt, Sisi took them back, this time permanently*, 4 november 2021, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/egypt-sisi-emergency-biden-law-b1950698.html>

konden de autoriteiten bijvoorbeeld mensen arresteren zonder dat daar een arrestatiebevel aan ten grondslag lag en konden zij huizen doorzoeken zonder huiszoekingsbevel. Volgens mensenrechtenorganisatie HRW zetten de veiligheidsdiensten marteling en gedwongen verdwijningen op een systematische manier in tegen allerlei tegenstanders.³⁰ Vanaf 2013 nam het aantal massaprocessen toe evenals het gebruik van de doodstraf. Veel burgers werden door militaire rechtbanken veroordeeld, waaronder ter dood.³¹ Zie paragraaf 3.2.5. Er bestaat momenteel bijna geen politieke oppositie meer van enige betekenis omdat afwijkende meningen strafrechtelijke vervolging tot gevolg kunnen hebben en zelfs kunnen leiden tot gevangenisstraf. Burgerlijke vrijheden zoals persvrijheid en vrijheid van vergadering zijn zeer ingeperkt. Volgens de Amerikaanse ngo *Freedom House* (FH) kunnen veiligheidsdiensten in Egypte opereren in een klimaat van straffeloosheid zonder verantwoording af te hoeven leggen voor eventueel gepleegde mensenrechtenschendingen.³² Zie verder hoofdstuk 3. Het uitblijven van sociaaleconomische vooruitgang voor vele Egyptenaren, samen met het gebrek aan mogelijkheden om grieven te uiten, leiden tot nieuwe protesten zoals die van september 2020 of de zelfverbranding van Mohamed Hosni op 12 november 2020. Op de bescheiden protesten van september 2020 volgden honderden arrestaties.³³

1.1.3 *Politieke participatie en verkiezingen*

De Grondwet geeft aan dat Egypte een republiek is geleid door een gekozen president en een parlement bestaande uit een tweede (Huis van Afgevaardigden) en een eerste Kamer (Senaat).³⁴

Volgens de grondwet hebben burgers de mogelijkheid om een politieke partij te vormen en te registreren. Volgens deze wet moeten nieuwe partijen minimaal vijfduizend leden hebben uit ten minste tien provincies. Politieke partijen kunnen volgens de grondwet ook niet ontbonden worden tenzij dit op grond van een rechterlijke uitspraak gebeurt.³⁵ Volgens de grondwet hebben de burgers de mogelijkheid om hun regering te kiezen in vrije en eerlijke verkiezingen waarin zij in het geheim hun stem kunnen uitbrengen onder algemeen en gelijk stemrecht. In de praktijk worden burgers echter beperkt in hun vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vereniging en vergadering.³⁶ Zie ook de paragrafen 3.1.1 en 3.1.2 alsmede over leden van oppositiepartijen / politiek activisten paragraaf 3.3.4.

Parlementaire verkiezingen

In 2015 en in 2020 vonden de parlementaire verkiezingen plaats. In 2020 vonden naast parlamentsverkiezingen ook verkiezingen voor de opnieuw ingestelde senaat plaats. Nationale en internationale waarnemers beoordeelden deze verkiezingen in 2020 als professioneel georganiseerd, hoewel er ook zorg werd geuit over opgelegde restricties ten aanzien van de vrijheid van meningsuiting en restricties voor burgers om vreedzaam bijeen te komen en om zich te verenigen.³⁷ Bij de parlementaire

³⁰ HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p8-9; HRW, *No one cared he was a child, summary*, 23 maart 2020.

³¹ HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p8-9; HRW, *No one cared he was a child, summary*, 23 maart 2020; Reprieve, *The death penalty in Egypt: Ten year after the uprising*, 24 mei 2021, The death penalty in Egypt: Ten year after the uprising (reprieve.org).

³² Freedom House, Egypt, *Freedom in the world report 2019*

³³ Vertrouwelijke bron, 25 januari 2021.

³⁴ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 1, 30 maart 2021.

³⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39.

³⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39.

³⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39; US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 1, 30 maart 2021.

verkiezingen kon gekozen worden voor politieke partijen of voor onafhankelijke kandidaten.³⁸

Het parlement bestaat uit 596 zetels, met 448 zetels die worden gekozen via het individuele kandidatuursysteem, 120 zetels die worden gekozen via partijlijsten op basis van het *'winner takes all'*- principe (met quota voor jongeren, vrouwen, christenen en arbeiders) en 28 zetels voor kandidaten geselecteerd door de president. Op basis van de in 2020 geamendeerde *Political Rights Law* worden 568 zetels van het huis van afgevaardigden door rechtstreeks gekozen kandidaten bezet, waarvan vijftwintig procent van de zetels is gereserveerd voor vrouwen. De senaat bestaat uit driehonderd leden waarvan tien procent vrouwen. Tweehonderd leden worden rechtstreeks gekozen en de honderd resterende worden aangesteld door de president.³⁹ De senaat heeft een adviserende rol en vormt een extra stap in het wetgevingsproces; het herzien en beoordelen van wetten voordat deze aan het Huis van Afgevaardigden wordt voorgelegd.⁴⁰

De Egyptische partij *Mostaqbal Watn (Nation's Future)*, die president Abdel Fattah al-Sisi sterk steunt, won in 2020 bijna 55% van de door verkiezingen in te vullen zetels (315 van de 568 zetels) bij parlementsverkiezingen die over meerdere weken waren gespreid.⁴¹ Opvallend was het geheel wegvallen van de *Free Egyptians* partij, die in het vorige parlement het hoogste aantal zetels had, namelijk 56. De salafistische *Al-Nour* partij kreeg slechts zeven zetels. Deze partij had in 2012 nog 111 zetels bij de parlementsverkiezingen van eind 2011 / begin 2012 en was daarmee achter de nu verboden *Freedom and Justice* partij de tweede partij van Egypte.⁴² Bij de parlementsverkiezingen van 2020 werden 93 onafhankelijke kandidaten gekozen vergeleken met 325 in 2015.⁴³ In de opnieuw ingestelde senaat won de *Nation's Future*-partij bijna 75% van de zetels. De opkomst bij de verkiezingen was 29% van de kiesgerechtigden.⁴⁴

Presidentiële verkiezingen

In maart 2018 vonden er presidentiële verkiezingen plaats en werd president al-Sisi herkozen met 92% van de stemmen. De enige tegenkandidaat van de zittende president, Moussa Moustapha Moussa, verwierf 3% van de stemmen.⁴⁵ Moussa was tot dat moment lid van een partij die president al-Sisi steunde in zijn wens om een tweede termijn als president aan te blijven en registreerde zijn eigen kandidaatschap pas op 29 januari 2018, de laatste dag waarop het mogelijk was om zich te laten registreren als presidentskandidaat.⁴⁶

Verschillende bronnen stellen dat voorafgaand aan deze verkiezingen potentiële tegenkandidaten werden gearresteerd en gedetineerd. Anderen werden onder druk

³⁸ Voor een gedetailleerde beschrijving van de parlementaire verkiezingsresultaten in 2020 en een vergelijking met die van 2015, zie: EPC, *Results of Egyptian parliamentary elections: potential impact on its performance and future relations with government*, 20 januari 2021, Results of Egyptian Parliamentary Elections: Potential Impact on its performance and Future Relationship with Government | Emirates Policy Center (epc.ae).

³⁹ TIMEP, *Egypt's elections and parliament: old habits never die*, 26 maart 2021, *Egypt's Elections and Parliament: Old Habits Never Die* – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

⁴⁰ Marsad, *5 Things to Know About Egypt's Upcoming Senate Elections*, 24 juli 2020, <https://marsad-egypt.info/en/2020/07/24/5-things-to-know-about-egypts-upcoming-senate-elections/>

⁴¹ Reuters, *Pro-Sisi party wins majority in Egypt's parliamentary polls*, 14 december 2020, *Pro-Sisi party wins majority in Egypt's parliamentary polls* | Reuters.

⁴² TIMEP, *Egypt's elections and parliament: old habits never die*, 26 maart 2021, *Egypt's Elections and Parliament: Old Habits Never Die* – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org); BBC news, *Egypt's Islamist parties win elections to parliament*, 21 januari 2012, *Egypt's Islamist parties win elections to parliament* - BBC News.

⁴³ EPC, *Results of Egyptian parliamentary elections: potential impact on its performance and future relations with government*, 20 januari 2021.

⁴⁴ Reuters, *Pro-Sisi party wins majority in Egypt's parliamentary polls*, 14 december 2020.

⁴⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; The Economist, *Abdel-Fattah al-Sisi wins a second term in Egypt*, 30 maart 2018.

⁴⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; The Guardian, *Egypt election: sole challenger to Sisi registers at last minute*, 29 januari 2018.

gezet en geïntimideerd om zich niet beschikbaar te stellen als tegenkandidaat. Als gevolg hiervan trokken serieuze tegenkandidaten zich terug. Het voormalige hoofd van het Egyptische leger werd bijvoorbeeld enkele dagen nadat hij zijn kandidatuur bekend had gemaakt, opgepakt door het leger.⁴⁷ Ook werden er journalisten, bloggers en onderzoekers gearresteerd naar aanleiding van hun kritische verslaglegging van de verkiezingen.⁴⁸ Zie ook de paragrafen 3.3.4 en 3.3.5.

Volgens de *National Election Commission* (NEC) van Egypte werden gedurende de verkiezingen de internationale standaarden voor het houden van vrije en eerlijke verkiezingen gerespecteerd. De NEC stelde dat in totaal 54 lokale ngo's en vijftien internationale waarnemende organisaties⁴⁹ werden geaccrediteerd om de verkiezingen te monitoren en dat de betrokken organisaties constateerden dat de verkiezingen vreedzaam, transparant en in overeenstemming met de Egyptische kieswet waren verlopen. De internationale transparantiewaakhond *Transparency International* (TI) hekeld echter juist de inspanningen van de Egyptische overheid om elke vorm van kritische monitoring van de verkiezingen te onderdrukken. TI stelde dat de regering van al-Sisi zich schuldig had gemaakt aan het dwingen van oppositiekandidaten om zich terug te trekken en aan het kopen van stemmen.⁵⁰

1.1.4

Referendum april 2019

In april 2019 vond een nationaal referendum plaats. Hierin werden wijzigingen van de grondwet goedgekeurd waarbij de macht nog meer in handen van de zittende president kwam. Zo werd de ambtstermijn van al-Sisi verlengd van vier naar zes jaar. Ook werd het mogelijk gemaakt dat hij zich nogmaals verkiesbaar stelde voor een derde presidentstermijn van zes jaar. Op die manier kan hij aanblijven tot 2030. De wijzigingen perkten daarnaast de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht verder in en versterkten de rol van het leger in het bestuur en in de politiek. Zo werd de macht van de *State Council* (SC), de Raad van State⁵¹, om wetten te herzien, ingeperkt. Daarnaast werd de procureur-generaal, die het openbaar ministerie leidt, na het referendum door de president gekozen. De rol van het leger werd uitgebreid met de taak tot "het beschermen van de grondwet en de democratie".⁵²

Meerdere organisaties en media uit binnen- en buitenland gaven aan dat er sprake was van inmenging van de regering in het referendum. Zo werden personen gearresteerd die op sociale media-accounts openlijk kritiek uitten op de constitutionele wijzigingen en op de distributies van voedselpakketten en geld om mensen te laten stemmen. Ook was er kritiek op de grote hoeveelheid posters en

⁴⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; The Guardian, *Egypt election: sole challenger to Sisi registers at last minute*, 29 januari 2018; Reuters, *Egypt's ex-military chief-of-staff released after near two-year detention*, 22 december 2019; NOS, *Verkiezingen in Egypte, maar waar is de Moslimbroederschap?*, 25 maart 2018.

⁴⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; Committee to protect Journalists, *Adel Sabri - Masr al-Arabia-Imprisoned in Egypt*, 4 april 2018; Middle East Monitor, *Egypt: Journalist Adel Sabry released from jail*, 28 July 2020. Mada Masr, *Activist Shady al-Ghazaly Harb brought before Supreme State Security Prosecution*, 15 mei 2018; Ahram Online, *Egypt court orders release of Egyptian satirist Shady Abu Zeid after nearly two-year detention*, 4 februari 2020.

⁴⁹ De organisaties waren verenigd in twee overkoepelende organisaties: The *Common Market for Eastern and Southern Africa* (COMESA) en the *Community of Sahel Saharan States* (CENSAD).

⁵⁰ Ahram Online, *International election monitors applaud a peaceful presidential poll*, 7 april 2018; Transparency International, *Egyptian presidential elections highlight a significant step backwards for democracy*, 29 maart 2018.

⁵¹ The SC is een onafhankelijk juridisch adviserend orgaan, onder meer bedoeld om te bemiddelen in juridische disputen tussen burger en staat. Zie ook: Ahramonline, *Egypt's State Council approves first ever appointments of female members per Sisi's orders*, 14 maart 2021, Egypt's State Council approves first ever appointments of female members per Sisi's orders - Politics - Egypt - Ahram Online. Deze bron geeft aan De Raad van State is een rechterlijke instantie die zich bezighoudt met administratieve geschillen, tuchtzaken en beroepen, en geschillen met betrekking tot zijn beslissingen. Het beoordeelt ook ontwerp-wetten en -besluiten en contracten waarbij de staat of een van de openbare lichamen partij is.

⁵² Freedom House, *Egypt, Freedom in the world report 2019*; HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; Deutsche Welle, *Egypt's constitutional changes approved in referendum*, 23 april 2019.

media-aandacht voor het 'ja-kamp', terwijl er geen aandacht was voor het 'nee-kamp'. De overheid verbood websites die zich uitspraken tegen de wijzigingen, waaronder websites waarop handtekeningen werden verzameld van nee-stemmers. In sommige stembureaus ontbrak er een lijst van de voorgestelde wijzigingen in het referendum. Ook werden aanhangers van de regering in de buurt van en in stembureaus gepositioneerd en was het mogelijk voor een kiezer om meermalen te stemmen.⁵³

1.1.5 *Protesten september 2019*

In september 2019 brak er in meerdere steden protest uit tegen het regime van president al-Sisi. Demonstranten uitten hun onvrede over de corruptie, repressie en het economische beleid. Sinds 2015 is, volgens nationale cijfers, de armoede gestegen van 28 procent naar 33 procent. Voor Egyptische gezinnen werden voedsel en transportkosten steeds duurder. Hoewel aan de ene kant de prijzen stegen, verminderden anderzijds de subsidies voor voedsel en brandstof fors. Omdat de lonen niet stegen, is de koopkracht voor de gemiddelde Egyptenaar aanzienlijk gedaald. In januari 2021 was er sprake van dat 32,5% van de Egyptenaren onder de armoedegrens leefden.⁵⁴ Sommige bronnen stelden dat tegelijk veel geld naar vertrouwelingen van de president en hun families ging. De Egyptische zakenman Mohammed Ali, acteur en voormalig aannemer bij het Egyptische leger stelde vanuit Spanje deze zaken aan de orde via sociale media. Aan de hand van internetfilmpjes beschreef hij gedetailleerd over wat hij zag aan corruptie toen hij nog als aannemer bij het leger werkte en koppelde hij deze corruptie rechtstreeks aan de president en diens echtgenote. Al-Sisi ontkende echter de corruptiebeschuldigingen.⁵⁵ Als reactie op de protesten van september 2019 werden duizenden mensen opgepakt en vastgehouden. Ook werd online communicatie gecensureerd.⁵⁶ Begin oktober 2019 leverde de *National Council for Human Rights* (NCHR)⁵⁷ kritiek op de politie-procedures in september bij de arrestaties van burgers. Zo werden gearresteerde burgers niet gewezen op de aanklacht tegen hen en werden burgers gedwongen om de inhoud van hun mobiele telefoon te laten zien. In reactie hierop liet het Ministerie van Binnenlandse Zaken weten dat alle arrestaties legaal waren.⁵⁸

Rol van de sociale media

Net als bij de Egyptische opstand in 2011 speelden de sociale media in september 2019 een belangrijke rol bij het mobiliseren van mensen. Tijdens deze periode streeden pro- en anti-regime hashtags om invloed op Twitter. De hashtags "al-Sisi is

⁵³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; The Guardian, *Sisi wins snap Egyptian referendum amid vote-buying claims*, 23 april 2019; Deutsche Welle, *Egypt's constitutional changes approved in referendum*, 23 april 2019.

⁵⁴ European Commission- ECHO, *Factsheet on Egypt of January 2021*, 28 januari 2021; VRT NWS- Jos de Greef, *Onvrede in Egypte barst uit, maar "niemand weet waar dit gaat eindigen"*, 27 september 2019; The Economist Intelligence Unit, *Country Report Egypt*, August 2019; VRT NWS Jos de Greef, *Onvrede in Egypte barst uit, maar "niemand weet waar dit gaat eindigen"*, 27 september 2019; VRT NWS Een acteur, *Twitter en een mediaoorlog: wat zit er achter de huidige onrust in Egypte?* 27 september 2019.

⁵⁵ Foreign Policy, *IMF Loans Will Further Entrench Corruption in Egypt*, 17 november 2020, IMF Loans Will Further Entrench the Sisi Regime in Egypt (foreignpolicy.com); ABC, *Egypt's el-Sissi dismisses corruption allegations*, 15 september 2019, Egypt's el-Sissi dismisses corruption allegations - ABC News (go.com).

VRT NWS Een acteur, *Twitter en een mediaoorlog: wat zit er achter de huidige onrust in Egypte?* 27 september 2019; VRT NWS Jos de Greef, *Onvrede in Egypte barst uit, maar "niemand weet waar dit gaat eindigen"*, 27 september 2019.

⁵⁶ HRW, *Egypt: hundreds arrested in nationwide crackdown*, 27 september 2019, Egypt: Hundreds Arrested in Nationwide Crackdown | Human Rights Watch (hrw.org).

⁵⁷ De NCHR is een Egyptisch bij wet ingesteld mensenrechteninstituut die de mensenrechtensituatie monitort en aanbevelingen doet over het verbeteren en promoten van de mensenrechten in Egypte.

⁵⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 41-42; Freedom House, *Annual Report 2019*, 9 juli 2020.

mijn president" en "al-Sisi is niet mijn president" waren bijvoorbeeld beide trending op 24 september 2019.⁵⁹

Op Twitter waren de anti-al-Sisi-hashtags eind september de meest gebruikte hashtags sinds de lancering van de zogenaamde "Ali-video's" (zie hierboven). Uit onderzoek naar de herkomst van tweets bleek overigens dat een deel van de boodschappen op Twitter afkomstig was van niet te lokaliseren accounts die zich mengden in de discussie om verwarring te zaaien, of om eigen propaganda te verspreiden zoals door aan IS gelieerde accounts.⁶⁰ In Egypte zelf opereren uitsluitend pro-al-Sisi zenders en werden de protesten gebagatelliseerd, als ze al ter sprake kwamen. De oppositiezenders opereerden veelal vanuit Turkije, zoals bijvoorbeeld de televisiezender *Al-Sharq*, en waren soms gelieerd aan de Moslimbroeders. Nieuwszender *Al-Jazeera* gaf vanuit Qatar veel aandacht aan de betogingen in Egypte.⁶¹ Zie verder paragraaf 3.1.1.

1.1.6

Internationale betrekkingen

Onderstaand volgen enkele ontwikkelingen en gebeurtenissen van belang in de context van dit ambtsbericht.

Ethiopië

Egypte is voor zijn watertoevoer voor een groot deel afhankelijk van de Nijl en waterschaarste vormt een steeds dringender probleem voor Egypte.⁶² Al sinds 2011 heeft Ethiopië aan de bouw gewerkt van de zogeheten Grote Ethiopische Renaissancedam (GERD) in de Blauwe Nijl. Dit heeft tot zorg en spanningen geleid bij Egypte en Soedan, omdat deze landen verder stroomafwaarts watertekorten en uitdroging vrezen. Nu de dam bijna is afgerond en Ethiopië is begonnen om de dam te vullen, nemen de spanningen verder toe. Tot op heden zijn de partijen er niet in geslaagd om een overeenkomst te sluiten over het beheer van de dam en het water, vooral in geval van extreme droogte. Zo is nog niet duidelijk hoeveel water Ethiopië de dam zal laten passeren richting Soedan en Egypte.⁶³ In januari 2021 hervatten Egypte, Soedan en Ethiopië de gesprekken over het dispuut rondom de dam onder auspiciën van Zuid-Afrika als voorzitter van de *African Union*, zes weken nadat Soedan de onderhandelingen had geboycot. Ook deze gesprekken liepen echter op niets uit. Eind maart 2021 stonden de onderhandelingen nog altijd stil en beschuldigde Egypte Ethiopië ervan tijd te verspillen.⁶⁴ Aan het einde van de verslagperiode was er nog geen voor alle betrokken landen aanvaardbare oplossing gevonden.⁶⁵

Libië

Gedurende het grootste deel van de verslagperiode steunde Egypte de militaire campagne van de Libische oostelijke troepen van generaal Khalifa Haftar, mogelijk onder meer om het overslaan van geweld vanuit Libië te voorkomen gezien de lange grens die Libië en Egypte delen. Begin juni 2020 initieerde President al-Sisi de

⁵⁹ Just security, *Disinformation wars in Egypt: the inauthentic battle on Twitter between Egyptian government and opposition*, 26 oktober 2020, Disinformation Wars in Egypt: The Inauthentic Battle on Twitter between Egyptian Government and Opposition - Just Security.

⁶⁰ VRT NWS *Een acteur, Twitter en een mediaoorlog: wat zit er achter de huidige onrust in Egypte?* 27 september 2019; BBC Monitoring: *Analysis: Spammers and terrorist groups exploit Egyptian protest hashtags*, 23 september 2019

⁶¹ VRT NWS *Een acteur, Twitter en een mediaoorlog: wat zit er achter de huidige onrust in Egypte?* 27 september 2019.

⁶² Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

⁶³ Vertrouwelijke bron, 28 augustus 2020; vertrouwelijke bron, 16 juli 2020; Brookings / Africa in focus, *The controversy over the grand Ethiopian Renaissance Dam*, 5 augustus 2020, Algemeen Dagblad, *Bonje om de Nijl: Egypte en Ethiopië ruziën over dam en watertoevoer*, 22 juli 2020.

⁶⁴ Deutsche Welle, *Egypt, Ethiopia, Sudan resume Nile dam talks*, 3 januari 2021; Foreign Brief, *Sudan, Egypt and Ethiopia discuss Blue Nile dam dispute*, 10 januari 2021; Daily News Egypt, *Egypt shows flexibility in GERD talks, while Ethiopia manoeuvres: Egyptian official*, 25 maart 2021; Het voorzitterschap van de *African Union* is inmiddels over gegaan naar de DRC.

⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

zogenheten *Cairo Declaration* om tot een staakt-het-vuren te komen.⁶⁶ Turkije (meestrijdend aan de kant van de westelijke troepen) echter, verwierp het voorstel.⁶⁷ Op 27 december 2020 bezocht een Egyptische diplomatieke delegatie de Libische hoofdstad Tripoli om met een vertegenwoordiging van de westelijke, door de VN gesteunde, regering (de *Government of National Accord*, GNA) te spreken over een oplossing voor het voortdurende Libische conflict. Sinds de start van het huidige conflict in Libië in 2014 was er geen Egyptische delegatie meer in Tripoli geweest. Het bezoek leidde internationaal tot speculaties over een mogelijke positiewisseling van Egypte ten aanzien van het conflict. In de loop van de eerste helft van 2021 herstelde de Egyptische regering de diplomatieke banden met de in maart 2021 gevormde regering van Nationale Eenheid (de *Government of National Unity*, GNU) in Tripoli en ondertekende het samenwerkingsintenties met de regering aldaar gedurende een bezoek in april 2021 van de Egyptische minister van Buitenlandse Zaken.⁶⁸ Egypte steunt het VN-geleide proces en zet zich in, net als de rest van de internationale gemeenschap, voor verkiezingen in december 2021.⁶⁹

Gaza/ Israël

Opeenvolgende Egyptische regeringen speelden sinds de zeventiger jaren een belangrijke rol in bemiddelingspogingen tussen Israël en de Palestijnen. Sinds de machtsovername van 3 juli 2013 in Egypte en de omverwerping van de Moslimbroederschap en president Mohamed Morsi is de diplomatieke relatie tussen Egypte en de islamistische gewapende groepering Hamas die de Gazastrook controleert gespannen. Die spanning bleek onder meer uit de beschuldiging door Egypte van vermeende betrokkenheid van Hamas bij de opstand in Egypte van januari 2011. Egyptische media beweerden ook dat Hamas terroristische groeperingen en milities op het Sinai-schiereiland steunde. De spanningen namen in eerste instantie toe nadat al-Sisi in 2014 aan de macht kwam, waarbij wijlen president Morsi ervan werd beschuldigd voor Hamas te spioneren.⁷⁰ De relatie tussen Egypte en Hamas is momenteel eerder pragmatisch te noemen. Daarom is de Egyptische regering ook in staat om te bemiddelen tussen Israël en Hamas.⁷¹ Op 21 mei 2021 sloten Israël en Hamas een nieuw staakt-het-vuren na een elf dagen durende militaire confrontatie. Ook deze keer speelde Egypte hierbij een belangrijke rol.⁷² De Egyptische regering zet zich actief in om het staakt-het-vuren tussen Israël en Hamas te stabiliseren.⁷³

De enige grensovergang tussen Egypte en de Gazastrook is bij Rafah in de provincie Noord-Sinaï. De Egyptische overheid sloot deze overgang de afgelopen jaren geregeld geheel of gedeeltelijk.⁷⁴

⁶⁶ Ook wel de *Cairo Declaration* genoemd; BBC News, *Libya conflict: Why Egypt might send troops to back Gen Haftar*, 18 augustus 2020; Reuters, *Turkey dismisses Egyptian proposal for Libya ceasefire: Hurriyet*, 10 juni 2020; Arab News, *Egypt announces new Libya plan after collapse of Haftar offensive*, 6 juni 2020; vertrouwelijke bron, 9 november 2020.

⁶⁷ BBC News, *Libya conflict: Why Egypt might send troops to back Gen Haftar*, 18 augustus 2020; Reuters, *Turkey dismisses Egyptian proposal for Libya ceasefire: Hurriyet*, 10 juni 2020; Arab News, *Egypt announces new Libya plan after collapse of Haftar offensive*, 6 juni 2020; vertrouwelijke bron, 9 november 2020.

⁶⁸ Arab Center Washington DC, *Egypt's Changing policy in Libya: Opportunities and Challenges*, 21 januari 2021; Arab Weekly, *Egypt pushes diplomacy to contain losses in Libya*, 17 februari 2021; Atlantic Council, *Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey*, 1 juni 2021, *Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey - Atlantic Council*, Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey - Atlantic Council.

⁶⁹ Egypt Today, *UN Security Council unanimously votes to renew Libya's mission mandate until January 31*, 2 oktober 2021, UN Security Council unanimously votes to renew Libya's mission mandate until January 31 – EgyptToday.

⁷⁰ Arab Center Washington DC, *Explaining Egypt's role during the Gaza war*, 3 juni 2021, Explaining Egypt's Role during the Gaza War (arabcenterdc.org).

⁷¹ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021.

⁷² Arab Center Washington DC, *Explaining Egypt's role during the Gaza war*, 3 juni 2021, Explaining Egypt's Role during the Gaza War (arabcenterdc.org).

⁷³ The Times of Israel, *Progress reported in Gaza ceasefire talks as senior Hamas, Egypt officials meet*, 5 oktober 2021, Progress reported in Gaza ceasefire talks as senior Hamas, Egypt officials meet | The Times of Israel.

⁷⁴ Al-Jazeera, *Egypt partially reopens Rafah border crossing with Gaza*, 26 augustus 2021, Egypt partially reopens Rafah border crossing with Gaza | Gaza News | Al Jazeera.

1.1.7 COVID-19 pandemie

De Egyptische autoriteiten ontkenden, volgens het *Washington Institute for Near East policy*, in eerste instantie dat er sprake was van besmettingsgevaar in Egypte en kwamen relatief laat in actie in een context van een gebrekkige gezondheidsinfrastructuur.⁷⁵ Begin april 2021 arriveerden de eerste doses van het Astra-Zeneca-vaccin in Egypte, een jaar na de introductie van het COVID-19-virus in Egypte. De pandemie raakte de Egyptische economie hard. De sociaaleconomische gevolgen van de coronacrisis raakten vooral jongeren, sociaal zwakkeren en mensen op het platteland. De werkloosheid nam vooral toe onder jonge mensen. De Egyptische autoriteiten duldden geen kritiek op het gevoerde coronabeleid. Personen die kritiek uitten op het coronabeleid liepen het risico te maken te krijgen met represailles van de autoriteiten, zoals gevangenisstraffen, bijvoorbeeld op basis van terrorisme-gerelateerde aanklachten of de aanklacht 'verspreiden van nepnieuws'. Zo werd een aantal werknemers in de gezondheidszorg op basis van deze aanklachten gedetineerd omdat zij kritische berichten hadden geplaatst op sociale media over het door de overheid gevoerde coronabeleid. Het beleid werd beschreven als chaotisch en onvoldoende gericht op kwetsbare groepen in de samenleving, waaronder gezondheidswerkers.⁷⁶ *The Guardian*-journalist Ruth Michaelson werd maart 2020 het land uitgezet nadat zij het aantal officiële gemelde coronabesmettingen in twijfel trok.⁷⁷ De online nieuwswebsite *MadaMasr* meldde op 14 oktober 2021 dat opnieuw werknemers in de gezondheidszorg als gevolg van besmettingen door het coronavirus waren overleden; het betrof vier artsen in verschillende ziekenhuizen in Egypte.⁷⁸

1.1.8 Bestuurlijk

Egypte telt meerdere nationale comités die zich bezighouden met, ook in het kader van dit ambtsbericht, relevante zaken en die op hun onderwerp de verschillende ministeries moeten coördineren. Zo is er een *National Committee for Human Rights*, een *National Committee for Childhood and Motherhood*, een *National Committee for Women* en een *National Coordinating Committee for Preventing and Combating Illegal Migration and Trafficking in Persons* (NCCMPIM & TIP). Dit laatste comité heeft recent het derde *National Action Plan on Combatting & Preventing Illegal Migration* gepresenteerd.⁷⁹

1.2 Veiligheidssituatie

1.2.1 Algemeen

Gedurende de verslagperiode was er met name dreiging van terroristisch geweld in de provincie Noord-Sinaï alsmede langs de grenzen van Egypte, vooral die met Libië.

⁷⁵ Washington Institute for Near East policy, *Egyptian response to corona virus: denial and conspiracy*, 27 maart 2020, The Egyptian Response to Coronavirus: Denial and Conspiracy | The Washington Institute.

⁷⁶ The BMJ, *Covid-19: At least eight doctors in Egypt arrested for criticising government response*, 15 juli 2020, Covid-19: At least eight doctors in Egypt arrested for criticising government response | The BMJ; The Guardian, *Egypt: doctors targeted for highlighting Covid-19 working conditions*, 15 juli 2020, Egypt: doctors targeted for highlighting Covid-19 working conditions | Egypt | The Guardian; Arab Center Washington DC, *Politics of Covid-19 in Egypt: between repression and opportunism*, 12 mei 2020, Politics of COVID-19 in Egypt: Between Repression and Opportunism (arabcenterdc.org); Africa News, *Coronavirus - Egypt: 854,400 COVID-19 vaccine doses shipped by COVAX to Egypt*, 1 april 2021; Africa News, *Egypt: Haphazard and flawed Covid-19 vaccine rollout fails to prioritize most at-risk*, 29 juni 2021, <https://www.africanews.com/2021/06/29/egypt-haphazard-and-flawed-covid-19-vaccine-rollout-fails-to-prioritize-most-at-risk/>; Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, p.147; vertrouwelijke bron, 9 maart 2021.

⁷⁷ The Guardian, *Egypt forces Guardian journalist to leave after coronavirus story*, 26 maart 2020, Egypt forces Guardian journalist to leave after coronavirus story | Egypt | The Guardian.

⁷⁸ Mada morning digest, *4 more doctors die due to COVID-19, 14 oktober 2021*, De newswebsite refereerde aan een bericht op 14 oktober 2021 van de arabstalige newssite Daarb, *الطبي الفرقي نزييف . . الطبي الفرقي نزييف* (daaarb.com). Het artikel stelt dat volgens de vakbonden van artsen er in totaal 606 artsen in Egypte door een coronabesmetting waren overleden.

⁷⁹ Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

In Noord-Sinaï legitimeerde de Egyptische overheid tal van restrictieve maatregelen en schendingen van de rechten van de lokale bevolking vanuit het belang van de staatsveiligheid in verband met terroristische dreigingen.⁸⁰ Na het afzetten door de Egyptische strijdkrachten van de gekozen regering begin juli 2013 vonden honderden aanslagen plaats. Veel van die aanslagen gebeurden in de tweede helft van 2013 in de provincie Noord-Sinaï en in het oostelijk deel van de Nijldelta. Het doelwit waren meestal regeringsstrijdkrachten. De vanuit de Sinaï opererende gewapende organisatie Islamitische Staat (IS) in de provincie Sinaï⁸¹ (*Wilayat Sinaï*), voorheen bekend als *Ansar Beit al-Maqdis* (ABM, dit wil zeggen *Aanhangers van het Heilige Huis* zie ook 1.1.2.) eiste in 2013 de verantwoordelijkheid op voor het merendeel van de meer complexe aanvallen op de veiligheidsdiensten.⁸² Ook andere gewapende islamistische groepen zoals *Harakat Sawa'd Misr (HASM)* waren betrokken bij gewapende aanslagen tegen met name regeringsstrijdkrachten maar in sommige gevallen ook burgerdoelen, waaronder in Caïro en haar voorsteden. Een van die burgerdoelen was op 11 december 2016 een koptische kerk in Caïro waarbij tientallen kerkgangers gedood of gewond raakten. De regering claimde dat jaar duizenden gewapende opposanten gedood te hebben.⁸³ Gewapende opposanten waren betrokken bij het tot ontploffing brengen van geïmproviseerde bommen, bij hinderlagen, ontvoeringen en gerichte aanslagen.⁸⁴

De meeste aanvallen in Noord-Sinaï waren gericht op de Egyptische regering (militaire installaties en personeel). Egyptische veiligheidstroepen lanceerden "Operatie Sinaï 2018", wat resulteerde in een aanzienlijke intensivering van de militaire activiteit in Noord-Sinaï. Terroristen pleegden ook aanslagen in de Westelijke Woestijn, het grotendeels geïsoleerde gebied ten westen van Groot-Caïro en de Nijlvallei.⁸⁵

Bijna alle terroristische aanslagen in Egypte in 2019 vonden plaats op het Sinaï-schiereiland en waren grotendeels gericht tegen veiligheidstroepen. Hoewel begin 2019 een aantal aanslagen met geïmproviseerde bommen plaats vonden in Groot-Caïro, werden die incidenten, aldus het *US Department of State*, in de loop van dat jaar zeldzamer.⁸⁶

⁸⁰ OSAC, *Egypt 2020 Crime & Safety Report*, 30 april 2020; Human Rights Watch, *Egypt: Massive Sinai Demolitions Likely War Crimes*, 17 maart 2021.

⁸¹ BBC News, *Sinai Province: Egypt's most dangerous group*, 12 mei 2016. IS wordt ook wel ISIS (Islamic State in Syria and Iraq) of Daesh genoemd. Deze groep is sinds 2011 actief in de Sinaï en droeg eerst de naam *Ansar Beit al-Maqdis* (Supporters van Jeruzalem). Om de band met de extremistische groepering Islamitische Staat (IS) uit te drukken is de naam sinds november 2014 veranderd in *Wilayat Sinaï* (Provincie Sinaï). Het aantal actieve leden werd in 2016 geschat op 1.000-1.500. Het werkgebied van de groepering zou zich ook uitstrekken tot de Westelijke Woestijn. Dit gebied is populair bij toeristen, maar is ook bij uitstek een verstopplek is voor milities vanwege de nabijheid van Libië. De Noord-Sinaï is dunbevolkt en onderontwikkeld. Daardoor voelt een deel van de lokale bevolking zich gemarginaliseerd ten opzichte van de investeringen die de regering in het vasteland doet; Carnegie Endowment for International Peace, *The Egyptian Military's Terrorism Containment Campaign in North Sinai*, 30 juni 2020, *The Egyptian Military's Terrorism Containment Campaign in North Sinai - Carnegie Endowment for International Peace*. Dit artikel gaat in op de militaire strategie van de Egyptische strijdkrachten.

⁸² USDoS, *Country Reports on Terrorism 2013 - Egypt*, 30 april 2014, Refworld | Country Reports on Terrorism 2013 - Egypt.

⁸³ USDoS, *Country Reports on Terrorism 2016 - Egypt*, 19 juli 2017, Country Reports on Terrorism 2016 (state.gov).

⁸⁴ USDoS, *Country Reports on Terrorism 2016 - Egypt*, 19 juli 2017, Country Reports on Terrorism 2016 (state.gov) en USDoS, *Country Reports on Terrorism 2018 - Egypt*, 1 november 2019.

⁸⁵ OSAC, *Egypt Country Security Report*, 29 juli 2021, Egypt Country Security Report (osac.gov). OSAC is een samenwerkingsverband tussen het US Department of State en private veiligheidsbedrijven.

⁸⁶ US Department of State, *Country reports on terrorism 2019: Egypt*, Egypt - United States Department of State. Het rapport meldt als meest in het oogspringende aanslagen in 2019:

- On January 23, HASM claimed responsibility for a VBIED attack targeting security forces in Giza, which killed or wounded 10 soldiers;
- On February 16, ISIS-SP attacked a government checkpoint near Al-Arish in North Sinai, killing 15 security personnel;
- On February 20, security forces detected and safely diffused an IED in Cairo planted by unidentified militants;
- On March 7, suspected terrorists opened fire on a security checkpoint on the Ring Road in Giza, resulting in one soldier wounded and three militants killed;

Ook in 2020 en 2021 vonden de aanslagen vrijwel uitsluitend plaats in de Sinai en waren vooral gericht tegen militaire doelen. De meeste aanslagen waren in de noordelijke Sinai en sporadisch in de zuidelijke Sinai.⁸⁷ Op sociale media werd gemeld dat de Egyptische veiligheidstroepen in 2020 negentig terroristische aanslagen vrijdelden.⁸⁸ De Amerikaanse overheidsinstelling *Overseas Security Advisory Council* (OSAC) meldde in juli 2021 dat terroristische aanslagen voornamelijk, maar niet uitsluitend, te wijten waren aan de acties van gewelddadige extremisten die opereren vanuit het Sinai-schiereiland, dat nog steeds onstabiel was.⁸⁹ De strijd tegen islamisten, die werden gesteund door een deel van de bedoeïenen van de Sinai, woedde voort, maar buiten het noorden van het schiereiland vormde de groep het afgelopen jaar geen bedreiging.⁹⁰

Burgerslachtoffers

In 2020 claimden gewapende opposanten de verantwoordelijkheid voor tientallen aanvallen, waarbij meer dan vijftig soldaten en burgers werden gedood of gewond raakten.⁹¹ Volgens het *US Department of State* voerden terroristische groeperingen, waaronder IS en HASM⁹², dodelijke aanvallen uit op regerings-, burger- en veiligheidsdoelen grotendeels in de provincie Noord-Sinai maar incidenteel ook elders in het hele land, inclusief op gebedshuizen. Er werden door de Egyptische autoriteiten geen officiële gegevens gepubliceerd over het aantal slachtoffers van terroristisch geweld gedurende het jaar. Terroristische groeperingen eisten de verantwoordelijkheid op voor het doden van honderden burgers. Alleen al in juli 2020 werden in Noord-Sinai door militant geweld minstens twaalf burgers en tweeënveertig leden van de veiligheidstroepen gedood, volgens openbaar beschikbare informatie. Volgens openbare verklaringen doodde de regering in dezelfde periode in de Noord-Sinai minstens 178 terroristen bij antiterrorismeoperaties. Op 8 december 2020 maakte een militaire woordvoerder bekend dat de strijdkrachten veertig terroristen hadden gedood tijdens invallen van september tot december 2020. Volgens een regeringskrant hadden veiligheidstroepen van de regering in 2020 meer dan 320 terroristen gedood in Noord-Sinai en werden 55 leden van de veiligheidstroepen gedood of gewond.⁹³ Een vertrouwelijke bron gaf aan dat sinds 2018 er in Egypte geen grote aanslagen hadden plaatsgehad met veel burgerdoelen, zoals in 2017 op koptische kerken.⁹⁴ Gewapende opposanten bleven, aldus het internationale veiligheidsbedrijf *Garda* in oktober 2021, af en toe bomaanslagen en beschietingen plegen op het leger en de

- On March 26, ISIS-SP claimed responsibility for an attack against aid workers in North Sinai that killed 12 civilians;
- On May 19, for the second year in a row, unidentified terrorists detonated an IED under a tour bus carrying foreigners near the Great Pyramids at Giza;
- On June 25, ISIS attacked a police assembly center and at least three checkpoints near Al-Arish in North Sinai, killing 10 people and wounding eight others;
- On July 16, ISIS-SP beheaded four individuals, whom the group claimed were informants for the Egyptian Armed Forces, near Bir al-Abd in North Sinai;
- On August 4, a VBIED detonated in front of the National Cancer Institute in Cairo. The Egyptian government blamed HASM, though the group denied responsibility.

⁸⁷ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021.

⁸⁸ OSAC, *Egypt Country Security Report*, 29 juli 2021, Egypt Country Security Report (osac.gov). OSAC is een samenwerkingsverband tussen het US Department of State en private beveiligingsbedrijven; France 24, *IS steps up Sinai fight with bombs in civilian homes*, 9 december 2020, IS steps up Sinai fight with bombs in civilian homes - France 24.

⁸⁹ OSAC, *Egypt Country Security Report*, 29 juli 2021, Egypt Country Security Report (osac.gov).

⁹⁰ Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

⁹¹ Tawazun, *Country profiles Egypt*, <http://www.tawazun.net/english/egypt.php>, geraadpleegd 10 augustus 2021.

⁹² De Verenigde Staten bestempelden Harakat al-Suwad al Misr in januari 2021 als terroristische organisatie. Federal Register / Vol. 86, No. 9 / Thursday, January 14, 2021 / Notices, In the Matter of the Designation of Harakat Sawa'd Misr (and Other Aliases) as a Foreign Terrorist Organization (justice.gov).

⁹³ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p.4, 30 maart 2021.

⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021.

politie evenals op religieuze minderheden. De meeste aanvallen vonden plaats in Noord-Sinaï, maar incidenteel gebeurde dit ook elders in Egypte. Bij botsingen tussen veiligheidstroepen en gewapende mannen in Ismailia, in de gelijknamige provincie, kwamen op 6 oktober 2021 minstens twee politieagenten om.⁹⁵

1.2.2

Noord-Sinaï

In de Sinaï provincie woedt een conflict tussen de Egyptische overheid met de gewapende moslimextremistische groepering Islamitische Staat (IS) in de provincie Sinaï (*Wilayat Sinaï*). IS-Wilayat Sinaï, de dominante terroristische organisatie en verbonden aan IS, ontstond op het Sinaï-schiereiland na de volksopstand en de daaropvolgende omverwerping van president Hosni Mubarak in 2011.⁹⁶ IS-Wilayat Sinaï, wordt in dit rapport verder aangeduid als IS. Door het conflict werd de veiligheid voor burgers ondermijnd.⁹⁷ Volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken en HRW zijn er naast de overheid en IS ook andere gewapende groeperingen bij het conflict betrokken, waaronder milities en (voormalige) criminelen, ingehuurd door het leger, die burgers bedreigden, ontvoerden en martelden die ervan werden verdacht banden te hebben met IS.⁹⁸ Zie ook paragraaf 1.6.

Achterliggende redenen van het conflict

Volgens verschillende bronnen is het economische, sociale en politieke beleid van de Egyptische autoriteiten een belangrijke oorzaak van de onvrede onder de bedoeïenen. Deze bevolkingsgroep van ongeveer 550.000 inwoners voelt zich gediscrimineerd en gemarginaliseerd door de Egyptische staat. Bedoeïenen voelen zich politiek niet vertegenwoordigd en zijn van mening dat hun landrechten niet gerespecteerd worden en dat ze buitengesloten worden van de lucratieve toeristensector waarin Egyptenaren afkomstig uit met name de Nijldelta werkzaam zijn. In toenemende mate zouden bedoeïenen betrokken zijn bij de smokkel van goederen naar Gaza en bij de drugs- en mensensmokkel. Lokale bedoeïenenstammen zouden samen werken met radicale islamistische groepen in hun strijd tegen de Egyptische overheid.⁹⁹

De reactie van de Egyptische overheid is vooral repressief van aard. De militaire operaties gericht op herstel van veiligheid treffen zowel militanten als de lokale bevolking.¹⁰⁰

⁹⁵ GardaWorld, *Egypt: gunfire reported between security forces and suspected militants in Ismailia*, 6 oktober 2021, Egypt: Gunfire reported between security forces and suspected militants in Ismailia Oct. 6 (garda.com)

⁹⁶ Council on Foreign Relations, *Global conflict tracker. Instability in Egypt*, geraadpleegd 21 september 2021, Instability in Egypt | Global Conflict Tracker (cfr.org).

⁹⁷ Freedom House, *Annual Report 2019*, Feb2019_FH_FITW_2019_Report_ForWeb-compressed.pdf (freedomhouse.org), geraadpleegd 9 juli 2020; Center for Global Policy, *ISIS in the Sinai: A persistent threat for Egypt*, 23 juni 2020.

⁹⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p 18-20; HRW, *If you are afraid for your lives, leave Sinai! Egyptian Security Forces and ISIS-Affiliate Abuses in North Sinai*, 28 mei 2019

⁹⁹ IEMED, *The Geopolitics of Violent Extremism. The Case of Sinai*, 21 september 2021, The Geopolitics of Violent Extremism. The Case of Sinai : IEMed; ISSAF, DCAF, *Conflict, exclusion and livelihoods in the Sinai region of Egypt*, 2012, Conflict, Exclusion and Livelihoods in the Sinai region of Egypt - International Security Sector Advisory Team (ISSAT) (dcaf.ch); K4D, *Sinai conflict analysis*, 2 maart 2017, 049 Sinai Conflict Analysis (new K4D template).pdf (reliefweb.int).

¹⁰⁰ K4D, *Sinai conflict analysis*, 2 maart 2017, 049 Sinai Conflict Analysis (new K4D template).pdf (reliefweb.int).

Bron: Nations Online Project¹⁰¹

Escalatie van het conflict en noodtoestand

Eind 2013 escaleerde het conflict tussen de Egyptische veiligheidsdiensten, met name het leger, en aan IS-gelieerde militias. Volgens HRW vonden aan beide zijdes misdrijven plaats, waarvan sommige oorlogsmisdaden zouden inhouden.¹⁰² In september 2015 begon een militaire campagne van het leger in Noord-Sinaï. In februari 2018 begon de regering met de "Operatie Sinaï 2018" en intensiverde het haar inspanningen om een bufferzone te creëren in Noord-Sinaï met als doel om wapensmokkel en invallen naar en vanuit de Gazastrook het hoofd te bieden. De regering creëerde ook een bufferzone rondom het vliegveld Arish, ten zuiden van de plaats Al-Arish. Om deze bufferzone aan te kunnen leggen, werden huizen van

¹⁰¹ Nations online project, *Map of Sinai*, geraadpleegd 21 september 2021, Political Map of Sinai Peninsula - Nations Online Project.

¹⁰² HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; Mada Masr, *Civilian deaths and unaccountability in North Sinai*, 30 oktober 2019.

burgers vernietigd.¹⁰³ *IHS Markit*, een bedrijf dat veiligheidsanalyses maakt, analyseerde het patroon van activiteiten van gewapende opposanten in de Sinai tussen januari 2018 en augustus 2020. De meeste aanvallen hingen nauw samen met de inzet van strijdkrachten. Het waren veelal aanvallen door IS op militaire konvoien die zich verplaatsten over de hoofdkustroute tussen met name Sheikh Zuweid en Al-Arish. Bij de aanvallen werd gebruik gemaakt van geïmproviseerde bommen.¹⁰⁴ Al Monitor meldde op 19 september 2021 dat de belangrijkste IS-commandant en geestelijk leider Mohamed Saad Kamel, alias Abu Hamza al-Qadi, zich had overgegeven aan de *Association of Sinai tribes*. Dit is een samenwerkingsverband van stammen uit het noordelijke en centrale deel van de Sinai die loyaal zijn aan de Egyptische strijdkrachten. Abu Hamza al-Qadi zou van de associatie veiligheidsgaranties hebben gehad voor zichzelf, zijn vrouw en kinderen.¹⁰⁵

Gevolgen voor burgerbevolking

Vanaf 2014 geldt onophoudelijk de noodtoestand in Noord-Sinai ingegeven door de strijd tegen terrorisme. Dit gaat gepaard met een avondklok.¹⁰⁶ Ook hadden burgers te maken met controleposten, zowel van het leger als van gewapende groeperingen. Alle beperkingen in de bewegingsvrijheid veroorzaakten in 2018 maandenlang een groot tekort aan voedsel, drinkwater, en andere essentiële middelen, zoals elektriciteit en brandstof. Daarnaast probeerde de overheid de communicatie van terroristische groeperingen in de Sinai te verstoren door internet, mobiele telefonie en vaste lijnen af te sluiten.¹⁰⁷ Al in 2014 waren de Egyptische autoriteiten begonnen met het instellen van een bufferzone aan de grens met de Gazastrook, om aanvallen van extremistische groepen zoals IS en haar voorloper *Aanhangers van het Heilige Huis (Ansar Beit al-Maqdis, ABM)* tegen te gaan.¹⁰⁸ Tussen eind 2013 en juli 2020 vernietigde, aldus HRW, het Egyptische leger waarschijnlijk ten minste 12.350 gebouwen, voornamelijk huizen, in de door conflicten geteisterde provincie Noord-Sinai. Het meest recent gebeurde dit in het Al-Arish-gebied. Het leger maakte, voornamelijk sinds medio 2016, ook ongeveer 6.000 hectare landbouwgrond onbruikbaar door alles plat te walsen en/of door gewassen in brand te steken alsmede door het gebied af te grendelen.¹⁰⁹ Volgens de Egyptische overheid werden 3.272 gebouwen verwoest tussen medio 2013 en 2016. Hoewel de overheid aangaf de getroffen families naar behoren te zullen compenseren voor het verlies van hun eigendommen, werden inwoners van de bufferzone ook daarna nog uit hun huis gezet zonder dat zij hiervoor een adequate compensatie ontvingen. Ook eigenaren van landbouwgrond werden niet

¹⁰³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 32-33; BBC News, *Sinai Province: Egypt's most dangerous group*, 12 mei 2016; Carnegie Endowment for International Peace, *The Politics of the Egypt-Gaza Buffer Zone*, 25 november 2014.

¹⁰⁴ IHS Markit, *Terrorism in Egypt: Examining the data and what to expect in 2021*, 20 december 2020, Terrorism in Egypt: Examining the data and what to expect in 2021 | IHS Markit.

¹⁰⁵ Al Monitor, *Islamic State leader in Sinai surrenders to Egyptian authorities*, 19 september 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/09/islamic-state-leader-sinai-surrenders-egyptian-authorities#ixzz77HAhJEFI>. Abu Hamza al-Qadi zou onder andere de aanval in november 2017 hebben goedgekeurd op een Soefi-moskee in het dorp Rawda. Daarbij kwamen tweehonderd personen om.

¹⁰⁶ La Garda, *Egypt: authorities extend security-related curfews in several areas of North Sinai governorate through Oct. 24*, 23 juli 2021, Egypt: Authorities extend security-related curfews in several areas of North Sinai Governorate through Oct. 24 /update 1 (garda.com). De bron meldt dat de autoriteiten in Egypte de nachtelijke avondklok in verschillende gebieden van de provincie Noord-Sinai hebben verlengd tot en met 24 oktober 2021. Het betreft de internationale grens bij Rafah en van de berg Helal tot Ouga. Een avondklok van 01:00-05:00 blijft van kracht in de stad Al-Arish en op de internationale verbindingsweg.

¹⁰⁷ HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 32-33.

¹⁰⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 32-33; BBC News, *Sinai Province: Egypt's most dangerous group*, 12 mei 2016; Carnegie Endowment for International Peace, *The Politics of the Egypt-Gaza Buffer Zone*, 25 november 2014; European Council on Foreign Relations, al-Tamimi, *The Islamic State's regional strategy*, 2 oktober 2014, The Islamic State's regional strategy – European Council on Foreign Relations (ecfr.eu). ABM werd ook wel het Huis van Jeruzalem (*Beit al-Qods*) of de Supporters van Jeruzalem genoemd.

¹⁰⁹ HRW, *Egyptian army's massive destruction in North-Sinai*, 17 maart 2021, <https://www.hrw.org/video-photos/interactive/2021/03/17/egyptian-armys-massive-destruction-north-sinai>.

gecompenseerd. Er werd zelfs gerapporteerd dat de veiligheidsdiensten de vernietiging van huizen inzetten als een strafmaatregel bij personen die ervan verdacht werden dat zij terrorist waren of dissident en hun families.¹¹⁰ Het leger initieerde daarnaast ontwikkelingsprojecten in het gouvernement Noord-Sinaï. Zo werden er – met steun van onder meer de Verenigde Staten – huizen gebouwd en een ontziltingsinstallatie.¹¹¹

Oorlogsmisdaden en mensenrechtenschendingen

Burgers in de Sinaï werden wreed behandeld door veiligheidsdiensten aangestuurd door het leger. Het leger en pro-regeringsmilities vernietigden huizen. Hierbij werden willekeurige inwoners gearresteerd, gemarteld en buitengerechtelijk geëxecuteerd.¹¹²

Volgens HRW hebben de veiligheidsdiensten meerdere willekeurige en onwettige lucht- en grondaanvallen uitgevoerd in 2019. Daarnaast documenteerde HRW vijftig willekeurige arrestaties van personen, van wie 39 naar alle waarschijnlijkheid onder dwang verdwenen. Minimaal veertien personen werden al gedurende drie of vier jaar vermist. Aan beide zijden in de strijd vonden moorden plaats. In haar jaarverslag over 2019 meldde HRW dat het sinds 2014 de buitengerechtelijke dood door toedoen van regeringstroepen documenteerde van twintig inwoners van de Sinaï. Het leger arresteerde ook kinderen die soms maar twaalf jaar oud waren en gedwongen verdwenen. Het leger gaf deze arrestaties van kinderen toe, maar rechtvaardigde deze als deel van de legeroperaties tegen terrorisme.¹¹³

De drie legerbases waar de door de regeringstroepen gedetineerde personen naar toe werden gebracht in Noord-Sinaï, zijn: *Camp al-Zohor* in Sheikh Zuwayed, *Battalion 101 Base* in Al-Arish, en *al-Galaa Military Base* in de aangrenzende provincie *Ismailya*. Het gaat hier om onofficiële detentiecentra, zonder juridisch toezicht op de gevangenen. Gedetineerden kregen er vaak te maken met mishandeling, misbruik en soms marteling.¹¹⁴

IS-milities maakten zich eveneens schuldig aan misdaden, zo hebben zij burgers en gevangenen van de veiligheidsdienst gekidnapt, gemarteld en buitengerechtelijk geëxecuteerd. Zij hadden het vooral gemunt op burgers van wie zij vermoedden dat zij 'pro-overheid' waren. IS beheerde detentiecentra waar deze burgers werden vastgehouden en ondervraagd. Volgens HRW bestaan er shariarechtbanken van IS in Rafah en Sheikh Zuwayed en door IS bemande controleposten. De groepering legt de eigen interpretatie van de islamitische regels op aan de bevolking via een strenge religieuze politie, de *hisba*.¹¹⁵ In 2015 vond de internationaal meest in het oog springende en door IS opgeëiste terroristische aanslag plaats bij de badplaats Sharm el-Sheikh in het zuiden van de Sinaï. Een Russische Metrojet crashte vlak na opstijgen van de vlieghaven van de badplaats, waarbij alle 224 voornamelijk Russische passagiers omkwamen, nadat een door de terroristische groep in het vliegtuig gesmokkelde bom was afgegaan.¹¹⁶ Als gevolg van deze aanslag werd het

¹¹⁰ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.32-33

¹¹¹ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 18-20; The Arab Weekly, *Development projects part of Egypt's arsenal in Northern Sinai*, 9 november 2020.

¹¹² HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; Middle East Eye, *Egypt's mass demolitions of Sinai homes 'likely war crimes'*, 17 maart 2021; Mada Masr, *Civilian deaths and unaccountability in North Sinai*, 30 oktober 2019.

¹¹³ HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; Mada Masr, *Civilian deaths and unaccountability in North Sinai*, 30 oktober 2019; AI, *Egypt: Children face shocking violations including torture and enforced disappearance*, 3 december 2018, Egypt: Children face shocking violations including torture and enforced disappearance (amnesty.org).

¹¹⁴ HRW, *World report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.8-9; Tahrir Institute for Middle East Policy (TIMEP), *Torture in Egyptian Detention Centers*, 15 september 2017.

¹¹⁵ HRW, *If you are afraid for your lives, leave Sinai! Egyptian Security Forces and ISI-Affiliate Abuses in North Sinai*, 28 mei 2019; HRW, *World report 2020 Egypt*, p.8-9; Newlines Institute, *ISIS in the Sinai: A Persistent Threat for Egypt*, 23 juni 2020.

¹¹⁶ Deutsche Welle, *Egypt's deadliest terror attacks*, 14 juli 2017; The Guardian, *Egypt plane crash: Russia says jet was bombed in terror attack*, 17 november 2015.

vliegverkeer tussen de Russische Federatie en Sharm el-Sheikh stilgelegd. Sinds augustus 2021 vinden er weer vluchten vanuit de Russische Federatie plaats naar deze plaats.¹¹⁷

Slachtoffers

Tussen januari 2014 en juni 2018 werden er ongeveer 3.076 gewapende strijders en 1.266 soldaten en politiemensen gedood in de strijd in de Sinaï. Het is, aldus HRW, onbekend hoeveel burgers er omkwamen en of deze gedeeltelijk al zijn meegeteld in het aantal gewapende strijders. Volgens een schatting van het *Tahrir Institute for Middle East Policy* (TIMEP) hebben de autoriteiten minimaal 12.000 inwoners van de Sinaï gearresteerd tussen juli 2013 en december 2018. Volgens officiële verklaringen van de autoriteiten zouden dit er 7.300 zijn. Daarnaast heeft het leger volgens cijfers van HRW ongeveer 100.000 inwoners uit hun huis gezet, oftewel een vijfde van de bevolking in de Noord-Sinaï, en duizenden huizen vernietigd sinds 2014. Volgens documentatie van HRW heeft het leger alleen al minimaal 3.600 huizen en commerciële gebouwen vernietigd tussen januari en mei 2018. Dit is volgens de organisatie zonder juridisch toezicht gebeurd of onafhankelijke beroepsmogelijkheid.¹¹⁸

Geweldsincidenten in 2020 en 2021

Volgens het *Center for Global Policy* (CGP) heeft IS ongeveer honderd aanvallen opgeëist tussen januari en juni 2020. Vaak zijn deze aanvallen gericht op militairen, militaire transporten, militaire bouwmaterialen en minimaal een aanval was gericht op een Israëliëse gasleiding in februari 2020. Het CGP meldt in een rapport van juni 2020 dat de grote meerderheid van de aanvallen in het oosten van de provincie plaatsvond, bij de grens met Gaza. Desalniettemin vonden er in 2020 ook minimaal tien aanvallen plaats in het gebied rond Bir al-Abd, meer naar het westen. Op 12 februari 2020 werd een brigadegeneraal gedood bij het dorp Rawda. Volgens CGP hebben de IS-milities in 2020 minimaal negen burgers gedood in doelgerichte moordpartijen, vaak omdat deze burgers ervan verdacht worden met het leger samen te werken. Maar ook christenen en moslims die een andere interpretatie van de islam nastreven, vormen een doelwit.¹¹⁹ Volgens het US Departement of State vermoordden gewapende strijders op 22 juni 2019 vier burgers terwijl zij een hek aanlegden om het Arish vliegveld. In april 2021 kwam via een videoboodschap van IS naar buiten dat de groep een 62-jarige koptische christen had geëxecuteerd vanwege zijn bijdrage aan de bouw van een kerk in Bir al-Abd, gelegen in de Noord-Sinaï. In de videoboodschap roept de moslimextremistische groep op tot een 'heilige oorlog' tegen christenen.¹²⁰

Egyptisch nieuws en sociale media alsmede andere bronnen meldden een aantal terrorisme gerelateerde incidenten in 2020 en 2021. Deze omvatten onder meer

- Op 27 maart 2020 slaagden IS-strijders erin om vijf elektriciteitsmasten op te blazen in de Sinaï. De steden Sheikh Zuweiyid en Rafah zaten als gevolg hiervan dagenlang zonder stroom.¹²¹

¹¹⁷ Al Arabiya news, *Russia resumes flights to Egypt's Sharm el-Sheikh after six-year ban*, 9 augustus 2021, Russia resumes flights to Egypt's Sharm el-Sheikh after six-year ban | Al Arabiya English

¹¹⁸ HRW, *World report 2020 Egypt*, p.8-9; TIMEP, *Superficial Gains, but No Lasting Success in Sinai 2018*, 7 februari 2019.

¹¹⁹ Newlines institute, *ISIS in the Sinai: a persistent threat for Egypt*, 23 juni 2020, ISIS in the Sinai: A Persistent Threat for Egypt - Newlines Institute.

¹²⁰ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 57; Center for Global Policy, *ISIS in the Sinai: A persistent threat for Egypt*, 23 juni 2020; Nederlands Dagblad, *Egypte: ISIS vermoordt koptische christen wegens bouw van kerk*, 19 april 2021; GardaWorld, *Egypt: militants kill at least four in attack near Al-Arish airport*, 22 juni 2019, Egypt: Militants kill at least four in attack near Al-Arish Airport (AAC) June 22 /update 1 (garda.com). De aanslag op de arbeiders bij het vliegveld bij Al-Arish vond op 22 juni 2019 plaats.

¹²¹ Aclad, *CDT spotlight: Egypt*, 3-9 mei 2020, geraadpleegd 5 september 2021, CDT Spotlight: Egypt | ACLED (acleddata.com).

Onderstaande incidenten werden, tenzij anders aangegeven, door OSAC gemeld.¹²²

- Op 21 juli 2020 vielen gewapende militanten een legerbasis in het dorp Rabaa aan, drieëntwintig kilometer ten westen van de stad Bir al-Abd en bezetten tenminste vier dorpen¹²³;
- In oktober 2020 doodde of verwondde een explosie in een militaire faciliteit ten minste 14 Egyptische soldaten ten westen van de Sināi;
- Een geïmproviseerde bom doodde een Egyptische soldaat en vier familieleden in hun huis in Iqtiya;
- Een autobom doodde een burger en verwondde twee anderen in al-Marih, ten zuidwesten van Bir al-Abd, Noord-Sināi;
- Een explosie doodde zeven Egyptische grenswachten ten westen van Bir al-Abd, Noord-Sināi;
- In december 2020 beweerde IS één persoon te hebben gedood en drie anderen te hebben verwond door middel van een bomaanslag op een huis in al-Mutla, Rafah;
- In januari 2021 ontvoerden vermoedelijke IS-militanten zeven arbeiders van een pluimveebedrijf in Bir al-Abd;
- Twee Egyptische soldaten stierven en vier anderen raakten gewond na een aanval op hun voertuig ten zuiden van Bir al-Abd;
- In februari 2021 doodde een aanval met een geïmproviseerde bom twee Egyptische soldaten en verwondde twee anderen in hun voertuig ten zuiden van Sheikh Zuweid;
- In maart 2021 kwamen bij een explosie van een geïmproviseerde bom twee Egyptische kinderen om het leven in Tufaha, ten zuiden van Bir al-Abd. Onderstaand volgen twee onder meer door de nieuwssite Al-Jazeera gemelde veiligheidsincidenten.¹²⁴
- In juli 2021 overvielen IS-strijders een legercontrolepost bij de stad Sheikh Zuweid waarbij ten minste vijf militairen omkwamen;
- In augustus 2021 kwamen acht militairen om en raakten zes gewond door een bomexplosie in de stad New Rafah bij de Gazastrook. Deze aanval werd door IS geclaimd.

1.2.3

Grens met Libië

De westelijke grens met Libië is meer dan 1.200 km lang en is hierdoor lastig te controleren voor de Egyptische autoriteiten. Sinds de opstand tegen de Libische leider Muammar Qadhafi in 2011 is de situatie in Libië chaotisch. Wapenvoorraden zijn in handen gevallen van milities, terroristische groeperingen en smokkelaars. Volgens de Egyptische autoriteiten zijn wapens, en zelfs ook mankracht, die in de Sināi tegen het Egyptische leger worden ingezet, veelal afkomstig uit Libië. Andersom geeft de poreuze grens met Libië gewapende opposanten ook de kans om weg te vluchten naar Libië, als zij op de hielen worden gezeten door het Egyptische leger.¹²⁵

¹²² OSAC, *Egypt Country Security Report*, 29 juli 2021, Egypt Country Security Report (osac.gov).

¹²³ IHS Markit, *Terrorism in Egypt: Examining the data and what to expect in 2021*, 20 december 2020.

¹²⁴ Al-Jazeera, *Attack kills eight Egyptian troops in Sināi*, 13 augustus 2021, *Attack kills eight Egyptian troops in Sināi* | Conflict News | Al Jazeera; Al Monitor berichtte eveneens over beide incidenten, waarbij het aantal slachtoffers licht verschilde. Op 13 augustus kwamen negen politieagenten om het leven en raakten zes anderen gewond toen een bermbom hun gepantserde voertuig raakte in New Rafah, vlakbij de grens met de Gazastrook. De aanval kwam slechts dertien dagen nadat IS-militanten een controlepost aanvielen in de noordelijke Sināi-stad Sheikh Zuweid, waarbij vijf leden van de strijdkrachten omkwamen en zes anderen gewond raakten. Al Monitor, *Islamic State leader in Sināi surrenders to Egyptian authorities*, 19 september 2021, <https://www.al-monitor.com/originals/2021/09/islamic-state-leader-Sināi-surrenders-egyptian-authorities#ixzz77HAhJEFI>.

¹²⁵ Reuters, *Egypt has a legitimate right to intervene in Libya, Sisi says*, 20 juni 2020; Egypt Independent, *Egypt's armed forces strike terrorist convoy near Egypt-Libya border*, 20 december 2020.

In de verslagperiode werd er aan een muur gebouwd van een kilometer lang en drie meter hoog bij de Musaid grensovergang, om de Libische en Egyptische autoriteiten meer grip te geven op de grens.¹²⁶

Eind juli 2020 gaf het Egyptische parlement haar goedkeuring om zo nodig Egyptische legerstroepen in te zetten bij de grens met Libië om die te beschermen en om de nationale veiligheid te verdedigen tegen criminele gewapende milities en buitenlandse terroristische eenheden. Egypte bood in 2020, net als de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) en Rusland, steun aan generaal Khalifa Haftar in diens strijd tegen de Libische regering in Tripoli. De Libische regering in Tripoli wordt erkend door de VN en krijgt militaire steun van onder andere Turkije.¹²⁷ Begin december 2020 had Egypte volgens een vertrouwelijke bron versterkingen aan haar westgrens aangebracht, naar verluidt om het dreigement richting Turkije om binnen Libië de lijn Jufra-Sirte niet te passeren kracht bij te zetten maar ook vanwege de potentiële kans op een toename van terroristische activiteiten.¹²⁸ Vertegenwoordigers van generaal Haftar leverden in 2019 een door Egypte wegens terreurdaden gezochte persoon uit aan de Egyptische veiligheidsdienst.¹²⁹ Zie ook paragraaf 1.1.6.

1.3 Binnenlandse bewegingsvrijheid

Bewegingsvrijheid is *de jure* gegarandeerd onder artikel 54 van de Grondwet. Op basis van de Wet op de Noodtoestand uit 1958¹³⁰ heeft de president het recht om beperkingen op te leggen in de bewegingsvrijheid in situaties waarop een noodstand van toepassing is.¹³¹

In Egypte is sinds 2014 de noodtoestand van kracht in Noord-Sinaï en sinds 2017 tot 25 oktober 2021 in de rest van Egypte.¹³² Zie paragrafen 1.1.2 en 1.2.2.

Egyptische burgers en buitenlanders konden niet vrij reizen in zones in Egypte die door de autoriteiten waren aangewezen als militaire zones. Volgens de autoriteiten was deze maatregel nodig om de veiligheid van de bevolking te beschermen. Volgens anderen wilden de autoriteiten hiermee echter voorkomen dat individuen, journalisten, personen van het maatschappelijke middenveld en van internationale organisaties zich in de provincie Noord-Sinaï begaven. Sinds juli 2019 worden er wel begeleide reizen door de Egyptische overheid georganiseerd voor journalisten naar Noord-Sinaï.¹³³ Reisrestricties golden niet alleen voor de Sinaï maar voor alle grensgebieden.¹³⁴

¹²⁶ The Arab Weekly, *Scepticism abounds over Egypt-Lybia border wall*, 3 februari 2019, Scepticism abounds over Egypt-Lybia border wall | | AW (the arab weekly.com).

¹²⁷ Al Jazeera, *Egypt's parliament approves troop deployment to Libya*, 20 juli 2020, Egypt's parliament approves troop deployment to Libya | Conflict News | Al Jazeera; De Volkskrant, *Macron waarschuwt Turkije: 'Speel geen gevaarlijk spel in Libië'*, 22 juni 2020.

¹²⁸ Vertrouwelijke bron, 2 december 2020; Alarabiya news, *Libya conflict: Sirte-Jufra 'red line' set to be next major flashpoint*, 22 juni 2020,

Libya conflict: Sirte-Jufra 'red line' set to be next major flashpoint | Al Arabiya English

¹²⁹ Egypt Independent, *Libya hands over top wanted terrorist to Egypt*, 29 mei 2019, <https://www.egyptindependent.com/libya-hands-over-top-wanted-terrorist-to-egypt/>.

¹³⁰ Wet 162/1958.

¹³¹ Vertrouwelijke bron, p.2 en 3, 29 september 2020. Artikel 54 van de Grondwet geeft vier voorwaarden aan op grond waarvan de bewegingsvrijheid mag worden ingeperkt:

- Het bestaan van een met redenen omkleed gerechtelijk bevel,
- Dat een gerechtelijk bevel voor een bepaalde periode geldt,
- Dat een gerechtelijk bevel gebaseerd is op specifieke gevallen zoals bepaald in overeenstemming met de wet; en
- Dat een gerechtelijk bevel een onderzoek vereist.

¹³² Egypt Today, *Egypt's Sisi extends state of emergency for more 3 months nationwide*, 22 juli 2021, Egypt's Sisi extends state of emergency for more 3 months nationwide – EgyptToday; The New York Times, *Egypt's Leader Ends State of Emergency, Says It's No Longer Needed*, 26 oktober 2021.

¹³³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.32-33; Vertrouwelijke bron, p.3, 29 september 2020.

¹³⁴ US Department of State, *Egypt Travel Advisory*, Egypt Travel Advisory (state.gov), geraadpleegd 10 oktober 2021.

Op 8 mei 2018 ging het Egyptische parlement akkoord met een wetsvoorstel dat zogeheten *ride sharing companies*, taxibedrijven die een app delen, verplicht om privégegevens van klanten honderdtachtig dagen te bewaren en desgevraagd te delen met veiligheidsdiensten. Het ging in dit verband om de bedrijven Uber en Careem die taxi-diensten aanbieden. President al-Sisi ondertekende de wet in juni 2018.¹³⁵

1.4 Regeringsstrijdkrachten

De Egyptische strijdkrachten (*Egyptian Armed Forces*, EAF) bestaan uit de landstrijdkrachten (inclusief 'surface to surface'-rakettroepen, speciale troepen, Republikeinse Garde), marine (inclusief kustwacht), luchtmacht en de luchtverdedigingscommandocentrale (*Air Defense Command*). Onder het ministerie van Binnenlandse Zaken vallen de Centrale Veiligheidstroepen en de Nationale Politie. Sommige tribale milities op het Sinaï-schiereiland werken samen met het Egyptische leger tegen opstandige/terroristische groeperingen zoals de Islamitische Staat (IS). Schattingen over de omvang van de Egyptische strijdkrachten (EAF) variëren. Het CIA van de Verenigde Staten schat het totaal aan actieve manschappen op ongeveer 450.000 personen, waarvan 325.000 bij de landstrijdkrachten, 18.000 bij de marine, 30.000 bij de luchtmacht en 75.000 bij het luchtverdedigingscommando. Daarnaast zijn er ongeveer 300.000 personen werkzaam bij de Centrale Veiligheidstroepen.¹³⁶

1.4.1 Veiligheids- en inlichtingendiensten

De Egyptische veiligheids- en inlichtingendiensten omvatten de:

- Algemene Inlichtingendienst, oftewel *General Intelligence Service* (GIS) en in het Arabisch de *Gihaz al-Mukhabarat al-Amma*. Onderdeel van de GIS is onder meer het *Technical Research Department* (TRD) dat verantwoordelijk is voor de aanschaf van spionaget technologie;
- Het *Office of Military Intelligence Services and Reconnaissance* (*Idarat al-Mukhabarat al-Harbyya wa al-Istidla*) dit wil zeggen de Militaire Inlichtingen- en Verkenningadministratie;
- De Staatsveiligheidsonderzoekdienst, de *State Security Investigations Service* (SSIS), in het Arabisch de *Gihaz Mabath Amn al-Dawla*. Deze werd in 2013, na beschuldigd te zijn van betrokkenheid bij vele mensenrechtenschendingen, omgedoopt tot de *National Security Service* (NSS), de Nationale Veiligheidsdienst (*Mabaheth Alamn Alwatany*). Deze dienst valt onder het ministerie van Binnenlandse zaken. Deze dienst wordt ook *National Security Agency* (NSA) genoemd.¹³⁷

Sommige bronnen beschouwen de Administratieve Controle Autoriteit (*Administrative Control Authority* ACA) of te wel *Ar-Raqabaal-Idareya*) eveneens als onderdeel van het Egyptische veiligheids- en inlichtingenapparaat. Hoewel de ACA, volgens de onderzoeksgroep *Project on Middle East Democracy* (POMED), op papier een civiel orgaan is, deelt het belangrijke kenmerken met de veiligheids- en inlichtingendiensten. De ACA heeft naast toezichthoudende taken de bevoegdheid om verdachten te arresteren, vast te houden en te verhoren. De ACA wordt geleid

¹³⁵ Middle East Monitor, *Egypt forces Uber to share data with security agencies*, 9 mei 2018, Egypt forces Uber to share data with security agencies – Middle East Monitor; Library of Congress, *Egypt: Ministerial Resolution Issued to Regulate Activities of Ride-Sharing Companies*, 22 oktober 2019, Egypt: Ministerial Resolution Issued to Regulate Activities of Ride-Sharing Companies | Library of Congress (loc.gov).

¹³⁶ CIA, *World Factbook- Egypt, Military and Security*, 17 juni 2020; Tawazun, *Egypt*, <http://www.tawazun.net/english/egypt.php>, geraadpleegd 10 augustus 2021. Dit onafhankelijke onderzoeksplatform publiceert de *Index of Arab Civilian military relations*. Volgens die index, gebaseerd op gegevens uit 2020 van het *International Institute of Strategic Studies* bestaan de Egyptische strijdkrachten uit 438.500 militairen in actieve dienst en 479.000 reservisten.

¹³⁷ Privacy International, *The president's men? Inside the Technical Research Department*, februari 2016, p.4-6, egypt_reportEnglish_0.pdf (privacyinternational.org); Global Security.org, *General Intelligence Service (GIS) Mukhabarat*, geraadpleegd 16 augustus 2021, General Intelligence Service (GIS - Mukhabarat) (globalsecurity.org).

door personen afkomstig uit de militaire of andere veiligheids- en inlichtingendiensten. Het merendeel van het personeel is afkomstig uit het leger en de politie. Bovendien legt de ACA alleen verantwoording af aan de president.¹³⁸

In de tijd van voormalig president Mubarak had de SSIS meer dan honderdduizend werknemers met een netwerk van miljoenen informanten. De regering van al-Sisi werkt net als die van voormalig president Mubarak aan modernere vormen van controle van de bevolking zoals de controle op de eerdergenoemde apps voor het delen van ritten.¹³⁹ Zie ook paragraaf 1.3.

Onder meer HRW beschuldigt de politie, NSA alsmede de Militaire inlichtingendienst van betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen als willekeurige arrestaties, gedwongen verdwijningen en martelingen.¹⁴⁰ Zie ook hoofdstuk 3. Egyptische veiligheidsdiensten zijn, volgens onderzoek van de *Deutsche Welle*, ook in het buitenland actief. Ze volgen onder meer de activiteiten van vermeende opposanten. Ze oefenen druk uit op dissidenten en proberen spionnen te rekruteren.¹⁴¹

1.5 Dienstplicht

Wetgeving

In artikel 86 van de Grondwet staat vermeld dat militaire dienstplicht wettelijk verplicht is in Egypte. In de wet op de Militaire en Nationale Dienstplicht¹⁴² worden de nadere bepalingen en uitwerkingen van deze dienstplicht beschreven.¹⁴³ Alle Egyptische mannen in de leeftijd van achttien tot dertig jaar zijn dienstplichtig. Zij kunnen deze dienstplicht vervullen in het leger, bij de politie of in dienst bij een gevangenis of bij andere onderdelen die in handen zijn van het leger zoals administratieve afdelingen en economische projecten van het leger.¹⁴⁴

Duur

De lengte van de dienstplicht varieert van twaalf tot achttien maanden (voor studenten aan universiteiten) tot 36 maanden voor de overige dienstplichtigen,

¹³⁸ Privacy International, *The president's men? Inside the Technical Research Department*, februari 2016, p.5; POMED, Jessica Noll, *Fighting corruption or protecting the regime*, februari 2019, p.2, POMED_ACAreport_FINAL.pdf; de ACA werd opgericht bij wet 54 uit 1964; zie التشريعي الإطار - الادارية الرقابة هيئة (aca.gov.eg). De website geeft aan dat er nog geen Egelse of Franse versie beschikbaar is.

¹³⁹ The Economist, *Egypt is again under military rule, but Sisi lacks Nasser's appeal*, 24 augustus 2021; Memo, *Egypt forces Uber to share data with security agencies*, 9 mei 2018, Egypt forces Uber to share data with security agencies – Middle East Monitor; Afte, *Internet without surveillance. How can the Egyptian government end the policy of mass surveillance?*, 3 juni 2021, Internet without surveillance. How can the Egyptian government end the policy of mass surveillance? - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org). Het artikel geeft aan dat toen het nieuw gekozen parlement in 2015 met zijn zittingen begon, de communicatiecommissie de nodige aandacht besteedde aan het aannemen van wetten om het gebruik van de cyberspace te reguleren. Vervolgens werden de wet ter bestrijding van misdrijven op het gebied van informatietechnologie nr.175 van 2018 en de wet op de bescherming van persoonsgegevens nr.151 van 2020 aangenomen. Deze wetten hebben bijgedragen aan de versterking van de surveillancepraktijken. Desalniettemin werd het monitoren van online-activiteiten, zoals e-mailen, internetten, telefoongesprekken en sociale media, al vele jaren beoefend, zelfs voordat de twee wetten werden aangenomen.

¹⁴⁰ HRW, "We do unreasonable things here". *Torture and security in al-Sisi's Egypt*, 5 september 2017; HRW, *World report 2021, Egypt, events of 2020*, geraadpleegd 16 augustus 2021, *World Report 2021: Egypt | Human Rights Watch* (hrw.org)

¹⁴¹ DW, *Egypt's secret service casts a long shadow in the West*, 15 juli 2020, *Egypt's secret service casts a long shadow in the West | Middle East | News and analysis of events in the Arab world | DW | 15.07.2020*

¹⁴² Wet 127/1980; vertrouwelijke bron, p.1, 5 september 2021.

¹⁴³ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p. 8 en 17.

¹⁴⁴ Al Monitor, *New documentary on Egyptian conscription faces strong criticism*, 8 december 2016, <https://www.globalsecurity.org/military/world/egypt/personnel.htm> op 19 juli 2020; DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, p.33; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8; vertrouwelijke bron, p.1, 5 september 2021.

waarvan tussen de drie en zes maanden training.¹⁴⁵ Daarna blijven de dienstplichtigen nog negen jaar lang reservist.¹⁴⁶ De dienstplicht geldt niet voor vrouwen.¹⁴⁷ Vanaf de leeftijd van vijftien jaar kan een jongen zich laten registreren als vrijwilliger en vanaf zestien jaar is het mogelijk om vrijwillig dienst te nemen in de Egyptische strijdkrachten.¹⁴⁸ Volgens meerdere bronnen is er geen alternatieve dienstplicht.¹⁴⁹

Registratie en militaire dienstkaart

Mannen die achttien jaar oud zijn moeten zich registreren bij het lokale kantoor van de burgerlijke stand waar eerder de identiteitskaart werd afgegeven om een militaire dienstkaart te krijgen, de zogeheten *Betaka 6 Gond*.¹⁵⁰ De oproep tot registratie door de Egyptische overheid gebeurt via verschillende kanalen zoals de radio, de televisie en de Facebookpagina van het ministerie van Defensie.¹⁵¹

Bij het aanvragen van het Egyptische paspoort vraagt de immigratie- en paspoortbeambte meestal om een bewijs van de militaire status omdat dit in het paspoort vermeld moet worden. In het geval dat de aanvrager van het paspoort nog student is, moet hij een inschrijvingsbrief van zijn school of universiteit krijgen dat hij nog studeert. In dat geval zal de immigratie- en paspoortafdeling in het paspoort vermelden dat hij nog student is en dat zijn militaire dienst is uitgesteld. Degene die zijn militaire dienst al heeft afgerond, moet zijn militaire kaart samen met de andere voor de paspoortaanvraag benodigde documenten overleggen, zodat de immigratie- en paspoortafdeling in het paspoort kan vermelden dat hij niet meer dienstplichtig is.¹⁵²

Het aanvraagformulier voor een Egyptische identiteitskaart bevat een vak voor de militaire dienststatus. De militaire dienstinformatie op het aanvraagformulier wordt niet weergegeven op de afgegeven identiteitskaart.¹⁵³ Een bron, geraadpleegd door de Canadese autoriteiten, gaf aan dat informatie over iemands militaire dienststatus voor de Egyptische autoriteiten toegankelijk is via het identiteitsnummer van de persoon dat op de identiteitskaart staat.¹⁵⁴

¹⁴⁵ De lengte van de dienstplicht hangt af van het niveau van de opleiding van een man. In het algemeen geldt, hoe hoger de opleiding, hoe korter de lengte van de dienstplicht. Zo is de dienstplicht voor universiteitsstudenten slechts 12-18 maanden. Vertrouwelijke bron, p.11, 29 september 2020. De duur van de dienstplicht staat in de artikelen 3 en 4 van de *National and Military Law*; vertrouwelijke bron, p.1 en 9, 5 september 2021.

DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; Janes, Sentinel Security Assessment, 'Egypt-Army', updated 17 April 2019; CIA, *The World Factbook- Egypt, Military and Security*, 17 juni 2020.

¹⁴⁶ CIA, *The World Factbook- Egypt, Military and Security*, 17 juni 2020; vertrouwelijke bron, p.8, 5 september 2021; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p. 18. Het ministerie van Binnenlandse Zaken van het Verenigd Koninkrijk gaf onder verwijzing naar GlobalSecurity.org aan dat in 2017 'slechts 150.000 van de meer dan 600.000 reservisten een training kregen van enige betekenis. De militaire autoriteiten legden geen sterke nadruk op het handhaven van reservetroepen'.

¹⁴⁷ GlobalSecurity.Org, "Egypt- Military Personnel", 3 april 2017,

<https://www.globalsecurity.org/military/world/egypt/personnel.htm>; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8; vertrouwelijke bron, p.1., 5 september 2021.

¹⁴⁸ CIA, *The World Factbook- Egypt, Military and Security*, 17 juni 2020; vertrouwelijke bron, p.1, 5 september 2021; Middle East Eye, 'It is hell': *Chronicles of military conscripts in Egypt*, 21 november 2016, 'It is hell': *Chronicles of military conscripts in Egypt* | Middle East Eye; World vision, *Child soldiers: a global recruitment index*, p.6, Child Soldiers v4_0_0.pdf (wvi.org), geraadpleegd 1 oktober 2021,

¹⁴⁹ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8; Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 november 2016, Egypt's army: The conscripts who refuse to serve.

¹⁵⁰ The American University in Cairo, *Military and visa*, Military and Visa | The American University in Cairo (aucegypt.edu), geraadpleegd 9 september 2021.

¹⁵¹ Vertrouwelijke bron, p.2, 5 september 2021; Ministry of Defense, *Egyptian Armed Forces, The Armed Forces Accepts New Conscripts of April 2021*, 15 december 2020, The Armed Forces Accepts New Conscripts of April 2021 (mod.gov.eg).

¹⁵² Vertrouwelijke bron, 12 oktober 2021; zie ook UK Home office, *Country Policy and Information Note Egypt: Military service*, november 2019, p.21, par. 8.3.6 en 8.3.7.

¹⁵³ Vertrouwelijke bron, 17 oktober 2021; Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat, zoals het Australische *Department of Foreign Affairs and Trade* (DFAT) stelt, op de nationale identiteitskaart van mannen de voltooiing van de militaire dienst staat vermeld. DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, p.33.

¹⁵⁴ Immigration and Refugee Board of Canada, *Egypt: Information on national identity cards including appearance; requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy (2010-June 2016)*, 26 mei 2016, Refworld | Egypt: Information on national identity cards

Plaatsing en omstandigheden tijdens de militaire dienst

Een dienstplichtige kan in een van de verschillende onderdelen van het Egyptische leger of de politie worden geplaatst. Dienstplichtigen die niet geselecteerd worden voor een van de onderdelen van het leger dienen hun dienstplicht te vervullen in de centrale veiligheidsstrijdkrachten (ministerie van Binnenlandse Zaken en de politie) voor een periode van twee jaar en negen maanden. Het gaat hierbij meestal om ongeschoolde (analfabete) mannen.¹⁵⁵

De omstandigheden tijdens de dienstplicht variëren van persoon tot persoon. Het veiligheidsrisico dat iemand loopt, hangt in belangrijke mate af van de plaatsing. Sommigen moeten in de Sinaï in het leger dienen, waar ze te maken kunnen krijgen met aanvallen van gewapende opposanten en een verhoogd risico op veiligheidsincidenten. Anderen worden daarentegen geplaatst in quasi-civiele functies waar ze ambassadegebouwen bewaken of in overheidsfabrieken, op kantoor, in een hotel of bij een ander bedrijf werken. Alleen dienstplichtigen met goede connecties met invloedrijke personen kunnen hun plaatsing, en daarmee hun omstandigheden, beïnvloeden.¹⁵⁶ De vergoeding die dienstplichtigen voor hun werkzaamheden ontvangen is laag. Volgens FH en TI worden dienstplichtigen uitgebuit als goedkope arbeidskracht.¹⁵⁷ Volgens *Defence Post* worden dienstplichtigen gedwongen om hun meerderen om te kopen om mishandeling te voorkomen en om extra te betalen voor rantsoenen en bepaald materiaal.¹⁵⁸

Sinds 2011 zijn de Egyptische strijdkrachten, politie en andere veiligheidstroepen actief betrokken bij operaties tegen opstandelingen en terrorismebestrijding in de provincie Noord-Sinaï. Militaire operaties vonden plaats tegen verschillende militante groeperingen, in het bijzonder IS. Vanaf begin 2020 had Egypte naar verluidt meer dan 40.000 troepen plus duizenden politie- en ander veiligheidspersoneel ingezet in de Sinaï voor interne veiligheidstaken.¹⁵⁹ Zie ook paragraaf 1.1.2.

1.5.1 *Uitstel en vrijstelling van militaire dienst*

Uitstel van militaire dienst

Dienstplichtigen kunnen uitstel van militaire dienst krijgen wegens studie. Studenten kunnen een zogeheten *Namouzag 2/3 Gond* document krijgen van de afdeling militaire zaken. Dit document is een verklaring van de universiteit die bevestigt dat iemand nog studeert aan de universiteit en tijdelijk vrijgesteld is van militaire dienst.¹⁶⁰ Het is niet mogelijk voor een dienstplichtige om de dienstplicht af te kopen.¹⁶¹

Vrijstelling van militaire dienstplicht

including appearance; requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy (2010-June 2016).

¹⁵⁵ Vertrouwelijke bron, p.2, 5 september 2021.

¹⁵⁶ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p8; Vertrouwelijke bron, p.2, 5 september 2021; Middle East Eye, 'It is hell': *Chronicles of military conscripts in Egypt*, 21 november 2016, 'It is hell': *Chronicles of military conscripts in Egypt* | Middle East Eye.

¹⁵⁷ Freedom House, *Freedom in the world 2020- Egypt*, februari 2020.; Transparency International, *The Officer's Republic- The Egyptian Military and Abuse of Power*, March 2018.

¹⁵⁸ Defence Post, *The Rule of Khaki: How Egypt's military dominates the economy*, 23 april 2019.

¹⁵⁹ CIA, *The World Factbook- Egypt, Military and Security*, 17 juni 2020.

¹⁶⁰ Vertrouwelijke bron, p.2, 5 september 2021; The American University in Cairo, *Military and visa, Military and Visa* | The American University in Cairo (aucegypt.edu), geraadpleegd 9 september 2021

¹⁶¹ GlobalSecurity.Org, "Egypt- Military Personnel", 3 april 2017, geraadpleegd op <https://www.globalsecurity.org/military/world/egypt/personnel.htm> op 19 juli 2020;

Uitstel en vrijstellingen worden wel verleend, maar zijn grotendeels afhankelijk van de individuele en sociaaleconomische omstandigheden van een persoon. Deze vrijstellingen kunnen zowel permanent als tijdelijk zijn.¹⁶²

Het is mogelijk om een permanente vrijstelling te krijgen voor de dienstplicht op medische gronden.¹⁶³

Tijdelijke vrijstellingen kunnen worden verleend aan:

- personen die de enige zoon zijn binnen een gezin¹⁶⁴;
- personen die kostwinner zijn¹⁶⁵;
- personen waarvan de broer al in het leger dient.¹⁶⁶

Volgens het DFAT worden deze tijdelijke vrijstellingen elke drie jaar vernieuwd waarbij de situatie opnieuw wordt beoordeeld totdat de persoon die het betreft de leeftijd van dertig jaar bereikt.¹⁶⁷ Als de reden waarvoor vrijstelling is verleend, ophoudt te bestaan, wordt de dienstplichtige geacht om zich binnen dertig dagen, nadat de reden is opgehouden te bestaan, te melden bij de rekruteringsdienst van het leger.¹⁶⁸

In vreedestijd kunnen studenten hun militaire dienst uitstellen totdat zij de studie hebben afgerond.¹⁶⁹

In de praktijk vervult niet iedere dienstplichtige ook daadwerkelijk de dienstplicht. In het geval dat het aantal dienstplichtigen de behoefte overstijgt kunnen individuen of groepen dienstplichtigen vrijgesteld worden van militaire dienst¹⁷⁰ evenals mannen die bepaalde overheidsposities bekleden of een baan hebben in een door de overheid als essentieel beschouwde bedrijfstak.¹⁷¹ Personen met een dubbele nationaliteit worden uitgesloten van militaire dienst.¹⁷² Mannen die ouder zijn dan 30

¹⁶² DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.

¹⁶³ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; IRB, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad* (2016-July 2018) [EGY106143.E], 20 juli 2018; Vertrouwelijke bron, p.3, 5 september 2021. Voorbeelden van vrijstelling op medische gronden zijn blindheid, doofheid, het missen van een wijsvinger en een psychische aandoening. Volgens de bron is de kans klein dat een depressie door militaire artsen als een psychische aandoening wordt beschouwd.

¹⁶⁴ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 November 2016.

¹⁶⁵ GlobalSecurity.Org, "Egypt- Military Personnel", 3 april 2017, geraadpleegd op <https://www.globalsecurity.org/military/world/egypt/personnel.htm> op 19 juli 2020; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 November 2016; Vertrouwelijke bron, p.3, 5 september 2021.

¹⁶⁶ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; Immigration and Refugee Board Canada, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad* (2016-July 2018).

¹⁶⁷ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.

¹⁶⁸ Artikel 7 van de wet op de Militaire en Nationale Dienstplicht (Wet 127/1980), tweede en derde lid; Vertrouwelijke bron, p.13, 29 september 2020.

¹⁶⁹ IRB, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad* (2016-July 2018) [EGY106143.E], 20 juli 2018; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.

¹⁷⁰ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8; vertrouwelijke bron, p.3, 5 september 2021.

¹⁷¹ GlobalSecurity.Org, "Egypt- Military Personnel", 3 april 2017, geraadpleegd op <https://www.globalsecurity.org/military/world/egypt/personnel.htm> op 19 juli 2020; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.

¹⁷² IRB Canada, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad* (2016-

jaar hoeven de dienstplicht niet langer te vervullen. Ze zijn dan structureel vrijgesteld.¹⁷³

Indien een man ouder dan achttien jaar werk zoekt zonder militaire dienst te hebben vervuld, dan dient deze in het algemeen een vrijstellingsattest van het ministerie van Defensie te overleggen aan zijn werkgever. Naar verluidt krijgen mannen die hun militaire dienst niet hebben voltooid (of vrijstelling hebben gekregen) geen toestemming om naar het buitenland te mogen reizen of emigreren.¹⁷⁴

Volgens meerdere bronnen worden bedoeïenen in de praktijk uitgesloten van het vervullen van militaire dienst. Die uitsluiting zou, aldus de bronnen, samenhangen met een breed gedeelde opvatting in de Egyptische samenleving dat bedoeïenen niet te vertrouwen en niet-Egyptisch zijn.¹⁷⁵

1.5.2 *Dienstplichtweigeraars, ontduikers van de dienstplicht en deserteurs*

Gewetensbezwaarden

Er is geen officiële vrijstelling mogelijk voor gewetensbezwaarden. In de praktijk komt het wel voor dat vrijstellingen werden verleend aan personen die eerder aangaven dat zij gewetensbezwaarden hadden. Er werd in die gevallen echter geen officiële verklaring gegeven waarom deze personen vrijstelling hadden gekregen.¹⁷⁶ DFAT wijst op het bestaan van een kleine beweging van gewetensbezwaarden. Deze werd opgericht door Maikel Nabil, die in 2009 weigerde te worden ingelijfd in het leger. Nabil werd vijf keer vastgehouden voor publiekelijk campagne voeren tegen de militaire dienstplicht en werd twee jaar gevangengezet voor het beledigen van het leger. In juni 2015 werden twee gewetensbezwaarden, waaronder Nabils broer vrijgesteld van dienst door het kantoor van de minister van Defensie. De vrijstelling vermeldde geen reden en erkende evenmin de twee als gewetensbezwaarden.¹⁷⁷ Een andere dienstplichtweigeraar, die de publiciteit zocht, was Amir Eid.¹⁷⁸ Het is dezerzijds niet bekend of hij werd gestraft wegens diens dienstplichtweigering.

Dienstplichtweigering

Dienstplichtontduiking is formeel en wettelijk strafbaar en wordt beschouwd als dienstweigering. Bestrafing in dergelijke zaken vindt plaats door een militaire rechtbank. In het geval van een gevangenisstraf dient deze uitgezeten te worden in een militaire gevangenis.¹⁷⁹ De artikelen 49 en 50 van de wet op de militaire en nationale dienstplicht (Wet 127/1980) geven de strafmaat aan voor dienstplichtweigering en desertie.

- Artikel 49: Eenieder die geen gehoor heeft gegeven aan de oproep tot het zich laten registreren voor het vervullen van de militaire dienstplicht, wordt

July 2018) [EGY106143.E], 20 juli 2018, Uitgesloten personen volgens regels en voorwaarden uitgevaardigd door de minister van Defensie - personen die een buitenlandse nationaliteit hebben verkregen - eisen van algemeen belang - recidivisten; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 November 2016.

¹⁷³ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; Middle East Eye, *It is hell: Chronicles of military conscripts in Egypt*, 21 oktober 2016.

¹⁷⁴ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, p.33.

¹⁷⁵ Vertrouwelijke bron, p.3, 5 september 2021; IEMED, *The Geopolitics of Violent Extremism. The Case of Sinai*, 21 september 2021, p.5.

¹⁷⁶ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, p.33 en 34, country-information-report-egypt.pdf (dfat.gov.au); UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.8.; Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 November 2016.

¹⁷⁷ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.16.

¹⁷⁸ Middle East Eye, *Egypt's army: The conscripts who refuse to serve*, 28 november 2016, Egypt's army: The conscripts who refuse to serve | Middle East Eye; Qantara.de, *Playing the system*, 21 november 2016, Conscientious objection in Egypt: Playing the system - Qantara.de.

¹⁷⁹ Vertrouwelijke bron, p.4 en 5, 5 september 2021.

gestraft wanneer hij ouder is dan dertig jaar, met gevangenisstraf en met een geldboete van niet minder dan drieduizend Egyptische pond (162 Euro)¹⁸⁰ en niet meer dan tienduizend pond (540 Euro) , of een van beide twee straffen.¹⁸¹

- Artikel 50: Iedere persoon die dienstplichtig is en die wordt ontslagen uit of probeert onder de dienstplicht uit te komen door bedrog of door het overleggen van ongeldige documenten resulterend in uitsluiting, vrijstelling of uitstel van dienstplicht wordt gestraft met gevangenisstraf van ten minste drie jaar en ten hoogste zeven jaar. Indien de persoon geschikt is voor militaire dienst, dient deze alsnog zijn dienstplicht te vervullen.¹⁸²

Het *Home Office* van het Verenigd Koninkrijk geeft aan dat op dienstweigering een gevangenisstraf staat van twee jaar en/of een boete van vijfhonderd (27 Euro) tot duizend Egyptische pond (54 Euro).¹⁸³ Een bron geeft aan dat in de praktijk een financiële boete gangbaar is als straf.¹⁸⁴

Als een persoon zijn vrijstelling van militaire dienst niet kan verlengen en zijn militaire dienst niet voltooit, dan kan hem, aldus het DFAT, een boete worden opgelegd tot duizend Egyptische pond en/of een gevangenisstraf van minimaal een jaar. Het is onduidelijk hoeveel mensen in Egypte zijn gedetineerd voor het ontduiken van de dienstplicht. DFAT geeft aan dat anekdotisch bewijs er op duidt dat degenen die zijn gedetineerd voor het niet vervullen van militaire dienst geen doelwit zijn of anders worden behandeld in vergelijking met andere gevangenen.¹⁸⁵ Personen die de militaire dienstplicht niet vervullen lopen risico om gearresteerd te worden.¹⁸⁶ De Egyptische overheid zoekt niet actief naar dienstplichtigen die hun dienstplicht ontduiken of die gedeserteerd zijn.¹⁸⁷

In de praktijk worden mannen die de militaire dienstplicht vanaf het eerste moment vermeden hebben en nooit in dienst zijn gegaan en in de tussentijd dertig jaar oud zijn geworden, bestraft met een boete tussen de drieduizend (162 Euro) en twaalfduizend Egyptische pond (648 Euro).¹⁸⁸

Desertie

De wettelijke bestraffing voor desertie is een jaar detentie. Indien iemand in oorlogstijd of op het slagveld deserteert is de bestraffing zwaarder en kan de doodstraf opgelegd worden.¹⁸⁹

1.6 Gewapende opposanten

In Egypte waren in de verslagperiode gewapende opposanten actief. Onderstaand informatie over de gewapende groeperingen die, voor zover bekend, het meest actief waren.

¹⁸⁰ 1.000 Egyptische pond is iets meer dan 54 Euro. Zie: Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 23 september 2021.

¹⁸¹ Vertrouwelijke bron, p.13, 29 september 2020. Betreft een onofficiële vertaling vanuit het Arabisch. ;IRB Canada, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad (2016-July 2018) [EGY106143.E]*, 20 juli 2018; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019.

¹⁸² Vertrouwelijke bron, p.13, 29 september 2020. Betreft een onofficiële vertaling vanuit het Arabisch.

¹⁸³ UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019.

¹⁸⁴ Vertrouwelijke bron, p.13, 29 september 2020

¹⁸⁵ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, par. 3.101; UK Home Office, *Country Policy and Information Note- Egypt: Military service Version 2.0*, November 2019, p.20. UK Home Office baseert zich hier geheel op het DFAT rapport.

¹⁸⁶ DFAT, *Country Information Report- Egypt*, 17 juni 2019, p.34.

¹⁸⁷ Vertrouwelijke bron, p.4, 5 september 2021.

¹⁸⁸ Vertrouwelijke bron, p.5, 5 september 2021; Egyptian consulate in Kuwait, *Missing the military service*, geraadpleegd 13 september 2021, <http://datacenter.aucegypt.edu/jmc471/eazines/egyptkuwait/missing.html>.

¹⁸⁹ Vertrouwelijke bron, p.5, 5 september 2021.

Islamitische staat in de provincie Sinaï (Wilayat Sinaï), in dit rapport -zoals aangegeven- aangeduid als IS, is een soennitische islamistische gewapende groepering op het Sinaï-schiereiland in Egypte. Op 9 november 2014 zwoer de in Egypte gevestigde groepering Ansar Beit al-Maqdis (ABM) trouw aan IS en zijn toenmalige leider, Abu Bakr al Baghdadi. Na de belofte nam de groep de naam IS-Sinaï aan. De organisatie wordt als een terroristische organisatie beschouwd door verschillende westerse overheden alsmede de VN. Voordat ABM trouw zwoer aan IS, voerde het voornamelijk aanvallen uit op belangen van de Israëliëse en Egyptische regering, waaronder de Egyptische toeristenindustrie. Sinds IS-Sinaï een afdeling werd van de IS, voerde het ook aanvallen uit tegen westerse en religieuze doelen. Het aantal IS-strijders is onbekend. Het aantal strijders wordt- afhankelijk van de bron- ingeschat tussen enkele honderden en maximaal vijftienhonderd actieve strijders.¹⁹⁰

HASM is een islamistische militante groepering die actief is in Egypte. In het Arabisch betekent het woord "Hasm" besluitvaardigheid. Het staat ook voor Ḥarakat Sawa'd Misr (*Arms of Egypt Movement*). Hasm is in verband gebracht met verschillende terroristische aanslagen in Egypte. Yahya al-Sayyid Ibrahim Musa en Alaa Ali Ali Mohammed al-Samahi worden genoemd als leiders van HASM. Beiden zouden in Turkije zijn gevestigd. Sommige leiders van HASM waren, aldus de VS, eerder verbonden met de Egyptische Moslimbroederschap. De VS beschouwen HASM als een terroristische organisatie.¹⁹¹

De groep, opgericht in 2015, eiste de verantwoordelijkheid op voor de moord op de Egyptische officier Ibrahim Azzazy, evenals de poging tot moord op de voormalige grootmoefti Ali Gomaa van Egypte. HASM eiste ook de verantwoordelijkheid op voor een aanval van 30 september 2017 op de ambassade van Myanmar in Caïro. In augustus 2019 was HASM verantwoordelijk voor een autobom die ontplofte buiten een ziekenhuis in Caïro, waarbij ten minste twintig mensen omkwamen en tientallen gewond raakten.¹⁹²

1.7 Gedwongen recruitering en ronseling

Egypte is partij bij het *optional protocol to the convention on the rights of the child on the involvement of children in armed conflict*. Het verplicht de staat die partij is bij het protocol om te zorgen voor "de bescherming van het leven van het kind, zijn veilige opvoeding buiten gewapende conflicten, en ervoor te zorgen dat hij geen oorlogshandelingen zal plegen" (artikel 7 bis (b)).¹⁹³ Er waren in de verslagperiode, voor zover bekend, geen aanwijzingen van betrokkenheid van het leger of milities bij gedwongen rekrutering.

¹⁹⁰ Australian government, Australian National Security, Islamic State Sinai province (IS-Sinaï), geraadpleegd 4 oktober 2021, Islamic State Sinai Province (IS-Sinaï) | Australian National Security; Wilson center, *ISIS's growing caliphate: profile of affiliates*, 19 februari 2016, ISIS's Growing Caliphate: Profiles of Affiliates | Wilson Center; Timep, *Superficial Gains, but No Lasting Success in Sinai 2018*, Superficial Gains, but No Lasting Success in Sinai 2018 – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org); Geneva Academy, Annabel Bassil, *The war report. Non-international armed conflict to continue in Sinaï?*, november 2019, Non-International Armed Conflict To Continue In Sinaï .pdf (geneva-academy.ch).

¹⁹¹ US embassy in Cairo, State department terrorist designations of HASM and its leaders and maintenance of PIJ FTO designation, 14 januari 2021, State Department Terrorist Designations of HASM and Its Leaders and Maintenance of PIJ FTO Designation | U.S. Embassy in Egypt (usembassy.gov); Egypt today, *US Department of State designates HASM as 'Foreign Terrorist Organization'*, 21 januari 2021, US Department of State designates HASM as 'Foreign Terrorist Organization' – EgyptToday.

¹⁹² US embassy in Cairo, State department terrorist designations of HASM and its leaders and maintenance of PIJ FTO designation, 14 januari 2021; Egypt today, *US Department of State designates HASM as 'Foreign Terrorist Organization'*, 21 januari 2021.

¹⁹³ UN CRC, *Consideration of reports submitted by States parties under article 8, paragraph 1 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. Concluding observations: Egypt*, 30 mei-17 juni 2011, CRC/C/OPAC/EGY/CO/1, Treaty bodies Download (ohchr.org).

Het is mogelijk om vrijwillig in dienst te treden van de Egyptische strijdkrachten vanaf de leeftijd van zestien jaar. Egypte kent verschillende militaire opleidingsinstituten. Voor zover bekend is een afgeronde middelbare school een van de toelatingsvoorwaarden.¹⁹⁴ Zie ook paragraaf 1.5.

Het is niet bekend of en zo in welke mate kindsoldaten in de verslagperiode werden geronseld en ingezet door gewapende opposanten bij hun activiteiten.¹⁹⁵ Minderjarigen werden onder andere in de Sinaï opgepakt door regeringstrijdkrachten op verdenking van betrokkenheid bij de gewapende strijd.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Coalition to stop the use of child soldiers, *The Use of Children as Soldiers in Africa A country analysis of child recruitment and participation in armed conflict*, 21 januari 2015, The Use of Children as Soldiers in Africa report (reliefweb.int).

¹⁹⁵ Coalition to stop the use of child soldiers, *The Use of Children as Soldiers in Africa A country analysis of child recruitment and participation in armed conflict*, 21 januari 2015.

¹⁹⁶ HRW, *No one cared he was a child*, 23 maart 2020, Egyptian Security Forces' Abuse of Children in Detention | HRW, Egyptian Security Forces' Abuse of Children in Detention | HRW.

2 Identiteit, nationaliteit en documenten

2.1 Identificatieplicht en identificerende documenten

Identificatieplicht

In Egypte geldt een algemene identificatieplicht voor alle burgers. Op basis van Wet nummer 143 uit 1994 is het *Civil Status Department* (de Egyptische Burgerlijke Stand) van het ministerie van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor de nationale database waarin alle data van elke burger worden bijgehouden. De documenten van deze burgerlijke stand bevatten bijvoorbeeld geboorte-, huwelijks- en scheidingscertificaten en overlijdensakten alsmede alle gegevens van belang voor de afgifte van een identiteitskaart. Elke Egyptische staatsburger heeft zijn eigen unieke nationale nummer.¹⁹⁷

De identiteitskaart (*bitaqat tahqiq alshakhsia*) is nodig om gebruik te kunnen maken van alle overheidsdiensten, zoals bijvoorbeeld om een paspoort aan te vragen, om een huwelijkscertificaat te verkrijgen, om een rijbewijs aan te vragen en om te kunnen stemmen. Daarnaast zijn er ook andere belangrijke gebeurtenissen waarbij een identiteitskaart nodig is, zoals om een arbeidsovereenkomst te sluiten, of om een andere overeenkomst te sluiten, om een medische behandeling te krijgen of om bankzaken te regelen.¹⁹⁸

Zowel het paspoort (*jawaz safar*) als het identiteitsbewijs kunnen gebruikt worden als bewijs van identiteit. Beide documenten bevatten vrijwel dezelfde informatie alsook de foto van de houder van het document.¹⁹⁹ Zie ook paragraaf 3.1.3.

Om buiten Egypte te kunnen reizen hebben Egyptenaren een geldig paspoort nodig. Verplichte documenten voor Egyptenaren binnen Egypte zijn:

- een geboortecertificaat (verloopt niet/ geen einddatum);
- een nationale identiteitskaart (heeft momenteel een geldigheidsduur van zeven jaar);
- een document dat de militaire status vermeldt voor mannen.²⁰⁰ Zie hoofdstuk 1

De Egyptische identiteitskaart kan gebruikt worden bij binnenlandse vluchten zonder dat een paspoort overgelegd hoeft te worden.²⁰¹

Aanvraag identiteitskaart

Wanneer iemand de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, is deze persoon volgens de wet verplicht om binnen zes maanden na zijn of haar zestiende verjaardag een identiteitskaart aan te vragen bij de afdeling burgerlijke stand van het district waar hij of zij woonachtig is.²⁰² Daar wordt normaliter ook een foto gemaakt van de

¹⁹⁷ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

¹⁹⁸ Immigration and Refugee Board of Canada, *Egypt: Information on national identity cards including appearance, requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy* (2010-June 2016) van 26 mei 2016; Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.1.

¹⁹⁹ vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.1; voor een Engelse vertaling van de informatie op de Egyptische identiteitskaart zie: National_ID_Translation.pdf (blsspainvisa.com), geraadpleegd 8 oktober 2021.

²⁰⁰ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

²⁰¹ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.1.

²⁰² Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

aanvrager. Die foto wordt vervolgens toegevoegd aan het aanvraagformulier.²⁰³ Volgens artikel 48 van de *Civil Status Law* moeten identiteitsdocumenten in persoon worden aangevraagd en opgehaald.²⁰⁴ Alle burgers van zestien jaar of ouder kunnen een identiteitskaart aanvragen. Ook een vrouw kan vanaf deze leeftijd zelfstandig een identiteitsdocument aanvragen en afhalen, zonder dat hiervoor toestemming van haar echtgenoot of een ander familielid is vereist. Ook de aanvraag en het afhalen van haar paspoort kan zij zelfstandig afhandelen.²⁰⁵

De *Immigration and Refugee Board of Canada* meldt, op basis van een geraadpleegde advocaat, dat bij de eerste afgifte van de Egyptische identiteitskaart de aanvrager bij een aanvraag vanuit Egypte persoonlijk aanwezig dient te zijn. In het geval van verlenging of vervanging van een verloren identiteitskaart, kan echter een volmacht worden gebruikt die de ander specifiek machtigt om identiteitsbewijzen aan te vragen bij en te ontvangen van de burgerlijke stand. De bron geeft aan dat een advocaat middels een volmacht ingeschakeld kan worden door de aanvrager voor het overleggen en in ontvangst nemen van documenten.²⁰⁶ De Egyptische ambassade in de VS geeft aan dat een eerste aanvraag voor een Egyptische identiteitskaart niet vanuit het buitenland gedaan kan worden. De aanvrager dient dit in persoon in Egypte te doen. In het geval van het vernieuwen of vervangen van de identiteitskaart kan de aanvrager het verzoek hiertoe in persoon indienen bij de Egyptische vertegenwoordiging in het land waar betrokkene woonachtig is. Het is niet mogelijk om hierbij een gemachtigde in te schakelen.²⁰⁷

Aanvraag paspoort

Vanaf de leeftijd van zestien jaar kan een Egyptische persoon zijn of haar Egyptisch paspoort zelfstandig aanvragen en ophalen met diens identiteitsbewijs als bewijs van identiteit.²⁰⁸ Als een kind jonger is dan 16 jaar oud, dan kan één van de ouders de aanvraag doen en hiervoor gebruik maken van de geboorteakte van het kind. Een paspoort voor een kind kan worden aangevraagd vanaf de datum van de geboorte.²⁰⁹ De aanvraag voor een paspoort moet worden ingediend bij de Egyptische immigratie- en paspoortafdeling in het district waar hij of zij woonachtig is.²¹⁰

Afgevend instantie en geldigheidsduur

Zowel de afdeling burgerlijke stand voor de aanvraag van een identiteitskaart als de immigratie- en paspoortafdeling voor de aanvraag van een paspoort zijn onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken.²¹¹ Als een paspoort of een identiteitskaart verlopen is en er geen informatie hoeft te worden gewijzigd ten aanzien van de aanvrager in vergelijking met het eerdere document, dan is het voldoende om twee pasfoto's mee te nemen en het oude document dat moet worden verlengd. Als de aanvrager bijvoorbeeld een nieuwe baan heeft of een ander adres en dat wil laten wijzigen op zijn identiteitsdocument, dan zal hij of zij bewijs van deze wijziging mee moeten nemen om zijn aanvraag en de wijziging te ondersteunen.²¹²

²⁰³ vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²⁰⁴ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

²⁰⁵ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

²⁰⁶ Immigration and Refugee Board of Canada, *Egypt: Information on national identity cards including appearance; requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy (2010-June 2016)*, 26 mei 2016.

²⁰⁷ Embassy of Egypt Washington-DC, *Egyptian National ID-card*, Egyptian National ID Card – Embassy of Egypt, Washington DC (egyptembassy.net), geraadpleegd 5 oktober 2021.

²⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²⁰⁹ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²¹⁰ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²¹¹ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²¹² Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

Zowel de Egyptische identiteitskaart als het paspoort zijn zeven jaar geldig vanaf het moment van uitgifte.²¹³

Het ministerie van Binnenlandse Zaken beschikt over een centrale database waarin de identiteitsinformatie van alle Egyptische burgers is opgeslagen.²¹⁴ Het gaat hierbij om pasfoto's en andere persoonsinformatie. Vingerafdrukken worden niet opgeslagen aangezien dit, volgens de bron, niet verplicht is. Alle onderdelen van het ministerie van Binnenlandse Zaken hebben toegang tot deze centrale database.²¹⁵

Er konden geen betrouwbare cijfers worden achterhaald over de omvang en aard van documentfraude in relatie tot identiteitsdocumenten. Volgens de vertrouwelijke bron is vervalsen van identiteitsdocumenten moeilijk vooral sinds het databestand gecomputeriseerd en beveiligd is.²¹⁶ Een andere vertrouwelijke bron geeft aan dat het oude handgeschreven Egyptische paspoort fraudegevoelig was. Het nieuwe elektronische paspoort bevat daarentegen veel veiligheidskenmerken.²¹⁷

Tijdens de verslagperiode waren er geen gevallen bekend waarbij bepaalde etnische of religieuze groepen werden gediscrimineerd bij de afgifte van identiteits- en reisdocumenten. Het betreft een procedure die routinematig wordt afgehandeld, mits iemand aan de voorwaarden voldoet.²¹⁸

Aanvragen vanuit het buitenland

Op grond van artikel 62 van de *Civil Status Law* is het mogelijk om aanvragen van documenten vanuit het buitenland te doen. Hiervoor kunnen Egyptische staatsburgers zich wenden tot de dichtstbijzijnde diplomatieke of consulaire vertegenwoordiging van hun land van verblijf. Voor meer informatie over de te volgen aanvraagprocedures voor verschillende identificerende en andere documenten, zie de websites van diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen van Egypte.²¹⁹

Geboorteaktes

De Afrikaanse Unie meldde in een onderzoek uit 2016 dat Egypte een van de weinige Afrikaanse landen was dat in staat bleek een verplicht en algemeen registratiesysteem afdoende in stand te houden dat aan internationale standaarden voldeed. In dat systeem worden alle belangrijke gebeurtenissen inzake de persoonlijke status geregistreerd. De geboorteregistratie en de te volgen procedure staat beschreven in Wet nummer 12 uit 1996 en geamendeerd bij wet 126 uit 2008.

²¹³ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2.

²¹⁴ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.5.

²¹⁵ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.5; De Egyptische overheid onderzoekt mogelijkheden om ook vingerafdrukken toe te voegen aan de informatie in de centrale database. Zie: Daily news Egypt, *Efforts to link Egypt's national ID system with finger-vein recognition technology*, 2 februari 2021, Efforts to link Egypt's national ID system with finger-vein recognition technology - Daily News Egypt.

²¹⁶ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

²¹⁷ Vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.5.

²¹⁸ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.5.

²¹⁹ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020; zie bijvoorbeeld de website van het General consulate of the Arab Republic of Egypt in the UK, *Consular services*, Consular Services – Egypt Consulate UK of Embassy of Egypt Washington DC, consular services, Consular Services – Embassy of Egypt, Washington DC (egyptembassy.net), geraadpleegd 13 september 2021; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.2 en 3. Deze bron geeft voor het vernieuwen van een Egyptisch paspoort via een Egyptische ambassade aan dat de volgende procedure dient te worden gevolgd. De aanvrager dient zelf naar het consulaat te komen en de volgende documenten mee te brengen:

- Het verlopen paspoort;
- Vier pasfoto's van de paspoorthouder;
- Informatie over de status van de dienstplicht in het geval betrokkene in de dienstplichtige leeftijd is;
- In het geval van een nieuwe baan dienen documenten overgelegd te worden als bewijs;
- De betalen van de kosten voor afgifte van het document.

In het geval de aanvraag niet voorgelegd hoeft te worden aan de Directie Paspoorten, Immigratie en Nationaliteit van het Egyptische ministerie van Binnenlandse Zaken kan de afgifte binnen een week plaatsvinden. In het andere geval duurt een en ander langer.

De burgerlijke stand, vallend onder het ministerie van Binnenlandse Zaken, is verantwoordelijk voor de afgifte van geboorteregistratiebewijzen. Het nationale identiteitsnummer (*raqam qawmi*) wordt toegewezen bij de registratie van de geboorte en later vermeld op de nationale identiteitskaart. Deze kaart wordt, zoals aangegeven, uitgegeven aan alle Egyptische burgers die zestien jaar en ouder zijn. Het kunnen overleggen van een geboorteakte is voorwaarde om in aanmerking te komen voor identiteitsbewijzen en paspoorten.²²⁰ In 2017 startten de Egyptische autoriteiten met de invoering van een computersysteem voor geboorte en overlijdensregistratie. Dit systeem verbindt gezondheidscentra alsmede gezondheidsafdelingen en directoraten vallend onder het ministerie van Gezondheid met een centrale database die op zijn beurt weer verbonden is met het centrale databestand van de burgerlijke stand.²²¹

Hoewel de autoriteiten probeerden om alle geboorten snel te registreren, kwam het volgens het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken in verafgelegen en tribale gebieden, zoals bijvoorbeeld op het Sinai-Schiereiland, voor dat mensen zelf weigerden om hun kind te laten registreren of dat zij zelf geweigerd werden omdat zij hun nationaliteit niet konden aantonen. In sommige gevallen had dit weer tot gevolg dat deze mensen die niet geregistreerd waren, geen gebruik konden maken van overheidsdiensten. Dit geldt met name in stedelijke gebieden waarbij het voor veel diensten verplicht is om een nationale identiteitskaart te laten zien.²²² In 2014 meldden de Egyptische autoriteiten aan verkiezingswaarnemers van de EU dat ongeveer 5 miljoen vrouwen en 375.000 mannen niet geregistreerd konden worden in de kiesregisters bij gebrek aan identiteitskaarten. Een onbekend aantal personen was niet in bezit van een geboortebewijs.²²³

Militaire dienstkaart

Het document waarop de militaire status wordt vermeld van mannen, moet worden aangevraagd vanaf de leeftijd van 18 jaar.²²⁴ Zie ook paragraaf 1.5.

2.2 Nationaliteit

2.2.1 Nationaliteitswetgeving

De nationaliteitswetgeving van Egypte is geregeld in nationaliteitswet nummer 26 van 1975 alsmede in amendementen uit 2004. Volgens deze nationaliteitswet kan een persoon de Egyptische nationaliteit verkrijgen door geboorte of door naturalisatie. Krachtens deze wet heeft iedereen die voor 5 november 1914 op Egyptisch grondgebied woonachtig was, met uitzondering van "zionisten", en geen andere nationaliteit bezat, alsmede hun afstammelingen, als deze eveneens zonder [andere] nationaliteit zijn, van rechtswege de Egyptische nationaliteit. Ook afstamming van een Egyptische vader of moeder levert van rechtswege de Egyptische nationaliteit op alsmede (onder voorwaarden bij) geboorte op Egyptisch grondgebied en voor kinderen van wie de vader en moeder onbekend zijn, inclusief vondelingen.²²⁵

²²⁰ EASO, COI query. Formal requirements for the issuance of birth and marriage certificates, 2 mei 2018, p.2-4, EASO – European Asylum Support Office: "Formal requirements for the issuance of birth and marriage certificates", Document #1431338 - ecoi.net

²²¹ Conference of African Ministers Responsible for Civil Registration, *Electronic birth and death registration system in Egypt*, 14-18 oktober 2019, Microsoft Word - CRVS-V-0005-ORE-The electronic birth and death registration system in Egypt(19-01488) (au.int).

²²² US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 46-47.

²²³ European Union Election Observation Mission, *Arab Republic of Egypt, Presidential Election, 26/27 May 2014 Final Report*, 2014, p.15, https://www.ecoi.net/en/file/local/1184012/1226_1408358399_eueom-egypt2014-final-report-en.pdf.

²²⁴ Vertrouwelijke bron, p.5, 29 september 2020.

²²⁵ Nationaliteitswet Egypte, 1975, artikel 1 en 2 (via VIND Burgerzaken.nl, geraadpleegd op 25 maart 2021); Voor

Voorts kan men de Egyptische nationaliteit verkrijgen door naturalisatie. Naturalisatie is mogelijk, als men meerderjarig is en ten minste tien achtereenvolgende jaren in Egypte zijn hoofdverblijf heeft gehad. De naturalisatie van de man strekt zich alleen uit tot zijn echtgenote als zij dit zo wenst.²²⁶ Het verkrijgen of afzien van de Egyptische nationaliteit gebeurt meestal bij de immigratie- en paspoortafdeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken.²²⁷

Ook in de grondwet is vastgelegd dat een persoon met een Egyptische vader of moeder van rechtswege de Egyptische nationaliteit bezit. Dit is sinds 25 juli 2004 het geval, toen wet 154 uit 2004 van kracht werd, waarin gendergelijkheid tussen de vader en moeder van een kind is doorgevoerd. Sindsdien bezitten ook kinderen geboren uit een Egyptische moeder van rechtswege de Egyptische nationaliteit. Daarvoor gold dit alleen voor de vader.²²⁸

Intrekking nationaliteit

Volgens de nationaliteitswet (artikel 16) kan de Egyptische nationaliteit worden ingetrokken in de volgende gevallen:²²⁹

- Als iemand de nationaliteit heeft gekregen van een land op een wijze die strijdig is aan artikel 10 van de Nationaliteitswet;
- Als iemand in militaire dienst gaat van een ander land zonder hiervoor toestemming te hebben gekregen van de minister van Oorlog;
- Als zijn normale verblijf in het buitenland is, en hij is veroordeeld voor een misdrijf dat de veiligheid van het land in gevaar brengt vanuit het buitenland;
- Als hij in het belang van een ander land of de regering daarvan heeft gewerkt terwijl dat land in oorlog verkeerde met Egypte of de diplomatieke relaties met dat land waren verbroken en dit schade berokkende aan de militaire, diplomatieke of economische positie van Egypte of enig ander nationaal belang van Egypte;

de complete wettekst zie: Arab Republic of Egypt, *Law No. 26 of 1975 Concerning Egyptian Nationality*, 29 mei 1975, Refworld | Law No. 26 of 1975 Concerning Egyptian Nationality alsmede Decree no. 12025 uit 2004, *Amendments of certain provisions of Law 26 of the year 1975 concerning the Egyptian nationality*, 26 juli 2004, 432aabb74.pdf (refworld.org).

²²⁶ Nationaliteitswet Egypte, 1975, artikel 4 (via VIND Burgerzaken.nl, geraadpleegd op 25 maart 2021); Vertrouwelijke bron, p.8 en 9, 29 september 2020; Arab Republic of Egypt, *Law no.26 of 1975 concerning Egyptian nationality*, Refworld | Law No. 26 of 1975 Concerning Egyptian Nationality, geraadpleegd 8 november 2021, Artikel 4 (vijfde) onder voorwaarde van voldoen aan (vierde) geeft de voorwaarden aan. "FOURTH: To each foreigner born in Egypt and his ordinary residence has been in it on attaining full age, if he applies within one year from attaining full age, for the Egyptian nationality, provided he fulfills the following conditions:

1. That he should be mentally sane and suffering from no disability rendering him a burden on society;
2. That he should be of a good conduct and reputation, and that no criminal penalty or penalty restricting his freedom should have been passed against him in a crime against honor, unless he has been rehabilitated;
3. That he should be acquainted with the Arabic language;
4. That he should have a legal means of earning his living.

FIFTH: To each foreigner who has made his normal residence in Egypt for ten consecutive years at least before he submits an application for the Egyptian nationality, if he is of age, and provided he fulfills the conditions set forth under item (Fourth)"; UNHCR, *Information for asylum seekers and refugees in Egypt*, april 2013, p. 102, 5267a1d9b.pdf (refworld.org). UNHCR geeft aan dat het verkrijgen van de Egyptische nationaliteit erg moeilijk is gezien de nationaliteitswetgeving.

²²⁷ Vertrouwelijke bron, 15 november 2021. Wanneer een buitenlander de Egyptische nationaliteit verkrijgt, ontvangt hij of zij een naturalisatiecertificaat en ook een brief gericht aan het hoofdbureau van de Egyptische burgerlijke stand. Om een Egyptische geboorteakte te verkrijgen, moet de buitenlander een kopie van de Egyptische naturalisatiebrief plus de brief gericht aan de burgerlijke stand indienen bij het hoofdbureau van de burgerlijke stand. Na het verkrijgen van de Egyptische geboorteakte, kan hij of zij een Egyptische identiteitskaart aanvragen, en ook het Egyptische paspoort. In het geval een Egyptenaar afstand wil doen van de Egyptische nationaliteit, dient betrokkene hiertoe een verzoek in bij de immigratie- en paspoortafdeling van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Na goedkeuring van het verzoek ontvangt betrokkene een brief dat hij of zij de Egyptische nationaliteit heeft verloren. Deze beslissing wordt in tegenstelling tot het verkrijgen van de Egyptische nationaliteit niet geregistreerd bij de burgerlijke stand.

²²⁸ Artikel 6 van de grondwet van 2014; United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 46-47.

²²⁹ Nationaliteitswet Egypte, 1975, artikel 16 (via VIND Burgerzaken.nl, geraadpleegd op 25 maart 2021).

- Als iemand op enig moment wordt beschreven als een zionist.²³⁰

HRW riep Egypte op de wetgeving te wijzigen naar aanleiding van het precedent van het ontnemen van de Egyptische nationaliteit van in het buitenland verblijvende politiek activisten. Het betrof een besluit van de Egyptische regering van 24 december 2020 om Ghada Naguib en haar echtgenoot Hisham Abdallah hun Egyptische nationaliteit te ontnemen. Betrokkenen waren in januari 2019 bij verstek veroordeeld door een strafrechtbank in Giza op beschuldiging van deelname aan een illegale organisatie en het verspreiden van valse staatsveiligheid ondermijnende informatie. Betrokkenen leefden sinds 2015 in Turkije. Familieleden van hen werden opgepakt in december 2020 en gedetineerd in afwachting van nader onderzoek wegens deelname en financiering van een terroristische organisatie.²³¹

Dubbele nationaliteit

De Egyptische wetgeving staat het hebben van een dubbele nationaliteit toe. Een Egyptische staatsburger die een buitenlandse nationaliteit aanneemt en de Egyptische nationaliteit wil behouden dient hiertoe een verzoek in te dienen bij het ministerie van Binnenlandse Zaken binnen een jaar na de verkrijging van de buitenlandse nationaliteit. In andere gevallen zal de Egyptische nationaliteit vervallen. Dit geldt ook voor minderjarige kinderen en echtgenotes, die hiertoe separaat een aanvraag moeten indienen.²³²

Herverkrijgen nationaliteit

Artikel 18 van de nationaliteitswet nummer 26 uit 1975 geeft aan dat de Egyptische nationaliteit herverkregen kan worden door een persoon van wie de nationaliteit was ingetrokken of vervallen na een periode van vijf jaar vanaf de intrekking- of vervaldatum. De minister van Binnenlandse Zaken dient hiertoe een beslissing te nemen. De minister van Binnenlandse Zaken kan eveneens de Egyptische nationaliteit van iemand herstellen, die eerder met toestemming van de minister afstand had gedaan van die nationaliteit. Het herverkrijgen van de Egyptische nationaliteit kan ook op basis van een presidentieel decreet.²³³

²³⁰ Arab Republic of Egypt, *Law 26 of 1975 concerning Egyptian nationality*, 29 mei 1975, Refworld | Law No. 26 of 1975 Concerning Egyptian Nationality; vertrouwelijke bron, p.10, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.7; Artikel 10 geeft het volgende aan: "An Egyptian may not acquire a foreign nationality except after obtaining a permission therefor, to be issued by decree of the Minister of Interior. Otherwise, he shall continue to be regarded in all cases as Egyptian from all points of view, unless the Council of Ministers decide to strip him of the nationality according to the provisions of article 16 of the present law. An Egyptian who acquires a foreign nationality shall forfeit the Egyptian nationality, if he has been permitted to obtain the foreign nationality. However, a permission to acquire a foreign nationality, may also comprise the permission for him, his wife and minor children, to retain the Egyptian nationality. If within a period not exceeding one year from the date he acquires the foreign nationality, he declares his wish to benefit thereby, they shall retain their Egyptian nationality, despite their acquiring the foreign nationality."

²³¹ HRW, *Egypt: Activist Stripped of Citizenship*, 11 februari 2021, Egypt: Activist Stripped of Citizenship (hrw.org); Britannica, *Zionism*, geraadpleegd 23 september 2021. Zionisme is een Joods-nationalistische beweging met als doel de oprichting en ondersteuning van een Joodse nationale staat in Palestina, het oude thuisland van de Joden (Hebreeuws: Eretz Yisra'el, "het Land van Israël"); Egypte had voor 1948, het jaar van het uitroepen van de staat Israël, een aanzienlijke joodse gemeenschap. Voor meer informatie zie: *The New York Times, a bitter sweet homecoming for Egypt's Jews*, 23 februari 2020, *A Bittersweet Homecoming for Egypt's Jews* - The New York Times (nytimes.com).

²³² VIND Burgerzaken, *Egypte nationaliteitswet*, artikel 10, geraadpleegd op 29 april 2021; website Egyptische ambassade in Washington, *Dual citizenship approval*, geraadpleegd op 29 april 2021; vertrouwelijke bron, p.10, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.7; Egypt today, *All you need to know about Egyptian nationality law amendments*, 17 oktober 2018, *All you need to know about Egyptian nationality law amendments* - EgyptToday.

²³³ Vertrouwelijke bron, p. 9 en 10, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 5 september 2021, p.7.

3 Mensenrechten: naleving en schendingen

3.1 Algemeen

De afgelopen jaren verslechterde de algehele mensenrechtensituatie in Egypte en die in Egyptische gevangenissen. Maatschappelijke organisaties brengen met enige regelmaat berichten naar buiten over de slechte omstandigheden in het Egyptische gevangeniswezen. Tienduizenden gevangenen kwijnen weg in gevangenissen, onder wie journalisten, mensenrechtenverdedigers, Moslimbroeders en andere politieke gevangenen, vaak al jaren en dikwijls enkel in voorarrest.²³⁴

Gedurende de verslagperiode stonden de mensenrechten zoals vrije meningsuiting, vrijheid van vereniging en vergadering en vrijheid van godsdienstuitoefening in Egypte onder druk. Het regeringsbeleid onder leiding van president al-Sisi werd gedurende de verslagperiode restrictiever, met als gevolg dat de vrije bewegings- en uitingsruimte voor het maatschappelijk middenveld, ngo's, mensenrechtenverdedigers en –advocaten en journalisten steeds beperkter werd. Tientallen journalisten werden gedetineerd in relatie tot hun werk en de autoriteiten maakten gebruik van geweld om demonstraties uiteen te drijven.²³⁵ Prominente politici van de oppositie werden gevangengezet waardoor er nauwelijks ruimte was voor politieke oppositie bij verkiezingen en deze ook minder vrij en eerlijk waren.²³⁶

Op 11 september 2021 kondigde president al-Sisi de eerste nationale strategie voor de mensenrechten aan. Deze beslaat de periode 2021-2026. De strategie is gebaseerd op vier pijlers: burger en politieke rechten; economische, sociale en culturele rechten; rechten van vrouwen, kinderen, gehandicapten, jeugd en ouderen; onderwijs en capaciteitsversterking inzake mensenrechten. De voorzitter van het Hoge Permanente Comité voor de mensenrechten is de minister van Buitenlandse Zaken, Shoukry. Hij benadrukte onder meer dat de strategie de universele rechten van de mensen respecteert, inzet op de waarden van diversiteit en tolerantie ten aanzien van andermans achtergrond en hierbij ondersteund wordt door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke macht die borg staat voor een rechtsstaat en bescherming van rechten.²³⁷

3.1.1 *Vrijheid van meningsuiting en associatie*

De grondwet voorziet in vrijheid van meningsuiting, waaronder voor de pers. In tijden van oorlog en algemene mobilisatie kan beperkte censuur worden opgelegd. De regering van president al-Sisi respecteerde dit recht veelvuldig niet. De regering beperkte eveneens de vrijheid van vreedzame vergadering en van vereniging.²³⁸

²³⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Antwoord op vragen van het lid Van den Hul over het bericht 'Egypte: doden in gevangenissen na marteling en slechte medische zorg'*, 15 februari 2021, <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z01513&did=2021D06982>; vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

²³⁵ Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, p.146 e.v.; US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021; HRW, *World report 2021, Egypt events of 2020*, World Report 2021: Egypt | Human Rights Watch (hrw.org); European Parliament, Resolution of 24 October 2019, punt A: "whereas it is reported that in the past weeks the Egyptian authorities have arbitrarily arrested over 4 300 people (almost 3 000 of whom are still in pre-trial detention), including at least 114 women – and at least 111 minors according to Amnesty International and the Belady Foundation – in response to peaceful demonstrations that began on 20 September 2019; whereas excessive force was reportedly used by police and security services to disperse demonstrators".

²³⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021, p.1.

²³⁷ Egyptian streets, *Egypt Launches National Strategy for Human Rights*, 11 september 2021, Egypt Launches National Strategy for Human Rights | Egyptian Streets; Meer informatie over de inhoud van de strategie zie: MadaMasr, *Egypt's human rights strategy is finally out, but will bring few 'major developments' in criminal justice reform, says source*, 21 september 2021, Egypt's human rights strategy is finally out, but will bring few 'major developments' in criminal justice reform, says source | MadaMasr.

²³⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021, p.24 en 35.

3.1.1.1 Journalistiek/ persvrijheid

De huidige verslagperiode kenmerkte zich door een steeds strikter opererende regering op het gebied van de burgerlijke vrijheden, waaronder de journalistieke en persvrijheid. Volgens een artikel van *Reporters Without Borders* (RSF) van 22 januari 2021 vond er een gestage inperking van de mediavrijheid plaats sinds al-Sisi de macht in 2013 overnam van Mohamed Morsi, de leider van de Moslimbroederschap. Volgens de internationale ngo werden er sinds de machtsovername meer dan honderd journalisten gevangen gezet en is er momenteel minder persvrijheid in Egypte dan ooit tevoren.²³⁹ Het *Committee to Protect Journalists* meldde dat in 2020 27 journalisten in Egypte gedetineerd waren. Een andere bron gaf aan dat in september 2021 er 28 journalisten in detentie zaten.²⁴⁰ Egypte staat op plaats 166 van de 180 landen op de 2021 *World Freedom Index* van RSF. Het daalde drie plaatsen ten opzichte van 2020.²⁴¹

De *Supreme Council for Media Regulation* vaardigde op 16 februari 2020 uitvoeringsregels uit voor de in 2018 geratificeerde wet op de media. Die regels omvatten onder meer het volgende. Nieuwsbladen zijn verplicht om hun kranten te laten drukken bij drukkers die geregistreerd staan bij de Raad. De servers van nieuwswebsites moeten in Egypte staan. Nieuwswebsites en televisiebedrijven zijn verplicht om al het gepubliceerde of uitgezonden materiaal gedurende een jaar te bewaren en maandelijks kopie van het gepubliceerde of uitgezonden materiaal aan de Raad verlenen.²⁴² Onafhankelijke media gaven uiting aan een variëteit aan meningen, maar onder wezenlijke beperkingen. Zowel overheids- als private media (waaronder televisie en onlinejournalistiek) publiceerden of zonden soms lichte kritiek uit op het overheidsbeleid. Overwegend gaven de media steun aan de president en diens beleid. De regering reguleert de licentieverlening aan nieuwsbladen. Er zijn geen wettelijke beperkingen aan het bezit van nieuwsbladen. Er zijn meer dan twintig door de staat gecontroleerde mediabedrijven.²⁴³

Journalisten waren niet vrij in hun uitingen in media en voelden zich gedwongen om de officiële door al-Sisi gecontroleerde staatsmedia te volgen. Indien journalisten zich niet hielden aan de lijn van de staatsmedia liepen zij risico te worden gedetineerd. Journalisten die kritische of van de staatslijn afwijkende geluiden lieten horen, bijvoorbeeld kritiek op de religieuze instituties of sympathiebetuigingen voor de Moslimbroederschap, werden vaak gearresteerd op basis van het vermeend verspreiden van valse informatie, van vermeende betrokkenheid bij terroristische groepen of op basis van het vormen van een gevaar voor de staatsveiligheid.²⁴⁴ Voor wetgeving op grond waarvan dergelijke arrestaties plaatsvonden, zie paragraaf 3.2.2.

Meerdere bronnen gaven aan dat journalisten en anderen zelfcensuur toepasten waaronder niet kritisch schrijven over de president en diens familie, de relaties van Egypte met bepaalde landen (bijvoorbeeld de VAE) en de rol van het militaire apparaat in de economie.²⁴⁵ Dergelijke onderwerpen kunnen, in het geval van negatieve berichtgeving, leiden tot strafvervolging. Meer specifieke *red lines* zijn bijvoorbeeld kritische berichtgeving over de bestrijding van het coronavirus, het aandacht besteden aan bepaalde politieke gebeurtenissen (zoals de demonstraties

²³⁹ Reporters Without Borders, *Less press freedom than ever in Egypt, 10 years after revolution*, 22 januari 2021.

²⁴⁰ CPJ, *27 Journalists Imprisoned in Egypt*, Explore CPJ's database of attacks on the press, geraadpleegd 23 september 2021; vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

²⁴¹ Reporters Without Borders, *2021 World Press Freedom Index*, <https://rsf.org/en/taxonomy/term/156>. Egypte heeft een score van 56.17; nummer 180, Eritrea scoort 81.45 en nummer 1, Noorwegen, scoort 6.72. Voor informatie over de gehanteerde methodologie, zie: Detailed methodology | RSF.

²⁴² US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021, p. 24 en 25.

²⁴³ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021, p. 27.

²⁴⁴ Reporters Without Borders, *Less press freedom than ever in Egypt, 10 years after revolution*, 22 januari 2021; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.5, p.23 e.v.

²⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 9 september 2021; vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

van september 2019), het ondermijnen van de publieke moraal²⁴⁶ of het uiten van standpunten over religieuze kwesties die afwijken van de regering of van de theologiefaculteit van de Azhar-universiteit.²⁴⁷ Journalisten en onderzoekers die onderzoek doen naar grensgeschillen en de politieke situatie in grensgebieden krijgen geen toegang tot deze gebieden en lopen het risico op arrestatie.²⁴⁸

3.1.1.2

Vrijheid van meningsuiting online

De Amerikaanse ngo *Freedom House* (FH) bestempelde Egypte in haar jaarrapporten over internetvrijheid over 2019 en 2020 als een onvrij land inzake het gebruik van internet.²⁴⁹

Controle door de overheid

Volgens een bron worden alle internet- en telefoonbedrijven inclusief private providers gecontroleerd door de overheid. Verschillende overheidsinstanties zijn hierbij betrokken waaronder het Openbaar Ministerie en de veiligheidsdiensten. Overheidsdiensten monitoren Facebook, You Tube en andere sociale media. Het Openbaar Ministerie heeft een afdeling die volgt wat mensen schrijven of plaatsen op sociale media. Het NSA doet, aldus de bron, ook onderzoek naar websites zonder gerechtelijk bevel. Egyptenaren die in het buitenland berichten op hun sociale media plaatsen die de Egyptische overheid onwelgevallig zijn, lopen bij terugkeer het risico staande gehouden te worden. Het zou vooral gaan om berichten die veel gelezen en breed gedeeld worden. Deze bron gaf als voorbeeld een artikel van Patrick George Zaki dat leidde tot diens arrestatie en een rechtszaak tegen hem. Zaki was een mensenrechtenactivist actief voor het *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR) en voor studie een jaar in Italië. Betrokkene werd bij een vakantiebezoek bij inreis in Egypte op 7 februari 2020 aangehouden. Op 15 september 2021 begon diens proces. Volgens de advocaat was Zaki gemarteld gedurende diens detentie. De aanklager bij de staatsveiligheidsrechtbank gaf als grond voor arrestatie aan een artikel dat Zaki twee jaar eerder had geschreven waarin deze zijn ervaringen als kopt in Egypte verwoordde.²⁵⁰ Bahey el-Din Hassan, een bekende mensenrechtenverdediger, werd op 25 augustus bij verstek veroordeeld tot vijftien jaar detentie wegens kritiek in tweets op de overheid. Betrokkene leeft sinds 2014 in ballingschap.²⁵¹ HRW stelt dat de Egyptische autoriteiten zich in toenemende richten op mensenrechtenverdedigers die nu in ballingschap zijn, onder meer door hun familieleden in Egypte lastig te vallen en te arresteren.²⁵²

Het *European Institute of the Mediterranean (IEMED)* gaf aan dat dat de Egyptische overheid mensenrechtenverdedigers en opposanten in het buitenland monddood

²⁴⁶ Bij voorbeeld de rechtszaak tegen de schrijver Ahmed Naji. Pen America, *Ahmed Naji Egypt*, geraadpleegd 14 september 2021. Ahmed Naji - PEN America. Naji werd in december 2016, na tien maanden detentie, in voorlopige vrijheid gesteld. Hij was tot twee jaar detentie veroordeeld naar aanleiding van een klacht door een lezer over een passage in een roman waarin seks voorkwam. Naji zou daarmee de publieke moraal hebben geschonden. Naji kreeg een uitreisverbod opgelegd. In mei 2017 oordeelde het Hof van Cassatie dat de rechtszaak overgedaan moest worden. Een strafrechtbank legde vervolgens een boete op en hief het uitreisverbod op. Naji verliet Egypte in juli 2018.

²⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

²⁴⁸ Carnegie Middle East Center, *A Senseless Silencing*, 21 januari 2021, A Senseless Silencing - Carnegie Middle East Center - Carnegie Endowment for International Peace (carnegie-mec.org); Egypt today, *Military court sentences Iskandarani to 10 years prison*, 22 mei 2018, Military court sentences Iskandarani to 10 years in prison - EgyptToday.

²⁴⁹ Freedom House, *Freedom on the net*, jaren 2019 en 2020. Egypte stond in beide rapporten gepositioneerd op plaats 26 van de 100.

²⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; Aljazeera, *Egypt begins trial of researcher Patrick George Zaki*, 14 september 2021, Egypt begins trial of researcher Patrick George Zaki | Abdel Fattah el-Sisi News | Al Jazeera.

²⁵¹ HRW, *Egypt: veteran human rights defender Bahey el-Din Hassan sentenced to 15-years prison*, 28 augustus 2020, Egypt: Veteran Human Rights Defender Bahey el-Din Hassan Sentenced to 15-Years in Prison | Human Rights Watch (hrw.org).

²⁵² HRW, *Egypt: veteran human rights defender Bahey el-Din Hassan sentenced to 15-years prison*, 28 augustus 2020; The Washington Post, *Defying Biden administration, Egypt again arrests relatives of Egyptian American activist*, 16 februari 2021, Egypt again arrests relatives of Egyptian American activist ? - The Washington Post.

probeert te maken door de digitale omgeving te controleren zoals het blokkeren van Facebookpagina's, cyberaanvallen alsmede phishing en andere digitale infiltratietechnieken. De Egyptische overheid heeft hiertoe geavanceerde technologie aangeschaft die ze inzet om de digitale omgeving te controleren zowel tegen critici in het binnenland als tegen Egyptische opposenten in het buitenland.²⁵³ Volgens een bron volgt de Egyptische overheid met meer aandacht berichtgeving op sociale media door personen die veel volgers hebben. Personen uit rijke en invloedrijke families kunnen zich op sociale media meer permitteren, waaronder met beelden die uit oogpunt van bescherming van familiewaarden als aanstootgevend kunnen worden beschouwd.²⁵⁴ Dezerzijds kon niet vastgesteld worden hoe systematisch de Egyptische overheid een en ander volgt en of het wat uitmaakt op welk platform een en ander wordt geplaatst.

Sinds mei 2017 werden websites geblokkeerd alsook VPN-verbindingen op basis van wettelijke bepalingen zoals de anticybermisdaadwet en de wet die de media en de pers reguleert.²⁵⁵ Voor die datum werden echter ook al websites geblokkeerd. In beginsel heeft elke Egyptische burger toegang tot internet. Volgens de bron zijn er tegenwoordig nog maar weinig internetcafés. Veel mensen hebben mobiele telefoons.²⁵⁶

In de periode rondom het constitutionele referendum van april 2019 werden volgens FH veel websites geblokkeerd. Volgens FH en het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken werden in de aanloop naar het referendum meer dan 34.000 websites geblokkeerd, waaronder sites die handtekeningacties waren gestart om te protesteren tegen de constitutionele amendementen.²⁵⁷

Mobiele telefoons

Gebruikers van mobiele telefoons moeten sinds ongeveer vier jaar, aldus de bron, hun Egyptische simkaart op eigen naam laten registreren. Men moet dan zijn of haar naam geven en het nummer van de identiteitskaart. De overheid heeft toegang tot tekstberichten (sms-verkeer).²⁵⁸

Indien een Egyptenaar legaal uit Egypte reist of dat land inreist hoeft deze geen wachtwoorden van diens sociale media-accounts te verstrekken. Indien iemand echter staande wordt gehouden omdat diens naam op een lijst van de veiligheidsdienst staat, dan kan dit wel gebeuren. Het betreft bijvoorbeeld mensenrechtenverdedigers, journalisten alsook personen die als politieke opposant worden beschouwd.²⁵⁹

In het algemeen geldt dat de politie aangehouden of staande gehouden personen kan vragen om hen toegang te geven tot sociale media op hun telefoon. De bron gaf aan dat dit in Caïro gebeurde op bepaalde locaties ten tijde van de herdenking van de demonstraties van september 2019. Het ging daarbij vaak om agenten in burger

²⁵³ IEMED, *Three Steps in Ensuring Digital Security of Egyptian Activists Abroad*, 24 september 2021, Three Steps in Ensuring Digital Security of Egyptian Activists Abroad: IEMed. Het artikel geeft een aantal voorbeelden hoe de Egyptische overheid met inzet van digitale middelen critici in het buitenland de mond probeert te snoeren.

²⁵⁴ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

²⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; Masaar, *Blocking websites in Egypt "techniques and laws"*, mei 2021, Book EN (masaar.net).

²⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

²⁵⁷ Freedom House, *Freedom on the net 2019 - Egypt*, periode 1 juni 2018 – 31 mei 2019; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 23.

²⁵⁸ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

²⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

die burgers vroegen om Facebook te openen en die geraadpleegde websites controleerden.²⁶⁰

Wetgeving

Op basis van de telecommunicatiewet voert de overheid controle over internetserviceproviders. Die bedrijven zijn verplicht toegang tot hun data te geven aan overheidsinstellingen. Ook op basis van de antiterrorismewet en de anti-cyber misdadenwet kunnen veiligheidsdiensten informatie opvragen van service providers.²⁶¹ Egyptenaren werden veroordeeld op basis van de beschuldiging van het beheren van accounts of een website om een misdrijf te plegen alsmede wegens berichtgeving op sociale media waarbij gerefereerd werd aan genoemde wetten alsmede het wetboek van strafrecht.²⁶²

In de periode vanaf augustus 2018 werd nieuwe wetgeving aangenomen die het de autoriteiten mogelijk maakte om websites te blokkeren met als motivering dat deze de nationale veiligheid of de economie bedreigen. Ook werden providers op basis van de nieuwe wetgeving verplicht om gegevens van gebruikers minimaal 180 dagen te bewaren en kon de wetgeving leiden tot het blokkeren van blogs en het opleggen van boetes of gevangenisstraffen aan bloggers en gebruikers van sociale media indien zij werden beschuldigd van het verspreiden van nepnieuws. In maart 2019 werd deze nieuwe wetgeving voor het eerst toegepast met het beboeten en sluiten van de onafhankelijke nieuwssite Al-Mashdad op beschuldiging van het verspreiden van nepnieuws. De autoriteiten kunnen op basis van de wetgeving gegevens opvragen van gebruikers van sociale media en websites zonder tussenkomst van de rechter.²⁶³

De nieuwe anticyber misdadenwetgeving gebruikte de Egyptische overheid ook om prominente *social influencers* actief op sociale media aan te houden op beschuldiging van losbandigheid, onzedelijkheid en ondeugden.²⁶⁴ Een van hen Haneen Hossam, met ongeveer 900.000 volgers, werd beschuldigd door de Egyptische autoriteiten van het promoten van immoraliteit op TikTok door vrouwen aan te moedigen geld te verdienen via volgers op sociale media.²⁶⁵ Betrokkene werd op 22 juni 2021 door een rechtbank in eerste aanleg op beschuldiging van mensenhandel bij verstek tot tien jaar detentie veroordeeld en een medeaangeklaagde tot zes jaar. Hossam had eerder al tien maanden in voorarrest gezeten op beschuldiging van het aanvalen van sociale waarden. De heropening van de rechtzaak tegen Hossam stond gepland voor 4 november 2021 maar werd uitgesteld tot 20 december 2021.²⁶⁶ Wat deze twee jonge vrouwen echter hadden

²⁶⁰ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; Freedom House, *Freedom on the net Egypt 2020*, zie B8, C3, C5 en C7, geraadpleegd 14 oktober 2021, Egypt: Freedom on the Net 2020 Country Report | Freedom House.

²⁶¹ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

²⁶² Vertrouwelijke bron, 6 september 2021. De bron refereert aan artikel 27 van de anticyber misdaden wet. Dit artikel betreft het beheren van accounts of een website die gebruikt worden voor het plegen van een misdrijf onder Egyptische wetgeving. Artikel 25 van dezelfde wet betreft het schenden van familiewaarden. Op basis van de antiterrorisme wet werden mensen veroordeeld wegens het verspreiden van terroristisch gedachtegoed via het internet. De telecommunicatiewet refereert onder andere aan de strafbaarstelling wegens het misbruik maken van telecommunicatiediensten; Voor een bespreking van de anticyber misdadenwet zie bijvoorbeeld Mondaq, *The New Egyptian Anti-Cybercrime Law Regulates Legal Responsibility For Web Pages And Their Content - Technology - Egypt (mondaq.com)*, 1 juli 2019; voor meer informatie over wetten die strafrechtelijke sancties of civielrechtelijke aansprakelijkheid toekennen voor online activiteiten zie Freedom House, *Freedom on the net Egypt 2020*, C2, geraadpleegd 14 oktober 2021.

²⁶³ Freedom House, *Freedom on the net 2019 - Egypt*, periode 1 juni 2018 – 31 mei 2019; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 23.

²⁶⁴ Aclad, *Religious repression and disorder: Egypt, Israel, and Palestine*, 6 april 2021, <https://acleddata.com/2021/06/04/religious-repression-and-disorder-egypt-israel-and-palestine/>; Zie ook: MadaMasr, *Up in arms over a TikTok star: public morality and the state*, 29 april 2020, *Up in arms over a TikTok star: Public morality and the state* | MadaMasr. Het artikel gaat onder andere in op de arrestatie en strafzaak tegen Haneen Hassam, een jonge vrouw met 1.2 miljoen volgers op internet.

²⁶⁵ The Independent, *Jailed Tik Tok influencer to appeal sentence for encouraging women to share videos in exchange for money*, 22 juni 2021, <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/tik-tok-influencer-haneen-hossam-b1870613.html>.

²⁶⁶ Al-Jazeera, *Egypt arrests TikTok star after 'human trafficking' conviction*, 23 juni 2021, *Egypt arrests TikTok star*

gedaan, aldus de online newssite *Africa Report*, is wat duizenden anderen in heel Egypte doen: video's op sociale media plaatsen waarmee ze geld verdienen als *influencer*. Het enige verschil in hun geval is dat ze uit een bescheiden sociaal milieu komen. Dat maakt het gemakkelijk voor de autoriteiten, aldus veel mensen- en vrouwenrechtenverdedigers, om een voorbeeld te stellen aangezien deze vrouwen niet de juiste connecties hebben om zichzelf te verdedigen.²⁶⁷

In de verslagperiode raakte de app *Clubhouse* meer en meer in zwang in Egypte en in andere landen in de regio. De app biedt gebruikers de mogelijkheid om in een virtuele bijeenkomst deel te nemen aan discussies en gesprekken, in onderwerp uiteenlopend van alledaagse zaken tot politiek en ethiek. Aan het einde van de verslagperiode was de app inmiddels verboden in sommige andere landen in de regio maar (nog) niet in Egypte. De Egyptische staatstelevisie noemde de app in een uitzending in februari 2021 een plek waar terroristische activiteiten worden ontplooid.²⁶⁸

3.1.1.3 Academische vrijheid

De Egyptische ngo *Association of Freedom of Thought and Expression (AFTE)* stelt dat de academische vrijheid onder president al-Sisi aanzienlijk is verslechterd. AFTE constateerde in haar onderzoek dat het bestuur van universiteiten of het ministerie van Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek willekeurige beperkingen oplegt aan de academische gemeenschap waardoor deze niet in vrijheid onderwijs en onderzoek kan doen.²⁶⁹

De onderzoeksinstelling *Carnegie Endowment* stelde in 2019 dat de Egyptische regering de vrijheid van uitwisseling van ideeën inperkte door de ongekeerde omvang van de censuur en het toezicht alsmede de onderdrukking van de academische vrijheid. In 2014 vaardigde president al-Sisi een decreet uit dat hem in staat stelde om elke universiteitsvoorzitter en decaan van openbare universiteiten aan te stellen. In 2015 breidde een presidentieel decreet de ontslaggronden voor docenten met een vaste aanstelling uit met politiek activisme op de campus en vage ethische schendingen. Het jaar daarop vaardigde al-Sisi een decreet uit waardoor faculteiten van openbare universiteiten goedkeuring dienden te krijgen van veiligheidsdiensten voor presentaties op conferenties buiten Egypte. De veiligheidsdiensten moesten ook de uitnodigingen van de openbare universiteiten voor buitenlandse docenten en eventuele nieuwe cursussen goedkeuren. Deze strenge controle, inclusief de openlijke en geheime aanwezigheid van medewerkers van veiligheidsdiensten, leidde ook tot een versterkte greep op het doen en laten van studenten. Tussen 2013 en 2016 werden meer dan 1.100 studenten gearresteerd, 1.000 werden van universiteiten verwijderd of onderworpen aan disciplinaire maatregelen, 65 werden berecht door militaire rechtbanken (zie ook paragraaf 3.2.3) en 21 studenten werden buitengerechtelijk gedood. Particuliere universiteiten waren weliswaar beschermd tegen overheidsinmenging, maar werden op andere manieren onder druk gezet om onwettig onderzoek te beëindigen. Professor Emad Shahin werd in 2015 bij verstek ter dood veroordeeld op grond van

after 'human trafficking' conviction | Middle East News | Al Jazeera; AFTE, *The first hearings of "Haneen Hossam" retrial will begin on November 4th*, 6 oktober 2021, The first hearings of "Haneen Hossam" retrial will begin on November 4th - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org); Middle East in 24, *The hearing of the Tik Tok girl, Haneen Hosam, on charges of human trafficking, was postponed to December 20, in response to the court's response*, 14 november 2021,

The hearing of the Tik Tok girl, Haneen Hosam, on charges of human trafficking, was postponed to December 20, in response to the court's response (in-24.com)

²⁶⁷ The Africa report, *Egypt's 'TikTok girls': Jailed as a convenient scapegoat*, 3 september 2021, Egypt's 'TikTok girls': Jailed as a convenient scapegoat (theafricareport.com).

²⁶⁸ NOS, *Praten over seks, politiek en andere taboes: Arabieren voelen zich vrij op Clubhouse*, 13 april 2021; Middle East Monitor, *Egypt media accuses Clubhouse of hosting 'terrorists'*, 23 februari 2021.

²⁶⁹ AFTE, *Universities without academic freedom, 27 juli 2020*, Universities Without Academic Freedoms: A Report On Freedom Of Teaching And Research In Egyptian Universities - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org).

verzonden aanklachten in een massaproces - hoogstwaarschijnlijk vanwege zijn publicaties over de mensenrechtenschendingen van de militaire regering. Andere academici mochten Egypte niet verlaten op grond van politiek gemotiveerde aanklachten of werden gedemoniseerd in de door de staat gecontroleerde media wegens hun onderzoek.²⁷⁰ Een ander voorbeeld van een onderzoeker die werd aangehouden en veroordeeld op grond van diens onderzoekswerk was Ahmed Samir Santawy. Hij werd beschuldigd door de *Supreme State Security Prosecution* (SSSP) van lidmaatschap van een terroristische organisatie en het misbruiken van sociale media voor het verspreiden van vals nieuws over de binnenlandse situatie in Egypte. Hij was als student en onderzoeker werkzaam in Wenen en kwam terug voor vakantie. Hij werd veroordeeld tot vier jaar detentie.²⁷¹

3.1.2 *Vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging*

3.1.2.1 Vrijheid van vreedzame vergadering en demonstraties

In Egypte bestaat er voor burgers het recht om te demonstreren, verankerd in de grondwet²⁷² en in de 'Protest Law' van november 2013, uitgevaardigd door de toenmalige interim-regering onder leiding van Adly Mansour.²⁷³ In de praktijk is er echter voor burgers nauwelijks de mogelijkheid om van dit recht gebruik te maken. Burgers dienen ten minste drie dagen voor het protest of de demonstratiebijeenkomst de voorgenomen demonstratie te melden bij de politie. Het ministerie van Binnenlandse Zaken kon aanvankelijk te allen tijde een bijeenkomst verbieden wanneer deze in de visie van het ministerie een gevaar vormt voor de vrede en veiligheid in Egypte. Deze bepaling in de wet (artikel 10) werd evenwel in december 2016 geschrapt. Desalniettemin bleef het ministerie sommige protesten bestempelen als een bedreiging voor de nationale veiligheid, vrede en openbare orde, zoals de Tiran-, Sanafir²⁷⁴- en Nubische Aswan-protesten (zie ook paragraaf 3.1.1) in 2017. Bovendien biedt de wet bevoegdheden aan de politie om naar eigen inzicht geweld te gebruiken, hetgeen de autoriteiten voorwendselen geeft om demonstraties uiteen te slaan. De wet verbiedt voorts nachtelijke *sit-ins* (zoals op het Tahrirplein in 2011 ten tijde van de burgerlijke opstand) en burgers dienen een uitputtende gerechtelijke procedure bij een rechtbank op te starten indien zij tegen een afwijzing voor een protestbijeenkomst in bezwaar willen gaan.²⁷⁵

²⁷⁰ Carnegie endowment for international peace, *Egypt's Lost Academic Freedom*, 24 januari 2019, *Egypt's Lost Academic Freedom - Carnegie Endowment for International Peace*. Carnegie wijst ook op de risico's die studenten van buitenlandse universiteiten liepen bij de regering onwettig onderzoek. De onderzoekinstelling refereert aan de detentie van Walid al-Shobaky, die op 1 december 2018 werd vrijgelaten na zes maanden gevangenisstraf. Shobaky, een promovendus aan de Universiteit van Washington, deed veldwerk in Caïro voor zijn proefschrift over rechterlijke onafhankelijkheid toen veiligheidstroepen hem eind mei ontvoerden 2019. Hij stond op een lijst van dertien journalisten, academici en maatschappelijke activisten die beschuldigd werden op basis van de antiterrorismewet van het verspreiden van vals nieuws en het delen van informatie met "niet-geautoriseerde partijen". Deze arrestatie en detentie vond plaats bijna drie jaar na de moord op de Italiaan Giulio Regeni, een andere promovendus die veldonderzoek deed in Caïro; In Italië ging in oktober 2021 het strafproces – bij afwezigheid van de beklaagden- tegen vier medewerkers van de NSA van start beschuldigd van betrokkenheid bij de ontvoering en het vermoorden van Giulio Regeni. The Guardian, *Giulio Regeni: trial of Egyptian security agents charged over death begins in Rome* | Human rights | The Guardian.

²⁷¹ OMCT, *Release researcher Ahmed Samir Santawy*, 14 april 2021, Egypt: Release researcher Ahmed Samir Santawy | OMCT.

²⁷² Artikel 73 van de Egyptische grondwet van 2014.

²⁷³ The Guardian, *Egypt's interim president Adly Mansour signs 'anti-protest law'*, 24 november 2013; Tahrir Institute for Middle East Policy (TIMEP), *TIMEP Brief: Protest and Freedom of Assembly in Egypt*, 18 oktober 2017; Egypt Today, *Egypt stresses constitution grants freedom of expression, laws against violations*, 15 november 2019.

²⁷⁴ Tiran en Sanafir zijn eilanden in de Rode Zee waarover Egypte en Saoedi-Arabië in 2017 besloten dat deze tot het territoriale gebied van Saoedi-Arabië zouden behoren.

²⁷⁵ Aljazeera, *Egypt passes law restricting public protests*, 25 november 2013; The Guardian, *Egypt's interim president Adly Mansour signs 'anti-protest law'*, 24 november 2013; Timep, *Timep brief: protest law*, 11 september 2018, TIMEP Brief: Protest Law – The Tahrir Institute for Middle East Policy; De protestwet vereist dat organisatoren van protesten bestaande uit tien of meer deelnemers het politiebureau in wiens jurisdictie het protest zou plaatsvinden, tussen drie en 15 dagen voorafgaand aan het protest op de hoogte brengen. De wet verbiedt ook

Betrokkenheid bij een (te organiseren) protestbijeenkomst die niet door de autoriteiten is goedgekeurd kan leiden tot boetes, ondervragingen door de politie of detentie. In de verslagperiode werden duizenden mensen beboet of in detentie geplaatst. Dit gebeurde veelal op basis van bepalingen uit de *Protest Law*, bijvoorbeeld het niet kunnen tonen van een goedkeuringsbewijs, of op vage beschuldigingen zoals het schenden van de openbare orde of steunbetuiging aan een verboden groepering. De autoriteiten hanteerden hierbij opportunistisch de voorhanden wetgeving, zoals de breed interpreteerbare antiterrorismewetgeving.²⁷⁶

Sinds 2015 voert de Egyptische overheid campagne tegen wat zij bestempelt als illegale bebouwing langs de oevers van de rivier de Nijl. Met name op het eiland *Al-Warraq* – een eiland in de Nijl in de provincie Giza, ontstonden hierdoor onlusten doordat de aldaar wonende bevolking in opstand kwam tegen de landonteigeningen. In augustus 2017 werden acht gearresteerden vrijgelaten nadat zij eerder dat jaar waren opgepakt in verband met demonstraties tegen de overheids campagne. In 2018 en 2019 werden 57 inwoners van het eiland *Warraq* door de autoriteiten gearresteerd omdat zij demonstreerden zonder toestemming of weigerden hun huizen te verlaten die de autoriteiten wilden vernietigen. Op 26 oktober 2019 werden 22 inwoners van het eiland *Warraq* vrijgesproken van de beschuldiging dat zij in 2017 bijeenkwamen en demonstreerden. De overige 35 inwoners werden verwezen naar de *State Security Emergency Court*. Zij worden ervan beschuldigd dat zij illegaal huizen bouwden op het land. Op 18 augustus 2019 werd de 'Warraq' activist en leider Nasser Abul Enein gearresteerd op het internationale vliegveld van Caïro toen hij uit het buitenland terugkeerde.²⁷⁷ Een strafrechtshof in Caïro veroordeelde in december 2020 een van de aangeklaagden tot levenslange detentie, dertig anderen tot vijftien jaar detentie en vier personen tot vijf jaar gevangenisstraf. Betrokkenen waren aangeklaagd wegens samenscholing en gebruik van geweld tegen overheidsfunctionarissen om de sloop van illegale gebouwen op het eiland *Warraq* tegen te gaan.²⁷⁸

In september 2019 arresteerde de politie ten minste vierduizend betogers in relatie tot een massale demonstratie in Caïro, Alexandrië en andere steden op 20 september tegen corruptiepraktijken in regeringskringen (zie paragraaf 1.1).²⁷⁹ Naast honderden betogers tijdens de demonstraties werden ook mensenrechtenverdedigers, politici en advocaten gearresteerd die volgens de autoriteiten betrokken waren bij de protestactie. In veel gevallen werden zij gedurende het onderzoek vastgehouden op verdenking van terroristische banden.

"schendingen van de algemene veiligheid [of] de openbare orde ... en oproepen tot het verstoren van publieke belangen." De wet verleent het ministerie van Binnenlandse Zaken de bevoegdheid om een demonstratie af te gelasten, uit te stellen of de route te wijzigen als er geloofwaardige informatie is over een bedreiging van de nationale veiligheid. Een amendement op de wet uit 2017 bepaalde dat het ministerie alleen van die bevoegdheid gebruik kon maken als het eerst een verzoek hiertoe bij de rechterlijke macht indiende dat vervolgens werd bevestigd. De protestwet machtigt veiligheidstroepen om waterkanonnen, wapenstokken en traangas te gebruiken om demonstranten uiteen te drijven die weigeren te vertrekken bij protesten waarvan wordt vastgesteld dat ze in strijd zijn met de wet. De wet bevat ook een aantal straffen, waaronder een boete van 10.000 tot 30.000 Egyptische ponden (554 tot 1.663 Euro; Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 11 november 2021), voor het houden van een protest zonder voorafgaande kennisgeving.

²⁷⁶ Tahrir Institute for Middle East Policy (TIMEP), *TIMEP Brief: Protest and Freedom of Assembly in Egypt*, 18 oktober 2017; OHCHR, *Egypt's updated terrorism law opens the door to more rights abuses, says UN expert*, 9 april 2020; CIVICUS, *EGYPT: 'There's been severe deterioration in the rule of law & respect for human rights'*, 11 maart 2020.

²⁷⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 32-33; Egypt Today, *Release of 8 persons arrested in Al-Warraq riots*, 22 augustus 2017; Voor meer informatie zie ook: environmental Justice Atlas, *Warraq Island evictions*, Egypt, 3 november 2017, *Warraq Island Evictions*, Egypt | EJAtlas

²⁷⁸ Egypt Independent, *Cairo court imprisons 35 people over Warraq Island clashes*, 27 december 2020, *Cairo court imprisons 35 people over Warraq Island clashes* - Egypt Independent

²⁷⁹ De aanleiding voor de demonstraties was de oproep tot protest van Mohamed Ali, een aannemer in de bouw die opdrachten voor de overheid had uitgevoerd, een aantal video's had vrijgegeven met daarop bewijzen van corruptiepraktijken door onder meer president al-Sisi.

De politie gebruikte volgens mensenrechtenorganisaties excessief geweld tijdens het uiteen jagen van de protesten en hield voertuigen willekeurig aan om mensen te controleren op bijvoorbeeld sociale media-activiteiten. In veel gevallen werden de aangehouden personen ter plekke gearresteerd.²⁸⁰

Na de demonstraties op 20 september 2019 arresteerden de autoriteiten op willekeurige wijze personen met de aanklacht dat zij sociale media zouden hebben misbruikt en vals nieuws zouden hebben verspreid. Ook werden burgers uit Soedan, Jordanië en andere landen gearresteerd, terwijl zij niet deelnamen aan de protesten. Na ongeveer een week werden deze buitenlanders weer vrijgelaten en vervolgens gedeporteerd.²⁸¹

3.1.2.2 Vrijheid van vereniging

Op 14 juli 2019 keurde het Egyptische parlement een nieuwe niet-gouvernementele organisatie (ngo)-wet goed.²⁸² De ratificatie door president al-Sisi volgde een maand later.²⁸³ Hoewel deze wet in sommige opzichten een verbetering vormde ten opzichte van de oude wetsversie uit 2017,²⁸⁴ bleven veel van de beperkingen ten aanzien van het werk van ngo's gehandhaafd. Volgens HRW en andere organisaties zijn deze inperkingen van de vrijheid dusdanig dat het nagenoeg onmogelijk is voor ngo's om vrij en onafhankelijk te werken. Zo dienen alle ngo's zich te laten registreren, waarbij de overheid ruime bevoegdheden heeft om aanvragen te weigeren op veelal vage gronden. Ongeregistreerde ngo's zijn illegaal en riskeren sluiting en hoge boetes. Overheidsinstanties hebben verregaande bevoegdheden om onaangekondigde inspecties uit te voeren en ngo-kantoren binnen te vallen. Kleine vergrijpen zoals het nalaten tot het doorgeven aan de autoriteiten van een verhuizing kan verregaande implicaties hebben, van het opschorten van de licentie van een ngo tot sluiting van de ngo aan toe. Samenwerking met buitenlandse ngo's of het in dienst nemen van buitenlandse werknemers is alleen toegestaan met toestemming van het ministerie van Sociale Solidariteit. Weliswaar is de bepaling tot het opleggen van gevangenisstraffen geschrapt, maar indien door de ngo of haar werknemers niet kan worden voldaan aan opgelegde boetes kan alsnog een gevangenisstraf worden opgelegd op basis van het Wetboek van Strafvordering.²⁸⁵ Daarnaast kan de overheid gebruik maken van andere wetten dan de ngo-wet, zoals het wetboek van strafrecht en de anti-terroriswetgeving, om medewerkers van ngo's straffen op te leggen. De ngo-wet stelt de overheid voorts in staat om de tegoeden van ngo's en medewerkers, vooral leidinggevend en oprichters, te bevriezen. Zo werden op 17 september 2016 de tegoeden van drie mensenrechten ngo's, alsmede die van een aantal voor deze ngo's werkende mensenrechtenverdedigers, bevroren via een uitspraak van een rechtbank in Caïro.²⁸⁶

Volgens een bron staat het werknemers van ngo's normaliter vrij om in en uit Egypte te reizen en ondervinden zij daarbij geen problemen.²⁸⁷ Echter, medewerkers van ngo's hadden in de verslagperiode regelmatig te maken met uitreisverboden, hangende hun zaak bij de rechtbank in verband met hun werkzaamheden bij hun

²⁸⁰ Amnesty International, Egypt 2019, geraadpleegd op 1 april 2021; CIVICUS, *EGYPT: 'There's been severe deterioration in the rule of law & respect for human rights'*, 11 maart 2020; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 41-42; Freedom House, *Annual Report 2019*, 9 juli 2020.

²⁸¹ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 11, Egypt - United States Department of State.

²⁸² Law on regulating the work of civil associations.

²⁸³ POMED, *Egypt's "new" NGO law: As draconian as the old one*, september 2019.

²⁸⁴ Zo werd onder meer de bepaling geschrapt die voorzag in het opleggen van detentiestrafen voor overtredingen van NGO-medewerkers binnen de kaders van hun werk.

²⁸⁵ Artikel 511 van het Egyptische Wetboek van Strafvordering.

²⁸⁶ Human Rights Watch, *Egypt: New NGO Law Renews Draconian Restrictions*, 24 juli 2019; POMED, *Egypt's "new" NGO law: As draconian as the old one*, september 2019; Human Rights Watch, *Egypt: Ruling Risks Eradicating Human Rights Work*, 20 september 2016.

²⁸⁷ Vertrouwelijke bron, p.21, 29 september 2020.

respectievelijke ngo's. Veel van deze zaken hielden verband met een grootschalig onderzoek door de Egyptische autoriteiten naar buitenlandse inmenging en financiering van Egyptische ngo's, dat al in 2011 was gestart; de zogenoemde *foreign funding of civil society case* ook bekend als *Case 173*.²⁸⁸ In deze zaak 173 werden in 2013 meer dan veertig medewerkers van verschillende internationale organisaties tot gevangenisstraffen veroordeeld. Pas in 2018 vernietigde een andere rechtbank hun vonnissen. Deze strafrechtelijke vervolging was niet gebaseerd op de bestaande ngo-wet, maar op het wetboek van strafrecht. Het tweede deel van zaak 173, betreft de strafvervolging van tientallen vooraanstaande Egyptische organisaties en mensenrechtenverdedigers op beschuldiging van het ontvangen van buitenlandse fondsen. Betrokkenen werden geconfronteerd met reisverboden en bevrozing van tegoeden en plaatsing op de "terroristenlijst" in willekeurige procedures.²⁸⁹ Hoewel eind augustus 2021 het onderzoek naar vier andere ngo's werd stopgezet wegens onvoldoende bewijs – tien jaar nadat zij en een onbekend aantal andere ngo's ervan werden beschuldigd buitenlandse financiering te hebben ontvangen om de staat schade te berokkenen – werden andere maatschappelijke organisaties en ngo-medewerkers nog steeds ondervraagd in deze zaak. Minstens vijftien beklagden die ook in deze zaak betrokken waren, moesten begin september 2021 nog worden ondervraagd, waaronder de directeur van het *Cairo Institute for Human Rights Studies*, Mohamed Zaree en Ahmed Ragheb van het *Hisham Mubarak Law Center*. Ten minste twaalf andere activisten uit het maatschappelijk middenveld mochten nog steeds niet reizen en de tegoeden bleven bevroren van de organisaties waaraan ze verbonden waren en die nog steeds werden onderzocht in dezelfde rechtszaak.²⁹⁰

3.1.3

Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging

Op het terrein van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging vond in Egypte in de verslagperiode een zeer voorzichtige verbetering plaats. Zo kwamen er minder uitingen voor van radicaalislamitisch geweld en was er een afname in geweldplegingen tegen christelijke (koptische) gemeenschappen. Ook werd vooruitgang geboekt in het registratieproces van ongeregistreerde kerkgemeenschappen en hun gebouwen en werd een overheidsprogramma gelanceerd om religieuze intolerantie (ten aanzien van niet-soennitische geloofsgemeenschappen) tegen te gaan. Deze positieve trend leek echter na een tweetal jaren vanaf 2020 weer enigszins te stagneren. Naast voorzichtige positieve ontwikkelingen bleef er sprake van grote onverdraagzaamheid en discriminatie ten aanzien van koptische gemeenschappen en andere religieuze minderheden vanuit de staat en de samenleving.²⁹¹ Zie verder paragraaf 3.3.3.

De Egyptische regering legde in 2021 preekverboden op aan een aantal bekende salafistische islamitische geestelijken. In pro-regeringsmedia werden vooraanstaande salafistische sjeiks beschuldigd van steunverlening aan de voormalige president Morsi en aan de Moslimbroeders.²⁹²

²⁸⁸ Amnesty International, *Egypt report 2020*, Everything you need to know about human rights in Egypt 2020 | Amnesty International Amnesty International; Amnesty International, *Egypt: NGO 'foreign funding' case acquittals must lead to end of crackdown on human rights community*, 20 december 2018.

²⁸⁹ HRW, *Q&A: legal framework and environment for non governmental groups (ngo's) in Egypt*, 15 juli 2021, Q&A: Legal Framework and Environment for Nongovernmental Groups (NGOs) in Egypt | Human Rights Watch (hrw.org).

²⁹⁰ Mada, *What's next in case 173? 4 ngo's, 5 civil society workers in the clear but investigations continue*, 1 september 2021, *What's next in Case 173? 4 NGOs, 5 civil society workers in the clear but investigations continue* | MadaMasr.

²⁹¹ USCIRF, *Annual report 2021, Egypt*, april 2021, p.64, 2021 Annual Report.pdf (uscirf.gov); Christianity Today, *If Muslims Can Build Churches in Egypt, Has Persecution Ended?*, 22 februari 2021; USCIRF, *Egypt 2020 international religious freedom report*, april 2021, p.66 en verder.

²⁹² Marsad, *Cairo cracks down on Salafist preachers*, 8 juli 2021, *Cairo cracks down on Salafist preachers* - Marsad Egypt (marsad-egypt.info).

Wet- en regelgeving

Volgens de Egyptische grondwet is de islam de staatsreligie en vormen de beginselen van het islamitisch recht (*sharia*) de belangrijkste bron van de wetgeving. Daarnaast bestaat in Egypte op basis van de grondwet vrijheid van godsdienst. De vrijheid om de godsdienst uit te oefenen en om gebedshuizen te stichten, geldt alleen voor aanhangers van de soennitische islam, het christendom en het jodendom.²⁹³ Discriminatie op grond van religie is verboden, op straffe van een gevangenisstraf of een boete van minimaal 30.000 en maximaal 50.000 Egyptische pond. Als de dader een rijksambtenaar betreft, dan is de minimumstraf die kan worden geëist zelfs hoger. Ook het aanzetten tot haat is een misdrijf.²⁹⁴

De grondwet verbiedt het uitoefenen van politieke activiteit of het vormen van een politieke partij op basis van religie. Verder benoemt de grondwet het instituut 'Al-Azhar' als de belangrijkste autoriteit op het gebied van soennitische theologie en islamitische zaken. Dit instituut is verantwoordelijk voor de verspreiding van de islam, de islamitische beginselen en de Arabische taal in Egypte en in de wereld.²⁹⁵

De geestelijke leider (grootimam) van Al-Azhar wordt gekozen door Al-Azhar's *Council of Senior Scholars* en wordt voor het leven benoemd.²⁹⁶

Op dit moment zijn er vier instanties geautoriseerd om fatwa's uit te spreken, religieuze regels die bindend zijn voor moslims: de *Al-Azhar Council of Senior Scholars*, het *Al-Azhar Islamic Research Center*, het *Dar Al Iftaa (House of Religious Edicts)*, en het *Ministry of Awqaf's General Fatwa Directorate*. Dar Al Iftaa maakte tot 2007 deel uit van het ministerie van Justitie, maar is sinds 2007 een op zichzelf staande organisatie.²⁹⁷

De regering stelt imams aan en houdt toezicht op imams die gebeden leiden in erkende moskeeën. Ook worden imams door de overheid betaald. Volgens de wet is het strafbaar om te prediken of religieuze lessen te geven zonder een geldige vergunning van het ministerie voor Religieuze Zaken (*Awqaf*) of het Al-Azhar-instituut, op straffe van een gevangenisstraf of een boete. Imams die een vrijdaggebed leiden volgens de richtlijnen van het ministerie voor Religieuze Zaken, ontvangen daarentegen een bonus van de overheid. Zij kunnen deze bonus kwijtraken en disciplinaire maatregelen verwachten, wanneer zij deze richtlijnen niet volgen en zij bijvoorbeeld niet putten uit een van de voorgeschreven preekteksten. In de belangrijkste moskeeën wonen ambtenaren het vrijdaggebed bij om hierop toezicht te houden.²⁹⁸

Het *Islamic Research Center* van de Al-Azhar universiteit heeft de wettelijke autoriteit om alle publicaties over de koran en islamitische tradities (*hadith*) te censureren. En om publicaties en andere materialen in beslag te nemen als zij in strijd zijn met de beginselen van het islamitische recht.²⁹⁹

²⁹³ USCIRF, *Annual report 2021, Egypt*, april 2021, p.67, 2021; vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020, p.6.

²⁹⁴ USDoS, *Egypt 2019 international religious freedom report*, p.7-8, juni 2020, EGYPT 2019 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT (state.gov); 1 Egyptische pond is Euro 0,054, Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 13 september 2021.

²⁹⁵ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4, EGYPT 2020 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT (state.gov).

²⁹⁶ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4.

²⁹⁷ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.5.

²⁹⁸ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.6.

²⁹⁹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.6.

In de grondwet worden ook de joodse en christelijke wetten erkend waar het hun burgerlijke status, religieuze zaken, en de selectie van religieuze leiders betreft.³⁰⁰

Afhankelijk van de officiële religie van een persoon wordt bepaald welke wetten van toepassing zijn op degene waar het familierechtelijke aangelegenheden betreft zoals huwelijk, scheiding en erfrecht. Het ministerie van Binnenlandse Zaken geeft nationale identiteitskaarten uit waarop de officiële religie vermeld staat bij moslims, christenen en joden. Sinds 2009 staat er op identiteitskaarten van bahai een liggend streepje.³⁰¹

In rechtszaken tegen personen beschuldigd van minachting van de religie werd gerefereerd aan verschillende artikelen in het wetboek van strafrecht. Artikel 160 behandelt de strafbaarstelling van handelingen van eenieder die het houden van rituelen van een geloofsbelijdenis of een daarmee verband houdende religieuze ceremonie verstoort. Het betreft het strafbaar stellen van het verwoesten, breken of schenden van de heiligheid van gebouwen, symbolen of andere objecten die een diepe eerbied en heiligheid hebben voor de leden van een geloofsbelijdenis of een groep mensen. Artikel 161 betreft de criminalisering van het drukken en publiceren van een boek dat als heilig wordt beschouwd door leden van een erkende religie indien de tekst van dit boek wordt vervormd op een manier die de betekenis ervan verandert. Het stelt ook het nabootsen van een religieuze viering in een openbare plaats of openbare gemeenschap strafbaar, met het doel om spot te drijven of voor de aanwezigen om ernaar te kijken. Het openbaar ministerie en rechters in Egypte refereren meestal aan artikel 98 (f) in het wetboek van strafrecht dat bekend staat als het "blasfemieartikel".³⁰² Zie ook onderstaande paragraaf over atheïsme en godslastering. In 2020 veroordeelden rechtbanken in Egypte in totaal zeven aangeklaagde personen wegens minachting van religie tot gevangenisstraffen onder wie twee behorend tot de sjiietische islam. Daarnaast onderzocht het Openbaar Ministerie veertien aanklachten waarin de verdachten tot voorlopige hechtenis waren veroordeeld onder wie christenen, sjiieten, koranisten³⁰³ en soennitische moslims. Een aantal van de aangeklaagde personen kreeg administratieve sancties opgelegd van hun werkgevers, waaronder schorsing van het werk of inhoudingen op hun salaris. Er is ook een aantal rechtszaken aangespannen bij administratieve rechtbanken om vertegenwoordigers van bepaalde religieuze minderheden, zoals sjiieten alsook atheïsten te verbieden op satellietzenders te verschijnen.³⁰⁴

Afvalligheid en bekering

De term afvalligheid (*ridda*) verwijst naar het verlaten van de islam door een moslim door middel van woorden of acties. Volgens de Egyptische jurisprudentie kan alleen een moslim "afvallig worden" of afstand doen van zijn religie, ongeacht of men zich tot een andere religie wil bekeren of deze helemaal wil afzweren. De overheid

³⁰⁰ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4; onder christelijke wetten wordt verstaan koptisch-orthodox, katholiek en protestants kerkelijk recht, zie Egypt Independent, *Egypt's churches to sign unified personal status law after Ramadan*, 11 mei 2019, Egypt's churches to sign unified personal status law after Ramadan - Egypt Independent.

³⁰¹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4; Alarabya, *Will removal of religious identity from ID cards stop discrimination in Egypt?*, 23 december 2018 / bijgewerkt 20 mei 2020, Will removal of religious identity from ID cards stop discrimination in Egypt? | Al Arabiya English. Het blijven vermelden van religie op de identiteitskaart is binnen het Egyptisch parlement een onderwerp van discussie.

³⁰² TIMEP, *Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion*, 3 februari 2021, *Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion* – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

³⁰³ Your dictionary, *Quranism*, Quranism Meaning | Best 1 Definitions of Quranism (yourdictionary.com) geraadpleegd 24 september 2021, Een denominatie in de islam die over het algemeen de gezaghebbende rol van hadiths (overleveringen over het doen en laten van de profeet en diens uitlatingen) verwerpt en de koran als de enige betrouwbare religieuze tekst beschouwt.

³⁰⁴ TIMEP, *Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion*, 3 februari 2021, *Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion* – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

beschouwt elke verandering in de religie van een niet-moslim niet als afvalligheid, maar slechts als een "verandering in religie". Indien een niet-moslim zich tot de islam bekeert, ziet de overheid een dergelijke religieuze bekering als "het omarmen van de islam".³⁰⁵

Afvalligheid of pogingen om iemand te bekeren zijn niet strafbaar volgens het Egyptisch recht. Volgens de wet kunnen individuen hun religie veranderen. In de praktijk erkennen de autoriteiten een bekering van de islam naar een andere religie niet. De autoriteiten erkennen alleen een bekering naar de islam.³⁰⁶

Het Hof van Cassatie en de hoogste administratieve rechtbank hebben aangegeven dat het volledig acceptabel is voor niet-moslims om de islam te omarmen. Moslims echter mogen niet een andere religie omarmen of helemaal geen religie meer aanhangen. Moslims die beschuldigd worden van afvalligheid lopen de kans gearresteerd of lastig gevallen te worden door de autoriteiten op andere gronden, in het bijzonder op basis van het eerder genoemde artikel 98(f) uit het wetboek van strafrecht.³⁰⁷ Het kwam incidenteel voor dat de Egyptische autoriteiten een burger vervolgden die zich afwendde van de islam en zich tot een ander geloof bekeerde. De bekering werd gezien als een kleinering van de islam en daarmee een misdrijf onder het Egyptisch strafrecht.³⁰⁸

Daarnaast lopen Egyptische moslims die zich bekeren tot het christendom of de islam verlaten voor een andere religie of het atheïsme het risico op ernstige sociale sancties en afwijzing door de familie. Het is dan ook gangbaar, aldus de bron, dat tot het christendom bekeerde moslims geen officiële stappen zetten om hun nieuwe religie op hun identiteitsdocument te laten vermelden; anderen vervalsen hun identiteitsbewijzen. Ook zijn er bekeerlingen die emigreren. Soms detineert de politie bekeerlingen een tijd zonder hen voor te geleiden bij een rechtbank.³⁰⁹

Conform de shariawetgeving is het bij wet verboden voor moslima's om te huwen met een man die geen moslim is. Christenvrouwen en joodse vrouwen daarentegen, hoeven zich niet te bekeren om te kunnen huwen met een moslim.³¹⁰

Een gehuwde vrouw die niet-moslim is, maar zich wel tot de islam heeft bekeerd, moet na haar bekering van haar echtgenoot scheiden wanneer deze geen moslim is en zich niet wil bekeren. Als ze dit niet doet, loopt ze het risico dat haar huwelijk nietig wordt verklaard op het moment dat ze haar huwelijk met documenten moet aantonen. Wanneer men erachter komt dat een gehuwde man niet langer moslim is,

³⁰⁵ vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020, p.39.

³⁰⁶ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4. Een uitzondering vormen personen die niet als moslim zijn geboren, zich bekeren tot de islam maar vervolgens terug willen keren tot het christendom; zie ook p.5 voor de religieuze identiteit van hun kinderen; vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020, p.39.

³⁰⁷ Vertrouwelijke bron, 5 oktober 2020, p.39.

³⁰⁸ American University Cairo, Yara Yasser Nasser, *The legal framework of apostasy in Egypt: an illegal limitation of freedom of belief*, juni 2014, Microsoft Word - Yara Nassar Thesis.docx (ucegypt.edu); Raseef22, *Considering Converting to Another Religion in Egypt? Think Again*, 18 april 2017, *Considering Converting to Another Religion in Egypt? Think Again* - رصيف 22 (raseef22.net). Het meest beruchte incident was dat van een man genaamd Mohamed Hegazy, die bij de rechtbank een verzoek indiende om officieel van religie te veranderen. Het verzoek werd door de rechtbank afgewezen. Hegazy trouwde met een jonge vrouw genaamd Zeinab, die zich ook tot het christendom bekeerde. Ze baarden een christelijke dochter, maar de staat weigerde haar religie goed te keuren en ze werd geregistreerd als moslim. Hegazy bleef worstelen om zijn religie in de officiële documenten te laten veranderen, maar uiteindelijk werd hij in 2013 gearresteerd en beschuldigd van het verspreiden van vals nieuws en het aanzetten tot opruiing. Toen hij in 2016 uit de gevangenis werd vrijgelaten, publiceerde hij een video op YouTube waarin hij verkondigde dat hij zich weer had bekeerd tot de islam. Hij benadrukte dat hij niet meer in de media zou verschijnen en drong er bij mensen op aan hem met rust te laten.

³⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2020.

³¹⁰ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.5.

wordt zijn huwelijk met een moslima ontbonden. Kinderen uit een huwelijk dat niet erkend wordt, worden beschouwd als onwettig.³¹¹

Atheïsme en godslastering

Hoewel godsdienstvrijheid is verankerd in de Egyptische grondwet en president al-Sisi eind 2018 liet weten dat individuen het recht hebben om God te aanbidden als ze daaraan behoefte hebben of om niets te aanbidden, werd dit recht in de praktijk niet altijd geëerbiedigd door de autoriteiten in de verslagperiode.³¹²

Een bron gaf aan enkele gevallen te kennen waarbij de aangeklaagde personen werden beschuldigd van belediging van de islam en het vormen van een bedreiging voor de nationale eenheid. Het Egyptische strafrecht benoemt atheïsme niet letterlijk als een misdaad, maar de openbaar aanklager stuurt verdachten naar de rechter op grond van een wetsartikel betreffende godslastering. De bron stelt dat aangeklaagde personen ook worden geconfronteerd met onder meer een uitreisverbod of met een voorarrest zonder dat hun zaak aan een rechtbank wordt voorgelegd. In het geval van bestraffing kan deze oplopen tot vijf jaar gevangenisstraf.³¹³

Godslastering wordt in het wetboek van strafrecht in artikel 98 (f) expliciet genoemd als een strafbaar feit: "het minachten en verachten van een van de hemelse religies of de sekten die daarbij behoren" met gevangenisstraffen van zes maanden tot vijf jaar en/of boetes tot duizend Egyptische pond. Degenen die in 2020 werden beschuldigd van godslastering waren onder meer: twee christelijke mannen die werden beschuldigd van het beledigen van de islam in een YouTube-video waarin ze het gebed bespraken; een christelijke leraar en een moslimkind, die naar verluidt 'godslasterlijke' opmerkingen op Facebook plaatsten; een moslimkomiek omdat hij tijdens zijn stand-upcomedyshow de spot dreef met de presentatoren van het radiostation *Holy Quran*.³¹⁴

In januari 2019 lanceerde de atheïstische blogger Sherif Gaber een crowdfundingactie 'Help me escape Egypt' met als doel om een andere nationaliteit te kopen, zodat hij het land kon verlaten. De Egyptische autoriteiten legden hem in 2018 een verbod op om naar het buitenland te reizen en beschuldigden hem er onder andere van dat hij de islam en sharia beledigde, de openbare orde verstoortte door een aantal video's die hij op YouTube geplaatst had. Op 16 september 2019 liet hij op Facebook weten dat hij tot drie jaar gevangenisstraf was veroordeeld voor minachting van religies en het verstoren van de openbare orde.³¹⁵

De atheïstische blogger Ahmed Harkan werd drie keer gearresteerd op de luchthaven van Caïro in december 2016, juni 2019 en oktober 2019 terwijl hij probeerde naar het buitenland te reizen, en werd telkens vastgehouden totdat zijn vlucht was vertrokken. Bij de derde keer kreeg hij van de luchthavenbeveiliging te horen dat er een besluit van de NSA was om hem te verbieden te reizen en dat hij naar het hoofdkantoor van de dienst moest gaan om het probleem op te lossen. De NSA weigerde echter een gesprek. Het *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR) tekende in september 2020 namens Harkan beroep aan tegen dit besluit. Dit beroep

³¹¹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.5.

³¹² US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.11.

³¹³ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2020.

³¹⁴ End blasphemy now, *Egypt's crackdown on religious insult*, 30 november 2020, Egypt's crackdown on religious insult (end-blasphemy-laws.org); al-Monitor, *Egypt cracks down on blasphemy in wave of arrests*, 17 november 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/11/egypt-arrests-christians-muslims-insulting-religion.html#ixzz76u0Dusam>.

³¹⁵ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020; Inside Arabia, *Atheist Egyptian Blogger Jailed for Expressing His Views*, 2 november 2019.

werd verworpen door de rechtbank aangezien Harkan "destructieve religieuze ideeën promoot" en "zich bemoeit met de belangen en de openbare orde van de staat en door zijn communicatie met buitenlandse instanties conflicten in het land kan veroorzaken." Het reisverbod tegen Harkan werd op 26 september 2021 ongedaan gemaakt toen het Hooggerechtshof een beroep accepteerde dat was ingediend door het Egyptian Initiative for Personal Rights namens Harkan.³¹⁶

In juni 2020 veroordeelde het *Alexandria Economic Court of Misdemeanors* een blogger die werd beschuldigd van het beheer van de Facebookpagina "Egyptische atheïsten" tot drie jaar gevangenisstraf en een boete van 300.000 Egyptische pond.³¹⁷

Op 22 maart 2019 kondigde *Al-Azhar*, het belangrijkste soennitische instituut, aan dat een speciale eenheid (de zogenaamde *bayan* unit) zich voortaan zou gaan bezighouden met de strijd tegen atheïsme om te voorkomen dat de jeugd ten prooi zou vallen aan ongelof'.³¹⁸ Het doel was opvattingen van atheïsten te bediscussiëren op islamitische en wetenschappelijke wijze.³¹⁹

3.2 Toezicht en rechtsbescherming

Toezicht

Egypte is partij bij een groot aantal VN-mensenrechtenverdragen waaronder de *Convention against Torture and other cruel inhuman or degrading treatment or punishment*. (CAT), de *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), de *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination* (CERD), de *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women* (CEDAW), de *International convention on the protection of the rights of all migrant workers and their families* (CRM), de *International Covenant on Economic, Social, Cultural Rights* (CESR), de *Convention on the Right of the Child* (CRC alsmede de twee optionele protocollen) en de *Convention on the rights of persons with disabilities* (CRPD).³²⁰ Bij het ICCPR alsmede de CEDAW heeft Egypte een voorbehoud gemaakt dat de bepalingen niet strijdig mogen zijn aan de sharia.³²¹

De speciale VN-rapporteur voor het recht op huisvesting veroordeelde de gedwongen huisuitzettingen, de sloop van woningen, willekeurige arrestaties, intimidatie en represailles tegen personen die ze ontmoette tijdens haar officiële bezoek aan Egypte van 24 september tot 3 oktober 2018.

Mensenrechtenverdedigers en advocaten die zich inzetten voor het recht op huisvesting meldden dat ze werden gevolgd en gefotografeerd door onbekenden, anonieme en dreigende telefoontjes ontvingen, of werden opgeroepen zich te

³¹⁶ Mada, *Travel ban against atheist blogger Ahmed Harkan overturned*, 29 september 2021, بيانات صحفية وأخبار | المبادرة المصرية للحقوق الشخصية (eipr.org)

³¹⁷ Mada, *Travel ban against atheist blogger Ahmed Harkan overturned*, 29 september 2021; EIPR, *Economic Misdemeanour Appeals court upholds verdict against blogger, with 3 years imprisonment and a 300,000 EGP fine for managing the "Egyptian Atheists" Facebook page*, 23 juni 2020, Economic Misdemeanour Appeals court upholds verdict against blogger, with 3 years imprisonment and a 300,000 EGP fine for managing the "Egyptian Atheists" Facebook page | Egyptian Initiative for Personal Rights (eipr.org).

³¹⁸ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.11; Egypt Independent, *Al-Azhar establishes unit to debate atheism*, 23 maart 2019.

³¹⁹ Egypt Independent, *Al-Azhar establishes unit to debate atheism*, 23 maart 2019, <https://egyptindependent.com/al-azhar-establishes-unit-to-debate-atheism/>; Ahramonline, *Egypt MPs back Al-Azhar's new initiative to fight spread of atheism*, 27 april 2019, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/330727/Egypt/Politics-/Egypt-MPs-back-ALAzhar's-new-initiative-to-fight-sp.aspx>.

³²⁰ OHCHR, *UN Treaty Body Database*, Treaty bodies Treaties (ohchr.org), geraadpleegd 24 september 2021.

³²¹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p. 9; voor de Egyptische voorbehouden bij de CEDAW, zie: United Nations Treaty Collection, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, UNTC, geraadpleegd 12 oktober 2021.

melden bij politiebureaus voor verhoor. Ook kreeg een advocaat, met wie de rapporteur een ontmoeting had, een reisverbod.³²² VN-mensenrechtenexperts veroordeelden de Egyptische overheid op 27 november 2020 voor de willekeurige arrestatie en detentie van drie mensenrechtenverdedigers van het *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR).³²³

Regelmatig vinden er discussies plaats over Egypte binnen de VN-kaders, waaronder in de VN-mensenrechtenraad. Op 13 maart 2021 vaardigde het Egyptische ministerie van Buitenlandse Zaken een reactie uit op een kritische verklaring in de VN-Mensenrechtenraad de dag ervoor aangaande de mensenrechtensituatie in het land. Eenendertig, veelal westerse, landen brachten een verklaring uit, gebaseerd op een oproep van meer dan honderd ngo's, waarin deze hun bezorgdheid uitten over de verslechterende mensenrechtensituatie in Egypte. Het ministerie stelde dat de verklaring was doortrokken van verdraaiingen en onnauwkeurigheden, voortkomend uit een "verwerpelijke organisatie" met een duidelijke verwijzing naar de (in Egypte verboden) Moslimbroederschap. Volgens het ministerie ging de verklaring voorbij aan het bredere politieke, sociale en economische beeld in Egypte.³²⁴

Nationale instituties

De *National Council for Human Rights* (NCHR) werd in 2003 bij wet 94 ingesteld en heeft ten doel om de mensenrechten en fundamentele vrijheden, inclusief vrijheid van religie, in Egypte te beschermen, toe te zien op de naleving ervan en mensen hiervan bewust te maken. De raad ziet toe op de naleving van de mensenrechtenbepalingen uit internationale verdragen. De NCHR is onder meer bevoegd om haar opvattingen kenbaar te maken over relevante wetgeving; om onderzoek te doen naar mensenrechtenschendingen, waaronder naar gerapporteerde schendingen van de religieuze vrijheid³²⁵, en om in verband hiermee aanbevelingen te doen aan de relevante autoriteiten; een nationaal actieplan op te stellen voor de bescherming van mensenrechten en om voorstellen te doen voor de uitvoering; detentiecentra te bezoeken en gevangenen te spreken; het Openbaar Ministerie te informeren over inbreuken op de persoonlijke vrijheden en levenssfeer van burgers.³²⁶ Zie ook paragraaf 3.1 over de nationale mensenrechtenstrategie.

3.2.1

Aangifte

In Egypte kunnen burgers aangifte doen bij de politie van misdrijven, zowel schriftelijk als mondeling. Volgens een bron worden aangiftes doorgaans (voortvarend) in behandeling genomen en maakt geslacht, etniciteit of religie hierbij geen verschil. Wel zou het volgens de bron in zaken die (politiek) gevoelig liggen of bij moeilijkheden bij de registratie van de gegevens van het misdrijf raadzaam zijn om de klacht door een advocaat in te laten dienen. Bij mondelinge aangifte ontvangt de aangever een zaaknummer met betrekking tot de opvolging van de zaak. Bij schriftelijke aangifte ontvangt de aangever een kopie van het schriftelijke rapport. Volgens de bron is deze procedure in alle regio's dezelfde. In gevallen dat de politie

³²² OHCHR, *Egypt: UN experts alarmed by treatment of human rights defenders after visit*, 4 december 2018, OHCHR | Egypt: UN experts alarmed by treatment of human rights defenders after visit

³²³ OHCHR, *UN experts call for release of Egyptian human rights defenders jailed after meeting diplomats*, 27 november 2020, OHCHR | UN experts call for release of Egyptian human rights defenders jailed after meeting diplomats.

³²⁴ Economist Intelligence Unit, *Egypt rejects criticism over human rights from UN*, 16 maart 2021; Human Rights Watch, *Condemnation of Egypt's Abuses at UN Rights Body*, 12 maart 2021; 46th session of the United Nations Human Rights Council, *Joint Statement on Egypt*, 12 maart 2021.

³²⁵ USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020.

³²⁶ The National Council for human rights (nchr.eg); Law No. 197/2017 Amending Provisions of Law No. 94/2003 on the Establishment of the National Council for Human Rights, NCHR Law No 197 of 2017 EN - Final - Annex 2. De leden van de NCHR worden voorgedragen door maatschappelijke organisaties en het parlement moet goedkeuring geven aan hun aanstelling die vervolgens door de president, door middel van een decreet, wordt bekrachtigd. Het laatste jaarrapport dat verscheen op de website van het NCHR dateert van 2015/ 2016.

in gebreke blijft, kan een klager zich volgens de bron wenden tot de procureur-generaal, die is belast met de supervisie van het politieapparaat.³²⁷

HRW rapporteerde over de arrestatie van Hoda Abdel Hamid, die alleen door de autoriteiten vastgehouden zou zijn voor het indienen van een klacht over de vermeende marteling en aanranding van haar gedetineerde zoon.³²⁸ In *The New York Times* vertellen drie Egyptische vrouwen over seksueel misbruik door overheidsfunctionarissen na aangehouden te zijn bij een demonstratie of bij het melden van een misdrijf. De vrouwen stellen misbruikt te zijn bij routinecontroles op het politiekantoor en in de gevangenis. Het misbruik in het ziekenhuis betrof een gedwongen inwendig onderzoek van een gearresteerde transgender vrouw. Ook enkele andere Egyptische vrouwen gaven aan gelijksoortige ervaringen gehad te hebben. Vrouwen maken, aldus *The New York Times*, zelden melding van seksueel misbruik omdat bij bekendmaking slachtoffers vaak gemeden en gekleineerd worden.³²⁹ De Egyptische overheid gaf naar aanleiding van dit artikel op 9 juli 2021 een officiële reactie waarin het ontkende dat er sprake was van systematisch fysiek geweld door overheidsfunctionarissen tegen vrouwelijke gedetineerden.³³⁰

3.2.2

Wetgeving

Zoals aangegeven gold in geheel Egypte sinds 2017 de noodtoestand. Deze werd sindsdien elke drie maanden verlengd tot 25 oktober 2021.³³¹ In mei 2020 werd de Wet op de Noodtoestand geamendeerd waarmee de president aanvullende vergaande bevoegdheden kreeg om publieke en private bijeenkomsten te beperken. De amendementen vergrootten de rechtsmacht van militaire rechtbanken over burgers.³³²

Het strafrecht in Egypte is neergelegd in het wetboek van strafrecht (1937, met latere amendementen)³³³ en het Wetboek van Strafvordering (1950, met latere amendementen).³³⁴ Het Egyptische familierecht is gereguleerd via de *Personal Status Law* uit 2000³³⁵ en twee wetten uit de jaren twintig van de vorige eeuw.³³⁶ Zie ook paragraaf over de positie van de vrouw.

Veroordelingen in strafzaken tegen personen verdacht van politieke misdrijven of misdrijven tegen de staatsveiligheid vinden plaats op basis van het wetboek van strafrecht, de antiterrorismewet en de anticybermisdadenwet.³³⁷

De antiterrorismewetgeving omvat wet nummer 8 uit 2015 met betrekking tot het vermelden van terroristen en terroristische entiteiten alsmede wet nummer 94 uit 2015 alsmede enkele andere decreten en wetten. De openbaar aanklager is

³²⁷ Vertrouwelijke bron, p.17, 29 september 2020.

³²⁸ HRW, *Egypt: prisoner's family detained for torture complaints*, 18 mei 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/05/18/egypt-prisoners-family-detained-torture-complaints>; Middle East Eye, *Egypt urged to release mother who filed complaint over jailed son's sexual abuse*, 18 mei 2021, Egypt urged to release mother who filed complaint over jailed son's sexual abuse | Middle East Eye.

³²⁹ The New York Times, *When a search crosses the line*, 5 juli 2021, <https://www.nytimes.com/interactive/2021/07/05/world/middleeast/egypt-sexual-assault-police.html>.

³³⁰ The New York Times, *Egypt Denies Times Report That Officials Sexually Abused Women*, 11 juli 2021, <https://www.nytimes.com/2021/07/10/world/middleeast/egypt-sexual-abuse-searches-women.html>

³³¹ Garda world, *Egypt: authorities extend security-related state of emergency through october 24*, update 6, Egypt: Authorities extend security-related State of Emergency through Oct. 24 /update 6 (garda.com); The New York Times, *Egypt's Leader Ends State of Emergency, Says It's No Longer Needed*, 26 oktober 2021.

³³² Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, p.147.

³³³ Wet 58 01/1937, te vinden op Refworld.org (<https://www.refworld.org/docid/3f827fc44.html>).

³³⁴ Vertrouwelijke bron, p.14, 29 september 2020; Law Library of Congress (LOC), *Egypt: Access to the Justice System and to Legal Aid*, december 2017.

³³⁵ Wet nr. 1/2000, Law for Matters of personal status. Vertrouwelijke bron, 29 september 2020; Vind Burgerzaken, *Egypte*, geraadpleegd op 19 april 2021.

³³⁶ De wetten 25/1920 en 25/1929. Vertrouwelijke bron, 29 september 2020.

³³⁷ Vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

verantwoordelijk voor de opstelling van de lijst met namen van terroristen en terroristische organisaties. Vermelding op de lijst gebeurt automatisch na een oordeel van een rechtbank of op verzoek van de openbare aanklager. In het laatste geval dient de rechtbank binnen een week een gemotiveerde beslissing te nemen. Personen wiens naam op de lijst staan vermeld krijgen de volgende sancties opgelegd (artikel 7):

- Een uitreisverbod of anticiperend een vermelding op een inreislijst of een verbod opgelegd aan een buitenlander om het land in te reizen;
- Het in beslag nemen of herroepen van een paspoort of het verbieden van de uitgifte van een nieuw paspoort;
- Het verlies van de goed gedrag status nodig voor het kunnen uitoefenen van overheids- of parlementaire activiteiten;
- Het bevriezen van financiële tegoeden;
- Uitsluiting worden van deelname aan burger- of belangenbehartigingactiviteiten onder welke naam dan ook.³³⁸

Ook worden aan voormalig gedetineerden soms aanvullende straffen opgelegd zoals zich geregeld en in sommige gevallen, zoals de fotojournalist Shawkan, dagelijks moeten melden op een politiekantoor en daar dan uren moeten blijven.³³⁹ Zie ook paragraaf 3.3.5.

De speciale rapporteur van de VN voor mensenrechten en terrorismebestrijding, Fionnuala D. Ní Aoláin, uitte in 2020 in een brief aan de Egyptische regering haar diepe bezorgdheid over de reikwijdte, noodzaak, evenredigheid en discriminerende effecten van de wijzigingen van maart 2020 in de antiterrorismewetgeving van 2015 en stelde dat de bredere bepalingen "een grote aantasting van een reeks fundamentele mensenrechten" betekenen.³⁴⁰ De wijzigingen van maart 2020 breidden onder meer de definitie van "terroristische entiteit" en het misdrijf "financiering van terrorisme" uit evenals de gevolgen van de beslissingen om personen op de "terroristische lijst" te plaatsen.³⁴¹

Verschillende mensenrechtenverdedigers gaven aan geplaagd te zijn op dergelijke lijsten en persoonlijk getroffen te zijn door maatregelen als inbeslagname van paspoorten, uitreisverboden en bevrozing van tegoeden. Ook gaven zij aan in media neergezet te zijn als handlanger van de Moslimbroeders, spion, westerse agent en dergelijke. Een bron gaf aan door onbekenden mishandeld te zijn.³⁴²

3.2.3

Rechtsgang

Het Egyptische rechtssysteem is grotendeels afgeleid van Franse juridische concepten en methoden (de Napoleontische Code), met familierecht (huwelijk, echtscheiding en erfenis) gebaseerd op de religieuze wet van de betrokken persoon. Egypte kent drie vormen van familierecht (islamitisch, christelijk en seculier) en heeft een tweeledig rechtssysteem met aparte rechtbanken voor bestuursrechtelijke en privaatrechtelijke zaken, afhankelijk van de partijen die bij het geschil betrokken zijn.³⁴³

³³⁸ Vertrouwelijke bron, p. 13-17, 29 september 2020.

³³⁹ DW, *Photojournalist Shawkan: How to explain the repression of freedom of expression*, 3 mei 2019, Photojournalist Shawkan: How to explain the repression of freedom of expression | DW Freedom | Speech. Expression. Media. | DW | 03.05.2019

³⁴⁰ UNOHCHR, *Egypt's updated terrorism law opens the door to more rights abuses, says UN expert*, 9 april 2020, OHCHR | Egypt's updated terrorism law opens the door to more rights abuses, says UN expert.

³⁴¹ Ifex, *How Egypt weaponizes counter terrorism laws to target human rights defenders*, 28 juni 2021, How Egypt weaponizes counter terrorism laws to target human rights defenders - IFEX.

³⁴² Vertrouwelijke bron, 8 september 2021; vertrouwelijke bron, 9 september 2021; vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

³⁴³ USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.6.

Het gemeenschappelijk of algemeen rechtssysteem kent drie basisniveaus: de rechtbanken van eerste aanleg, de hoven van beroep en het hof van cassatie. In strafzaken nemen die drie niveaus de vorm aan van rechtbanken voor kort geding (misdrijven en kleine delicten), strafrechtbanken (zware misdrijven) en het Hof van Cassatie. Andere takken van de rechterlijke macht zijn het Grondwettelijk Hoogerechtshof, het Openbaar Ministerie en de administratieve rechtbanken.³⁴⁴

De wet gaat ervan uit dat beklaagden onschuldig zijn en meestal informeren de autoriteiten hen onmiddellijk en gedetailleerd over de aanklachten tegen hen. De beklaagden hebben het recht om bij hun rechtszaak aanwezig te zijn. Civiele misdrijfzaken zijn meestal openbaar. Beklaagden hebben het recht om een advocaat te raadplegen. Beklaagden hebben het recht om in beroep te gaan bij het Hof van Cassatie.³⁴⁵

Hoewel de Egyptische overheid geregeld stelt dat het de geldende wettelijke normen en procedures respecteert, worden volgens mensenrechtenadvocaten wetten niet te goeder trouw uitgevoerd en vinden er tijdens het onderzoek "tallose procedurele overtredingen" plaats. Het gaat hierbij om onvoldoende bewijs dat in strafzaken wordt gepresenteerd alsmede om het gebrek aan samenhang tussen de tenlastelegging en de duur van de voorlopige hechtenis. Advocaten stellen dat het openbaar ministerie hun werk bemoeilijkt waaronder het niet kunnen onderzoeken van dossiers van tenlastelegging waardoor zij de verdediging van hun cliënten niet goed kunnen voorbereiden. Soms ontzeggen officieren van justitie advocaten ook het recht om in vertrouwelijkheid met hun cliënten te praten. Volgens Amnesty International (AI) komen deze schendingen vaker voor bij de SSSP, een speciale afdeling van het Openbaar Ministerie, dan bij de reguliere strafvervolgving. Volgens de internationale ngo *The Tahrir Institute for Middle East Policy* (TIMEP), mensenrechtenadvocaten en juridische experts is de macht van openbare aanklagers bij het beperken van bewegingsvrijheid, het aanwijzen van terroristen en het in beslag nemen van fondsen vrijwel ongecontroleerd.³⁴⁶ AI benadrukt dat de SSSP een steeds grotere rol speelt in het Egyptische rechtssysteem. De SSSP is verantwoordelijk voor het vervolgen van misdaden die verband houden met staatsveiligheid. De autoriteiten rechtvaardigen die toegenomen rol met verwijzing naar de gewelddadige aanvallen door gewapende groeperingen in het land. AI stelt echter dat de SSSP functioneert als een instrument van repressie door de anti-terroriswetgeving ook te gebruiken om personen vast te houden voor handelingen die niet strafbaar mogen worden gesteld, zoals het vreedzaam bekritisieren van de autoriteiten, het opkomen voor de bescherming van mensenrechten of het met een regenboogvlag zwaaien. Volgens AI duidt de groeiende rol van de SSSP, samen met de daarmee verband houdende inzet van de speciale politiemacht -het NSA- en de rol van speciale rechtbanken, op het ontstaan

³⁴⁴ Egypt Justice, *Common courts*, geraadpleegd 25 september 2021, Common Courts — Egypt Justice - Expert Insight Into the Egyptian Judiciary and Exploration of Egypt's Justice System. Over de strafrechtbanken merkt de bron het volgende op: misdrijven (*misdemeanor*) worden gedefinieerd als misdrijven waarop maximaal drie jaar hechtenis kan staan, die in het geval van meerdere strafbare feiten kunnen worden opgeteld en waarvoor beslist kan worden dat deze straffen achtereenvolgens worden uitgezeten. Strafrechtbanken of kortgeding rechtbanken voor dergelijke misdrijven bestaan uit een enkele rechter verbonden aan de rechtbank van eerste aanleg voor dat arrondissement. Het beroep wordt ingesteld bij een hof van beroep, bestaande uit drie rechters van de rechtbank van eerste aanleg. Zware misdrijfzaken (*felony*) worden berecht voor strafrechtbanken, die geschakeld zijn aan hoven van beroep en bestaan uit kamers van drie rechters van het hof van beroep die zitting hebben als rechters. (In strafzaken treden de rechters van het hof van beroep niet op als rechters in hoger beroep, zoals hun titel impliceert, maar eerder als rechters in het proces, wat verwarrend kan zijn).

³⁴⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 19, 30 maart 2021.

³⁴⁶ TIMEP, *Egypt's empowered prosecution and threats to fair trial guarantees*, 5 april 2020; Amnesty International, *Permanent state of exception. Abuses of the supreme state security prosecution*, 2019 p.7 en 8, Egypt: Permanent State of Exception: Abuses by the Supreme State Security Prosecution (amnesty.org).

van een parallel rechtssysteem. Dit gebeurde in een situatie waarin de noodtoestand voortdurend werd verlengd door president al-Sisi.³⁴⁷

Geschildbeslechting

In Egypte wordt ook gebruik gemaakt van een traditionele vorm van geschilbeslechting die al langer bestaat dan de moderne rechtssystemen. Deze vorm wordt onder andere ingezet bij conflicten tussen individuen, families, huishoudens of werknemers en werkgevers in bepaalde beroepsgroepen. Hierbij komen de partijen bijvoorbeeld overeen om een eerder overeengekomen vergoeding te betalen om onder een bepaalde overeenkomst te uit te komen.³⁴⁸

Oproep om te verschijnen bij de rechtbank

Verdachten ontvangen een schriftelijke oproep om te verschijnen bij een rechtbank. Deze oproep wordt verzonden naar het adres waarop betrokkene staat geregistreerd. Het is goed mogelijk dat iemand allang is verhuisd maar dit niet heeft doorgegeven. Indien betrokkene niet verschijnt wordt deze bij verstek veroordeeld. Andere personen, veelal bekende personen en opposanten, krijgen een telefoontje van het openbaar ministerie met de mededeling om op een bepaalde dag bij de rechtbank te verschijnen.³⁴⁹

Onafhankelijkheid rechtsgang onder druk

Volgens de Egyptische grondwet uit 2014 is de rechterlijke macht onafhankelijk van de uitvoerende en wetgevende macht. De rechterlijke macht in Egypte had in de praktijk van oudsher een zekere mate van onafhankelijkheid. In de verslagperiode kwam deze betrekkelijke onafhankelijkheid echter onder druk te staan. Onder de huidige regering van president al-Sisi zijn kritische rechters met pensioen gestuurd en heeft de president door amendementen in de wetgeving inzake de rechterlijke macht de bevoegdheid gekregen om hooggeplaatste justitiële beambten te benoemen.³⁵⁰

Verschillende grondwetswijzingen, al voor het aan de macht komen van al-Sisi, droegen er aan bij dat de jurisdictie van militaire rechtbanken werd uitgebreid tot zaken, die gewoonlijk buiten hun bevoegdheid vallen, zoals de vervolging van burgers.³⁵¹ De nieuwe wijzigingen van de Wet op de Noodtoestand (nummer 162 van 1958), aangenomen op 21 april 2020 door het Egyptische parlement gaven aan dat militaire en gerechtelijke officieren geen toestemming van de speciale officier van justitie nodig hebben voor de arrestatie, detentie van burgers en de in beslagname van hun geld en privébezit. De wijzigingen stellen militairen en rechterlijke ambtenaren ook in staat incidenten en misdaden van burgers te onderzoeken zonder dat deze burgers voorgeleid hoeven te worden bij een rechter. Bovendien machtigen de wijzigingen de president om de militaire aanklagers te belasten met het onderzoeken van misdrijven die verband houden met de wet op de noodtoestand.³⁵² In geval van tenlastelegging worden aangeklaagden door de SSSP verwezen naar een van de drie categorieën van speciale rechtbanken:

³⁴⁷ Amnesty International, *Permanent state of exception. Abuses of the supreme state security prosecution*, 2019 p.7.

³⁴⁸ US Department of State, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020, p.8. Al-Azhar en de koptisch-orthodoxe kerk hebben in 2011 het *Family House (Beit Al-A'ila)* opgericht om sektarische geschillen aan te pakken door middel van gemeenschappelijke verzoening. Al-Azhar, de koptische orthodoxe Kerk en andere christelijke denominaties roepen, via Family House-vestigingen door het hele land, tegengestelde partijen bijeen om een sektarisch geschil te bespreken met als doel de vrede in de gemeenschap te herstellen door middel van dialoog. ; EGYPT 2019 INTERNATIONAL RELIGIOUS FREEDOM REPORT (state.gov).

³⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

³⁵⁰ Dit gebeurde via wet nr. 13 uit 2017.

³⁵¹ The legal agenda, *Constituting Military Courts in Egypt: The Role of Constitutions*, 21 december 2017, *Constituting Military Courts in Egypt: The Role of Constitutions - Legal Agenda* (legal-agenda.com).

³⁵² Carnegie endowment for peace, *Egypt's Emboldened Military Courts*, 23 juni 2020, *Egypt's Emboldened Military Courts - Carnegie Endowment for International Peace*.

veiligheidsrechtbanken onder de Wet op de Noodtoestand, anti-terrorismerichtbanken of militaire rechtbanken. AI benadrukt dat geen van deze rechtbanken procedures volgen die zorgdragen voor een eerlijke rechtsgang.³⁵³

In april 2019 keurde het Egyptische parlement amendementen op de grondwet goed, waarmee de president de openbaar aanklager kon kiezen en aanstellen uit drie door de *Supreme Judicial Council* voorgedragen rechters. Ook kon de president hoofden van andere juridische instituties en van het *Supreme Constitutional Court*, het hooggerechtshof/ constitutioneel hof, kiezen en aanstellen. Amendementen op de antiterrorismewet en de Wet op terroristische entiteiten hebben de bevoegdheden om tot strafvervolgning over te gaan vergroot. Aanpassingen van het Wetboek van Strafprocesrecht vergemakkelijkten om in eerste aanleg tot levenslang of de doodstraf veroordeelde verdachten voor de maximum periode van honderdvijftig dagen of zelfs langer in voorarrest te houden in afwachting van de uitkomst van de beroepsprocedure.³⁵⁴

De grip door de uitvoerende macht op de rechterlijke macht werd vergroot in de verslagperiode. Beginnende rechters en aanklagers werden in de verslagperiode uitgebreid gescreend door de algemene veiligheidsdienst (GIS) van Egypte. Zie ook paragraaf 1.4.1. De openbare aanklager staat in Egypte onder leiding van de procureur-generaal die na de wetswijzigingen door de president wordt aangesteld.³⁵⁵ Een vertrouwelijke bron stelt dat personen verdacht van contacten met de oppositie (Moslimbroeders maar ook liberalen en links-denkenden) ontslagen werden uit dan wel niet toegelaten werden tot functies binnen de rechterlijke macht. Indien men carrière wil maken binnen de rechterlijke macht, aldus de bron, dan moet men zich loyaal tonen en gehoor geven aan aanwijzingen uit het veiligheidsapparaat. Medewerkers van veiligheidsdiensten bellen naar rechters om aanwijzingen te geven zoals over op te leggen strafmaten en het al dan niet voortduren van voorarrest.³⁵⁶

De Egyptische overheid kent een handelswijze genaamd *tadweer* (rotatie). Tijdens of aan het einde van de voorlopige hechtenis beslist een rechter dat een gedetineerde in afwachting van zijn proces voorwaardelijk wordt vrijgelaten of op onvoorwaardelijke borgtocht wordt vrijgelaten. Na enkele uren of dagen, wanneer de bureaucratische procedures voor vrijlating zijn afgerond, wordt de verdachte opnieuw vastgehouden met nieuwe aanklachten. Soms is helemaal geen sprake van vrijlatingsprocedures, omdat er al eerder een nieuwe aanklacht is gemaakt. De blogger Mohamed Ibrahim Mohamed Radwan, bekend als Mohamed "Oxygen", politiek activist Sameh Saudi, hoogleraar in de politicologie Hazem Hosny en anderen kregen te maken met deze praktijk. Ook de journaliste Shimaa Sami van de website Darb, eigendom van de *Socialist Popular Movement Party* bleef vastzitten. Op 17 januari 2021 werd ze voorwaardelijk vrijgelaten, maar ze heeft de gevangenis, waar ze op dat moment al 255 dagen vastzat, nooit verlaten. De reden

³⁵³ AI, *Permanent state of exception. Abuses of the supreme security prosecution*, 2019, p.1 en 17, Egypt: Permanent State of Exception: Abuses by the Supreme State Security Prosecution (justice.gov).

³⁵⁴ TIMEP, *Egypt's empowered prosecution and threats to fair trial guarantees*, 5 april 2020, Egypt's Empowered Prosecution and Threats to Fair Trial Guarantees – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org); vertrouwelijke bron, 8 september 2021. Deze bron constateert dat de rechterlijke macht niet onafhankelijk is. Met het amendement op de grondwet in 2019 werd president al-Sisi de voorzitter van alle juridische raden en daarmee van alle rechtbanken; Library of Congress, *Egypt: National Referendum on Constitutional Amendments Takes Place, 5 juni 2019*, Egypt: National Referendum on Constitutional Amendments Takes Place | Library of Congress (loc.gov).

³⁵⁵ Vertrouwelijke bron, 21 juli 2020; Mada, *Judicial candidates forced to undergo unprecedented evaluations as presidency further exerts further control*, 13 februari 2019, Judicial candidates forced to undergo unprecedented evaluations as presidency exerts further control | MadaMasr; The Arab Weekly, *Egypt's president given right to appoint judges*, 23 juni 2019; Carnegie Endowment for International Peace, *The Battle Over Appointing Judges in Egypt*, 16 januari 2018.

³⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021; Reuters, *How Egypt's crackdown on dissident ensnared some of the country's top-judges*, 18 oktober 2016, How Egypt's crackdown on dissident ensnared the country's top judges (reuters.com); MERIP, *Dissidence and deference among Egyptian judges*, zomer 2016, Dissidence and Deference Among Egyptian Judges – MERIP.

zou zijn dat ze onderwerp was van een nieuw onderzoek.³⁵⁷ Op 29 augustus 2021 werd Shimaa Sami een paar uur voor de hoorzitting over de verlenging van haar detentie vrijgelaten.³⁵⁸

Egypte staat op de *World Justice Project Rule of Law Index* op plaats 125 van de 128 onderzochte landen. De Index baseert zich op nationale onderzoeken onder meer dan 130.000 huishoudens en 4.000 beoefenaars van juridische beroepen en experts om te meten hoe de rechtsstaat wereldwijd wordt ervaren en waargenomen. Egypte behoorde tot de landen met de grootste gemiddelde jaarlijkse procentuele daling op deze index van de rechtsstaat (-4,6 %) over de afgelopen vijf jaar.³⁵⁹

De Hoogste Openbaar Aanklager voor Staatsveiligheid, de Supreme State Security Prosecutor (SSSP)

Dit is een speciale tak van het Openbaar Ministerie met als taak onderzoek te doen naar bedreigingen van de staatsveiligheid. Volgens Amnesty International en andere instanties is de SSSP betrokken bij gedwongen verdwijningen, willekeurige vrijheidsontnemingen, martelingen en andere mishandelingen. De SSSP misbruikte antiterrorismewetgeving om duizenden vreedzame critici maanden en soms jaren te detineren in voorarrest. De SSSP heeft vergaande bevoegdheden die normaal gezien aan een rechter toevallen als het gaat om het detineren van verdachten. AI stelt dat er sprake is van een parallel rechtssysteem. De SSSP werkt nauw samen met het in veiligheidszaken gespecialiseerde NSA. Detentie vindt veelal plaats op basis van vage bepalingen van de veiligheidswetgeving zoals het zijn van terrorist of het hulpverleners aan terroristen of verboden groepen. De aanklacht is veelal gebaseerd op NSA-onderzoek. Verdachten worden niet in kennis gesteld van hun rechten. Het recht op verdediging wordt systematisch geschonden door advocaten niet in staat te stellen om de verdachten juridisch te vertegenwoordigen. Het voorarrest wordt veelal stelselmatig verlengd door de SSSP met goedkeuring van rechters die op hun beurt hiertoe weer geïnstrueerd zouden worden door de NSA. Verdachten kunnen daarmee langdurig in voorarrest gehouden en ook langer dan de wettelijke termijn van vijftien dagen die maximaal hernieuwd mag worden tot honderdvijftig dagen.³⁶⁰ Een vertrouwelijke bron bevestigde het excessief gebruik van voorarrest en her-arrestaties na het uitzitten van het maximale voorarrest van twee jaar voor een nieuwe zaak. Ook zouden onafhankelijke rechters zijn ontslagen of van hun taken ontheven.³⁶¹

Strafzaken tegen personen verdacht van politieke misdrijven of misdrijven tegen de staatsveiligheid kunnen behandeld worden door verschillende rechtbanken.

Militaire rechtbanken

De Egyptische grondwet stelt dat burgers niet door militaire rechtbanken mogen worden berecht, tenzij in gevallen van schendingen gericht tegen militaire bases en installaties. In oktober 2014 (zie ook paragraaf 1.1) werd de noodwet uit 1958 geamendeerd door het Egyptische parlement, hetgeen de militaire autoriteiten

³⁵⁷ Focus on Africa, *Egypt, Parole for Journalist but She Remains in Prison*, 20 januari 2021, Egypt, Parole for Journalist but She Remains in Prison - Focus On Africa -; Egypt watch, *The re-cycling of political prisoners " Tadweer" : the Judiciary in Egypt is injustice*, 2 januari 2021, The re-cycling of political prisoners " Tadweer" : the Judiciary in Egypt is injustice. | EgyptWatch.

³⁵⁸ EuroMed, *Human rights behind bars in Egypt: activists at risk*, Human Rights Behind Bars in Egypt - activists at risk (euromedrights.org), geraadpleegd 12 oktober 2021.

³⁵⁹ WJP Rule of Law Index 2020, WJP Rule of Law Index 2020 | World Justice Project, geraadpleegd 18 september 2021. De rangschikking is gebaseerd op acht factoren: beperkingen van regeringsbevoegdheden, afwezigheid van corruptie, open overheid, fundamentele rechten, orde en veiligheid, handhaving van regelgeving, civiel recht en strafrecht.

³⁶⁰ Amnesty International, *Egypt: State Security prosecution operating as a 'sinister tool of repression'*, 27 november 2019, Egypt: State Security prosecution operating as a 'sinister tool of repression' | Amnesty International.

³⁶¹ Vertrouwelijke bron, 14 februari 2020.

verregaande extra bevoegdheden verschafte in zaken die normaliter door civiele rechtbanken worden afgedaan.³⁶² Deze bevoegdheden werden in de verslagperiode op grote schaal ingezet om arrestaties te verrichten, rechtszaken te openen en bezit van burgers te confisqueren, zonder tussenkomst van de procureur-generaal. De aangepaste wet stelde de president voorts in staat om de militaire aanklager zaken te laten onderzoeken, zonder verdere controle over de rechtmatigheid ervan. Dit leidde tot een situatie waarbij burgers werden aangeklaagd via militaire rechtbanken voor zaken³⁶³ die normaliter door civiele rechtbanken zouden zijn behandeld. Volgens HRW werden tussen oktober 2014 en april 2016 ongeveer 7.400 burgers berecht via militaire rechtbanken, veelal voor vergrijpen zoals deelname aan niet-gesancioneerde manifestaties of affiliatie met de Moslimbroederschap.³⁶⁴ Militaire rechtbanken zijn niet toegankelijk voor het publiek. Beklaagden in militaire rechtbanken genoten op papier dezelfde garanties voor een eerlijk proces, maar de militaire rechterlijke macht had een ruime beoordelingsvrijheid om deze rechten in te perken in naam van de openbare veiligheid. Militaire rechtbanken berechttten verdachten vaak binnen enkele uren, vaak in groepen en soms zonder toegang tot een advocaat. Gedaagden hadden het recht om een advocaat te raadplegen. Toestemming voor bezoeken van hun advocaten werden echter slechts om de zes maanden gegeven, in tegenstelling tot de civiele rechtbanken waar advocaten hun cliënten veel vaker konden bezoeken.³⁶⁵

Antiterrorisme kamers van strafrechtbanken

De meeste mensen beschuldigd van lidmaatschap en/of sympathieën voor Moslimbroederschap werden echter veroordeeld door gewone strafrechtbanken.

Onder die rechtbanken zijn aparte kamers opgericht voor de behandeling van terrorismezaken.³⁶⁶ Deze berechten van terrorisme beschuldigde personen waaronder IS-strijders en IS-sympathisanten. Ook politiek activisten en journalisten werden voorgeleid en berecht door deze speciale strafrechtbank. Een door deze rechtbank veroordeelde persoon heeft geen mogelijkheid om in bezwaar te gaan tegen een uitspraak.³⁶⁷ Volgens een bron worden bij deze rechtbanken rechters ingezet die op instructie van de regering bestraffen.³⁶⁸

Gratieverlening aan gevangenen door president al-Sisi kwam voor in de verslagperiode, bijvoorbeeld in de periode rondom de islamitische vastenmaand ramadan. Gedurende de beschreven periode werd aan duizenden gevangenen gratie verleend.³⁶⁹ Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor gratieverleningen aan terdoodveroordeelden. De online nieuwssite *Africa news* stelt dat daders die meestal nooit gratie krijgen onder meer degenen zijn die betrokken zijn bij misdaden als wapenhandel, terrorisme, drugshandel van meer dan tien kilogram, handel in heroïne ongeacht de hoeveelheid alsmede wraakmoord.³⁷⁰

³⁶² Human Rights Watch, *Egypt: Unprecedented Expansion of Military Courts*, 17 november 2014.

³⁶³ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021. Deze bron wijst er op dat de strijdkrachten veel projecten hebben in de burgermaatschappij, zoals in de bouw. De strijdkrachten schakelen hierbij ook particuliere ondernemers in; vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

³⁶⁴ Carnegie Endowment for International Peace, *Egypt's Emboldened Military Courts*, 23 juni 2020; HRW, *Egypt: 7,400 Civilians Tried In Military Courts*, 16 april 2016.

³⁶⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 18, 30 maart 2021.

³⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

³⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

³⁶⁸ Vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

³⁶⁹ Trouw, *Egypte verleent gratie aan duizenden gevangenen*, 24 mei 2020; NOS, *Egypte verleent gratie aan Al Jazeera-journalisten*, 23 september 2015.

³⁷⁰ Africa news, *Egypt releases 1,686 prisoners as Ramadan kicks off*, 21 april 2021, Egypt releases 1,686 prisoners. as Ramadan kicks off | Africanews. Het betrof de in vrijheidstelling van 1686 gevangenen.

3.2.4 Arrestaties, bewaring en detenties

Volgens de grondwet zijn willekeurige arrestaties en detentie verboden en heeft een persoon het recht om de wetmatigheid van zijn of haar arrestatie of detentie bij de rechter aan te vechten. De rechter moet dan binnen een week beslissen of de detentie rechtmatig is. Is dit niet het geval, dan moet de gedetineerde onmiddellijk worden vrijgelaten. Desalniettemin kwamen willekeurige arrestaties en detentie in de praktijk vaak voor volgens lokale en internationale mensenrechtenorganisaties.³⁷¹ Sinds april 2017 werd Egypte bestuurd onder de Wet op de Noodtoestand. Deze wet gaf de president en de strijdkrachten vergaande bevoegdheden en had grote gevolgen voor de rechtspositie van burgers. Op 25 oktober 2021 kondigde president al-Sisi het einde van de noodtoestand aan voor heel Egypte.³⁷² Het is bij het verschijnen van dit ambtsbericht nog onduidelijk wat dit besluit in de praktijk betekent voor de rechtspositie van burgers. Voor meer informatie over de noodtoestand en de rechtspositie van burgers zie de paragrafen 1.1.2, 1.2.2, 1.3, 3.2.2 en 3.2.3.

Bij arrestaties vereist de wet in het algemeen dat de politie te werk gaat op basis van een arrestatiebevel dat is uitgevaardigd door de rechtbank onder het strafrecht of onder het militaire recht, tenzij de arrestant op heterdaad betrapt is. Desalniettemin waren er talrijke meldingen van arrestaties zonder dat er een arrestatiebevel aan ten grondslag lag.³⁷³ Ook kwam het voor dat er geen aanklacht jegens de gedetineerde werd bekend gemaakt, of dat de gedetineerde niet werd voorgeleid aan het Openbaar Ministerie.³⁷⁴

In het algemeen krijgen arrestanten toegang tot een advocaat en tot hun familie.³⁷⁵ Toch zijn er ook gevallen bekend waarbij de gedetineerde geen toegang kreeg tot een advocaat of tot zijn of haar familie. Vaak belemmeren administratieve of zelfs politieke obstakels de regelmatige toegang tot de advocaat of tot het familiebezoek.³⁷⁶

Hoewel officiële cijfers ontbreken, maakten de autoriteiten volgens mensenrechtenorganisaties en de semi-overheidsorganisatie NCHR buitensporig veel gebruik van voorarrest en preventieve detentie bij geweldloze misdrijven. Ook kwam het soms voor dat gedetineerden in voorarrest in dezelfde faciliteiten verbleven als veroordeelde gevangenen.³⁷⁷

In 2018 gaf het hoofd van de Parlementaire Commissie voor de mensenrechten aan dat 25.000 tot 30.000 personen in voorarrest verbleven of in detentie zonder een definitief vonnis te hebben gekregen.³⁷⁸

Volgens de Egyptische autoriteiten zijn er geen politiek gevangenen en ligt er een aanklacht tegen elke persoon in detentie of dat deze aanklacht nog wordt opgesteld. Volgens mensenrechtenorganisaties en internationale waarnemers zaten er eind 2020 tussen de 20.000 en 60.000 personen in detentie of in de gevangenis enkel en alleen vanwege hun politieke opvattingen. Duizenden van hen zitten nog vast, waarvan velen in voorarrest.³⁷⁹ Marteling komt relatief veel voor in de fase van

³⁷¹ Amnesty International, *Egypt: Chilling wave of arbitrary arrests as authorities intensify crackdown on critics and opponents*, 25 juni 2019; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12; US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 11, 30 maart 2021.

³⁷² The New York Times, *Egypt's Leader Ends State of Emergency, Says It's No Longer Needed*, 26 oktober 2021.

³⁷³ LOC, *Egypt: Access to the Justice System and to Legal Aid*, december 2017; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁷⁴ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁷⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁷⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 11, 30 maart 2021.

³⁷⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁷⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁷⁹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.21; US Department of

voorarrest, bijvoorbeeld op politiebureaus en andere detentielocaties van het Egyptische ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt door de Egyptische autoriteiten gebruikt gedurende de ondervragingen, ook indien de gearresteerde een minderjarige is. Arrestaties vinden vaak plaats op arbitraire basis, zonder duidelijke of bewezen arrestatiegrond.³⁸⁰ Zie ook paragraaf 3.2.6.

Begin oktober 2019 bekritiseerde de NCHR de politieprocedures tijdens de arrestaties van burgers in september van dat jaar. Zo werden gearresteerden niet geïnformeerd over welke aanklacht er tegen hen was ingesteld. Ook werden burgers gedwongen om de inhoud van hun mobiele telefoon te tonen. In reactie hierop meldde het ministerie van Binnenlandse Zaken dat alle arrestaties legaal waren.³⁸¹

Het US Department of State rapporteerde op basis van informatie van mensenrechtenorganisaties dat het Egyptische Openbaar Ministerie opdracht bleef geven tot medisch onderzoek in zaken die "familiewaarden" betroffen. Gearresteerde personen beschuldigd wegens homoseksualiteit werden soms gedwongen anale onderzoeken te ondergaan. Zie ook paragraaf 3.3.7. Media meldden in 2020 dat, volgens haar advocaat, TikTok-beïnvloeder Mowada Al-Adham weigerde om een "maagdelijkheidstest" te ondergaan als onderdeel van de vervolging tegen haar. Volgens lokale media werden begin september 2020 een mannelijke en een vrouwelijke getuige gedwongen om respectievelijk een anaalonderzoek en een maagdelijkheidstest te ondergaan als onderdeel van onderzoeken in de zaak van de groepsverkrachting in het Fairmont Hotel.³⁸²

Detentieomstandigheden

Volgens schattingen van het *Arabic Network for Human Rights Information* (ANHRI) waren er in september 2016 ongeveer 106.000 gedetineerden in Egypte. Gedetineerden in Egypte worden vastgehouden in verschillende faciliteiten waaronder gevangenissen, politiebureaus, maar ook op geheime en illegale locaties (zoals militaire kampen en centrale veiligheidskampen). Gedetineerden, maatschappelijke organisaties en onafhankelijke waarnemers maakten melding van marteling en mishandeling, onvoldoende toegang tot medische zorg, overbevolking en verwaarloosde voorzieningen. De Egyptische autoriteiten ontkenden steevast deze berichten over slechte gevangenisomstandigheden.³⁸³

In april 2020 schatte de OHCHR het totale aantal gevangenen in Egypte op 114.000, meer dan het dubbele van de gevangenis capaciteit van 55.000 die president al-Sisi in december 2020 aangaf. De Egyptische autoriteiten weigerden, aldus AI, het aantal gevangenen in het land bekend te maken.³⁸⁴ Volgens waarnemers van binnenlandse en internationale ngo's waren de gevangencellen overvol en ontbrak het de gevangenen aan adequate toegang tot medische zorg, was er sprake van onhygiënische omstandigheden alsmede ontbrak het aan ventilatie, voedsel en drinkwater. Veel gevangenen waren afhankelijk van bezoekers voor voedselhulp en

State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Betreft Beantwoording vragen van de leden Sjoerdsma (D66), Van Ojik (GroenLinks), Ploumen (PvdA) en Karabulut (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over het bericht 'Egypt arrested its leaders, but a leading human rights group remains defiant'*, 17 december 2020, <https://www.openkamer.org/kamervraag/2020Z22684/>. Sinds het aantreden van president Sisi zijn volgens de schatting van Human Rights Watch zo'n 60.000 Egyptenaren vanwege politieke redenen gearresteerd; Stiftung Wissenschaft und Politik, *Political Prisoners in Sisi's Egypt*, 7 september 2021, *Political Prisoners in Sisi's Egypt* - Stiftung Wissenschaft und Politik (swp-berlin.org). Deze bron stelt dat er sinds 2013 ongeveer 65.000 mensen om politieke reden zijn gedetineerd.

³⁸⁰ Human Rights Watch / Belady, "No one cared he was a child". *Egyptian security forces abuse of children in detention*, maart 2020, p.2.; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.6 e.v.

³⁸¹ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 7-12.

³⁸² US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p.7, 30 maart 2021.

³⁸³ Timep, *Timep brief: detention conditions in Egypt*, 29 augustus 2019, TIMEP Brief: Detention Conditions in Egypt – The Tahrir Institute for Middle East Policy.

³⁸⁴ AI, *Egypt: Abused and denied health care, prisoners' lives at risk*, 25 januari 2021, *Egypt: Abused and denied health care, prisoners' lives at risk* - Amnesty International; US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 8, 30 maart 2021.

andere benodigdheden of waren genoodzaakt om dergelijke goederen tegen hoge prijzen te kopen in een gevangeniswinkel. Misbruik van gevangenen door bewakers kwam veelvuldig voor, waaronder van minderjarigen die vastzaten in detentiefaciliteiten voor volwassenen. De detentieomstandigheden voor vrouwen waren iets beter dan die voor mannen.³⁸⁵ De COVID-19 pandemie verergerde de gezondheidsrisico's voor gevangenen.³⁸⁶

In de afgelopen jaren zijn honderden gevangenen gestorven wegens gebrek aan medische zorg, slechte gezondheidsomstandigheden en mishandelingen. De gevangenen zijn overbevolkt.³⁸⁷ Ook worden mensen lang in voorarrest gehouden, in eenzame opsluiting gezet en wordt hen het recht op toegang tot frisse lucht en de zon ontzegd, evenals beweging. Bij medische problemen is er nauwelijks toegang tot medische zorg en medicijnen.³⁸⁸

AI stelt dat gevangenisautoriteiten de gezondheid en het leven van gevangenen in gevaar brachten door hen te verwaarlozen of door opzettelijke zorg te onthouden met het kennelijke doel om hun afwijkende mening te straffen. Prominente oppositiepolitici en activisten van verschillende politieke kleur, evenals familieleden van vooraanstaande leden van de Moslimbroederschap lopen het grootste risico op een dergelijke bestraffende behandeling.³⁸⁹

Tussen 25 januari en 11 februari 2019 gingen meerdere gevangenen in hongerstaking, onder wie Shady al-Ghazaly Harb, de voormalig partijleider van de *Constitution Party*, uit onvrede met hun onrechtvaardige detentie en om de achtste verjaardag van de revolutie van 25 januari 2011 te herdenken.³⁹⁰

In mei 2019 heeft HRW een rapport uitgebracht over martelingen die tussen 2016 en 2018 hebben plaatsgevonden in militaire detentiefaciliteiten op de legerbasis Battalion 101 in Al-Arish, in een omgebouwd jeugd- en sportcentrum in Sheikh Zuweid genaamd Camp Zohor, en door personeel van de militaire inlichtingendienst in de militaire gevangenis met de naam al-Azoly op de al-Galaa basis in Ismailiya.³⁹¹

Op 8 november 2019 brachten de speciale VN-rapporteur voor buitengerechtelijke, standrechtelijke of willekeurige executies en de VN-werkgroep voor willekeurige detentie een verklaring uit waarin stond: "het gevangenisregime in Egypte heeft mogelijk rechtstreeks geleid tot de dood van voormalig president Mohamed Morsi" en dat ze geloofwaardig bewijs hadden dat duizenden andere gedetineerden "mogelijk te maken hebben met grove schendingen van hun mensenrechten, van wie velen een hoog risico lopen om te overlijden".³⁹²

De Egyptische autoriteiten staan niet toe dat non-gouvernementele organisaties, waaronder het Internationale Rode Kruis Comité (ICRC), gedetineerden en/ of gevangenen bezoeken. Een aantal nationale instanties kreeg hiervoor wel toestemming. Zo heeft de *National Council for Women (NCW)* een aantal malen een

³⁸⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 8, 30 maart 2021.

³⁸⁶ AI, "What do I care if you die?" *Negligence and denial of health care in Egyptian prisons*, 2021, p.6, Report (amnesty.nl).

³⁸⁷ Carnegie Endowment for International Peace, *Working Group on Egypt Call to Release Detainees*, 26 maart 2020; Mada Masr, *Hospitals are for the dying': Medical negligence inside Egyptian prisons*, 30 juni 2019.

³⁸⁸ Mada Masr, *Hospitals are for the dying': Medical negligence inside Egyptian prisons*, 30 juni 2019.

³⁸⁹ AI, "What do I care if you die?" *Negligence and denial of health care in Egyptian prisons*, 2021, p.6, Report (amnesty.nl).

³⁹⁰ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

³⁹¹ HRW, *Serious abuses, war crimes in North Sinai*, 28 mei 2019, Egypt: Serious Abuses, War Crimes in North Sinai | Human Rights Watch (hrw.org).

³⁹² US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 7-12; OHCHR, Egypt: *UN experts denounce Morsi "brutal" prison conditions, warn thousands of other inmates at severe risk*, 8 november 2019, OHCHR | Egypt: UN experts denounce Morsi "brutal" prison conditions, warn thousands of other inmates at severe risk.

gevangenis in Neder-Egypte bezocht en het mensenrechtencomité van het parlement een aantal gevangenis en detentiecentra in Neder-Egypte, Alexandrië en Minya. Ook de NCHR bezocht gevangenis in 2019. De NCHR heeft een formele, bij wet vastgelegde taak om toezicht op gevangenis te houden. Hierbij moeten bezoeken aan gevangenis wel vooraf worden gemeld bij de procureur generaal.³⁹³ Neder-Egypte ligt in het noorden en is dat deel van het land waar de Nijldelta uitmondt in de Middellandse Zee. Opper-Egypte refereert aan de historische alsmede geografische en culturele regio die ten zuiden van de Libische woestijn ligt tot net voorbij Abu Simbel (Nubië).³⁹⁴

In november 2019 nam het ministerie van Binnenlandse Zaken en de *State Information Service* (SIS) journalisten mee op een rondleiding door de Tora en Borg al-Arab gevangenis. Mensenrechtenverdedigers bekritiseerden deze rondleidingen omdat deze in scene zouden zijn gezet en niet een realistisch beeld zouden schetsen. Op 16 december 2019 voerde de regionaal opererende ngo *The Arab Organisation for Human Rights* een inspectie uit in de El-Marg General Prison. De autoriteiten gaven andere mensenrechtenorganisaties geen toestemming om gevangenis te bezoeken.³⁹⁵

3.2.5

Doodstraf

In de verslagperiode werd de doodstraf in Egypte opgelegd en ook uitgevoerd. Volgens cijfers van Amnesty International verdriedubbelde het aantal uitgevoerde doodstraffen in Egypte in 2020 ten opzichte van het jaar daarvoor (van 32 naar 107 geregistreerde gevallen)³⁹⁶, terwijl het aantal wereldwijd en in de Midden-Oostenregio als geheel daalde. De doodstraffen werden opgelegd voor vergrijpen als het plegen van extremistisch (politiek) geweld en aanslagen, moord en verkrachting. Volgens de organisatie kwam het vaak voor dat de straffen werden opgelegd na onrechtmatige procedures, waarbij veelvuldig sprake was van marteling in het vooronderzoek om bekentenissen af te dwingen.³⁹⁷ AI gaf aan dat Egyptische rechtbanken waaronder militaire rechtbanken en terrorisme-afdelingen van strafrechtbanken, doodstraffen oplegden na oneerlijke massaprocessen. Van de ter doodveroordeelde personen waren velen maandenlang gedwongen verdwenen, mishandeld en gemarteld.³⁹⁸ De reeks executies zette zich voort in de eerste helft van 2021, met minstens 51 executies. Negen ter dood veroordeelden werden geëxecuteerd tijdens de islamitische heilige maand ramadan.³⁹⁹ Op 14 juni 2021 werd de doodstraf van twaalf prominente leden van de Moslimbroederschap door de hoogste Egyptische rechtbank bekrachtigd wegens hun

³⁹³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 7-12.

³⁹⁴ Upper and Lower Egypt | Ancient Egypt Wiki | Fandom, geraadpleegd 26 september 2021.

³⁹⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 7-12; Ahramonline, *Joint human rights delegation concludes inspection of Egypt's El-Marg Prison*, 16 december 2019, Joint human rights delegation concludes inspection of Egypt's El-Marg Prison - Politics - Egypt - Ahram Online, De delegatie, aldus de webnewsite *Ahramonline*, bestond uit leden van de AOHR, leden van de Egyptische Organisatie voor Mensenrechten (EOHR) en de Italiaanse organisatie *Hands of Caen* (HOC). De AOHR organiseerde samen met de andere organisaties een tweedaagse bijeenkomst over herziening en actualisering van het wetboek van strafrecht van Egypte. De bijeenkomst kwam met een aantal aanbevelingen, met name om gevangenis onder toezicht van ofwel het openbaar ministerie ofwel het ministerie van Justitie te plaatsen. De aanbevelingen omvatten ook het onderzoeken van alternatieve straffen voor de doodstraf en het heroverwegen van de voorlopige hechtenis; Voor meer informatie over de Tora-gevangenis, zie ANHRI, 7- Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab", 23 november 2020, 7- Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab" - Arabic Network for Human Rights Information - ANHRI

³⁹⁶ Amnesty International stelt dat deze cijfers waarschijnlijk lage schattingen zijn, aangezien de Egyptische autoriteiten geen officiële statistieken bijhouden van doodstraffen.

³⁹⁷ Amnesty International, *Death sentences and executions in 2020*, april 2021; Amnesty International, Egypt: 'horrifying execution spree', with at least 57 killed in past two months, 1 december 2020.

³⁹⁸ Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, p.148 en 149.

³⁹⁹ HRW, *Egypt's execution frenzy has to stop*, 28 juni 2021, Egypt's Execution Frenzy Has to Stop | Human Rights Watch (hrw.org); NRC, *Leger Egypte rekt via galg en tv-serie af met moslimbroederschap*, 17 juni 2021, <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/06/16/leger-egypte-rekent-via-galg-en-tv-serie-af-met-moslimbroederschap-a4047648>.

betrokkenheid bij een protestkamp in 2013 tegen president al-Sisi. De Moslimbroederschap wordt in Egypte officieel gezien als terroristische organisatie. Ook andere mensenrechtenorganisaties zoals HRW en *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR) constateerden in de verslagperiode een sterke toename in opgelegde en uitgevoerde doodstraffen in Egypte.⁴⁰⁰ Volgens de Britse mensenrechtenorganisatie *Reprieve* en het in Caïro gesitueerde *Daftar Ahwal Data Research Center* nam het aantal doodstraffen onder het bewind van al-Sisi toe en werden in Egypte tussen de val van het Morsi-regime (juli 2013) en (september) 2018 naar schatting 2.443 personen veroordeeld tot de doodstraf. In september 2018 werden in een massaproces 75 demonstranten ter dood veroordeeld door de rechtbank in Caïro, naar aanleiding van hun betrokkenheid bij een pro-Moslimbroederschap-betoging voor de Rabaa moskee in Caïro in augustus 2013. De betoging werd met veel geweld uiteengedreven, waarbij meer dan zeshonderd personen de dood vonden. In totaal werden in de verslagperiode honderden aanhangers van de Moslimbroederschap ter dood veroordeeld. Een deel van deze veroordelingen werd omgezet in levenslange gevangenisstraffen.⁴⁰¹ *Reprieve* gaf in mei 2021 aan dat sinds 2011 er minstens 53 massaprocessen waren, waarbij 2.182 mensen ter dood werden veroordeeld. Sinds 2011 kregen ten minste zeventien minderjarigen voorlopige doodvonnissen opgelegd.⁴⁰² Van een aantal van deze doodsvonnissen is bekend dat deze door hogere rechtbanken werden herroepen.⁴⁰³

In mei 2019 bevestigde *het Supreme Court of Military Appeals* zeventien van de 36 doodsvonnissen die een militaire rechtbank in Alexandrië had uitgesproken wegens bomaanslagen op koptische kerken die in 2016 en 2017 hadden plaatsgevonden in Caïro, Alexandrië en Tanta. Hierbij kwamen meer dan tachtig personen om het leven en IS had hiervoor de verantwoordelijkheid opgeëist. De overige negentien doodsvonnissen werden omgezet in een levenslange gevangenisstraf. Daarnaast werd aan acht personen vijftien jaar gevangenisstraf opgelegd en werd een persoon tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Vanuit internationale mensenrechtenorganisaties kwam er kritiek op deze massale veroordelingen, omdat er niet zou zijn voldaan aan de vereisten voor een eerlijk proces.⁴⁰⁴

In mei 2019 veroordeelde de strafrechtbank in Caïro twee personen tot de doodstraf, twee tot levenslang en zes anderen tot gevangenisstraffen van drie tot zes jaar lang voor het ombrengen van elf personen in december 2017 in een aanval op een koptische kerk en een winkel van een christelijke eigenaar in Helwan, een wijk in het zuiden van Caïro.⁴⁰⁵ In december 2019 werd het doodvonnis ten uitvoer gebracht van Ibrahim Ismail die in april 2019 veroordeeld was voor het doden van acht christenen en een politiemann in 2017.⁴⁰⁶

Volgens de *International Bar Association*, een internationaal verband van ordes van advocaten, executeerde de Egyptische overheid in 2020 tenminste 152 en in 2021 tot eind juli 71 personen.⁴⁰⁷

⁴⁰⁰ Human Rights Watch, *Egypt: 49 Executions In 10 Days, 22 oktober 2020*; International Bar Association, *Egypt: public resentment increases and authorities respond with surge in executions*, 26 januari 2021.

⁴⁰¹ *Reprieve, Mass injustice: Statistical findings on the death penalty in Egypt*, 27 mei 2019; RTL Nieuws, *Doodstraf voor 75 Egyptenaren na deelname aan protest*, 28 juli 2018.

⁴⁰² *Reprieve, The death penalty in Egypt: Ten year after the uprising*, 24 mei 2021, [ResearchReport_DeathPenaltyInEgypt2021.pdf](#) (reprieve.org).

⁴⁰³ Politics today, *Tortured and Imprisoned: Children are Unsafe in Sisi's Egypt*, 21 september 2019. Tortured and Imprisoned: Children are Unsafe in Sisi's Egypt - Politics Today.

⁴⁰⁴ USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020.

⁴⁰⁵ USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020.

⁴⁰⁶ USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020.

⁴⁰⁷ International Bar Association, *Egypt increases use of capital punishment to crush dissident*, 28 juli 2021, [Egypt increases use of capital punishment to crush dissident | International Bar Association \(ibanet.org\)](#).

Doodstraffen worden voor consultatie verwezen naar de grootmoefi, de hoogste islamitische rechtsgeleerde. Op dit moment is dit Shawki Ibrahim Abdel-Karim Allam. Het is een niet bindend maar invloedrijk advies. De grootmoefi geeft een advies over elke uitgesproken voorlopige doodstraf in Egypte, inclusief doodstraffen die zijn opgelegd aan niet-moslims.⁴⁰⁸ Op grond van artikel (2/381) van het strafprocesrecht is de strafrechter verplicht om doodstrafzaken door te verwijzen naar de grootmoefi alvorens het doodvonnis uit te spreken. Dit gebeurt nadat alle hoorzittingen en beraadslagingen zijn beëindigd en nadat het panel van rechters het unaniem eens is geworden over de ter doodveroordeling.⁴⁰⁹

3.2.6 *Mishandeling en foltering*

In een rapport van maart 2020 stelde mensenrechtenorganisatie HRW dat mishandeling en foltering in detentiefaciliteiten in Egypte systematisch en wijdverspreid plaatsvinden.⁴¹⁰ Ook het *Committee Against Torture* (CAT) van de VN concludeerde in een rapport uit 2017 dat, ondanks verschillende politieke omwentelingen in Egypte sinds 2012, er sprake bleef van structurele mishandeling en foltering door heel het land. Verschillende door de VN geraadpleegde bronnen, waaronder diverse (internationale) mensenrechtenorganisaties en juridische experts, verklaarden dat martelingen werden toegepast door het Egyptische militaire apparaat, de politiemacht en gevangenispersoneel, veelal als straf voor gearresteerde demonstranten en (met name sinds 2013) voor gearresteerde leden en aanhangers van de Moslimbroederschap. Ook werd marteling toegepast om gearresteerden tot bekentenissen te dwingen of om ze onder druk te zetten om anderen aan te geven. Marteling, bijvoorbeeld van demonstranten, kwam volgens de VN ook voor op onofficiële detentielocaties. De door de VN geraadpleegde bronnen meldden daarnaast het toenemen van seksueel geweld en het gebruik van excessief geweld door de Egyptische autoriteiten en veiligheidsdiensten jegens demonstranten sinds 2011⁴¹¹, met duizenden dodelijke slachtoffers tot gevolg.⁴¹²

Marteling en mishandeling door veiligheidsdiensten, politie en ander overheidspersoneel kon in de verslagperiode veelal plaatsvinden in een klimaat van straffeloosheid. Volgens de VN kwam dit onder meer door het ontbreken van een onafhankelijke onderzoeksinstantie die klachten van marteling en mishandeling zou kunnen onderzoeken en aan de kaak stellen.⁴¹³

Mensenrechtenorganisaties rapporteerden dat ook minderjarigen in detentie te maken kregen met mishandeling en marteling. Verder deelden minderjarigen cellen met volwassenen, werd hun het recht op juridische bijstand onttrokken. Ook kwam het voor dat hun ouders niet werden ingelicht (over hun detentie) door de autoriteiten. In november 2018 meldde AI dat zij zes incidenten van marteling van minderjarigen had gerapporteerd en sinds 2015 eveneens twaalf gevallen van gedwongen verdwijningen.⁴¹⁴

⁴⁰⁸ Abdel-Karim Allam werd in februari 2013 gekozen tot grootmoefi door de raad van wetenschappers van de prestigieuze Al-Azhar universiteit in Caïro. Hij was de eerste gekozen grootmoefi van Egypte. Voordien werden grootmoefi's door de president benoemd. The Muslim 500, geraadpleegd op 22 maart 2021; USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020, p.4; Reprieve, *The death penalty in Egypt: Ten year after the uprising*, 24 mei 2021, p.4.

⁴⁰⁹ Dar El-Ifta, *The role of Egypt's Grand Mufti in upholding death sentences demystified*, 19 december 2020, The role of Egypt's Grand Mufti in upholding death sentences demystified (dar-alifta.org).

⁴¹⁰ Human Rights Watch / Belady, "No one cared he was a child". *Egyptian security forces abuse of children in detention*, maart 2020, p.1.

⁴¹¹ Refererend aan de opstand algemeen aangeduid als de 'Arabische Lente' waarin de langzittende heerser Hosni Mubarak werd gedwongen af te treden als president van Egypte.

⁴¹² Committee Against Torture, *Report of the Committee against Torture, 58th, 59th and 60th session*, 23 juni 2017, p.12 en verder.

⁴¹³ Committee Against Torture, *Report of the Committee against Torture, 58th, 59th and 60th session*, 23 juni 2017, p.12 en verder.

⁴¹⁴ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 46-47; Amnesty International, *Egypt: Children face*

De Egyptische onderzoeksjournalist Khaled Mahmoud stelde in een door *Carnegie Endowment for International Peace* in het Engels vertaald artikel van 6 maart 2018 dat er weliswaar rechtszaken werden gevoerd tegen overheidspersoneel dat zich schuldig had gemaakt aan marteling, maar dat dit vooral lagere ambtenaren betrof. Hogere officieren zouden nog altijd niet worden berecht, hetgeen tot groeiende verontwaardiging onder de Egyptische bevolking zou leiden die de rechtszaken veelal beschouwden als showprocessen van de Egyptische autoriteiten om aan de buitenwacht de schijn van een goed functionerend strafrechtelijk systeem op te kunnen houden.⁴¹⁵

3.2.7

Verdwijningen en ontvoeringen, buitengerechterlijke executies en moorden

Gedurende de verslagperiode was er sprake van verdwijningen en ontvoeringen van personen en van buitengerechterlijke executies en moorden gepleegd door de Egyptische veiligheidsdiensten.⁴¹⁶ In veel gevallen zouden, aldus een onderzoeker van het *Carnegie Endowment for International Peace*, verdwijningen en buitengerechterlijke executies door de veiligheidsdiensten zijn ingegeven als reactie op internationale kritiek op de toename in het aantal opgelegde doodstraffen in Egypte. Deze executies zouden voor een deel de repressie van dissidenten middels uitgevoerde doodstraffen overnemen.⁴¹⁷ Het aantal doodstraffen, echter, nam met name in de laatste paar jaar van de verslagperiode sterk toe (zie paragraaf 3.3.5). De executies zouden worden voorafgegaan door honderden gedwongen verdwijningen in Egypte, veelal gevolgd door lange periodes van voorarrest zonder officiële procedure. In de loop van de verslagperiode nam het aantal gedwongen verdwijningen van Egyptenaren door veiligheidsdiensten toe. Zo zouden in 2015 volgens het *Nadeem Center for Rehabilitation of Victims of Violence and Torture* 464 mensen zijn verdwenen. Dit aantal zou volgens het center in 2016 zijn gestegen naar 980.⁴¹⁸ Het Nadeem Center werd in februari 2017 op last van de rechtbank in Caïro gesloten op beschuldiging van het 'breken van de licentievoorwaarden'. In januari 2021 werd deze uitspraak ingetrokken en een maand later opende de organisatie, vier jaar na de uitspraak, wederom haar deuren.⁴¹⁹ De VN *Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances* (WGEID) constateerde in 2018 een voor het land record aantal urgente zaken van 173 gedwongen verdwijningen in Egypte, sinds de oprichting van de werkgroep in 1980.⁴²⁰

Van 30 augustus 2015 tot 30 augustus 2021 documenteerde de campagne "Stop gedwongen verdwijning" van de ngo *The Egyptian Commission for Rights and Freedom* (ECRF) 3.029 gevallen van gedwongen verdwijning van Egyptische burgers, gepleegd door de veiligheidsdiensten in Egypte, geleid door de NSA van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Algemene Inlichtingen Dienst (GIS). In de periode van augustus 2020 tot augustus 2021 verdwenen 306 mensen onder dwang gedurende verschillende perioden, waaronder 19 kinderen onder de 18 jaar, verdeeld over 21 provincies. 251 van deze mensen verschenen op een later moment

shocking violations including torture and enforced disappearance, 20 november 2018/ bijgewerkt 3 december 2018, Egypt: Children face shocking violations including torture and enforced disappearance (amnesty.org).

⁴¹⁵ Mahmoud, Khaled, *The Prevalence of Torture in Egypt*, gepubliceerd op de website van Carnegie Endowment for International Peace op 6 maart 2018.

⁴¹⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.2 en verder.; Carnegie Endowment for International Peace, *Egypt's Invisible Executions*, 25 april 2019; TIMEP, *Forced Disappearances in Egypt's Courts*, 8 februari 2017.

⁴¹⁷ Carnegie Endowment for International Peace, *Egypt's Invisible Executions*, 25 april 2019, Egypt's Invisible Executions - Carnegie Endowment for International Peace

⁴¹⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.2 en verder.; Carnegie Endowment for International Peace, *Egypt's Invisible Executions*, 25 april 2019; TIMEP, *Forced Disappearances in Egypt's Courts*, 8 februari 2017; Ansamed, *Egypt: 88 cases of torture with 8 deaths in 2016*, Amnesty, 29 maart 2016, Egypt: 88 cases of torture with 8 deaths in 2016, Amnesty - General news - ANSAMed.it; BBC news, *The Egyptians who disappear*, 18 juni 2016, The Egyptians who 'disappear' - BBC News.

⁴¹⁹ Frontline Defenders, *El Nadeem Centre to be re-opened*, 25 januari 2021; AL Monitor, *Why did Egypt really close Al-Nadeem victims' center?*, 23 februari 2017.

⁴²⁰ Middle East Monitor, *UN: Systematic involuntary disappearances continue in Egypt*, 18 september 2018; UNGA, *Report of the Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances*, 30 juli 2018.

als "overlevenden van gedwongen verdwijning". Van anderen was hun situatie nog niet bekend.⁴²¹ AI riep de Egyptische autoriteiten in maart 2021 onafhankelijk onderzoek te laten doen naar de gedwongen verdwijning en andere misdaden tegen een Egyptisch echtpaar en hun baby. Betrokkenen werden bijna twee jaar eerder opgepakt in Alexandrië.⁴²²

3.2.8

*Bloed- en eerwraak*⁴²³

Hoewel betrouwbare cijfers ontbreken over de aantallen misdrijven die gepleegd zijn vanwege bloed- en erekwesaties, komen beide wel degelijk voor in Egypte. Bloed- en eerwraak komen meer voor op het platteland en in Opper-Egypte, het conservatieve zuiden.⁴²⁴

Al Monitor geeft aan dat een veelgebruikt gezegde in Opper-Egypte luidt: "Vendetta is beter dan schaamte", wat betekent dat een familie die geen bloedwraak in acht neemt haar eer verliest. Om die reden is het niet gemakkelijk om families te overtuigen om er een einde aan te maken. Zelfs als een moordenaar voor zijn misdaad door de rechtbank wordt veroordeeld, zal de familie van het slachtoffer geneigd zijn wraak te nemen door een lid van de familie van de moordenaar te vermoorden. Het gaat hierbij om vendetta's die vaak jaren slepen en over en weer veel doden veroorzaken. Eén van de methoden om een einde te maken aan bloedwraak is door de instelling van comités bestaande uit lokale politici en oudsten - ook bekend als gewoonterechtelijke verzoeningsrechtbanken - in Egyptische dorpen en steden. Deze comités werken samen met de families om een einde te maken aan de bloedwraak meestal door "bloedgeld" te betalen aan de familie van het slachtoffer. Geleerden van Al-Azhar⁴²⁵ wonen ook de bijeenkomsten bij. Hoewel bloedwraak en vendetta's vaak de lokale en internationale pers halen, zijn er weinig officiële gegevens over.⁴²⁶

Eerwraak komt in Egypte zowel onder islamitische als christelijke families voor.⁴²⁷ Volgens de bron *Honour Based Violence Awareness Group* zou het aantal gevallen van eerwraak in Egypte toenemen.⁴²⁸ Er zijn geen officiële cijfers of gegevens over vrouwen vermoord wegens eerwraak. Overheidsgegevens over aantallen moorden in Egypte maken geen onderscheid naar geslacht en mogelijke redenen. De bron stelt tevens dat a) families geen aangifte doen om een aanklacht te voorkomen b)

⁴²¹ Egypt Watch, *Enforced disappearance in Egypt continues*, 5 september 2021, Enforced disappearance in Egypt continues | EgyptWatch.

⁴²² Amnesty International, *Egypt End and redress shocking crimes against toddler and family forcibly disappeared for 23 months*, 4 maart 2021, Egypt End and redress shocking crimes against toddler and family forcibly disappeared for 23 months | Amnesty International. Agenten van de NSA namen de universiteitsleraar Manar Adel Abu el-Naga, 27, haar man, Omar Abdelhamid Abu el-Naga, 27, en hun eenjarige babyjongen, al-Baraa, onder dwang mee uit hun huis in Alexandrië op 9 maart 2019. Op 20 februari 2021 verscheen Manar Adel Abu el-Naga voor de SSSP en werd ondervraagd over "lidmaatschap van een terroristische groep" en "financiering van een terroristische groep", wat ze ontkende. Manar Adel Abu el-Naga werd overgebracht naar de vrouwengevangenis van al-Qanater. Haar zoon, al-Baraa, inmiddels bijna drie, werd overgedragen aan haar familieleden, die hij in bijna twee jaar niet had gezien. De vader van het kind, Omar Abdelhamid Abu el-Naga, bleef in maart 2021 gedwongen verdwenen.

⁴²³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 51; HBV-Awareness.com, *Egypt's rise in honor killings sparks regional debate*; Stepfeed, *'Honor killings' are anything but honorable. An Arab man's actions can go far*, 16 augustus 2019; Scoop Team, *Crimes of Honor: When Gender Inequality Takes It as Far as Losing Lives*, 30 augustus 2015.

⁴²⁴ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 51; The Times of Israel, *Egyptian mom, daughters killed in suspected 'honor' crime*, 24 mei 2013.

⁴²⁵ Egypt Today, *Al Azhar committee launches anti-vendetta awareness campaign*, 11 juli 2019, Al Azhar committee launches anti-vendetta awareness campaign - EgyptToday. De theologische faculteit van de Al-Azhar universiteit is een van de belangrijkste religieuze autoriteiten binnen de soenitische islam.

⁴²⁶ Al Monitor, *Al-Azhar works to end blood feuds in Egypt*, 12 augustus 2019, <https://www.al-monitor.com/originals/2019/08/egypt-steps-up-efforts-to-stop-blood-feuds.html#ixzz74riohjN2>; The Christian science monitor, *Feud between families leaves 23 dead in two days in Egypt's Aswan province*, 5 april 2014, Feud between families leaves 23 dead in two days in Egypt's Aswan province - CSMonitor.com.

⁴²⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 51; HBV-Awareness.com, *Egypt's rise in honor killings sparks regional debate*; Stepfeed, *'Honor killings' are anything but honorable. An Arab man's actions can go far*, 16 augustus 2019; Trouw, *Klein lichtpuntje voor vrouwen in de moslimwereld*, 12 maart 2013.

⁴²⁸ Honour Based Violence Awareness Network, *Egypt's rise in honor killings sparks regional debate*, geraadpleegd op 24 augustus 2020.

getuigen (buren) het misdrijf niet melden omdat ze achter eerwraak staan of bang zijn voor hun eigen welzijn c) families zouden valse informatie geven aan de autoriteiten, ze zouden bijvoorbeeld beweren dat het meisje samenwoont met een familielid in een andere stad of getrouwd is met iemand in het buitenland.⁴²⁹

Eerwraak wordt niet als zodanig genoemd in het wetboek van strafrecht.⁴³⁰ In strafzaken waarbij sprake is van eerwraak, worden daders vervolgd volgens het reguliere strafrecht. In de praktijk wordt in deze zaken vaak gebruik gemaakt van artikel 17 van het wetboek van strafrecht. Dit artikel geeft een rechter, in het geval dat naar diens oordeel sprake is van verzachtende omstandigheden, de bevoegdheid bij moordzaken om de straf te verminderen.⁴³¹

Volgens artikel 237 van het wetboek van strafrecht kan een echtgenoot die zijn echtgenote vermoordt als hij haar betrapt op overspel rekenen op een lagere straf in vergelijking met andere vormen van moord, als hij zijn echtgenote en de man met wie zij overspel pleegt meteen daarna vermoordt. Onder deze omstandigheden wordt de echtgenoot tot maximaal 3 jaar gevangenisstraf veroordeeld in plaats van de doodstraf of 25 jaar gevangenisstraf.⁴³²

Een vertrouwelijke bron geeft, op basis van praktijkervaring, aan dat soms onderhandelingen tussen de families en bemiddeling eerwraak kan helpen voorkomen. Een probleem is dat vrouwen en meisjes in situaties van dreigende eerwraak geen toegang weten te vinden tot organisaties of autoriteiten. De heersende cultuur draagt er niet aan bij dat mensen deze bedreigde vrouwen of meisjes helpen bij het vinden van bescherming. De Egyptische overheid biedt niet als geheel of op systematische wijze hulp. Bij de overheid ingediende aanklachten door vrouwen of meisjes van bedreiging leiden vaak niet tot acties van de kant van de autoriteiten. Er zijn parlementariërs en officieren van justitie die bedreigde vrouwen proberen te helpen door hen door te verwijzen naar hulporganisaties. Opvangorganisaties laten lang niet altijd vrouwen toe die weggelopen zijn uit angst voor hun families omdat ze bang zijn dat hun verwanten de instelling aanvallen.⁴³³

Een bron merkt op dat eerwraakgeweld ook tegen LGTBI-mensen plaatsvindt of in het geval een vrouw meerdere vriendschappelijke relaties met mannen onderhoudt. Het kan ook spelen bij personen die van religie wisselen.⁴³⁴

3.3 Positie van specifieke groepen

3.3.1 *Etnische minderheden*

De positie van etnische minderheden verbeterde enigszins met het verschijnen van de laatste Egyptische grondwet in 2014. Hierin is opgenomen dat de staat cultureel pluriformisme promoot. Minderheden als de Imazighen oftewel Berbers, Nubiërs en

⁴²⁹ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2020.

⁴³⁰ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 51.

⁴³¹ UNDP, *Egypt: Gender, Justice & the Law- Gender Justice Assessment of laws affecting gender equality and protection against gender-based violence*, 2018; Scoop Team, *Crimes of Honor: When Gender Inequality Takes It as Far as Losing Lives*, 30 augustus 2015, Honour Based Violence Awareness Network, *Egypt's rise in honor killings sparks regional debate*, geraadpleegd op 24 augustus 2020; vertrouwelijke bron, 7 oktober 2020; zie ook Egyptisch wetboek van strafrecht, <http://hrlibrary.umn.edu/research/Egypt/criminal-code.pdf>.

⁴³² UNDP- *Egypt Gender, Justice & the Law- Gender Justice Assessment of laws affecting gender equality and protection against gender-based violence*, 2018; Stepfeed, *Honor killings are anything but honorable. An Arab man's actions can go far*, 16 augustus 2019; vertrouwelijke bron, 7 oktober 2020; zie ook Egyptisch wetboek van strafrecht, <http://hrlibrary.umn.edu/research/Egypt/criminal-code.pdf>.

⁴³³ Vertrouwelijke bron, 7 oktober 2020.

⁴³⁴ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

Bedoeïenen hadden een aandeel in de totstandkoming van deze wettekst. Desondanks leidt de nog altijd gemarginaliseerde positie tot een slechte toegang tot onderwijs, medische en voedselvoorzieningen en een lage representatie in staatsorganen.⁴³⁵

Nubiërs

Het aantal Nubiërs in Egypte werd in 2014 geschat op driehonderdduizend personen.⁴³⁶ Hoewel de Egyptische wetgeving discriminatie op welke grond dan ook verbiedt, werden Egyptenaren met een donkere huid en Sub-Sahara Afrikanen geconfronteerd met discriminatie en geweld. Dit gold ook voor Nubiërs uit Opper-Egypte.⁴³⁷

In de jaren zestig van de vorige eeuw moesten tienduizenden Nubiërs het land van hun voorouders verlaten om plaats te maken voor de bouw van de *Aswan High Dam* in de Nijl. Hun dorpen kwamen onder water te staan door het Nassermeer, het waterreservoir van de dam. Sindsdien is er volgens de Nubiërs sprake van systematische discriminatie en culturele marginalisatie. Door de gedwongen hervestiging werd hun taal, cultuur en levenswijze ondermijnd. In de Egyptische grondwet van 2014 werden voor de eerste keer de rechten van de Nubiërs om naar hun land terug te keren erkend. Er werd een tijdslijn geschetst, eindigend in 2024, om dit voornemen te realiseren. Gedurende de verslagperiode maakten de autoriteiten geen aanstalten om maatregelen te treffen om zich ook echt aan deze belofte te houden. In de plaats daarvan kondigden de autoriteiten aan om duizenden Nubiërs compensatie te bieden als zij schade hadden geleden van de bouw van de dam in de jaren zestig. Zo hebben zij bijvoorbeeld de eigendomsrechten aangeboden gekregen van de grond waar zij op dit moment leven of tijdelijke rechten om het land te gebruiken aan de Nijl. Volgens activisten was dit aanbod echter geen goede vervanging van het recht om terug te keren naar hun oorspronkelijke land.⁴³⁸

Imazighen of Berbers

De Egyptische *Imazighen* of Berbers leven overwegend in de oaseplaats Siwa, 560 kilometer ten westen/zuidwesten van de hoofdstad Caïro en ongeveer vijftig kilometer oostelijk van de grens met Libië. De Egyptische Imazighen spreken onderling een lokaal dialect van het Tamazight (de taal van de Berbers in Noord-Afrika), het Siwi. Naar schatting leven er 30.000 Imazighen in de oaseplaats dichtbij de grens met Libië. Hun leefgebied valt onder het provinciaal bestuur van Marsa Matrouh. De Imazighen in dit gebied vormen sinds decennia een gemarginaliseerde groep die in een goeddeels autarkische leefomgeving de eigen culturele gebruiken, taal en waarden in stand heeft weten te houden. De Imazighen, die geconcentreerd in de grensregio met Libië wonen, zijn slecht geïntegreerd in de bredere Egyptische samenleving, hoewel zij doorgaans wel het standaard Arabisch machtig zijn dat in Egypte wordt gesproken. In heel Egypte leven veel meer personen met een Amazigh-achtergrond; ongeveer twaalf miljoen. Zij spreken echter – buiten de Siwa-regio – in de regel niet de Siwi-taal en zijn (beter) geïntegreerd in de bredere Egyptische samenleving.⁴³⁹

⁴³⁵ Minority Rights Group International, *Justice denied, promises broken: the situation of Egypt's minorities since 2014*, januari 2019, p.2, MRG_Rep_Egypt_EN_Jan19.qxp_MRG (minorityrights.org); Baker Institute, Issue brief, *Ethnic / religious communities in Egypt: grievances and inclusive projects*, 10 mei 2018.

⁴³⁶ Baker Institute, *Issue brief, Ethnic / religious communities in Egypt: grievances and inclusive projects*, 10 mei 2018, *Ethnic/Religious Communities in Egypt: Grievances and Inclusive Prospects* (bakerinstitute.org).

⁴³⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 57, 30 maart 2021.

⁴³⁸ Newsinfo Inquirer, *Dreaming of returning home, Egypt's Nubians revive language*, 23 april 2020; The World, *Egypt's indigenous Nubians continue their long wait to return to ancestral lands*, 24 juli 2017; Baker Institute, Issue brief, *Ethnic / religious communities in Egypt: grievances and inclusive projects*, 10 mei 2018.

⁴³⁹ Africa News, *An identity in peril: Egypt's Berbers scramble to save their language*, 2 december 2020; Nationalia, *The Amazigh people in Egypt: a fragile struggle for survival*, 4 juli 2019; AL-Monitor, *Who are Egypt's Amazighs?*, 29 september 2015. Amazigh is enkelvoud; Imazighen is meervoud.

Bedoeïenen

De bedoeïenen zijn inheemse volkeren die zich kenmerken door hun nomadische levensstijl, traditionele leefomstandigheden en unieke cultuur.⁴⁴⁰ Bedoeïenen in Egypte leven traditioneel in de woestijngebieden zoals de Sinai en de Westelijke en Oostelijke Sahara. Bedoeïenen zijn veelal moslim. De leefstijl van Bedoeïenen varieert per familie en per leefgebied. Sommige Bedoeïenen pasten zich aan modernere manieren van leven aan onder andere door de invloed van het toerisme en handel.⁴⁴¹ Deze Bedoeïenen leidden vaak een sedentair bestaan. Andere Bedoeïenen leefden in de verslagperiode nog altijd volgens eeuwenoude traditionele gebruiken en leefpatronen en trokken rond door de woestijngebieden. Nadat de Egyptische regering in de jaren negentig van de vorige eeuw de toeristische sector in rurale gebieden zoals de Sinai prioriteerde, raakten de in die gebieden levende Bedoeïenen voor hun inkomen goeddeels afhankelijk van deze sector. Dit leidde er sinds het uitbreken van de COVID-19-pandemie toe dat voor veel Bedoeïenen hun middelen van bestaan opdroogden vanwege het stilvallen van alle toeristische activiteiten. Hierdoor trokken veel Bedoeïenen zich vanuit overlevingsstrategie terug in een meer traditionele leefstijl, waar deze voor de pandemie juist onder druk was komen te staan van moderne invloeden. Bedoeïenen in de Sinai hadden in de verslagperiode soms te lijden van vernietiging van hun huizen door de staat met als legitimering de strijd tegen terrorisme. Zo werden in de plaats Tarabin, in de Zuid-Sinai, in september 2019 huizen van Bedoeïenen verwoest onder het voorwendsel dat ze illegaal werden bewoond. Onder al-Sisi werden Bedoeïenen (verder) gemarginaliseerd, onder meer tot uiting komend in het nagenoeg ontbreken van mogelijkheden tot politieke participatie op nationaal niveau, verwaarlozing van de leefgebieden en stigmatisering als vermeende drugsmokkelaars.⁴⁴²

3.3.2

Staatloze Palestijnen

Het exacte totale aantal staatloze Palestijnen in Egypte is onbekend. Volgens een ruwe schatting bedraagt het aantal 50.000 tot 70.000 personen. Palestijnen zijn verspreid over Egypte en leven veelal in armoede en anonimiteit.⁴⁴³ Een andere bron schat het aantal Palestijnen in Egypte op 70.000 tot 80.000 personen.⁴⁴⁴ Het US Department of State geeft aan dat de meerderheid van de rond 70.000 Palestijnen in Egypte staatloos is.⁴⁴⁵

Egypte valt buiten het mandaatsgebied van de *United Nations Relief Works Agency for Palestinian Refugees in the Near East* (UNRWA).⁴⁴⁶ De Egyptische overheid

⁴⁴⁰ Baker Institute, *Issue brief, Ethnic / religious communities in Egypt: grievances and inclusive projects*, 10 mei 2018.

⁴⁴¹ Voorheen werden Bedoeïenen opgeroepen voor militaire dienstplicht. Thans is dit niet meer het geval.

⁴⁴² Egyptian streets, *Locked Out: How Bedouins in Egypt's Sinai Are Coping With COVID-19 Crisis*, 23 mei 2020; Tour Egypt, *Bedouins of Egypt*, geraadpleegd op 26 april 2021; Egyptian Streets, *Who are Egypt's Sinai Bedouin?*, 27 april 2014; AL Monitor, *Bedouins in Egypt retreat to more traditional way of life to face COVID-19*, 2 oktober 2020; Middle East Monitor, *Under the war on terror Egypt is ethnically cleansing the Sinai Bedouin*, 7 augustus 2019.

⁴⁴³ Palestinian Return Centre, *Palestinians from Egypt and the Naturalization issues*, 13 augustus 2018.

⁴⁴⁴ Vertrouwelijke bron, 16 augustus 2021.

⁴⁴⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 42, 30 maart 2021.

⁴⁴⁶ Voor meer informatie over het mandaat van UNRWA zie: UNRWA, *letter to UNHCR*, 22 september 2021, 61541acb4.pdf (unrwa.org); UNRWA geeft aan dat haar gebieden van operaties Jordanië, Libanon, Syrië, de Westelijke Jordaanoever, inclusief Oost-Jeruzalem en Gaza zijn, en dat de UNRWA geen mandaat heeft om buiten deze vijf gebieden actief te zijn. Behalve vertegenwoordigingskantoren (ook in Egypte), heeft UNRWA geen kantoren elders. UNRWA geeft op basis van haar mandaat aan niet verantwoordelijk te zijn voor het beschermen van de fysieke veiligheid of beveiliging van Palestijnse vluchtelingen of voor het handhaven van de openbare orde in de operatiegebieden van UNRWA. De registratie van Palestijnen bij UNRWA verleent geen wettelijke status en is evenmin een vorm van persoonlijke identificatie, een bewijs van nationaliteit of het ontbreken daarvan. UNRWA heeft ook geen mandaat om duurzame oplossingen te zoeken voor Palestijnse vluchtelingen. Het mandaat van UNRWA moet worden gezien als een aanvulling op dat van UNHCR, die beide worden verleend door de Algemene Vergadering van de VN. Deze verdeling van mandaten en verantwoordelijkheden wordt weerspiegeld in artikel 1D van het Verdrag van 1951 betreffende de status van vluchtelingen. Volgens dit wettelijk kader zijn Palestijnse vluchtelingen die aanwezig zijn in de vijf operatiegebieden van UNRWA en die zijn geregistreerd of in aanmerking komen om zich te registreren bij het Agentschap, uitgesloten van het mandaat van UNHCR. Het mandaat van UNHCR kan daarentegen van toepassing zijn op Palestijnse vluchtelingen buiten de werkerreinen van UNRWA; vertrouwelijke bron, 24 oktober 2021.

erkent echter het mandaat van UNHCR niet voor Palestijnen in Egypte. Om die reden registreert UNHCR geen Palestijnen, onder wie Palestijnse vluchtelingen uit Syrië (*Palestine Refugees from Syria*, PRS). Palestijnen kunnen dan ook geen op asiëlgebaseerde verblijfsvergunning krijgen in Egypte.⁴⁴⁷ Naar verluidt, aldus het US Department of State, hangt dit Egyptische standpunt samen met de overtuiging dat het toestaan van UNHCR-registratie het vermeende recht op terugkeer van Palestijnse vluchtelingen zou tenietdoen.⁴⁴⁸ Zie ook paragraaf 4.4.

De afgifte van verblijfsvergunningen aan Palestijnen in Egypte is afhankelijk van de verblijfsgrond. De gronden voor afgifte betreffen met name het toegelaten zijn tot een school of universiteit, het huwelijk met een Egyptisch staatsburger, een baan in de formele economie, een investering of een zakelijke samenwerking met een Egyptisch bedrijf. De afgifte van de verblijfsvergunning is gebaseerd op een garantstelling met de reden van het verblijf. De looptijd van de verblijfsvergunning is afhankelijk van de reden van het verblijf.⁴⁴⁹ Palestijnen verblijvend in Egypte kunnen voor reizen naar het buitenland een soort van Egyptisch laissez-passer aanvragen, het *Egyptian Travel Document for Palestinian Refugees*. Indien dit document is afgegeven op basis van een geldige verblijfsvergunning voor Egypte, kan de houder ervan in beginsel hertoelating krijgen tot Egypte. Betrokkene hoeft, mits niet langer dan zes maanden buiten Egypte te hebben verbleven, geen visum aan te vragen voor Egypte. Palestijnen zonder verblijfsvergunning in Egypte kunnen alleen in aanmerking komen voor hertoelating tot Egypte indien ze een visum voor Egypte hebben verkregen via een Egyptische vertegenwoordiging in het buitenland. Het Egyptisch ministerie van Binnenlandse Zaken dient in het individuele geval toestemming te geven voor afgifte van het visum.⁴⁵⁰

Afhankelijk van de verblijfsvergunning en de reden van verblijf is het Palestijnen toegestaan om te werken in Egypte. Wanneer een Palestijn een geldig verblijfsdocument heeft kan hij zich in de regel vrijelijk verplaatsen in Egypte. Staatloze Palestijnen met een geldig reisdocument kunnen terugkeren naar Egypte indien zij voldoen aan de daarvoor geldende regelgeving. Hun verblijf hangt dan samen met de reden van hun komst naar Egypte (en het bijbehorende document): voor werk, om toeristische redenen of anderszins.⁴⁵¹ Zie ook paragraaf 4.4.

Kinderen en Egyptische nationaliteit

De Egyptische wetgeving voorziet in het verlenen van de Egyptische nationaliteit aan kinderen geboren in een huwelijk van een Egyptische moeder en een buitenlandse vader.⁴⁵² Volgens een bron geldt dit niet zonder meer voor kinderen geboren uit een gemengd huwelijk tussen een Egyptische moeder en een Palestijnse vader. Vanwege een besluit van de raad van de Arabische Liga (*Council of the League of Arab States*) uit 1959 waarin staat dat Palestijnen niet de nationaliteit van een andere lidstaat van de Liga kunnen aannemen om de Palestijnse identiteit te waarborgen. Het Egyptische ministerie van Binnenlandse Zaken gebruikte dit argument jarenlang om het staatsburgerschap aan Palestijnen te weigeren. Nadat in 2011 de Arabische Liga had verklaard dat er geen bezwaar bestaat tegen het verlenen van de Egyptische nationaliteit aan Palestijnen geboren uit Egyptische moeders, werden duizenden

⁴⁴⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁴⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, p. 41, 30 maart 2021.

⁴⁴⁹ The Palestinian return center, *Palestinians in Egypt*, december 2016, p.19 en 20, *Palestinians_in_Egypt_full.pdf (prc.org.uk)

⁴⁵⁰ The Palestinian return center, *Palestinians in Egypt*, december 2016, p.21-23, *Palestinians_in_Egypt_full.pdf (prc.org.uk).

⁴⁵¹ Vertrouwelijke bron, p.10, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁴⁵² Via een amendement in 2004 op de Egyptische Staatsburgerschapswet (1975). Aanvankelijk was het recht van het doorgeven van de Egyptische nationaliteit aan de kinderen exclusief voorbehouden aan Egyptische mannen.

aanvragen van Palestijnen voor het Egyptische staatsburgerschap geaccepteerd indien deze aan de wettelijke voorwaarden voldeden. In praktijk zouden rechtbanken momenteel volgens de bron in de regel toestaan dat kinderen uit huwelijken tussen een Egyptische moeder en een Palestijnse vader de Egyptische nationaliteit verkrijgen.⁴⁵³

3.3.3 *Religieuze minderheden*

Christenen

Ongeveer tien procent van de bevolking van ruim honderd miljoen mensen is christelijk.⁴⁵⁴ Van deze groep christenen behoort ongeveer 90% tot de koptisch-orthodoxe kerk. De koptisch-orthodoxe kerk in Egypte wordt geleid door de koptische Paus, Tawadros II. Andere christenen vormen minder dan twee procent van de totale bevolking en behoren bijvoorbeeld tot de anglicaanse Kerk, de Armeense apostolische gemeenschap, de katholieke en de orthodoxe Kerk. De protestantse gemeenschap omvat onder andere de apostolische Kerk, *Assemblies of God*, baptisten, *Christian Model Church (Al-Mithaal Al-Masihi)*, *Faith (Al-Eyman)*, *Gospel Missionary (Al-Kiraaza bil Ingil)*, *Grace (An-Ni'ma)*, *Independent Apostolic, Message Church of Holland (Ar-Risaala)*, Pinkstergemeente *Revival of Holiness (Nahdat al-Qadaasa)*, en Zevende Dag Adventisten. Er leven naar schatting ongeveer 1000 tot 1500 Jehovah's getuigen in Egypte. Deze christenen wonen door het hele land. Al zouden er procentueel gezien wel meer christenen wonen in Opper-Egypte, en in bepaalde wijken in Caïro en Alexandrië.⁴⁵⁵

De christelijke belangenorganisatie *Open Doors* stelt in haar *World Watch List 2021* dat vervolging van christenen in Egypte meestal op gemeenschapsniveau plaatsvindt. Incidenten komen het meest voor in Opper-Egypte, waar salafistische bewegingen een sterke invloed uitoefenen op de plattelandsgemeenschappen vanwege het hoge analfabetisme en de armoede. Incidenten kunnen variëren van christelijke vrouwen die worden lastiggevallen terwijl ze op straat lopen, tot christelijke gemeenschappen die door extremistische bendes uit hun huizen worden verdreven. In de provincie Minya vonden het grootste aantal aanvallen op christenen plaats. Christenen in de economisch achtergestelde plattelandsgebieden in het noorden ervoeren, volgens Open Doors, een vergelijkbare mate van onderdrukking door islamitische extremisten, vooral in de dorpen en steden van de Nijldelta-regio.⁴⁵⁶

Op openbare scholen is het in elk schooljaar voor alle leerlingen verplicht om lessen te volgen over de beginselen van de islam of over de beginselen van het christendom, afhankelijk van welke religie een leerling officieel aanhangt. Leerlingen die niet onder een van deze twee religies vallen, moeten kiezen over welke religie zij lessen willen volgen. Het is niet mogelijk om deze keuze later te wijzigen of om te weigeren om deze lessen te volgen.⁴⁵⁷

Het uitgeven van vergunningen om een kerk te bouwen of te renoveren ligt op het niveau van de 27 provincies die Egypte heeft. De gouverneur moet binnen vier

⁴⁵³ Vertrouwelijke bron, p.10, 29 september 2020.

⁴⁵⁴ Schattingen lopen uiteen van vijf tot vijftien procent; Open Doors, *Egypt*, Egypt Serving Persecuted Christian's Worldwide (opendoors.org), geraadpleegd 24 september 2021. De Christelijke belangenorganisatie Open Doors stelt dat er ongeveer 16,3 miljoen Christenen in Egypte zijn dit wil zeggen bijna zestien procent van de bevolking.

⁴⁵⁵ USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report, 2020/2021*

⁴⁵⁶ Open Doors, *World Watch List 2021, Egypt*, Egypt Serving Persecuted Christian's Worldwide (opendoors.org), geraadpleegd 24 september 2021.

⁴⁵⁷ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.7.

maanden na de aanvraag een beslissing nemen en een afwijzing moet met redenen omkleed schriftelijk kenbaar worden gemaakt. Als deze termijn wordt overschreven of als het verzoek wordt afgewezen, zijn er echter geen rechtsmiddelen die kunnen worden aangewend. Volgens HRW hebben christenen in de praktijk te maken met discriminatie en tegenwerpingen van de zijde van de overheid als zij nieuwe kerken willen bouwen.⁴⁵⁸

Gewoonterecht en conflictbemiddeling

Al-Azhar en de koptisch-orthodoxe kerk hebben in 2011 het *Family House* opgericht om gemeenschappelijke verzoening in te zetten bij religieuze geschillen door een dialoog. Er bestaan verschillende Family House takken door het hele land, waarbij sommige dependances heel actief zijn, bijvoorbeeld in Assiut, terwijl in andere gebieden, zoals in Caïro de Family Houses inactief zijn geworden.⁴⁵⁹ Zie ook 3.2.3, subparagraaf over geschilbeslechting.

Incidenten

Onderstaand volgen enkele incidenten tegen christenen die plaats hadden in de verslagperiode.

Op 30 maart 2019 veroordeelde een rechtbank in Caïro dertig mannen tot straffen variërend van tien of vijftien jaar cel tot een levenslange gevangenisstraf, omdat zij een zelfmoordaanslag hadden gepland op een kerk in Alexandrië en een drankwinkel in Damietta. De daders zouden sympathie hebben voor de ideologie van IS. IS claimde in april 2017 de verantwoording voor zelfmoordaanslagen in Alexandrië en Tanta waarbij vijfenveertig personen omkwamen.⁴⁶⁰

In april 2019 werd een kerk gesloten in het dorp Nagib in Opper-Egypte als reactie op de bedreiging van moslimdorpelingen dat zij de kerk zouden aanvallen.⁴⁶¹ In november 2019 werd christenen in het dorp Hgara (Opper-Egypte) te kennen gegeven dat zij hun kerk drie kilometer buiten het dorp weer op moesten bouwen als uitkomst van een verzoeningssessie volgens het gewoonterecht naar aanleiding van een geschil met de lokale moslimbewoners.⁴⁶²

In juni 2019 viel een menigte de huizen van een christen en twee familieleden binnen in het dorp Ashnin in Opper-Egypte. Zij vernielde meubels en huisraad voordat zij door de politie werd verdreven. Na onderzoek arresteerde de politie drie christenen en geen van de aanvallers. Na een traditionele bemiddelingssessie werden de christenen vrijgelaten en werd de aanklacht tegen hen ingetrokken.⁴⁶³

Op 1 juli 2019 werd een doodvonnis bevestigd door het Hof van Cassatie tegen een verdachte die veroordeeld was voor het doden van twee kopten, het terroriseren van de christelijke gemeenschap in het dorp Shamiya in Assiut en voor het opleggen van belasting in dat dorp in de periode 2013 en 2014.⁴⁶⁴

Op 11 december 2019 deden de speciale rapporteurs van de VN een beroep op de Egyptische autoriteiten om de detentie en slechte behandeling van Ramy Kamel

⁴⁵⁸ HRW, *World Report 2020 Egypt*, 9 juli 2020 p.9; USCIRF, *Egypt 2019 International religious freedom report*, 2020.

⁴⁵⁹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.8.

⁴⁶⁰ Reuters, *Thirty men sentenced for Egyptian church attack plot*, 30 maart 2019, *Thirty men sentenced for Egyptian church attack plot* | Reuters.

⁴⁶¹ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020, 2019 Report on International Religious Freedom: Egypt - U.S. Embassy in Egypt (usembassy.gov).

⁴⁶² US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

⁴⁶³ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

⁴⁶⁴ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

Saied Salid te beëindigen. Hij zette zich in voor de rechten van de koptische christenen in Egypte en werd gearresteerd, ondervraagd en op 4 en 23 november 2019 gemarteld. Op 23 november 2019 werd er ook ingebroken bij hem thuis en werden persoonlijke documenten, een laptop, een camera en een mobiele telefoon in beslag genomen. De aanklacht tegen hem luidde: lidmaatschap van een verboden groep en het verspreiden van vals nieuws. In diezelfde periode had hij een visum aangevraagd voor Zwitserland omdat hij op 28 en 29 november 2019 op een VN-forum in Genève zou spreken over de koptische gemeenschap.⁴⁶⁵

Op 9 februari 2020 arresteerden de autoriteiten moslimstudenten bij de Al-Azhar universiteit omdat zij videomateriaal zouden hebben gedeeld waarmee zij christelijke gebruiken belachelijk zouden hebben gemaakt. Op 27 februari 2020 werden zij op borgtocht vrijgelaten. In een officiële verklaring liet Al-Azhar weten deze actie sterk te veroordelen.⁴⁶⁶

Niet-soennitische moslim- en andere religieuze minderheden

Naar schatting vormen sjiitische moslims ongeveer één procent van de Egyptische bevolking. Daarnaast leven er nog zeer kleine aantallen *Dawoodi Bohra* moslims en Ahmadi moslims. Er leven ongeveer 1.000-2.000 bahais in het land. Naar schatting wonen er zes tot tien joden in Egypte. Er zijn geen betrouwbare cijfers over het aantal atheïsten in het land.⁴⁶⁷ De positie van niet-soennitische moslims in Egypte is kwetsbaar. Zij hebben te maken met discriminatie en marginalisering vanuit zowel de samenleving als van de zijde van de overheid. Niet-soennitische moslims liepen bijvoorbeeld ten opzichte van soennieten een verhoogd risico om in aanraking te komen met aantijgingen van blasfemie (tezamen met andere religieuze minderheden). Ook werden soms aanbeddingsplaatsen van bijvoorbeeld sjieten en soefi's gesloten door de autoriteiten, onder het voorwendsel van verbouwingen (zie ook hieronder). In juli 2019 kondigde het ministerie van Religieuze Zaken aan dat de soefi Imam Al-Hussein moskee in Caïro twaalf dagen gesloten zou worden vanwege onderhoud. Volgens de leden zou de echte reden gelegen zijn in de oproep van de soefi-gemeenschap om samen te komen op het plein van de moskee nadat er in de krant *Al-Dostour* een artikel was verschenen dat als beledigend werd ervaren door de soefi-gemeenschap.⁴⁶⁸

Sjieten

Het precieze aantal sjieten in Egypte is niet bekend. Schattingen lopen uiteen van 800.000 tot twee miljoen personen. In Egypte worden moslims niet naar denominatie geregistreerd en bovendien hebben sjieten de neiging niet te koop te lopen met hun geloof, aangezien zij worden beschouwd als een ongewenste groep gelovigen. Volgens *Minority Rights Group International* (MRGI) waren er in de verslagperiode geen *husseiniyahs* in Egypte, een ruimte waar religieuze herdenkingen en ceremonies plaatsvinden binnen de sjiitische stroming van de islam. Hierdoor kunnen sjieten hun religie niet uitoefenen. Volgens MRGI ondervroegen veiligheidsdiensten bovendien vaak sjiitische burgers die een religieuze pelgrimstocht maakten, soms werden zij hierbij zelfs gemarteld. Zij liepen

⁴⁶⁵ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.10; OHCHR, *Egypt must free Coptic Christian rights defender reportedly held on terror charges, say UN experts*, 11 december 2019, OHCHR | Egypt must free Coptic Christian rights defender reportedly held on terror charges, say UN experts.

⁴⁶⁶ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

⁴⁶⁷ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.3; voor meer algemene informatie over minderheden in Egypte zie Minorities Rights Group International, *World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Egypt*, oktober 2017, Refworld | World Directory of Minorities and Indigenous Peoples – Egypt.

⁴⁶⁸ Minority Rights Group International, *Egypt: Shi'a, update oktober 2017*; USCIRF, *Egypt 2020 international religious freedom report*, april 2021, p.66 e.v.; USCIRF, *Egypt 2019 international religious freedom report*, 2020; Voor informatie over de soefi-gemeenschap in Egypte zie, BBC news, *Who are Egypt's Sufi Muslims?*, 28 november 2021, *Who are Egypt's Sufi Muslims?* - BBC News.

hierbij het risico om te worden beschuldigd van blasfemie als zij publiekelijk uiting gaven aan hun religieuze opinie, in het openbaar bidden of boeken bezaten die tot doel hadden om het sjiitische gedachtegoed te bevorderen. Sjiieten stelden dat zij uitgesloten werden van militaire dienst of dienst in de veiligheids- en inlichtingendiensten.⁴⁶⁹

Al meerdere jaren sloten de autoriteiten uit voorzorg de ruimte waar de graftombe zich bevindt van de kleinzoon van de profeet Muhammad, Imam Al-Hussein in Caïro in september tijdens de driedaagse sjiitische herdenking van Ashura. De officiële lezing was dat de tombe gesloten was wegens onderhoud, al bleek volgens media uit interne correspondentie binnen het ministerie van Religieuze Zaken dat zij geen sjiitische gebruiken en praktijken wilde toestaan en dat sjiitische optochten zouden worden aangepakt.⁴⁷⁰

Bahai

De Bahai-religie en haar religieuze wetten, instituties en activiteiten worden niet erkend volgens het Egyptische recht. Alleen huwelijken van christenen, joden en moslims worden door de autoriteiten erkend mits deze gedocumenteerd zijn door een geestelijke. Omdat huwelijken van bahais niet officieel erkend worden, zijn zij ook uitgesloten van juridische rechten die anderen gehuwden wel genieten. Hierbij valt te denken aan het erfrecht, scheidingen of door garant te staan voor het permanente verblijf van een echtgenoot of echtgenote in Egypte. In de praktijk proberen bahais hun huwelijk wel officieel te laten erkennen door naar de rechter te stappen.⁴⁷¹ Dezerzijds is het niet bekend of het hen lukt om hun huwelijk te laten erkennen.

Jehovagetuigen

Op de identiteitskaarten van Jehovah's getuigen staat vermeld dat zij christen zijn. Desalniettemin zijn alle activiteiten van Jehovah's getuigen per presidentieel decreet verboden. In de wet worden geen straffen vermeld voor leden van verboden religieuze groepen die religieuze activiteiten ontplooien. Deze groepen zijn echter uitgesloten van de rechten die wel zijn toegekend aan erkende groepen, zoals het recht op het eigendom van een eigen gebedshuis of andere eigendommen, of om een bankrekening te houden of om religieuze literatuur te importeren.⁴⁷²

Volgens Jehovah's getuigen werden verscheidene van hun leden ondervraagd door de autoriteiten. Zo werd in februari 2019 een Jehovah's getuige in Opper-Egypte tweemaal op een gewelddadige manier ondervraagd waarbij hij werd bedreigd, geblinddoekt, geslagen en zijn telefoon in beslag werd genomen en zijn identiteitskaart. In april, oktober en november 2019 werden individuele Jehovah's getuigen gesommeerd om naar het politiebureau te komen voor een ondervraging. Ditzelfde overkwam een Jehovah's getuige in Minya. In september 2019 stonden de veiligheidsdiensten toe dat meer dan tweehonderd Jehovah's getuigen deelnamen aan een religieuze bijeenkomst in een privéwoning.⁴⁷³

3.3.4 *Leden van oppositiepartijen/ politieke activisten*

In de praktijk was in de verslagperiode nauwelijks politieke oppositie mogelijk in Egypte. Politieke opposanten en activisten, ongeacht hun politieke kleur, hing

⁴⁶⁹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.14; Minority Rights Group, *Egypt: Shi'a*, update oktober 2017.

⁴⁷⁰ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.16.

⁴⁷¹ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.6 en 8.

⁴⁷² US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.1,5 en 8.

⁴⁷³ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

strafrechtelijke vervolging boven het hoofd indien zij kritiek op de regering van al-Sisi durfden uiten. Volgens mensenrechtenorganisaties en internationale waarnemers zouden er in Egypte (eind 2020) tussen de twintigduizend en zestigduizend personen in detentie zitten enkel op basis van hun politieke activiteiten.⁴⁷⁴

De Egyptische autoriteiten beschouwen de Moslimbroederschap (MB) als een terroristische organisatie.⁴⁷⁵ De *Freedom and Justice Party* (FJP) of in het Arabisch de *Ḥizb al-Ḥurriyyah wa-l-'Adālah*, de politieke vleugel van de MB, is in 2013 verboden in Egypte. In de verslagperiode werden geen andere islamistische partijen verboden.⁴⁷⁶ De Egyptische grondwet verbiedt de vorming van politieke partijen op basis van religie.⁴⁷⁷ Op 7 oktober 2019 kondigden de autoriteiten aan dat er 1.070 leraren zouden worden ontslagen op openbare scholen vanwege hun extremistische gedachtegoed. Volgens het ministerie van Onderwijs zouden de Moslimbroeders zich met name op kinderen op lager scholen richten om hun ideologie te propageren.⁴⁷⁸ Op 30 mei 2020 gelastte de hoge administratieve rechtbank de ontbinding van de islamistische *Building and Development Party*, in het Arabisch de *Hizb el-Benaa wa el-Tanmia*, en de bevestiging van haar tegoeden. Deze partij is de politieke arm in Egypte van de *al-Jamaa al-Islamiya* beweging. Deze internationale beweging staat op de terreurlijst van onder meer Egypte.⁴⁷⁹

Hieronder volgen enkele voorbeelden van vertegenwoordigers van andere oppositiepartijen die de afgelopen jaren werden gearresteerd. Op 15 februari 2018 werd Abdel-Moneim Abul Fotouh, het hoofd van de *Strong Egypt*-partij - een oppositiepartij met islamistische tendensen - gearresteerd op beschuldiging van vermeend terrorisme. Het plaatsvervangend hoofd van de partij, Mohamed Qassas, werd op 8 februari 2018 ook gearresteerd op grond van soortgelijke aanklachten. Andere voorbeelden waren de arrestatie op 25 juni 2019 van een aantal bekende publieke figuren, zoals Ziad Al-Alaimi, Hossam Moanis, Hisham Fouad en Omar al-Shenety. Ze maakten deel uit van de seculiere *Coalition of Hope*, een politieke coalitie die van plan was deel te nemen aan de parlementsverkiezingen van 2020. Betrokkenen werden eveneens beschuldigd van steunverlening aan terrorisme en het publiceren en verspreiden van vals nieuws op sociale media; sommige van de beklagden werden beschuldigd van het financieren en toerusten van de terroristische groepering. Betrokkenen werden in november 2021, na meer dan twee jaar voorarrest, veroordeeld tot een gevangenisstraf tussen de drie en vijf jaar wegens het verspreiden van valse informatie met als doel de nationale veiligheid te ondermijnen.⁴⁸⁰

⁴⁷⁴ Freedom House, *Freedom on the net 2019*, periode 1 juni 2018 – 31 mei 2019; US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 17; US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.21.

⁴⁷⁵ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020.

⁴⁷⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39; TIMEP, *Freedom and Justice Party (Hizb al-Hurriya Wal-Adala)*, 16 oktober 2015, Freedom and Justice Party (Hizb al-Hurriya Wal-Adala) – Parliamentary Elections Monitor (timep.org).

⁴⁷⁷ Vertrouwelijke bron, 18 november 2021; US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.4.

⁴⁷⁸ US embassy in Egypt, *2019 report on international religious freedom*, 21 juli 2020; Egypt Independent, *Egypt dismisses 1,070 teachers for 'extremist thoughts'*, 8 oktober 2019; Middle East Monitor, *Egypt fires 1,070 teachers for alleged terror links*, 8 oktober 2019.

⁴⁷⁹ Egypt today, *Egypt's Supreme Administrative Court rules to dissolve Building and Development Party*, 30 mei 2020, Egypt's Supreme Administrative Court rules to dissolve Building and Development Party – EgyptToday.

⁴⁸⁰ Carnegie Middle East Center, Michelle Dunne, *Arresting Hope in Egypt*, 9 juli 2019, <https://carnegie-mec.org/diwan/79457>; Carnegie Endowment for International Peace, Maged Mandour, *Ill-suited to cope with any social unrest, the Sisi-regime utilizes mass repression to prevent change*, 25 januari 2021; Egyptian Initiative for Personal Rights, *Egypt: Hope Coalition detainees must be immediately released, after nearly two years of wrongful imprisonment*, 2 juni 2021, <https://eipr.org/en/press/2021/06/egypt-hope-coalition-detainees-must-be-immediately-released-after-nearly-two-years>; Amnesty International, *Egypt: Quash sentences against opposition politicians*, 17 november 2021, Egypt: Quash sentences against opposition politicians - Amnesty International; vertrouwelijke bron, 17 november 2021. De bron geeft aan over het strafproces: de spoedrechtbank weigerde de advocaten het recht om de dossiers (ongeveer 1.000 pagina's) te kopiëren. Het vonnis is geveld zonder dat de advocaten behoorlijke toegang

In de tweede helft van september 2019 vond een golf aan arrestaties in Egypte plaats door de autoriteiten van vermeende opposanten. Het ging hierbij, aldus AI, om de grootste arrestatiegolf sinds president al-Sisi aan de macht kwam. Ongeveer 2.300 personen werden opgepakt, onder wie ten minste 111 minderjarigen. De meesten van de gearresteerde personen werden beschuldigd van "hulp aan een terroristische groepering", "verspreiding van valse informatie", "misbruik van sociale media" en "deelname aan ongeoorloofde protesten". De autoriteiten gelastten hun detentie in afwachting van de uitkomst van onderzoeken, ongeacht hun individuele omstandigheden. In sommige gevallen volgde een arrestatie. Een deel van de gearresteerden werd na enkele dagen weer in vrijheid gesteld.⁴⁸¹

Er was onder meer sprake van willekeurige arrestaties in Caïro waarbij personen staande werden gehouden op straat bij informele controleposten door soms veiligheidsagenten in burger. Telefoons werden gecontroleerd waaronder activiteit op de sociale media. AI documenteerde de arrestatie in deze periode van tien journalisten en minstens vijftientig politici en academici van vier verschillende politieke partijen. Onder hen zijn Khaled Dawoud, journalist en voormalig leider van de liberale *Dostour*-partij, evenals politicologieprofessoren Hassan Nefea en Hazem Hosny. Tegen minstens tien van hen liep een onderzoek wegens "terrorisme-gerelateerde" aanklachten. Ook werden ten minste vier advocaten gearresteerd tijdens het uitvoeren van hun werk. In totaal werden er zestien advocaten gearresteerd.⁴⁸² Volgens een lokale mensenrechtenorganisatie breidden veiligheidstroepen in september 2020 hun aanwezigheid in het centrum van Caïro uit en gingen ze door met het zoeken en arresteren van burgers rond de verjaardag van de protesten van september 2019. Op 3 oktober 2020 meldden lokale media een aantal arrestaties in Caïro na demonstraties, en een advocaat meldde dat bijna 2.000 personen waren gearresteerd. Tussen eind oktober en begin december werden enkele honderden personen vrijgelaten.⁴⁸³ AI meldde de arrestatie van honderden burgers in de tweede helft van september 2020 betrokken bij verspreide kleinschalige protesten in een aantal dorpen en steden. Die demonstraties betroffen deels de afbraak van niet geregistreerde woningen.⁴⁸⁴ De online nieuwsite al-Monitor gaf in september 2020 aan dat volgens een Egyptische mensenrechtenorganisatie minstens 1.439 van de in september 2019 gearresteerde personen nog waren gedetineerd.⁴⁸⁵ Zie ook paragraaf 3.3.6 over mensenrechtenverdedigers.

De belangrijkste tegenkandidaat bij de presidentsverkiezingen van 2018, de voormalige chef van de generale staf van het Egyptische leger Sami Anan, werd tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld door de militaire rechtbank. Hij zou de militaire regels hebben geschonden nadat hij had aangekondigd dat hij zich kandidaat wilde

hadden tot de dossiers: ze mochten slechts kort de dossiers in kijken wanneer ze bij de rechtbank waren.

⁴⁸¹ Amnesty International, *Egypt: Largest wave of mass arrests since President Abdel Fattah al-Sisi came to power*, 2 oktober 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/egypt-largest-wave-of-mass-arrests-since-president-abdel-fattah-al-sisi-came-to-power/>; France 24, *Egypt frees activists amid criticism of rights record*, 19 juli 2021, *Egypt frees activists amid criticism of rights record* - France 24. In het artikel wordt melding gemaakt dat naast een aantal bekende activisten, er een honderdvijftigal minder bekende activisten werden vrijgelaten.

⁴⁸² Amnesty International, *Egypt: Largest wave of mass arrests since President Abdel Fattah al-Sisi came to power*, 2 oktober 2019. AI maakt in dit bericht ook melding van honderden arrestaties in enkele dorpen en staddelen van merendeels vreedzaam protesterende burgers tegen de afbraak van niet geregistreerde woningen en tegen compensatie wetgeving.

⁴⁸³ US Department of State, *Egypt 2020 international religious freedom report*, mei 2021, p.15; Amnesty International, *Egypt: Rare protests met with unlawful force and mass arrests*, 2 oktober 2020, *Egypt: Rare protests met with unlawful force and mass arrests* - Amnesty International.

⁴⁸⁴ Amnesty International, *Egypt: Rare protests met with unlawful force and mass arrests*, 2 oktober 2020.

⁴⁸⁵ Al-Monitor, *Rare anti-Sisi protests lead to crackdown, arrests in Egypt*, 23 september 2020, <https://www.al-monitor.com/originals/2020/09/egypt-protests-random-arrests-citizens-rights-lawyers.html#ixzz7BoyKCw6R>. Al-Monitor refereert aan een arabischtalig rapport van de Egyptian Commission for Rights and Freedoms over de arrestaties in september 2019. De ECRF stelt dat er meer dan 4.400 personen waren gearresteerd. (المفوضية المصرية للحقوق والحريات تصدر تقريرها "عام على أحداث 20 سبتمبر.. استنفاذ أمني وانتهاكات بالجملة" - المفوضية المصرية للحقوق والحريات (ecrf.net).

stellen bij de presidentsverkiezingen in 2018 zonder hiervoor toestemming te hebben gevraagd.⁴⁸⁶ Ook werd hij tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens vervalsing van kiezersregistratie. Op 22 december 2019 werd hij, na bijna twee jaar gevangenisstraf, vrijgelaten.⁴⁸⁷

Op 31 mei 2019 lieten de autoriteiten de politieke activist Sameh Saudi vrij. Hij werd opnieuw gearresteerd op 27 september 2019. Zijn voorarrest werd verlengd op 11 december 2019.⁴⁸⁸

3.3.5 *Journalisten en bloggers*

De Egyptische mensenrechten ngo *The Arabic Network for Human Rights Information* (ANHRI) publiceert een lijst met gearresteerde journalisten en mediamedewerkers. De lijst bevat medio september 2021 achtentwintig namen.⁴⁸⁹ Onderstaand volgt een aantal voorbeelden van journalisten die in de verslagperiode waren gearresteerd en/of veroordeeld.

Op 4 maart 2019 werd de fotograaf en journalist Mahmoud Abu Zeid (alias Shawkan) vrijgelaten na een detentie van meer dan vijf jaar, op voorwaarde dat hij gedurende de daaropvolgende vijf jaar twaalf uur per dag op een politiebureau zou doorbrengen (van 18.00u tot 6.00u). Hij was in 2013 gearresteerd toen hij foto's nam van het ingrijpen van de veiligheidsdienst bij de sit-in van de Moslimbroeders op het *Rabaa al-Adawiya* plein in Caïro. De aanklacht tegen hem en de 739 andere personen die toen eveneens werden opgepakt luidde dat hij een aanhanger zou zijn van de Moslimbroeders, bezit van vuurwapens en moord. 75 van hen werden veroordeeld tot de doodstraf, 47 tot levenslange gevangenisstraf, 215 van hen tot 15 jaar gevangenisstraf, 23 personen tot gevangenisstraffen van 10 jaar en 374 tot 5 jaar gevangenisstraffen.⁴⁹⁰

Op 25 september 2019 arresteerde de politie Khaled Dawoud, een journalist en tevens voormalig hoofd van de liberale al-Dostour partij. De aanklacht tegen hem luidde het verspreiden van nep nieuws en zich aansluiten bij een verboden groep. Op 22 december 2019 werd zijn voorarrest verlengd door het openbaar ministerie. Op 13 april 2021 werd Dawoud op vrije voeten gesteld, na volgens zijn advocaat gedurende zijn volledige detentietijd in voorarrest te hebben gezeten. Het onderzoek naar de aantijgingen tegen Dawoud liep door. Het werd niet duidelijk welke voorwaarden er aan zijn vrijlating werden gesteld.⁴⁹¹

Begin februari 2021 werd bekend dat de Egyptische autoriteiten Al-Jazeera-journalist Mahmoud Hussein na vier jaar voorarrest hadden vrijgelaten. Het Egyptische ministerie van Binnenlandse Zaken had Hussein beschuldigd van verspreiding van nepnieuws, ontvangst van geld van buitenlandse autoriteiten en lidmaatschap van een verboden groep. Hij is nooit officieel aangeklaagd. Zowel Hussein als Al-Jazeera hebben de beschuldigingen altijd ontkend. Hussein werd in december 2016 vastgezet toen hij terugkwam van vakantie. Volgens Al-Jazeera werd zijn voorarrest meer dan twaalf keer verlengd.⁴⁹²

Ook journalisten, bloggers en onderzoekers werden in de periode tussen 4 februari en 23 mei 2018 gearresteerd naar aanleiding van hun verslaglegging van de

⁴⁸⁶ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39; Reuters, *Egypt's ex-military chief-of-staff released after near two-year detention*, 22 december 2019.

⁴⁸⁷ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 36-39; Reuters, *Egypt's ex-military chief-of-staff released after near two-year detention*, 22 december 2019.

⁴⁸⁸ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12.

⁴⁸⁹ ANHRI, List of the names of journalists and media workers in Egyptian prisons until now, geraadpleegd 16 september 2021, Journalists – Arabic Network for Human Rights Information – ANHRI

⁴⁹⁰ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12

⁴⁹¹ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p. 10-12, The Independent, *Lawyer: Egypt releases activist after 18 months of detention*, 13 april 2021.

⁴⁹² NRC Next, *Egypte Journalist Al Jazeera vrijgelaten*, 8 februari 2021

verkiezingen. Zo hielden de autoriteiten bijvoorbeeld de volgende personen langdurig in voorarrest: hoofdredacteur van de nieuwssite *Masr al-Arabiya* Adel Sabri en de satiricus Shady Abu Zeid. De beschuldigingen hielden veelal verband met de verspreiding van vals nieuws en lidmaatschap van een verboden partij.⁴⁹³ In verschillende internationale media verschenen berichten dat mensen werden betaald om hun stem uit te brengen. Adel Sabri werd in april 2018 gearresteerd nadat de nieuwssite *Masr al-Arabiya*, waar hij hoofdredacteur van is, een vertaling had gepubliceerd van een artikel uit *The New York Times* waarin geschreven werd dat de Egyptische autoriteiten burgers omkochten om te stemmen tijdens de presidentsverkiezingen. De aanklacht tegen hem luidde het leiden van een ongeregistreerde nieuwssite en lidmaatschap van een verboden organisatie. Hij werd in juli 2020, na ruim twee jaar in voorarrest te hebben gezeten, vrijgelaten. De *Supreme Media Regulatory Council* (SMRC) deelde boetes uit aan nieuwsorganisaties die kritisch verslag deden van de presidentsverkiezingen. Ook verwezen zij verscheidene journalisten door naar het *Egyptian Journalists Syndicate* (EJS) voor verder onderzoek.⁴⁹⁴

Organisaties in binnen- en buitenland uitten hun zorg dat de beperkingen voor burgers om te vergaderen, zich te verenigen en om zich vrij uit te drukken een brede participatie in het politieke proces bemoeilijkten.⁴⁹⁵ De journalist Ismail al-Iskandarani werd gearresteerd bij terugkeer na een bezoek aan Duitsland wegens diens onderzoek naar de situatie in de Sinaï. Hij werd na vijf jaar voorarrest door een militaire rechtbank veroordeeld in 2018 tot tien jaar detentie.⁴⁹⁶ In oktober 2020 werd de journalist Basma Mostafa enkele dagen gedetineerd toen deze verslag deed van protesten in de stad Luxor.⁴⁹⁷

3.3.6

Mensenrechtenverdedigers

De positie van mensenrechtenverdedigers in Egypte stond in de verslagperiode onder druk. Activisten konden te maken krijgen met repressieve acties van de overheid in geval zij kritiek uitten op deze overheid of leden daarvan. In januari 2021 uitten de VN hun bezorgdheid over de niet aflatende inspanningen van de Egyptische autoriteiten om elke vorm van afwijkende mening van of kritiek op de regering de kop in te drukken, veelal op basis van aanklachten van vermeende banden met terroristische organisaties⁴⁹⁸ of het verspreiden van nepnieuws.⁴⁹⁹ Zo werd blogger en activist Mohamed Ibrahim Radwan (alias *Mohamed Oxygen*) in 2018 gedetineerd vanwege zijn vermeende lidmaatschap van een terroristische organisatie en het 'misbruiken van sociale media'. Radwan werd in november 2020 voorwaardelijk in vrijheid gesteld door de rechtbank in Caïro, maar onmiddellijk

⁴⁹³ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; Committee to protect Journalists, *Adel Sabri - Masr al-Arabia-Imprisoned in Egypt*, 4 april 2018; Middle East Monitor, *Egypt: Journalist Adel Sabry released from jail*, 28 July 2020. Mada Masr, *Activist Shady al-Ghazaly Harb brought before Supreme State Security Prosecution*, 15 mei 2018; Ahrum Online, *Egypt court orders release of Egyptian satirist Shady Abu Zeid after nearly two-year detention*, 4 februari 2020; FIDH, *Egypt: Ongoing arbitrary detention of Dr. Shadi al-Ghazali Harb*, 28 januari 2019, Egypt: Ongoing arbitrary detention of Dr. Shadi al-Ghazali Harb (fidh.org). De bron geeft aan dat Harb een activist was in de 2011-revolutie. Hij zette zich in voor de vrijlating van gedetineerde activisten en voor de verbetering van detentieomstandigheden.

⁴⁹⁴ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; The New York Times, *For as Little as \$3 a Vote, Egyptians Trudge to Election Stations*, 27 maart 2018; Committee to protect Journalists, *Adel Sabri -Masr al-Arabia-Imprisoned in Egypt*, 4 april 2018; Frontline Defenders, *Journalist Adel Sabri detained and charged for reporting on human rights*, 4 april 2019; Middle East Monitor, *Egypt: Journalist Adel Sabry released from jail*, 28 juli 2020.

⁴⁹⁵ US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, p.36-39; AP News, *Egypt arrests activist on charges of insulting president*, 15 mei 2018.

⁴⁹⁶ Carnegie Middle East Center, *A Senseless Silencing*, 21 januari 2021, A Senseless Silencing - Carnegie Middle East Center - Carnegie Endowment for International Peace (carnegie-mec.org); Egypt today, *Military court sentences Iskandarani to 10 years prison*, 22 mei 2018, Military court sentences Iskandarani to 10 years in prison - EgyptToday.

⁴⁹⁷ Carnegie Middle East Center, *A Senseless Silencing*, 21 januari 2021.

⁴⁹⁸ In de Egyptische context wordt met terroristische organisatie veelal de Moslimbroederschap bedoeld.

⁴⁹⁹ OHCHR, *Egypt's targeting of human rights defenders must stop, says UN expert*, 22 januari 2021.

weer vastgezet op basis van nieuwe aanklachten van lidmaatschap van een terroristische organisatie. Hij zit sindsdien in voorarrest in de maximaal beveiligde *Al-Aqrab*- afdeling⁵⁰⁰ (faciliteit nummer twee) die deel uitmaakt van het Tora-gevangeniscomplex in zuidelijk Caïro.⁵⁰¹

Activist en blogger Alaa Abdel Fattah, die bekendheid verkreeg vanwege zijn rol in de demonstraties gedurende de opstand in 2011, zit sinds september 2019 gevangen in de *Al-Aqrab* afdeling op beschuldiging van het verspreiden van vals nieuws en lidmaatschap van een illegale organisatie. Volgens AI is Abdel Fattah aldaar onderhevig aan ernstige mishandeling en marteling. Abdel Fattah zat tussen 2013 en 2019 al een gevangenisstraf uit vanwege zijn deelname aan protestbijeenkomsten die door de autoriteiten als illegaal waren bestempeld. Ook de advocaat van Abdel Fattah, Mohamed el-Baquer⁵⁰², werd terzelfder tijd gearresteerd terwijl hij een hoorzitting inzake zijn cliënt bijwoonde en in *Al-Aqrab* gedetineerd. Op 17 maart 2021 werd de zus van Abdel Fattah, Mona Seif, veroordeeld tot achttien maanden celstraf vanwege het verspreiden van nepnieuws en het beledigen van een ambtenaar. Seif werd gedetineerd in de vrouwengevangenis *Al-Qanatir*, in noordelijke Caïro.⁵⁰³

Sinds 2016 mag Hossam Bahgat, de oprichter en voormalig uitvoerend directeur van het *Egyptian Initiative for Personal Rights* (EIPR), niet buiten Egypte reizen. In februari 2020 werd Patrick Zaki (onderzoeker gender en mensenrechten bij EIPR) gearresteerd en beschuldigd van terroristische en nationale veiligheid gerelateerde misdaden. Zaki zit nog steeds in voorlopige hechtenis, net als veel andere mensenrechtenverdedigers in Egypte.⁵⁰⁴

Op 15 november 2020 arresteerden de Egyptische veiligheidsdiensten Mohammed Basheer, administratief manager van het EIPR. Op 18 november volgde de arrestatie van Karim Ennarah, het hoofd van EIPR's strafrechtafdeling. Op 19 november werd tevens de directeur van EIPR, Gasser Abdelrazak, gearresteerd. De arrestaties volgden nadat op 3 november dertien ambassadeurs en chargés d'affaires (Duitsland, EU, Frankrijk, Spanje, Noorwegen, Ierland, Zweden, Denemarken, Verenigd Koninkrijk, Finland, Zwitserland, Canada en Nederland) een bezoek brachten aan EIPR. Karim Ennarah en Gasser Abdelrazak werden beschuldigd van lidmaatschap van een terroristische organisatie, het publiceren en verspreiden van valse informatie en verklaringen die de openbare veiligheid ondermijnen en het algemeen belang schaden. Administratief directeur Mohammed Basheer werd hier eveneens van beschuldigd alsmede van het financieren van terrorisme. De drie medewerkers werden op 3 december 2020 vrijgelaten uit de Tora gevangenis in Caïro waar zij in voorlopige hechtenis verbleven. De aanklachten tegen hen bleven evenwel staan. Ook bekrachtigde de antiterrorismerechtbank op 6

⁵⁰⁰ ANHRI, 7- *Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab"*, 23 november 2020, 7- Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab" – Arabic Network for Human Rights Information – ANHRI. Dit artikel geeft een beschrijving van dit zwaar bewaakte onderdeel van de Tora-gevangenis.

⁵⁰¹ The Arabic Network for Human Rights Information (ANHRI), *Mohamed Ibrahim Mohamed Radwan, aka Mohamed Oxygen*, 30 maart 2021; OHCHR, *Egypt's targeting of human rights defenders must stop, says UN expert*, 22 januari 2021.

⁵⁰² OMCT, Egypt: Mohamed El-Baquer must be immediately released, 29 juni 2021, *Egypt: Mohamed El-Baquer must be immediately released* | OMCT, 29 juni 2021. El-Baquer werd op 29 september 2019 gearresteerd in het gebouw van de State Security Prosecutors in Cairo toen hij de blogger en activist Alaa Abdel Fattah juridische bijstand wilde verlenen. El-Baquer is ondermeer oprichter van het *Adalah Center for Rights and Freedoms* dat martelingen aan de kaak stelt en opkomt voor de rechten van gedetineerden en anderen waaronder vluchtelingen.

⁵⁰³ Amnesty International, *Egypt: Torture of activist Alaa Abdel Fattah illustrates use of extreme brutality to crush dissent*, 10 oktober 2019; Observatory for the Protection of Human Rights Defenders, *Egypt: Sentencing of human rights defender Sanaa Seif*, 19 maart 2021.

⁵⁰⁴ UNOHCHR, *Egypt: Bail for EIPR staff is encouraging, as a first step – UN experts*, 7 december 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26573&LangID=E>; AP, *Italian law makers want citizenship for jailed Egyptian*, 7 juli 2021, <https://apnews.com/article/africa-middle-east-egypt-europe-fa1cda4af6bef31f984f4ad1097cec8c>.

december 2020 de bevrozing van de persoonlijke bankrekeningen van de drie medewerkers.⁵⁰⁵ Tevens is voor hen een uitreisverbod van kracht.⁵⁰⁶

Veel van de mensenrechtenverdedigers die door de autoriteiten werden gedetineerd hebben na hun vrijlating te maken met restricties zoals uitreisverboden of het bevrozen van geldtegoeden. In veel gevallen vallen deze maatregelen samen met het plaatsen van de (ex)gedetineerden op een lijst van de personen met mogelijke banden met een terroristische organisatie.⁵⁰⁷

3.3.7

LHBTI

Homoseksualiteit is formeel niet strafbaar in Egypte en wordt niet als zodanig vermeld in het wetboek van strafrecht. Leden van de LHBTI-gemeenschap, echter, werden in de verslagperiode geconfronteerd met sociale marginalisering, stigmatisering, geweld en discriminatie vanuit zowel de samenleving als de overheid. LHBTI-gedragingen werden in de Egyptische context veelal gelijkgesteld met onzedig en immoreel.⁵⁰⁸ De Egyptische staat bood volgens een bron geen bescherming aan LHBTI tegen geweld, discriminatie en intimidatie vanuit de samenleving.⁵⁰⁹

De media in Egypte rapporten in de regel negatief over LHBTI-persoonen en zijn daarnaast sinds oktober 2017⁵¹⁰ van staatswege gehouden aan een verbod op het promoten van of sympathie betuigen aan LHBTI. In 2019, bijvoorbeeld, werd de bekende televisiepresentator Mohammed al-Gheiti tot een jaar celstraf en 3.000 Egyptische pond⁵¹¹ boete veroordeeld vanwege het promoten van perversie en minachting van de religie. Al-Gheiti had in een uitzending in augustus 2018 een homoseksuele man uitgenodigd in zijn programma.⁵¹²

Opsporing

De autoriteiten zetten in de verslagperiode actief in op het vervolgen van personen die niet voldeden aan deze traditionele waarden en normen, in het bijzonder sekswerkers en niet-heteroseksuele personen, maar ook personen die in de ogen van de autoriteiten online de publieke moraal schenden. Een speciale politieafdeling, de *Public Morality Police*, is belast met het aanpakken van personen en zaken die te maken hebben met vermeende schendingen van de publieke moraal, zeden en gewoonten, met gebruikmaking van een wet uit 1961 inzake de bestrijding van prostitutie en losbandigheid en de relevante bepalingen uit andere wetten zoals het wetboek van strafrecht en de anticybermisdaadenwet.⁵¹³

⁵⁰⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Betreft Beantwoording vragen van de leden Sjoerdsma (D66), Van Ojik (GroenLinks), Ploumen (PvdA) en Karabulut (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over het bericht 'Egypt arrested its leaders, but a leading human rights group remains defiant'*, 17 december 2020, <https://www.openkamer.org/kamervraag/2020Z22684/>; Carnegie Endowment for International Peace, Maged Mandour, *Ill-suited to cope with any social unrest, the Sisi-regime utilizes mass repression to prevent change*, 25 januari 2021, <https://carnegieendowment.org/sada/83719>; UNOHCHR, *Egypt: Bail for EIPR staff is encouraging, as a first step – UN experts*, 7 december 2020

⁵⁰⁶ Vertrouwelijke bron, 8 oktober 2021

⁵⁰⁷ Zie voor een overzicht van een aantal gedetineerden en ex-gedeteneerden met uitreisverboden de website van Euromed Rights (<https://euromedrights.org/human-rights-behind-bars-in-egypt/>). Euromed Rights, *Human rights defenders and activists at risk*, geraadpleegd op 31 maart 2021.

⁵⁰⁸ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020. Volgens deze bron ziet het Egyptische bewind zichzelf als de beschermer van traditionele waarden en normen. Na het afzetten van de regering geleid door de Moslimbroederschap in 2013 voelden de centrale autoriteiten, aldus de bron, de noodzaak om aan de bevolking kenbaar te maken dat hiervoor geen liberaal bewind in de plaats was gekomen dat de traditionele waarden en normen niet zou respecteren.

⁵⁰⁹ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵¹⁰ In oktober 2017 vaardigde de *Supreme Council for Media Regulation* dit verbod uit.

⁵¹¹ 3.000 Egyptische pond is ongeveer Euro 163. Zie Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 26 september 2021.

⁵¹² Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020; Egypt Independent, *Egypt imposes media blackout on LGBT community*, 1 oktober 2017; BBC News, *Egypt TV host Mohamed al-Ghiety jailed for interviewing gay man*, 21 januari 2019.

⁵¹³ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; HRW, *Egypt: Spate of 'Morality' Prosecutions of Women*, 17 augustus 2020; Egypt: Law No. 10/1961, *on the Combating of prostitution*, <https://www.refworld.org/docid/5492d8784.html>.

Volgens een bron maakte de politie in de verslagperiode gebruik van valse accounts op dating sites om LHBTI-persoonen in de val te lokken en te arresteren, bijvoorbeeld met informatie op de mobiele telefoons van de verdachten als bewijs. In sommige gevallen zou het volgens de bron voorkomen dat de politie de verdachte niet arresteerde in ruil voor het aangeven van andere LHBTI-persoonen. Ngo's die LHBTI-persoonen bijstonden, zouden door bewustwordingscampagnes het succes van deze lokmethode enigszins hebben ondermijnd. Ook zou de politie invallen plegen op ontmoetingsplekken waar LHBTI's vaak samenkomen, zoals pleinen, bepaalde straten en koffiehuisen en aldaar willekeurige arrestaties verrichten van vermeende LHBTI's. In minder vaak voorkomende gevallen arresteerde de politie vermeende LHBTI's in hotelkamers of in woonhuizen, meestal op aangeven van informanten zoals hotelpersoneel of buurtbewoners. Het is onbekend of toegeschreven LHBTI-gedragingen in de verslagperiode hebben geleid tot onevenredige of discriminatoire bestraffing in commune zaken. Volgens de bron kon het voorkomen dat personen die werden opgepakt om andere vergrijpen, bijvoorbeeld voor het deelnemen aan een niet gesanctioneerde protestbijeenkomst, werden veroordeeld op basis van de 'debauchery-wetgeving' nadat bij deze persoon vermeend bewijs was gevonden van LHBTI-gedragingen.⁵¹⁴

Strafbaarstelling

In rechtszaken die werden gevoerd tegen leden van de LHBTI-gemeenschap gebruikte de overheid dikwijls bovengenoemde wet uit 1961 inzake de bestrijding van prostitutie en losbandigheid, bij het ontbreken aan expliciete wetgeving die op homoseksualiteit ziet. Volgens de bron staat 'losbandigheid' (*debauchery*), zie artikel 1 van genoemde wet⁵¹⁵, in de Egyptische strafrechtpraktijk synoniem aan homoseksualiteit en wordt dit ook zodanig door rechters uitgelegd.⁵¹⁶ Straffen op basis van deze wetgeving variëren tussen de een en drie jaar gevangenis en boetes tussen 100 en 300 Egyptische pond.⁵¹⁷ In rechtszaken van LHBTI-persoonen werden in de verslagperiode straffen opgelegd op basis van godslastering of immoreel gedrag.⁵¹⁸

In september 2017 leidde een incident waarbij een groep jongeren de regenboogvlag zwaaide tijdens een rockconcert in Caïro tot arrestaties en de veroordeling van een student tot zes jaar cel op basis van losbandigheid. Een maand nadien werden drie nieuwe wetsvoorstellen ingediend ter behandeling in het parlement die homoseksualiteit en het promoten ervan strafbaar zouden moeten stellen. Ook werden er in februari 2019 amendementen op de wet uit 1961 ingediend die het maximaal aantal jaren detentie beogen te verhogen naar vijf jaar en de boetes naar maximaal 50.000 Egyptische pond.⁵¹⁹ Voor zover bekend waren zowel de nieuwe wetsvoorstellen als de amendementen op de oude wet (nog) niet gepasseerd aan het einde van de verslagperiode. In rechtszaken tegen leden van de

⁵¹⁴ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵¹⁵ Egypt: Law No. 10/1961, *on the Combating of prostitution*, <https://www.refworld.org/docid/5492d8784.html>.

⁵¹⁶ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵¹⁷ Refworld, *Egypt: Law No. 10/1961, on the Combating of Prostitution*, geraadpleegd 26 september 2021, Refworld | Egypt: Law No. 10/1961, on the Combating of Prostitution. Indien het slachtoffer jonger dan 21 jaar is voorziet de wet in een straf van minimaal een jaar en maximaal vijf jaar en een hogere geldboete, namelijk tussen de 100 en 500 Egyptische ponden.

⁵¹⁸ 100 Egyptische pond is ongeveer Euro 5,44. Zie Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 26 september 2021.

⁵¹⁹ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; *Egyptian Streets, Seven Arrested for Raising Rainbow Flag During Mashrou' Leila Concert*, 26 september 2017.

⁵¹⁹ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; *Egyptian Streets, Seven Arrested for Raising Rainbow Flag During Mashrou' Leila Concert*, 26 september 2017; Human Rights Watch, *Egypt: Stop Anti-LGBT Crackdown, Intimidation*, 30 september 2017; 50.000 Egyptische pond is ongeveer Euro 2.718. Zie Wisselkoers Egyptische pond (EGP) - Egyptische pond EURO, geraadpleegd 26 september 2021.

LHBTI-gemeenschap bleef de oude wet uit 1961 gebruikt worden door de autoriteiten.⁵²⁰

In sommige gevallen werd volgens een bron ook andere wetgeving gebruikt om straffen op te leggen in zaken tegen LHBTI-persoonen. Zo vormde de vage formulering van de anticybermisdaadwet uit 2018⁵²¹ een groot risico voor leden van de LHBTI-gemeenschap die actief waren op sociale media of die anderszins online actief waren. Artikel 25 van deze wet, bijvoorbeeld, stipuleert dat iedereen die Egyptische familiewaarden en de waarden van de Egyptische maatschappij schendt, een gevangenisstraf van ten minste zes maanden riskeert alsmede een boete van 50.000 tot 100.000 Egyptische pond (tussen de 2.700 en 5.400 euro). In artikel 26 van deze wet is eenzelfde bepaling neergelegd ten aanzien van het schenden van de 'publieke moraal'. Deze bepalingen werden ingezet om LHBTI-persoonen strafrechtelijk te vervolgen. Ook het wetboek van strafrecht werd soms ingezet om LHBTI-persoonen te bestraffen, in het bijzonder artikel 178 van deze wet. Hierin staat vermeld dat een ieder die advertentiemateriaal, symbolen of ander printmateriaal die de publieke moraal schenden publiceert, toont of afdrukt een gevangenisstraf riskeert van maximaal twee jaar alsmede een boete van 5.000 tot 10.000 Egyptische pond (tussen de 267 en 534 euro).⁵²²

In de regel variëren de straffen voor LHBTI's op basis van de wet uit 1961 tussen de drie maanden en drie jaar cel. Er komen echter uitzonderingen voor waarbij celstraffen worden opgelegd van meer dan drie jaar, vaak voor cumulatieve losbandigheids-, zeden- en moraalvergripen die verband houden met elkaar. Zo werden in een rechtszaak bij de rechtbank in Agouza in april 2016 elf mannen veroordeeld tot celstraffen variërend van drie tot twaalf jaar. Sommigen van hen kregen straffen van zes, acht of negen jaar cel. De mannen werden veroordeeld op de beschuldigingen 'praktiseren van, aanzetten tot en publiceren van immorele praktijken'.⁵²³ Zie ook paragraaf 3.2.8 over eerwraak.

Detentie

De positie van LHBTI's in detentie was slecht in de verslagperiode. Gedwongen anale onderzoeken werden in de regel toegepast in zaken die op basis van de wet uit 1961 werden gevoerd. Foltering en onmenselijke en vernederende behandeling vond stelselmatig plaats in de Egyptische gevangenis. De politie en het gevangenispersoneel kon hierbij opereren in een straffeloos klimaat, waarbij seksuele oriëntatie een reden was om een persoon te beledigen, intimideren en geweld aan te doen. De seksuele geartheid van personen vormde in veel gevallen een aanleiding voor de politie om medegevangenen aan te zetten tot verbaal en fysiek geweld jegens LHBTI's. Transgenders werden door de Egyptische autoriteiten vaak in detentiefaciliteiten geplaatst die niet overeenkwamen met hun genderidentiteit.⁵²⁴

Transgenders

⁵²⁰ Volgens een bron die is geraadpleegd in juni 2020 was dit toentertijd nog de actuele situatie. Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵²¹ Wet 175/2018, zie ook: Global Legal Monitor, *Egypt: President Ratifies Anti-Cybercrime Law*, 5 oktober 2018.

⁵²² Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; HRW, *Egypt: Spate of 'Morality' Prosecutions of Women*, 17 augustus 2020.

⁵²³ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; Mada Masr, *11 sentenced to 3-12 years in prison for homosexuality*, 29 april 2016; Ahram Online, *Egyptian court slashes prison sentence in homosexuality case*, 29 mei 2016.

⁵²⁴ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; HRW, *Egypt: Security Forces Abuse, Torture LGBT People*, 1 oktober 2020; The New York Times, *When a search crosses the line*, 5 juli 2021, <https://www.nytimes.com/interactive/2021/07/05/world/middleeast/egypt-sexual-assault-police.html>.

Een transgender vrouw doet verhaal over inwendig medisch onderzoek onder dwang dat de autoriteiten uitvoerden en dat zou dienen om te bepalen of betrokkene in een vrouwen- dan wel mannengevangenis gedetineerd zou moeten worden. Betrokkene was opgepakt bij een demonstratie in 2019; Timep, *Timep brief: detention conditions in Egypt*, 29 augustus 2019, TIMEP Brief: Detention Conditions in Egypt – The Tahrir Institute for Middle East Policy.

Transgenders hebben te maken met sociale uitsluiting, discriminatie, intimidatie, pesterijen en geweld. Geslachtsveranderende operaties zijn mogelijk, maar de Egyptische nationale wetgeving kent geen provisie voor dergelijke operaties. Alleen de regelgeving van het Egyptische medische syndicaat noemt de mogelijkheid tot *sex reassignment surgery* (SRS), maar alleen na uitdrukkelijke toestemming van het syndicaat. Zonder deze toestemming is het een dokter nadrukkelijk verboden een dergelijke ingreep uit te voeren.⁵²⁵ Daarnaast moeten alle SRS ter goedkeuring aan het gezaghebbende islamitische instituut Al-Azhar worden voorgelegd. Het medische syndicaat neemt in de regel de aanbeveling van Al-Azhar over. Een fatwa van Al-Azhar uit 1988 stelt dat een SRS een medisch noodzakelijke achtergrond dient te hebben en niet een mentale of psychologische.⁵²⁶ Transgenders worden door de geestelijken van Al-Azhar veelal gezien als patiënten met een psychologische afwijking. In de verslagperiode kwam het veel voor dat Al-Azhar verzoeken voor SRS afwees. Binnen het instituut heerst onder veel islamitische geestelijken de opvatting dat SRS tegen de islamitische en Egyptische waarden en normen ingaat en de samenleving degenereert. Personen die een SRS willen laten uitvoeren moeten in de regel eerst jaren van medische en psychologische tests ondergaan, alvorens hun aanvraag wordt overwogen. De Egyptische patriarchaal ingestelde samenleving is intoleranter ten opzichte van transgenders die van een mannelijke seksuele identiteit naar een vrouwelijke seksuele identiteit zijn overgegaan dan andersom.⁵²⁷

Het is volgens een bron voor veel transgenders ingewikkeld om hun identiteitsbewijzen wettelijk te laten wijzigen. Een officiële goedkeuring van Al-Azhar voor de geslachtsverandering op basis van medische noodzaak is hiervoor nodig. Aangezien veel transgenders deze goedkeuring ontberen, is het voor hen zeer lastig hun documenten te laten aanpassen omdat rechtbanken vaak de lezing van Al-Azhar overnemen. Hierdoor is het voor transgenders ook vaak ingewikkeld om de juiste medische zorg te krijgen, krijgen zij problemen op het werk en worden transgender vrouwen die nog een mannelijk identificatiedocument hebben opgeroepen voor militaire dienst.⁵²⁸ Transgenders die op een officiële goedkeuring wachten leven ondertussen dikwijls een leven in de anonimiteit, vervreemd van hun familie en met angst voor discriminatie en geweld vanuit zowel de samenleving als de overheid. Transgenders die openlijk uitkomen voor hun identiteit worden in Egypte sociaal buitengesloten, gediscrimineerd en in sommige gevallen met geweld bejegend.⁵²⁹

Belangenorganisaties

Er bestaan organisaties in Egypte die opkomen voor de rechten van LHBTI.⁵³⁰ Deze organisaties zetten zich in voor het bevorderen van de rechten van LHBTI, het creëren van veilige plekken voor LHBTI's om bij elkaar te komen, het verzorgen van adequate medische en juridische bijstand voor LHBTI's en het monitoren en bewijs vergaren van misstanden begaan tegen de LHBTI-gemeenschap.⁵³¹

⁵²⁵ Medisch-ethische codex (2003), hoofdstuk 3, artikel 43, duiding Arabische tekst door VTW; vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵²⁶ Zo stelt het instituut dat geslachtscorrigerende operaties voor bijvoorbeeld intersex-personen (hermafrodieten) tot medisch noodzakelijke operaties behoren, maar keurt het aanvragen waarbij van het ene op het andere geslacht wordt overgegaan vaak af vanwege gebrek aan medische noodzaak.

⁵²⁷ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020; Zie voor de fatwa: The Journal of the International Institute, *Sex Change in Cairo: Gender and Islamic Law*, 1995; AL Monitor, *Transgender Egyptians face abuse, discrimination for asserting their identity*, 9 december 2020; Reuters, *Egyptian transgender woman faces uphill battle against stigma*, 12 november 2020; NBC News, *In Egypt, transgender activist fights battle on many fronts*, 27 maart 2020.

⁵²⁸ Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020.

⁵²⁹ Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020; AL-Monitor, *Transgender Egyptians face abuse, discrimination for asserting their identity*, 9 december 2020; Reuters, *Egyptian transgender woman faces uphill battle against stigma*, 12 november 2020; NBC News, *In Egypt, transgender activist fights battle on many fronts*, 27 maart 2020.

⁵³⁰ Zoals *Bedayaa* (zie <https://www.bedayaa.org/>), *Mesahat* (zie <https://www.facebook.com/mesahat1/>), *Atyaf* (zie <https://www.facebook.com/AtyafMI/>) en *Meem Muslim* (zie <https://www.facebook.com/meem.muslim/>).

⁵³¹ Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

Er bestaan in Egypte volgens een bron geen opvanglocaties speciaal bedoeld voor LHBTI-leden die bescherming zoeken. Daarentegen verzorgen de hierboven genoemde organisaties in sommige gevallen ondersteuning bij gevallen van geweld of sociale uitsluiting door te faciliteren in alternatieve huisvesting en het bieden van financiële ondersteuning. De ter beschikking staande middelen van deze organisaties zijn echter over het algemeen beperkt.⁵³²

3.3.8

Vrouwen

Juridische en sociale ongelijkheid

USAID gaf aan dat Egypte in de verslagperiode aanzienlijke vooruitgang boekte bij het verbeteren van de rechten van vrouwen. In de Egyptische grondwet van 2014 zijn waarden van rechtvaardigheid en gelijkheid vastgelegd in meer dan twintig bepalingen die de rechten van vrouwen op allerlei vlak garanderen. Ook werden uitvoeringsinstanties aangegeven. Elk van de 27 provincies heeft een afdeling om de uitvoering ter plekke van beleid van de *National Council for Women* (NCW) zoals programma's en projecten, inclusief campagnes om bewustwording over genitale verminking bij vrouwen (*Femine Genital Mutulation*, FGM) en vroege huwelijken te vergroten. Elke vestiging heeft een landelijk klachtenbureau voor vrouwen en ongeveer 80.000 vrouwen hebben gebruik gemaakt van deze dienst, waaronder juridische ondersteuning bij zaken over geweld tegen vrouwen en meisjes waaronder bij familierechtbanken alsmede slachtofferhulp. In acht provincies biedt de NCW vrouwelijke slachtoffers van geweld en hun kinderen onderdak, rechtsbijstand, steun bij het verbeteren van hun economische positie alsook sociale en psychologische ondersteuning. Daarnaast hebben andere ministeries eenheden opgericht om geweld aan te pakken en ondersteuning te bieden aan vrouwelijke slachtoffers van geweld. Binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken is een eenheid opgericht die zich bezighoudt met de bestrijding van geweld tegen vrouwen. Deze eenheid heeft gekwalificeerde vrouwelijke en mannelijke politieagenten die klachten over geweld ontvangen, bijstand verlenen aan vrouwen en follow-up geven aan politierapporten. Ook is er een eenheid binnen het ministerie van Justitie voor de bescherming van vrouwen tegen geweld. Deze eenheid beoordeelt en initieert wetgeving met betrekking tot geweld tegen vrouwen en biedt gerelateerde trainingen, seminars en workshops aan.⁵³³ HRW stelde in 2020 dat hoewel de Egyptische autoriteiten een aantal wettelijke hervormingen hadden doorgevoerd om seksueel en gendergerelateerd geweld te bestrijden, er ernstige lacunes bleven bestaan. HRW wees onder andere op het geweld tegen vrouwen, de omvang van FGM, het gedwongen ondergaan van maagdelijkheidstesten, het seksueel misbruik en lastigvallen in detentie alsmede lastercampagnes tegen meisjes en vrouwen die zich uitspraken tegen seksueel en gender gebaseerd geweld. *UN women* en ngo's als het *Center for Egyptian Women's Legal Assistance* (CEWLA) en *Musawah* wezen op het voortbestaan van wetten en praktijken in Egypte die vrouwen discrimineren.⁵³⁴

⁵³² Vertrouwelijke bron, 9 juni 2020.

⁵³³ USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.6-10, U.S. Agency for International Development (usaid.gov). In de Egyptische grondwet werd de oprichting van onafhankelijke instellingen voorgeschreven die nationale strategieën en programma's uitvoeren ter ondersteuning van gendergelijkheid en sociale bescherming. Artikel 214 schrijft de opzet en het mandaat voor van de NCW, de Nationale Raad voor Kinderen en Moederschap (NCCM), de Nationale Raad voor de Rechten van de Mens (NCHR) en de Nationale Raad voor Personen met een Handicap (NCPD). Zo leidt NCCM het *National Girls Empowerment*-initiatief en het Nationaal Strategisch Kader voor kindertijd en moederschap (2018-2030). De grondwet verleent deze instellingen "het recht om eventuele schendingen met betrekking tot hun werkteerrein aan de overheid te melden".

⁵³⁴ HRW, *Human Rights Watch submission to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women on Egypt*, 13 oktober 2020, Human Rights Watch Submission to the Committee on the Elimination of Discrimination against Women on Egypt | Human Rights Watch (hrw.org); CEWLA & Musawah, *Thematic report on Muslim family law and Muslim women's rights in Egypt. 80th CEDAW session 18 October-12 November 2021*, Microsoft Word - CEWLA-Musawah-JointReport-CEDAW80-Oct2021.docx; Unwomen in samenwerking met UNDP en UNFPA, *Egypt: gender justice & the law*, december 2019, egyptsummary19eng.pdf (unwomen.org)

Genderongelijkheid

Volgens de Egyptische Grondwet zijn mannen en vrouwen gelijk. In praktijk bestaat er in Egypte echter juridische en sociale ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Volgens de *Global Gender Gap Index 2020* van het *World Economic Forum* (WEF) bezet Egypte de 134^e plaats van 153 landen, waarmee het tot de landen behoort met de grootste mate van (sociaaleconomische) ongelijkheid tussen mannen en vrouwen.⁵³⁵ Ook USAID stelt dat er sprake bleef van aanzienlijke hindernissen voor gelijkheid met name op het punt van de genderkloof, discriminatie van vrouwen, exponentiële bevolkingsgroei en hoge niveaus van armoede. Verschillen binnen en tussen regio's zijn het duidelijkst in Opper-Egypte en op het platteland van Neder-Egypte en hoogstwaarschijnlijk in de grensprovincies (waarvoor geen bijgewerkte armoedegegevens beschikbaar zijn).⁵³⁶ Culturele normen en waarden dragen bij aan gender-ongelijkheid. De culturele perceptie is dat vrouwen primair verantwoordelijk zijn voor het huishouden en de kinderopvang. Ze worden grotendeels gezien als "afhankelijken" die ondergeschikt zijn aan mannen, de belangrijkste kostwinners van het gezin. Van echtgenoten en andere familieleden wordt verwacht dat zij vrouwen beïnvloeden (of dwingen) om zich te conformeren aan bepaalde gedragspatronen waarbij genderongelijkheid van invloed is op de toegang tot en controle over bezittingen en middelen, investeringen in de gezondheid en scholing van kinderen, fysieke mobiliteit en participatie op de arbeidsmarkt, reproductief gedrag en familierelaties.⁵³⁷ In Egypte is vanuit de samenleving weinig tegenstand dat vrouwen onderwijs volgen. Deelname aan het arbeidsproces is moeilijker. Cultureel is er weerstand dat mannen vrouwen toestaan te werken buitenshuis. De bron stelt dat de regering de politieke wil heeft om deze situatie te doorbreken. Er is inmiddels een vrouwelijke gouverneur, er zijn vrouwelijke parlementariërs en ministers. Vrouwen zijn echter in veel sectoren van de arbeidsmarkt ondervertegenwoordigd.⁵³⁸ Op instructie van president al-Sisi stelde de hoogste administratieve rechtbank, de Raad van State, in maart 2021 de aanstellingsprocedure open voor vrouwelijke juristen.⁵³⁹ Medio oktober werden 98 vrouwelijke juristen, uit een pool van aanklagers en juristen die al in dienst waren van de overheid, tewerkgesteld bij deze rechtbank.⁵⁴⁰

Familierecht

In de wetgeving, in het bijzonder het familierecht (*personal status law*), staan bepalingen die discriminerend zijn voor de vrouw, met name in het geval van scheiding. Als een islamitische man wil scheiden van de vrouw, bijvoorbeeld in het geval van ontrouw, hoeft hij geen toestemming te krijgen van een rechter. In het omgekeerde geval echter wel. Een dergelijke procedure voor de rechtbank kan jaren

⁵³⁵ World Economic Forum, *Global Gender Gap Report*, p.9.; Borgen Magazine, *Women's rights in Egypt*, 30 november 2020; POMEPS, Ellen McLarney, *Women's Equality: Constitutions and Revolutions in Egypt*, 11 maart 2016, Women's Equality: Constitutions and Revolutions in Egypt - Project on Middle East Political Science (pomeps.org).

⁵³⁶ USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.5.

⁵³⁷ USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.10 en pagina 11. Zie ook de bijbehorende voetnoot 34 die refereert aan studies van ondermeer UNFPA en de NCW.

⁵³⁸ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; vertrouwelijke bron, 7 september 2021; Reuters, *The new face of Egypt's parliament: led by 83-year-old female lawmaker*, 13 januari 2021, <https://www.reuters.com/article/us-egypt-parliament-women-idUSKBN29I2XK>. Het artikel meldt dat meer dan vijftientig procent van de nieuw gekozen parlementariërs vrouw is.

⁵³⁹ Ahramonline, *Egypt's State Council approves first ever appointments of female members per Sisi's orders*, 14 maart 2021, *Egypt's State Council approves first ever appointments of female members per Sisi's orders* - Politics - Egypt - Ahram Online.

⁵⁴⁰ The New York Times, *'No Girls': Women in Egypt Fight to Get Judgeships*, 20 oktober 2021, *'No Girls': Women in Egypt Fight to Get Judgeships* - The New York Times (nytimes.com).

duren.⁵⁴¹ Voor koptische christenen is het moeilijker om te scheiden. Hun kerkelijke instituties staan echtscheiding namelijk vrijwel niet toe.⁵⁴²

Hoewel een aanpassing in 2017 de erfrechten van vrouwen heeft verbeterd, bevat deze nog verschillende genderdiscriminerende elementen.⁵⁴³ In de verslagperiode diende de regering van president al-Sisi in 2020 een wetsvoorstel in waarin staat dat vrouwen niet meer hun eigen huwelijkscontracten mogen tekenen, de geboorte van hun kinderen mogen registreren en zonder toestemming van hun man mogen reizen. Het in het wetsvoorstel opgenomen onderdeel tot uitbreiding van het mannelijk voogdijschap zou een verdere inperking van vrijheden van vrouwen in Egypte met zich hebben meegebracht. Het wetsvoorstel ontving zowel nationaal als internationaal veel kritiek en is inmiddels, in deze vorm, ingetrokken.⁵⁴⁴ De ngo *Egyptian Center for Women's Rights* (ECWR) uitte kritiek op het concept omdat deze wet de rechten van vrouwen zou inperken, onder meer inzake handelingsbekwaamheid en voogdij. Volgens de ngo is de wet een stap terug in de tijd en gebaseerd op een strikte religieuze (sharia) jurisprudentie.⁵⁴⁵ Aan het einde van de verslagperiode was deze wet voor zover bekend nog niet in werking. De implementatie van wettelijke bepalingen bleef problematisch door het falen van de handhaving en een gebrek aan begrip en/of weerstand bij uitvoerende instanties, met name met betrekking tot het tegengaan van seksuele intimidatie en geweld tegen vrouwen en meisjes.⁵⁴⁶

Geweld tegen vrouwen

In de verslagperiode was er sprake van discriminatie van en dreiging van geweld jegens vrouwen. Gendergerelateerd geweld jegens vrouwen kwam voor. Gedurende de verslagperiode nam de overheid weliswaar maatregelen tegen plegers van seksueel geweld, maar verzuimde het betere bescherming te bieden aan slachtoffers en getuigen van seksueel geweld.⁵⁴⁷ Het was in de verslagperiode voor vrouwen in het algemeen ingewikkeld om werk te vinden gezien de traditionele rol in het huishouden die de maatschappij vrouwen toebedeelt, de hoge kosten voor kinderopvang en risico's op seksuele intimidatie en geweld in de werkomgeving en in de publieke ruimte.⁵⁴⁸

De Egyptische regering heeft een aantal noodopvangplaatsen ingericht voor vrouwen die huiselijk geweld ontvluchten. De opvanglocaties worden volgens een

⁵⁴¹ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵⁴² Vertrouwelijke bron, 7 september 2021; UNDP, *Egypt: Gender justice & the law*, 2018, UNDP Egypt gender justice & the law - Google Zoeken, p.21. Echtscheiding voor koptische christenen is alleen toegestaan op basis van overspel of bekering van een echtgenoot naar een andere denominatie of religie. Misbruik is geen grond voor echtscheiding. Als de echtbaren van een andere christelijke denominatie zijn, kunnen vrouwen gebruik maken van de bepalingen van de islamitische sharia. De vrouw heeft het recht om een khula-rechtszaak aan te spannen om te scheiden. Een buiten schuld khula-echtscheiding kan aangevraagd worden op basis van onverenigbaarheid, zonder dat de vrouw een bewijs van geleden schade hoeft aan te dragen. De vrouw moet ermee instemmen haar rechten op te geven op alimentatie en haar bruidsschat.

⁵⁴³ Minister van Buitenlandse Zaken, *Beantwoording vragen van het lid Jasper van Dijk (SP) over de doorvoering van wetgeving in Egypte om de vrouwenrechten daar nog verder te beperken*, 2 juli 2021, Beantwoording Kamervragen over komst wetgeving in Egypte ter verdere beperking vrouwenrechten | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl; USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.6.

⁵⁴⁴ Minister van Buitenlandse Zaken, *Beantwoording vragen van het lid Jasper van Dijk (SP) over de doorvoering van wetgeving in Egypte om de vrouwenrechten daar nog verder te beperken*, 2 juli 2021; NRC, *Egypte wil vrouw meer beknotten*, 18 mei 2021, Egypte wil vrouw meer beknotten - NRC.

⁵⁴⁵ Egyptian Streets, *New Draft Personal Status Law Sparks Outrage in Egypt*, 27 februari 2021; ECWR, *ECWR Rejects the Draft Personal Status Law*, februari 2021.

⁵⁴⁶ USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.6.

⁵⁴⁷ US Department of State, *Egypt 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p.52 e.v.; Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, 7 april 2021, p.150; Borgen Magazine, *Women's rights in Egypt*, 30 november 2020; USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020, p.9.

⁵⁴⁸ US Department of State, *Egypt 2020 human rights report*, 30 maart 2021, p.52 e.v.; Amnesty International, *Annual report 2020/2021: Egypt*, 7 april 2021, p.150; Borgen Magazine, *Women's rights in Egypt*, 30 november 2020.

bron onderbenut. De reden is dat opvang zoeken stigmatiseert. De NCW heeft een noodtelefoonnummer voor vrouwen die raad en bescherming zoeken.⁵⁴⁹ Een andere bron merkt over de opvanglocaties op dat deze eerder op gevangenis voor vrouwen lijken. In Opper-Egypte bestaan helemaal geen opvanglocaties voor vrouwen die geweld ontvluchten. Vrouwen die bepaalde vormen van geweld ontvluchten zoals incest en verkrachting, worden niet toegelaten. Dit is een gevolg van het heersende patriarchale denken in de Egyptische samenleving. Ook mogen vrouwen hun kinderen deels niet meenemen; van de jongens mogen alleen degenen die jonger dan zeven jaar zijn mee met hun moeder.⁵⁵⁰ Zie ook paragraaf 3.2.8 over eerwraak.

Wetgeving

Er is een nieuwe wet in de maak die slachtoffers van aanranding en seksuele intimidatie automatisch het recht geeft om anoniem aangifte te doen. Deze wet heeft ten doel om vrouwen aan te moedigen om aangifte te doen. In Egypte lopen slachtoffers vaak het risico op wraak of worden ze onder druk gezet om hun aangifte in te trekken als hun naam en/ of contactgegevens bekend worden gemaakt.⁵⁵¹ Seksueel geweld vindt, aldus een bron, vooral plaats binnen de familie.⁵⁵²

In juli 2021 ging het Egyptische parlement akkoord met de wet op grond waarvan seksueel misbruik strafbaar is met tenminste vijf jaar detentie.⁵⁵³ Aanleiding tot de wet was de arrestatie van een man die ervan beschuldigd werd dat hij vrouwen had verkracht en gechanteerd. Veel van zijn slachtoffers durfden pas naar de politie te stappen, nadat de officier van justitie beloofd had dat hun identiteit niet bekend zou worden gemaakt. Hierop deelden vele vrouwen hun ervaringen via sociale media, ook wel Egyptes #MeToo beweging genoemd en nam de druk op de regering toe om maatregelen te nemen.⁵⁵⁴

Police Assault, een Instagrampagina die was opgezet met als doel om vrouwen een virtuele plek te geven om aanranding te melden ging eind juli/ begin augustus 2020 enige tijd offline nadat de beheerders doodsbedreigingen hadden ontvangen.⁵⁵⁵ Geregeld neemt de politie klachten ingediend door vrouwen wegens huiselijk geweld niet in behandeling en rechters houden de behandeling van dergelijke klachten in rechtszaken af omdat ze van mening zijn dat een en ander binnen de familie opgelost dient te worden. De politie in steden neemt eerder klachten van vrouwen serieus dan op het platteland.⁵⁵⁶ Zie ook paragraaf 3.3.10.

⁵⁴⁹ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021; Egyptian streets, *This Is What Happened When 15 Women Called Egypt's Harassment Hotline*, 26 november 2018, *This Is What Happened When 15 Women Called Egypt's Harassment Hotline* | Egyptian Streets. Dit artikel geeft de telefoonnummers en beschrijft de ervaringen van een aantal vrouwen met dit noodtelefoonnummer: er werd veertig maal gebeld en slechts twee keer werd er opgenomen.

⁵⁵⁰ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵⁵¹ Middle East Monitor, *Egypt lawmakers approve bill to protect sex assault victims' identity*, 4 augustus 2020;

⁵⁵² Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵⁵³ Welt, *Mindestens fünf Jahre Haft – Ägypten verschärft Strafen für sexuelle Belästigung*, 12 juli 2021, Neues Gesetz: Mindestens fünf Jahre Haft – Ägypten verschärft Strafen für sexuelle Belästigung – WELT; Middle East Monitor, *Egypt lawmakers approve bill to protect sex assault victims' identity*, 4 augustus 2020; Egypt today, *Egypt's new amendments for sexual harassment law ends different forms of violence against women*: UN Resident Coordinator, 19 augustus 2021, *Egypt's new amendments for sexual harassment law ends different forms of violence against women*: UN Resident Coordinator – EgyptToday. Het amendement betreft onder meer artikel 306 bis b, dat bepaalt dat als het misdrijf beschreven in artikel 306 bis a van de wet is gepleegd met het oogmerk van de dader om een seksueel voordeel van het slachtoffer te verkrijgen, dit als een daad van seksuele intimidatie wordt beschouwd. De dader wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten minste vijf jaar en/of een geldboete van ten minste 200.000 Egyptische ponden en niet meer dan 300.000 Egyptische ponden.

⁵⁵⁴ Middle East Monitor- *Egypt lawmakers approve bill to protect sex assault victims' identity*- 4 augustus 2020; BBC news, 'My husband was an angel - then he raped me', 15 juli 2021, 'My husband was an angel - then he raped me' - BBC News.

⁵⁵⁵ Middle East Monitor- *Egypt lawmakers approve bill to protect sex assault victims' identity*- 4 augustus 2020; Global Public Health, *Fighting sexual violence in Egypt on social media*, 22 oktober 2021, *Fighting sexual violence in Egypt on social media: A visual essay on assault police* (tandfonline.com).

⁵⁵⁶ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

Abortus is illegaal, ook in het geval van incest en verkrachting (uitzondering is als het leven van de vrouw in gevaar is). In Egypte zijn zowel vrouwen als meisjes, als de personen die de abortus faciliteren strafbaar. Volgens artikel 262 van het wetboek van strafrecht kan een vrouw die hulp heeft gezocht om een abortus op te laten wekken en hiervoor schuldig is bevonden door een rechtbank zes maanden tot drie jaar gevangenisstraf krijgen.⁵⁵⁷ In Egypte komen onveilige of clandestiene abortussen veel voor. De sociaaleconomische status van vrouwen en daarmee ook het hebben van financiële middelen, bepaalt in belangrijke mate de kwaliteit van de verleende hulp bij clandestiene abortussen.⁵⁵⁸

Activisten voor vrouwenrechten zijn soms doelwit van aanvallen door de media, vanuit de samenleving alsook door de staat.⁵⁵⁹ HRW gaf aan in 2021 dat de Egyptische overheid de afgelopen vijf jaar tegen verschillende vooraanstaande onafhankelijke activisten voor vrouwenrechten rechtszaken aanspande en hen uitreisverboden oplegde. Het betrof onder andere Mozn Hassan, het hoofd van *Nazra for Feminist Studies* en Azza Soleiman, het hoofd van het *Center for Egyptian Women's Legal Assistance* (CEWLA). Nazra was gedwongen haar kantoor in maart 2018 te sluiten als gevolg van een jarenlange bevriezing van haar banktegoeden opgelegd door de overheid in samenhang met lopende rechtszaken.⁵⁶⁰

Ongehuwde moeders, gescheiden vrouwen en hun kinderen

Ongehuwde moeders hebben in Egypte doorgaans te stellen met sociale marginalisatie en stigmatisering en discriminatie van de zijde van zowel de overheid als de maatschappij. Volgens de Egyptische wetgeving kan een vrouw haar nationaliteit doorgeven aan een kind, maar niet haar achternaam. Dit is in de Egyptische situatie voorbehouden aan de vader. In theorie kunnen vrouwen die in een erkenningsrechtszaak zijn verwikkeld met de vader van het kind, hangende de procedure, het kind laten registreren bij de burgerlijke stand op basis van de grondwet uit 2014. De ambtenaar van dienst kiest in dit geval een tijdelijke achternaam voor het kind in geval het kind buitenechtelijk is geboren. Het kind verkrijgt hierop in theorie een geboortecertificaat waarmee rechten tot onderwijs, een identificatiebewijs en sociale diensten kunnen worden verkregen. Ook is er een theoretische mogelijkheid dat het kind tijdelijk wordt geregistreerd met de achternaam van de vader, hangende de procedure en met overlegging van een (*urfi*)⁵⁶¹ huwelijks-certificaat. In de praktijk, echter, komen deze situaties zelden voor aangezien rechtbanken ongehuwde moeders veelal beschouwen als immoreel en verzakers van hun echtelijke plichten, in plaats van als individuen met burgerlijke

⁵⁵⁷ WHO, Global Abortion Policies Database, *Country profile: Egypt*, geraadpleegd 18 november 2021, Egypt - GAPD - The Global Abortion Policies Database (srhr.org).

Artikel 261 van het wetboek van strafrecht stelt:

Hij die opzettelijk een miskraam van een zwangere vrouw veroorzaakt door haar medicijnen te geven of door methoden te gebruiken die tot abortus leiden, of door haar die te geven, al dan niet met haar toestemming, wordt gestraft met hechtenis.

Artikel 263 geeft aan:

Indien de persoon die de abortus veroorzaakt een arts, chirurg, apotheker of vroedvrouw is, wordt hij of zij gestraft met een zware gevangenisstraf; Daily news Egypt, *Unsafe abortion pervasive amid legislative, statistical silence*, 10 januari 2016, <https://dailynewsegypt.com/2016/01/10/unsafe-abortion-pervasive-amid-legislative-statistical-silence/#:~:text=Email,-Unsafe%20abortion%20pervasive%20amid%20legislative%2C%20statistical%20silence,-Absence%20of%20legal>

⁵⁵⁸ EIPR & Center for Reproductive Rights, *Supplementary Information about Egypt scheduled for review during the 45 th Session of the CEDAW Committee*, p.6-12, 18 december 2009, Microsoft Word - CEDAW Submission Egypt EIPR-CRR_EN; Ahramonline, *Abortion in the Arab world*, 3 augustus 2019, Abortion in the Arab world - Politics - Egypt - Ahram Online; Egyptian streets, *I Had an 'Illegal' Abortion in Egypt*, 3 juni 2021, I Had an 'Illegal' Abortion in Egypt | Egyptian Streets.

⁵⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 7 september 2021.

⁵⁶⁰ HRW, *Egypt: spate of 'morality prosecutions of women*, 17 augustus 2020, Egypt: Spate of 'Morality' Prosecutions of Women | Human Rights Watch (hrw.org).

⁵⁶¹ Traditioneel huwelijk volgens gewoonterecht, bekrachtigd door een islamitische geestelijke.

rechten. Hierdoor verliezen de meeste ongehuwde vrouwen hun voogdij- of erkenningszaak.⁵⁶²

In 2005 werd het recht op voogdijschap, in de zin van het zorgrecht (*hadana*), van de moeder over haar kinderen, na een echtscheiding verhoogd tot de leeftijd van vijftien jaar, met een mogelijke verlenging tot achttien jaar voor jongens en tot aan het huwelijk voor meisjes. Voorheen had een gescheiden moeder dit zorgrecht over haar zoon totdat hij tien jaar en over haar dochter totdat zij twaalf jaar oud werd.⁵⁶³ Gescheiden vrouwen in Egypte, alsmede eventuele buitenechtelijke kinderen, worden in Egypte doorgaans door de sociale omgeving gediscrimineerd en gestigmatiseerd. In de praktijk trachten vrouwen voor de omgeving verborgen te houden dat zij gescheiden zijn en een buitenechtelijk kind of kinderen hebben, uit angst voor vijandige bejegening en uitsluiting.⁵⁶⁴

Een andere bron geeft aan dat het moeilijk is om kinderen geboren uit een buitenechtelijke relatie geregistreerd en daarmee een geboortebewijs te krijgen. De vrouw moet dan begeleid worden door een mannelijk familielid om te bevestigen dat het haar kind is. Schaamte en angst kunnen redenen zijn dat een vrouw haar kind te vondeling legt. De overheid kan de zorg voor het kind op zich nemen, het een naam geven en registreren.⁵⁶⁵

3.3.9

Besnijdenis van meisjes en vrouwen

In Egypte komt *Female Genital Mutilation* (FGM), besnijdenis van meisjes en vrouwen, volgens UNICEF op basis van overheidsgegevens uit 2015 voor bij ongeveer 87% van de vrouwen tussen de 15 en 49 jaar oud.⁵⁶⁶ De praktijk komt vaker voor bij arme families dan bij vermogende families.⁵⁶⁷ Hoewel meer vrouwen afwijzend staan ten opzichte van genitale verminking, is er nog steeds brede steun voor de voortzetting van FGM in Egypte.⁵⁶⁸

Geografisch gezien komt genitale verminking vaker voor bij meisjes en vrouwen op het platteland in Opper-Egypte dan in Neder-Egypte en in de stedelijke gebieden (*the Urban Governorates*), met respectievelijk 93% versus 77%.⁵⁶⁹ Genitale verminking is zowel in de koptische als islamitische gemeenschappen een veel voorkomende praktijk. De onlinesite *The Coptic voice* stelt dat ongeveer 74% van de getrouwde koptische vrouwen FGM heeft ondergaan.⁵⁷⁰

Meer dan de helft van de meisjes wordt besneden tussen de leeftijd van negen en tien jaar (64%) en bijna alle meisjes worden besneden voordat zij de leeftijd van twaalf jaar hebben bereikt (96%).⁵⁷¹ Het komt echter ook voor dat vrouwen op

⁵⁶² Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020.

⁵⁶³ Iris Sportel, *Divorce in transnational families. Marriage, migration and family law*, 2016, p.66; Nadia Sonneveld, *Divorce Reform in Egypt and Morocco: Men and Women Navigating Rights and Duties*, *Islamic law and society* 26 (2019), p.167-168, view (universiteitleiden.nl).

⁵⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020.

⁵⁶⁵ Vertrouwelijke bron, 6 september 2021.

⁵⁶⁶ 28 Too Many EGYPT, *The law and FGM*, Juni 2018, p.1; UNICEF Egypt Data Snapshot- Issue 2, juni 2019, p.2 (gebaseerd op onderzoek van het Egyptische Ministerie van Gezondheid en Bevolking uit 2015 (Egypt Health Issue Survey 2015)). Uit dit HIS-onderzoek is gebleken dat er verschillen zijn in de leeftijdscategorieën. In de leeftijdscategorie 15-19 jaar hebben bijna 7 van de 10 vrouwen en meisjes FGM ondergaan. Bij getrouwde vrouwen in de leeftijdscategorie 15-49 jaar betreft dit 9 van de 10 vrouwen.

⁵⁶⁷ UNICEF Statistics on FGM in Egypt, 2016

⁵⁶⁸ UNFPA, *Female genital mutilation Egypt*, UNFPA Egypt | Female genital mutilation, geraadpleegd 27 september 2021. UNFPA refereert aan de nationale demografische en gezondheidsenquête (DHS) van 2014. Hier uit bleek dat 92 procent van de Egyptische getrouwde vrouwen tussen 15 en 49 jaar FGM onderging, waarvan 72 procent door artsen.

⁵⁶⁹ 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018; UNICEF Statistics on FGM in Egypt, 2016

⁵⁷⁰ The Coptic voice, *Female Genital Mutilation*, 8 augustus 2021, Female Genital Mutilation. Egypt's Silent Humanitarian Crisis | by Coptic Voice | Medium.

⁵⁷¹ UNICEF Egypt Data snapshot-issue 2 juni 2019, *Female Genital Mutilation (FGM)*, 2019, FGM (English).pdf (unicef.org), p.2; Vertrouwelijke bron, 6 september 2021. Deze bron geeft aan dat FGM meestal plaats vindt bij de leeftijd van twaalf jaar.

latere leeftijd alsnog worden besneden. In een artikel van UNICEF wordt het voorbeeld genoemd van een vrouw die gedwongen werd om een 'operatie' te ondergaan nadat haar aanstaande echtgenoot er op de huwelijksdag achter was gekomen dat zij nog niet was besneden.⁵⁷² Volgens de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) komen type I en type II besnijdenissen het meeste voor.⁵⁷³ FGM vindt in Opper Egypte meestal in groepen plaats, waarbij moeders uit dezelfde familie of uit dezelfde buurt overeenkomen om hun dochters op dezelfde dag te laten besnijden.⁵⁷⁴

Uit onderzoek door UNICEF in 2008 en 2015 bleek dat 59% van de mannen en 54% van de vrouwen in Egypte het gebruik om meisjes te besnijden steunt en er de voorkeur aan geeft dat meisjes ook in de toekomst worden besneden.⁵⁷⁵ Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de toepassing van FGM, zoals het opleidingsniveau van de moeder en het feit of de moeder zelf ook besneden is. Hoe hoger de opleiding is die haar moeder heeft genoten, hoe lager de kans dat een meisje wordt besneden. Als haar moeder zelf ook besneden is, is de kans daarentegen zevenmaal groter dat zij haar dochter ook zal laten besnijden. Ook lijken ouders die informatie over FGM hebben gekregen, vaker te beslissen om hun dochters niet bloot te stellen aan FGM. Andere bepalende factoren zijn de mate waarin ouders van mening zijn dat FGM een voorwaarde is om te kunnen huwen, en de mate waarin er vanuit de gemeenschap druk wordt uitgeoefend om FGM uit te laten voeren, bijvoorbeeld om tradities in stand te houden en stigmatisering en uitsluiting te voorkomen. Vaak zijn ouders op de hoogte van de risico's van FGM, maar beslissen ze toch om hun dochters te laten besnijden. Ze beschouwen het als een soort bescherming van hun dochters en als een manier om de kans te vergroten dat hun dochters worden geaccepteerd door de gemeenschap. Ook misvattingen dat FGM vanuit religieus oogpunt vereist is, dat het de hygiëne bij vrouwen bevordert, of dat het ontrouw helpt voorkomen, spelen hierbij een rol.⁵⁷⁶

In vergelijking met andere landen is besnijdenis van meisjes en vrouwen in Egypte het meest gemedicaliseerd. In Egypte wordt 75% van de meisjes besneden door medisch personeel.⁵⁷⁷ Bij jonge meisjes (nul tot veertien jaar) wordt zelfs 78,4% van de besnijdenissen uitgevoerd door een zogenaamde 'health professional'. In steden wordt de ingreep vaker uitgevoerd door medisch personeel dan op het platteland.⁵⁷⁸ Ook in gezinnen met hogere inkomens is dit vaker het geval.⁵⁷⁹ Volgens UNICEF geeft het ouders een vals gevoel van vertrouwen in de procedure als de besnijdenis wordt uitgevoerd door medisch personeel.⁵⁸⁰

Wetgeving

De Egyptische grondwet van 2014 bevat geen bepalingen waarin FGM expliciet wordt verboden. Er is wel een aantal wetsartikelen dat vrouwen en meisjes impliciet tegen de praktijk beschermt. Zo beschermt artikel 11 vrouwen tegen alle vormen

⁵⁷² UNICEF (Dalia Younis) A Father Against the Current- The story of a courageous father who protected his daughter from FGM thanks to love and solid religious awareness, Dalia Younis, 5 februari 2020.

⁵⁷³ 28 Too Many Egypt: The law and FGM, June 2018, p.1; UNICEF Egypt Data snapshot-issue 2 June 2019, *Female Genital Mutilation (FGM)*, 2019, FGM (English).pdf (unicef.org). Type I: partial or total removal of clitoris. Type II: partial or total removal of the clitoris and the labia minora.

⁵⁷⁴ UNICEF (Dalia Younis) A Father Against the Current- The story of a courageous father who protected his daughter from FGM thanks to love and solid religious awareness, Dalia Younis, 5 februari 2020.

⁵⁷⁵ UNICEF, *Egypt Data Snapshot- Issue 2*, June 2019, p.2.

⁵⁷⁶ UNICEF Egypt Data Snapshot- Issue 2, June 2019, p.4; vertrouwelijke bron, 6 september 2021. Deze bron merkt op dat het meestal de moeder of schoonmoeder is die bepaalt of een meisje FGM moet ondergaan.

⁵⁷⁷ UNICEF Statistics on FGM in Egypt, 2016, p.2; Bij jonge meisjes (0-14 jaar) wordt volgens 28 Too many zelfs 78,4 van de besnijdenissen uitgevoerd door een 'health professional'. 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.1 en 3; UNICEF Egypt Data Snapshot - Issue 2, June 2019, p.2.

⁵⁷⁸ 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.1 en 3.

⁵⁷⁹ UNICEF Egypt Data Snapshot - Issue 2, June 2019, p.2.

⁵⁸⁰ UNICEF Egypt Data Snapshot - Issue 2, June 2019, p.2.

van geweld, en beschermen artikel 51 en 52 de 'menselijke waardigheid' en verbieden alle vormen van marteling. Volgens artikel 60 is het menselijk lichaam onschendbaar en is elke aanval, bezoedeling of verminking daarvan strafbaar. Artikel 80 beschrijft de rechten van het kind. Volgens dat artikel is de staat gehouden om voor kinderen te zorgen en hen te beschermen tegen alle vormen van geweld en misbruik, mishandeling en commerciële en seksuele uitbuiting.⁵⁸¹

In het strafrecht is het uitvoeren en het aanvragen van meisjes- en vrouwenbesnijdenis wel strafbaar gesteld in respectievelijk artikel 242-bis en artikel 242-bis(A). Daarnaast wordt in Child Act No. 12 uit 1996 genitale verminking strafbaar gesteld in Artikel 96 en artikel 116-bis.⁵⁸²

Volgens de organisatie 28 Too Many wordt de wetgeving echter niet goed geïmplementeerd en gehandhaafd. Veroordelingen komen zelden voor en als daders al worden veroordeeld zijn de straffen zeer mild en vaak voorwaardelijk.⁵⁸³ Tussen 2007 en 2013 kwamen verscheidene meisjes om het leven, waarna de vraag om strengere wetgeving en betere handhaving oplaaide. Een aantal individuele zaken heeft de afgelopen jaren veel aandacht getrokken, zoals de dood van de dertienjarige Soheir al-Batea in juni 2013, de zeventienjarige Mayar Mohamed Mousa in mei 2016 en meer recent de dood van de veertienjarige Nada Abdel Maqsood in januari 2020. In al deze gevallen werd de besnijdenis uitgevoerd door medisch geschoold personeel.⁵⁸⁴ Er werden enkele overtreders vervolgd, maar er werden geen zware straffen opgelegd. De bron geeft als voorbeeld de zaak van Suhair Al Bate waarbij de arts drie maanden in detentie zat. De vader kreeg drie jaar gevangenschap opgelegd door de rechtbank in eerste aanleg. Dit vonnis werd ingetrokken door een hogere rechtbank.⁵⁸⁵

Een strafrechter in Caïro wees op 1 oktober 2021 het eerste vonnis in een vrouwenbesnijdeniszaak op basis van de in april 2021 door de president geaccordeerde zwaardere bestraffing. Deze strafverzwaring voor familieleden en medisch personeel die dit misdrijf uitvoeren of erbij helpen was in maart 2021 goedgekeurd door het Huis van Afgevaardigden. De recente wijzigingen van het wetboek van strafrecht stellen een gevangenisstraf van minimaal vijf jaar vast voor het uitvoeren van het besnijden van een vrouw of meisje, die oploopt tot ten minste zeven jaar in de maximaal beveiligde gevangenis als de procedure een blijvende handicap veroorzaakt en ten minste tien jaar in de maximaal beveiligde gevangenis als het leidt tot de dood. Als de beklagde een gediplomeerde arts of verpleegkundige is, wordt de minimumstraf vijf jaar, ten minste tien jaar als de ingreep een handicap veroorzaakt en vijftien tot twintig jaar als het leidt tot de dood. Daarnaast omvatten de nieuwe straffen het sluiten van particuliere medische voorzieningen waar meisjes- en vrouwenbesnijdenis wordt uitgevoerd gedurende vijf jaar als de beklagde de eigenaar is of als de manager FGM toestaat.⁵⁸⁶

De Shoubra strafrechtbank veroordeelde bij verstek een vader tot drie jaar gevangenisstraf en een verpleegster tot tien jaar in de maximaal beveiligde

⁵⁸¹ 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.2.

⁵⁸² 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.5.

⁵⁸³ 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.8.

⁵⁸⁴ <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52922079>, geraadpleegd op 10 juni 2020.

⁵⁸⁵ Vertrouwelijke bron, 2 juni 2020.

⁵⁸⁶ Egypt Today, *Egyptian President ratifies new amendments to Penal Code on FGM*, 30 april 2021, Egyptian President ratifies new amendments to Penal Code on FGM – EgyptToday; Skynews, 26 september 2021, لأول مرة في مصر.. حكم تاريخي من القضاء في جريمة ختان أنثى | أخبار سكاى نيوز عربية (skynewsarabia.com).

gevangenis wegens het uitvoeren van genitale verminking op de dochter van de man en het veroorzaken van blijvende misvorming van haar lichaam.⁵⁸⁷

Bewustwording

Sinds 2008 neemt de Egyptische regering deel aan een gezamenlijk programma van UNFPA en UNICEF om genitale verminking van vrouwen te beëindigen.⁵⁸⁸

Op 14 juni 2019 werd het Nationaal Comité voor de afschaffing van FGM in Egypte opgericht. Dit betreft een samenwerkingsverband tussen de NCW, de National Council for Childhood and Motherhood, de relevante ministeries, Al-Azhar, de koptisch-orthodoxe kerk en maatschappelijke organisaties. Samen met UNICEF en UNFPA lanceerde dit comité de eerste nationale campagne tegen FGM met de slogan #ProtectHerFromFGM.⁵⁸⁹

Ook religieuze organisaties namen stelling tegen FGM. In mei 2018 deed Dar Al-Iftaa (islamitisch gerechtelijk en overheidsadviesorgaan) de uitspraak dat FGM verboden is vanuit religieus perspectief en dat de praktijk volgens islamitische wetten geenszins vereist is, en juist zou moeten worden uitgebannen.⁵⁹⁰

3.3.10 (Alleenstaande) minderjarigen

Handelingsbekwaamheid

In Egypte is men meerderjarig en handelingsbekwaam vanaf de leeftijd van achttien jaar. Hoewel achttien de jaar de officiële leeftijd van meerderjarigheid en handelingsbekwaamheid is, hanteren sommige regionale rechtbanken hierop in bepaalde gevallen eigen maatstaven. Volgens bronnen hanteren familierechtbanken de handelingsbekwame leeftijd van vijftien jaar voor het verrichten van juridische handelingen.⁵⁹¹

Voor kinderen die de leeftijd van zestien jaar bereiken geldt dat zij formeel nog vallen onder de wetgeving voor minderjarigen, maar dat zij in praktijk in veel gevallen (deels) als handelingsbekwaam worden beschouwd met de daarbij horende vrijheden en plichten. Volgens een bron kan dit er bijvoorbeeld toe leiden dat minderjarigen in bepaalde strafzaken als volwassenen worden berecht.⁵⁹²

Leerplicht

Wettelijk dienen jongeren in Egypte het basisonderwijs en het voorbereidend middelbaar onderwijs te volgen. Het basisonderwijs is voor kinderen in de leeftijd van zes tot twaalf jaar en het voorbereidend middelbaar onderwijs (*preparatory education*) is van dertien tot vijftien jaar. Het voortgezet middelbaar onderwijs (*secondary education*) is vanaf vijftien jaar tot achttien jaar. Er is geen leerplicht voor het voortgezet middelbaar onderwijs.⁵⁹³ In de praktijk, echter, wordt volgens een bron de leerplicht niet (consequent) gehandhaafd.⁵⁹⁴

Identiteitsbewijzen

⁵⁸⁷ Egypt Today, *Egypt witnesses 1st harshened FGM penalty after law amendment in April* 1 oktober 2021, Egypt witnesses 1st harshened FGM penalty after law amendment in April – EgyptToday.

⁵⁸⁸ UNICEF Egypt Data Snapshot- Issue 2, June 2019.

⁵⁸⁹ UNICEF (Dalia Younis) A Father Against the Current- The story of a courageous father who protected his daughter from FGM thanks to love and solid religious awareness, Dalia Younis, 5 februari 2020.

⁵⁹⁰ 28 Too Many EGYPT: THE LAW AND FGM, June 2018, p.6.

⁵⁹¹ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020; vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; Age of consent.net, *Age of consent Egypt*, geraadpleegd op 1 maart 2021.

⁵⁹² Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020.

⁵⁹³ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020; vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁵⁹⁴ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020.

Minderjarigen kunnen een zelfstandig identiteitsdocument aanvragen wanneer zij de leeftijd van zestien jaar bereiken. Minderjarigen van deze leeftijd kunnen dit document volgens een bron zelfstandig, zonder begeleiding van een ouder of voogd, aanvragen en in ontvangst nemen.⁵⁹⁵ Volgens een andere bron is begeleiding wel vereist.⁵⁹⁶

Uitreis

Volgens een bron hebben minderjarigen toestemming nodig van ouders of wettelijke voogd om het land uit te mogen reizen.⁵⁹⁷ Volgens een andere bron hebben kinderen tot en met de leeftijd van twaalf jaar toestemming nodig van een ouder of wettelijke voogd om het land uit te reizen. Indien de minderjarige een dubbele nationaliteit heeft of een ouder met een buitenlandse nationaliteit is hiervoor toestemming van beide ouders en de autoriteiten benodigd. Minderjarigen ouder dan twaalf jaar hebben volgens deze bron geen toestemming nodig om uit te reizen.⁵⁹⁸

Opvanginstellingen

In Egypte bestaan opvangtehuizen voor minderjarigen van wie de ouders zijn overleden of onbekwaam zijn om voor de minderjarigen te zorgen. Minderjarigen in Egypte die zonder enige vorm van voogdij leven vallen wettelijk onder de verantwoordelijkheid van de *National Council for Childhood and Motherhood* (NCCM), inclusief alleenstaande en onbegeleide minderjarige migranten (artikel 3 van de *Law on Combatting illegal migration and smuggling of migrants*).⁵⁹⁹ Er zijn in Egypte diverse opvangtehuizen die gezamenlijk worden geleid door het ministerie van Sociale Solidariteit, de NCCM en ngo's. Met name in de weeshuizen in Egypte is volgens een bron vaak niet genoeg plaats. Deze tehuizen opereren dikwijls met een ondercapaciteit. De kwaliteit van de opvang en de aanwezige voorzieningen in de tehuizen voor minderjarigen varieert volgens de bron per geval. Er is onvoldoende toezicht op de aanwezige opvanglocaties voor minderjarigen om de kwaliteit te kunnen bepalen. Volgens de bron werkt de Egyptische overheid aan het verbeteren van de monitoringsmechanismen.⁶⁰⁰

Opvangtehuizen moeten worden geregistreerd bij het ministerie van Sociale Solidariteit. In de praktijk worden veel opvanglocaties geleid door ngo's. Ngo's en internationale organisaties die zich in Egypte bezighouden met de opvang van (alleenstaande) minderjarigen zijn onder meer *Al-Orman, Resala, Save the Children, Plan International, Care, Terre des Hommes, St. Andrews Refugee Services, Catholic Relief Services, Psycho-social Services and Training Institute in Cairo, United Lawyers* en *Caritas*. Deze organisaties bieden onder meer juridische hulp, psychosociale en mentale hulp (MHPSS), hulp bij huisvesting, financiële hulp en ondersteuning bij onderwijs en beroepsopleidingen.⁶⁰¹

⁵⁹⁵ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020.

⁵⁹⁶ Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁵⁹⁷ Vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁵⁹⁸ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020.

⁵⁹⁹ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020; vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020.

⁶⁰⁰ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020.

⁶⁰¹ Vertrouwelijke bron, 20 oktober 2020; vertrouwelijke bron, 19 oktober 2020; vertrouwelijke bron, 20 juni 2020.

4 Vluchtelingen en ontheemden

4.1 Vluchtelingen, asielzoekers en migranten

Onder verwijzing naar het thematisch ambtsbericht over de positie van Syriërs in Egypte van december 2018 volgt onderstaand aanvullende informatie over ontwikkelingen sinds het uitbrengen van genoemd ambtsbericht.⁶⁰²

Op een bevolking van naar schatting 104 miljoen inwoners verblijven – aldus de Egyptische autoriteiten – meer dan zes miljoen migranten, onder wie geregistreerde vluchtelingen.⁶⁰³ IOM stelt dat sinds de COVID-19 pandemie van de 6.3 miljoen internationale migranten naar schatting 900.000 tot een miljoen personen als kwetsbaar en hulpbehoevend worden beschouwd.⁶⁰⁴

Op 31 juli 2021 stonden 265.393 personen als vluchteling geregistreerd bij UNHCR Egypte. Hiervan was ongeveer 69% asielzoeker en 31% vluchteling. Meer dan de helft van alle geregistreerde asielzoekers en vluchtelingen was afkomstig uit Syrië gevolgd door Soedan, Zuid-Soedan, Eritrea en Ethiopië.

Op 31 december 2020 waren personen met de volgende vijf nationaliteiten het meest geregistreerd door de UNHCR:

Syrië	133.856
Soedan	50.759
Eritrea	20.265
Zuid-Soedan	20.245
Ethiopië	15.532
Overig	24.736

De categorie overig bestaat uit kleinere aantallen asielzoekers en vluchtelingen afkomstig uit 58 landen.⁶⁰⁵ Daarnaast verbleven eind 2020 naar schatting 70.000 Palestijnse vluchtelingen in Egypte.⁶⁰⁶ Zie verder paragraaf 4.3.

Alle Syriërs die na 2011 UNHCR Egypte benaderden, werden als asielzoeker geregistreerd. Het betrof tot eind juli 2021 126.195 personen. Hun vluchtelingschap werd niet individueel vastgesteld. Zij ondergingen geen vluchtelingenstatusdeterminatie (*Refugee Status Determination RSD*), maar werden door UNHCR als vluchteling beschouwd.⁶⁰⁷ Er wordt alleen een RSD-procedure uitgevoerd bij personen die in aanmerking komen voor hervestiging.⁶⁰⁸ Zie verder paragraaf 4.3. Naast bij UNHCR als vluchteling geregistreerde Syriërs, verblijft er een onbekend aantal andere Syriërs in Egypte. Medio 2019 gaf het Egyptische

⁶⁰² Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, 24 december 2018, Thematisch ambtsbericht Positie van Syriërs in Egypte van december 2018 | Ambtsbericht | Rijksoverheid.nl.

⁶⁰³ Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021; IOM, *Country strategy for Egypt 2012-2025*, p.4, IOM Egypt Country Strategy 2021-2025 FINAL.pdf

⁶⁰⁴ IOM, *Country strategy for Egypt 2021-2025*, juli 2021, p.12, IOM Egypt Country Strategy 2021-2025 FINAL.pdf

⁶⁰⁵ UNHCR *Egypt Monthly Statistical Report as of 31 juli 2021*, 1 augustus 2021, Month_StatisticalReport_July2021.pdf (unhcr.org).

⁶⁰⁶ UNHCR, *Global focus*, geraadpleegd 13 juli 2021, <https://reporting.unhcr.org/egypt>.

⁶⁰⁷ UNHCR *Egypt Monthly Statistical Report as of 31 juli 2021*, 1 augustus 2021, Month_StatisticalReport_July2021.pdf (unhcr.org); Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, 24 december 2018, p.9.

⁶⁰⁸ De RSD door UNHCR vindt plaats op basis van een MoU met Egypte van 1954. UNHCR, *Global focus: Egypt*, geraadpleegd op 29 april 2021; vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

ministerie van Buitenlandse Zaken aan dat er naar schatting 550.000 Syrische vluchtelingen in Egypte waren. De internationale ngo TIMEP stelde dat dit door de Egyptische overheid genoemde aantal schromelijk overdreven was.⁶⁰⁹

Toelating

Egypte legde in de verslagperiode restricties op aan de toelating van personen uit de voornaamste herkomstlanden in de regio van vluchtelingen zoals Syrië, Irak, Ethiopië en Eritrea. Personen uit deze vier genoemde landen dienden in het bezit te zijn van een geldig reisdocument en van een visum voor Egypte, aangevraagd bij een Egyptisch consulaat voorafgaand aan de inreis in Egypte. Dit gold ook voor Jemenieten in de leeftijd van zestien tot vijftig jaar. Voor personen uit Soedan golden deze voorwaarden alleen voor mannen; vrouwen uit Soedan waren hiervan vrijgesteld. Hertoelating tot Egypte is alleen mogelijk indien de persoon een geldige verblijfsvergunning heeft op een geldig internationaal reisdocument. In het andere geval gelden de eerdergenoemde binnenkomst- en visavereisten. Indien men Egypte wil verlaten is een uitreistoestemming nodig. In het geval van asielzoekers en vluchtelingen die bij UNHCR geregistreerd staan dienen deze bij vertrek uit Egypte tevens hun registratie bij UNHCR te beëindigen. De Egyptische autoriteiten staan geen re-admissie toe in het geval iemand in bezit is van een eerder door Egypte verstrekte op asiel gebaseerde verblijfstitel.⁶¹⁰

4.2

Opvang en bescherming van vluchtelingen

Egypte kent geen specifieke regelingen voor de opvang van buitenlanders die in het land aankomen. Dit geldt ook voor asielzoekers. Volgens een bron worden personen die op irreguliere wijze het land binnenkomen in de regel gearresteerd en gedetineerd.⁶¹¹ UNHCR heeft geen toegang tot grensgebieden of detentiefaciliteiten.⁶¹²

Registratie van asielzoekers en vluchtelingen

Personen die internationale bescherming willen vragen, kunnen zich tot UNHCR wenden. Deze organisatie houdt zich als enige organisatie bezig met de registratie van asielzoekers en heeft twee vestigingen één in Caïro en één in Alexandrië.⁶¹³

Na de registratie van een asielzoeker of vluchteling worden volgens een bron de basisgegevens gedeeld met de verantwoordelijke autoriteiten, namelijk het ministerie van Buitenlandse Zaken en het *Immigration Department* van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, die dan vervolgens het proces voor een verblijfsvergunning starten. Asielzoekers die geregistreerd zijn door de UNHCR en over een nationale identiteitsdocument beschikken, komen in aanmerking voor een legaal verblijfsdocument via het ministerie van Buitenlandse Zaken en het *Immigration Department*. Dit verblijfsdocument is zes maanden geldig en kan worden verlengd zo lang iemand bij de UNHCR geregistreerd staat. In het verleden werd dit asiel gerelateerde verblijfsdocument aangebracht op het UNHCR-registratiedocument. Tegenwoordig brengt het Immigration Department echter zelf een apart asiel gerelateerd verblijfsdocument uit. De verwijzing naar 'asiel' blijft vermeld op dit nieuwe verblijfsdocument. Dit verblijfsdocument verleent een

⁶⁰⁹ Middle East Online, *Hostility mounts against Syrian refugees in Egypt*, 27 augustus 2019, Hostility mounts against Syrian refugees in Egypt | Ahmed Meghid | MEO (middle-east-online.com); TIMEP, *"Stuck" in Transit: Systematic limitations on the integration of Syrian refugees in Egypt and its impact on mental health and well-being*, 18 oktober 2019, *"Stuck" in Transit: Systematic limitations on the integration of Syrian refugees in Egypt and its impact on mental health and well-being* – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

⁶¹⁰ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹¹ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹³ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

persoon in beginsel toegang tot basale openbare diensten, zoals primaire gezondheidszorg en onderwijs.⁶¹⁴

Door een gedeeltelijke sluiting van UNHCR-kantoren tijdens de eerste lockdown-periode als gevolg van COVID-19 liep UNHCR een vertraging van meer dan vijf maanden op, wat betekende dat op het hoogtepunt meer dan 50.000 huishoudens verlopen documenten hadden en meer dan 10.000 nieuwaangekomen vluchtelingen zich niet konden registreren, waaronder duizenden ongebegeide minderjarigen. Dit leidde tot ernstige bezorgdheid over de bescherming van asielzoekers en vluchtelingen bij UNHCR en andere instanties en uitvoerende organisaties, aangezien vluchtelingen met verlopen papieren kwetsbaarder waren. Ze liepen meer risico op arrestatie, detentie en uitzetting. Ook was de kans groter dat ze hun kinderen niet op school konden inschrijven of geen toegang tot de gezondheidszorg konden krijgen.⁶¹⁵

Alle asielzoekers en vluchtelingen die geregistreerd zijn bij UNHCR genieten in beginsel bescherming tegen refoulement en kunnen vrij reizen binnen Egypte. Ook zijn zij vrij om te kiezen waar zij zich willen vestigen. Er zijn geen vluchtelingenkampen in Egypte. De meeste asielzoekers kiezen ervoor om zich te vestigen in stedelijke gebieden, zoals Groot-Caïro, Alexandrië en de noordkust.⁶¹⁶ In de praktijk vormen de korte geldigheidsduur van zes maanden en de lange verlengingsprocedures voor verblijfsdocumenten belangrijke uitdagingen voor asielzoekers en vluchtelingen.⁶¹⁷ Omdat een verblijfsdocument alleen in Caïro kan worden uitgegeven of worden verlengd, worden de mogelijkheden om buiten Caïro te wonen hierdoor in de praktijk beperkt.⁶¹⁸

Arbeid

Egypte heeft een voorbehoud gemaakt voor wat betreft het recht om te werken onder het VN-vluchtelingenverdrag van 1951. Volgens Egyptische arbeidswetgeving is arbeid alleen toegestaan aan vreemdelingen die in het bezit zijn van een werkvergunning. Deze vergunning wordt op grond van artikel 11 van de ministeriële resolutie 390 uit 1982 alleen verleend als de werkgever kan bewijzen dat er niemand met de Egyptische nationaliteit beschikbaar is voor de te verrichten arbeid.⁶¹⁹

Asielzoekers en vluchtelingen die bij de UNHCR geregistreerd zijn en een verblijfsvergunning hebben, kunnen een werkvergunning aanvragen. De procedure is echter bureaucratisch en vereist nauwe samenwerking met een toekomstige werkgever. Ook zijn er kosten aan verbonden. Hierdoor beschikken in de praktijk maar zeer weinig asielzoekers en vluchtelingen over een werkvergunning. De meesten verdienen een inkomen in de informele sector.⁶²⁰

Ondersteuning

De Egyptische overheid verstrekt geen sociale of financiële ondersteuning aan vluchtelingen of asielzoekers. Alleen een klein aantal extreem kwetsbare asielzoekers komt in aanmerking voor een klein bedrag aan financiële steun en onderdak van de UNHCR.⁶²¹

⁶¹⁴ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹⁵ Vertrouwelijke bron, 15 juli 2021.

⁶¹⁶ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶¹⁹ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020, p.2 en 3; voor meer informatie zie Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, 24 december 2018, p. 15-16 en 43-46.

⁶²⁰ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020, p.3; voor meer informatie zie Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, 24 december 2018, p. 15-16 en 43-46.

⁶²¹ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020, p.3; voor meer informatie zie Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, 24 december 2018, p. 55-56.

4.3 De positie van vluchtelingen en asielzoekers uit Syrië en staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte

Toelating tot Egypte

In het begin van het conflict in Syrië was het mogelijk voor Syriërs en staatloze Palestijnen uit Syrië om zonder visum te worden toegelaten tot Egypte. Dit beleid veranderde in 2013 met de introductie van het visumbeleid, waarna ook personen uit Syrië een visum moesten aanvragen bij een Egyptisch consulaat in het buitenland. Dit visumbeleid gold ook voor personen van wie al familieleden in Egypte woonden. Zij moesten een aanvraag tot gezinshereniging indienen bij de immigratiedienst in Egypte. Het gezinslid dat de aanvraag indient, moet over een Egyptisch verblijfsdocument beschikken dat minimaal één jaar geldig is. Hierdoor kunnen asielzoekers of personen met een toeristenvisum een dergelijke aanvraag niet indienen.⁶²²

Registratie Syrische asielzoekers en vluchtelingen

UNHCR verricht alle registratiewerkzaamheden in relatie tot Syrische asielzoekers en deelt de basisgegevens met de Egyptische autoriteiten. De hiervoor verantwoordelijke autoriteiten geven vervolgens verblijfsvergunningen af. Vervolgens geeft de Egyptische immigratiedienst een afzonderlijke asielgebaseerde verblijfsvergunningskaart af.⁶²³ Syriërs die in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning voor een jaar wegens hun studie of zaken in Egypte krijgen hun verblijfsvergunning in hun paspoort. Deze situatie is voor hen te prefereren boven een zes maanden durende verblijfsvergunning op basis van de registratie bij UNHCR.⁶²⁴

Staatloze Palestijnen uit Syrië

Naar schatting 6.000 staatloze Palestijnen uit Syrië zochten hun toevlucht tot Egypte; velen van hen zijn doorgereisd en sommigen zijn teruggegaan naar Syrië.⁶²⁵ Een bron schat dat er momenteel 3.500 staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte verblijven.⁶²⁶ Een andere bron geeft aan dat er geen officiële statistieken over Palestijnse vluchtelingen in Egypte zijn. Deze bron geeft aan dat er begin oktober 2021 naar schatting 2.940 Palestijnse vluchtelingen uit Syrië in Egypte zijn, die voornamelijk in Groot-Cairo en Alexandrië wonen.⁶²⁷ Het Egyptisch grondgebied behoort niet tot het mandaat van UNRWA. UNRWA biedt dus geen ondersteuning aan Palestijnse asielzoekers en vluchtelingen in het land. Er is wel een liaisonkantoor van UNRWA in Cairo, het *Representative Office in Cairo (Roca)*.⁶²⁸ Palestijnse vluchtelingen in Egypte kunnen, aldus de bron, contact opnemen met UNRWA via Roca, bijvoorbeeld over zaken die verband houden met hun registratie bij UNRWA. Daarnaast kan het Agentschap zijn goede diensten aanbieden ter ondersteuning van de bescherming van Palestijnse vluchtelingen in Egypte, in het bijzonder met betrekking tot de behoeften van de Palestijnse vluchtelingen uit Syrië (PRS). UNRWA houdt zich met dergelijke zaken bezig zonder afbreuk te doen aan het mandaat van

⁶²² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020. P.2.

⁶²³ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020, p.2.

⁶²⁴ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020, p.2.

⁶²⁵ The Palestinian return center, *Palestinians in Egypt*, december 2016, p.31, *Palestinians_in_Egypt_full.pdf (prc.org.uk); Action Group for Palestinians from Syria, *Palestinian Refugees in Egypt Denounced Apathy by UNRWA, Palestine Embassy*, 11 maart 2020, Palestinian Refugees in Egypt Denounced Apathy by UNRWA, Palestine Embassy (actionpal.org.uk); vertrouwelijke bron, 16 augustus 2021.

⁶²⁶ Vertrouwelijke bron, 16 augustus 2021.

⁶²⁷ Vertrouwelijke bron, 24 oktober 2021.

⁶²⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020; Action Group for Palestinians from Syria, *Palestinian Refugees in Egypt Denounced Apathy by UNRWA, Palestine Embassy*, 11 maart 2020, Palestinian Refugees in Egypt Denounced Apathy by UNRWA, Palestine Embassy (actionpal.org.uk).

andere VN-agentschappen en de bijzondere status van Palestijnse vluchtelingen krachtens het VN-Vluchtelingenverdrag van 1951.⁶²⁹ De Egyptische overheid erkent echter het mandaat van UNHCR om Palestijnse vluchtelingen te registreren niet. Daarom registreert de UNHCR geen Palestijnse asielzoekers in het land. Dit geldt ook voor Palestijnse vluchtelingen uit Syrië. Zij worden evenmin geregistreerd. Dit plaatst de groep Palestijnse asielzoekers en vluchtelingen uit Syrië in een kwetsbaardere positie ten opzichte van Syrische vluchtelingen. Zij kunnen immers geen verblijfsdocument aanvragen op basis van een registratie bij UNHCR en hebben ook geen mogelijkheid om een werkvergunning aan te vragen. Sommigen zijn werkzaam in de informele sector. Ook andere ondersteuning die is voorbehouden aan personen die geregistreerd zijn bij de UNHCR blijft onbereikbaar voor deze groep.⁶³⁰

Een aanzienlijk deel van de PRS in Egypte heeft geen geldige verblijfsdocumenten. De kosten (voor uitgifte en verlenging) vormen een van de belangrijkste belemmeringen. De recente automatisering van verblijfskaarten heeft geleid tot hogere kosten (600 Egyptische pond⁶³¹ elke zes maanden) voor PRS naast de kosten van de kaart zelf (300 Egyptische ponden). De Egyptische autoriteiten leggen PRS dezelfde tarieven op als aan buitenlanders. Deze kosten zijn hoog en het niet volledig en op tijd betalen kan leiden tot boetes. Registratie van pasgeborenen is, aldus deze bron, ook vrij duur.⁶³²

Een Palestijnse ngo geeft aan dat de verblijfsrechtelijke positie van Palestijnse vluchtelingen uit Syrië slecht is aangezien de Egyptische autoriteiten hen slechts als toerist en niet als vluchteling erkennen. Noch het UNRWA noch de UNHCR kunnen, volgens deze ngo, iets betekenen voor deze groep vluchtelingen. Palestijnse vluchtelingen uit Syrië ondervinden ernstige moeilijkheden om een officiële verblijfsvergunning in Egypte te krijgen. Die toestemming is afhankelijk van de veiligheidstoestemming van de Egyptische autoriteiten. Een dergelijk onderzoek kan zonder opgaaf van redenen maanden duren. Deze situatie dwingt staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte om thuis te blijven, omdat ze door het ontbreken van officiële papieren niet kunnen verhuizen, werken of toegang hebben tot onderwijs. Aangezien de meesten van hen in 2013 in Egypte aankwamen, zijn hun reisdocumenten uitgegeven door de Syrische autoriteiten verlopen. Om hun papieren te vernieuwen, moet volgens de bron een Palestijnse vluchteling USD 350 per persoon betalen aan de Syrische ambassade in Caïro.⁶³³ Een andere bron geeft aan dat de vernieuwing van een Syrisch paspoort ongeveer USD 300 (twee jaar geldig) kost, wat voor velen niet te betalen is. Het niet in staat zijn om officiële reisdocumenten te vernieuwen, beperkt de bewegingsvrijheid van de PRS binnen en buiten Egypte sterk. Dit heeft directe gevolgen voor het verkrijgen of vernieuwen van een verblijfsvergunning.⁶³⁴

Voor humanitaire hulp zijn de Palestijnse vluchtelingen uit Syrië in Egypte aangewezen op het *World Food Programme* dat USD 25 per persoon biedt in de vorm van een voucher voor hulp in natura en incidenteel op de Egyptische Rode Halve Maan (voedsel- en hygiënehulp) in samenhang met de COVID-19 pandemie. Omdat de Palestijnse vluchtelingen uit Syrië door Egypte worden aangemerkt als toeristen, worden ze gedwongen te betalen voor het onderwijs van hun kinderen. Het gevolg is dat het overgrote deel van deze kinderen geen onderwijs geniet.⁶³⁵

⁶²⁹ Vertrouwelijke bron, 24 oktober 2021.

⁶³⁰ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶³¹ 600 Egyptische pond is ongeveer 33 Euro. Zie: wisselkoers.nl, geraadpleegd 25 oktober 2021.

⁶³² Vertrouwelijke bron, 24 oktober 2021.

⁶³³ Vertrouwelijke bron, 16 augustus 2021.

⁶³⁴ Vertrouwelijke bron, 24 oktober 2021.

⁶³⁵ Vertrouwelijke bron, 16 augustus 2021.

Voor meer informatie over de positie van vluchtelingen en asielzoekers uit Syrië en staatloze Palestijnen uit Syrië in Egypte, wordt verwezen naar het thematisch ambtsbericht over de positie van Syriërs in Egypte van december 2018.⁶³⁶

4.4 Binnenlandse ontheemden

In Egypte zijn er volgens een bron geen gebieden waar binnenlandse ontheemden worden opgevangen door de UNHCR.⁶³⁷ UNHCR in Egypte richt zich op de vluchtelingen en asielzoekers uit andere landen.⁶³⁸ Er is veel onduidelijkheid over het aantal in Egypte levende binnenlandse ontheemden. Volgens het *Internal Displacement Monitoring Centre* (IDMC) verbleven er per 31 december 2020 3.200 binnenlandse ontheemden in Egypte als gevolg van conflictsituaties of geweld, waarvan 1.000 personen die in 2020 ontheemd waren geraakt. Ook raakten in 2020 personen ontheemd door rampen.⁶³⁹ Het IDMC meldde dat de meeste ontheemding door conflict en geweld in Noord-Sinaï plaats had in de periode 2014-2018. Het betrof in totaal naar schatting 30.000 personen. Na de val in 2013 van de toenmalige regering van president Morsi was sprake van een toename van aanvallen op de strijdkrachten en op overheidsinfrastructuur, waaronder gasleidingen, in Noord-Sinaï. De regering startte een tegenoffensief waarbij voor dit gebied een avondklok werd ingesteld en de noodtoestand werd afgekondigd. Aanvallen in 2017 en 2018 op onder meer koptische christenen in de stad Al-Arish en een aanslag in die stad waarbij naar verluidt meer dan driehonderd doden vielen, leidde tot nieuwe ontheemding. De regering creëerde langs de grens met Gaza een bufferzone van veertien kilometer lang en een halve kilometer breed en vernietigde schuilplaatsen en smokkeltunnels van gewapende opstandelingen. Ook werden hierbij op grote schaal huizen en andere infrastructuur vernietigd waardoor tienduizenden mensen ontheemd raakten. De regering bood financiële compensatie voor het verlies van huisvesting en land. Ook startte de regering met de bouw van een nieuwe stad, New Rafah, om ontheemden op te vangen. Sommige mensen werden uitgesloten van hulp wegens de aangetroffen smokkeltunnels in hun huizen. De hele provincie Noord-Sinaï en de toegangswegen tot dat gebied staan onder controle van de strijdkrachten.⁶⁴⁰ Zie ook paragraaf 1.2.

4.5 Irreguliere migratie en grensbewaking

De afgelopen jaren uitten verschillende internationale en lokale organisaties hun zorgen over de manier waarop Egypte omgaat met het grensbeheer en de gebruikte methoden. De grensgebieden zijn door de Egyptische overheid geclassificeerd als militaire zones, wat betekent dat er een grote militaire aanwezigheid is en dat iedereen die daar wordt aangehouden, kan worden gearresteerd en berecht door de militaire rechtbank, zelfs kinderen. Dit heeft geleid tot praktijken waarbij duizenden mensen aan de grens worden vastgehouden, zowel degenen die proberen binnen te komen als degenen die proberen te vertrekken (zie ook hoofdstuk 5). Schattingen van lokale organisaties lopen op tot tienduizenden mensen die worden vastgehouden, waaronder gezinnen en niet-begeleide minderjarigen.⁶⁴¹ Personen die Egypte inreisden op irreguliere wijze of die niet in bezit zijn van een geldige

⁶³⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, december 2018, Thematisch ambtsbericht Positie van Syriërs in Egypte van december 2018 | Ambtsbericht | Rijksoverheid.nl.

⁶³⁷ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶³⁸ Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶³⁹ IDMC, *Egypt country information*, geraadpleegd 26 augustus 2021, Egypt | IDMC (internal-displacement.org).

⁶⁴⁰ IDMC, *A decade of displacement in North Africa and the Middle East*, 2020, p.4, 46-47,

IDMC_MenaReport_final.pdf (internal-displacement.org)

⁶⁴¹ Vertrouwelijke bron, 14 juli 2021; voor meer informatie over detentie van irreguliere migranten in Egypte zie: The Global Detention Project, *Egypt*, geraadpleegd 13 oktober 2021, Egypt Immigration Detention Profile – Global Detention Project | Mapping immigration detention around the world; The Global Detention Project, *Country report Immigration detention in Egypt*, september 2018, p. 11, Microsoft Word - Immigration Detention in Egypt - September 2018.docx (globaldetentionproject.org).

verblijfstitel lopen de kans op gerechtelijke procedures, arrestatie, gevangenschap en deportatie.⁶⁴² Amnesty International meldde dat ook in 2020 de Egyptische autoriteiten doorgingen met het willekeurig arresteren en vasthouden van vluchtelingen en migranten. Tussen januari en september 2020 arresteerden de strijdkrachten ten minste veertien Syriërs, negenentwintig Soedanezen en één persoon afkomstig uit Guinee en hielden hen vast in politiebureaus in Zuid-Egypte wegens illegale binnenkomst of verblijf in Egypte.⁶⁴³ Gewoonlijk worden in Egypte gearresteerde vluchtelingen of migranten een paar weken door de autoriteiten opgesloten voordat ze een voorwaardelijke straf krijgen van een militaire rechtbank voor het illegaal binnenkomen of verlaten van het land, waarna ze worden vrijgelaten. Het komt evenwel ook voor dat gearresteerde irreguliere migranten voor langere periodes en zelfs jaren in administratieve hechtenis zitten in gevangenissen en op politiebureaus, al dan niet in afwachting van uitzetting.⁶⁴⁴

⁶⁴² Vertrouwelijke bron, 24 september 2020.

⁶⁴³ Amnesty International, *Egypt report 2020*, geraadpleegd 24 september 2021, Everything you need to know about human rights in Egypt 2020 | Amnesty International Amnesty International.

⁶⁴⁴ Quantara.de, *Eritrean refugees in Egypt: arrested, beaten, threatened*, 22 september 2021, Egypt's illegal deportation practice: Eritrean refugees in Egypt: arrested, beaten, threatened - Quantara.de; MadaMasr, *After over 7 years' detention in Egypt, 2 Eritrean migrants face deportation*, 12 september 2021, *After over 7 years' detention in Egypt, 2 Eritrean migrants face deportation* | MadaMasr.

5 Uitreis en terugkeer

Vanuit migratieperspectief is Egypte zowel een land van herkomst, doorreis als bestemming. Van de 10 miljoen Egyptenaren in het buitenland, woont en werkt zo'n 7 miljoen in de Arabische Golf, voornamelijk in Saudi-Arabië, Koeweit en Jordanië. De overige 3 miljoen wonen in Westerse landen, vooral de VS, Canada en Italië. De Egyptische 'expatriates' – de overheid vermijdt de term diaspora – leveren een belangrijke bijdrage aan de Egyptische economie door de overmakingen (*remittances*) aan de achterblijvers. Afgelopen jaar bedroeg deze geldstroom maar liefst USD 29,6 miljard en was daarmee goed voor meer dan acht procent van het Bruto Nationaal Product (BNP). Een zorgpunt voor Egypte is de behandeling van de eigen gastarbeiders, vooral in de Golf, waar dikwijls sprake is van uitbuiting. Als gevolg van de pandemie was er ook sprake van een groot aantal gedupeerde terugkeerders uit dit gebied.⁶⁴⁵

5.1 Legale uitreis

Over het algemeen heeft een Egyptenaar geen toestemming nodig om Egypte uit te reizen. In artikel 54 van de grondwet staat vermeld dat geen Egyptisch staatsburger mag worden gehinderd bij vertrek uit het Egyptische grondgebied.⁶⁴⁶

Volgens informatie van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken waren Egyptische burgers in de leeftijd van achttien tot veertig jaar oud wel verplicht om toestemming te vragen aan de autoriteiten als zij naar de volgende zestien landen wilden reizen: Georgië, Guinee, Indonesië, Irak, Jordanië, Libanon, Libië, Maleisië, Qatar, Zuid-Afrika, Zuid-Korea, Soedan, Syrië, Thailand, Turkije en Jemen. Ook volgens een vertrouwelijke bron dienen mannen die nog niet de leeftijd van veertig jaar hebben bereikt toestemming te vragen aan de autoriteiten om uit te reizen naar bepaalde landen. Volgens de Egyptische regering hadden deze regels veeleer ten doel om het moeilijker te maken voor Egyptenaren om zich aan te sluiten bij terroristische groepen en om criminelen te beletten om naar het buitenland uit te wijken. Hoewel deze regels in de praktijk niet nauwlettend werden gehandhaafd, maakten de regels het ook moeilijker voor personen die niet in deze doelgroepen vielen, om naar het buitenland te reizen.⁶⁴⁷

Daarnaast mogen mannen die hun verplichte militaire dienstplicht nog niet vervuld hebben en hiervoor geen vrijstelling hebben gekregen, niet naar het buitenland reizen of emigreren. Zie ook paragraaf 1.5 over militaire dienstplicht.⁶⁴⁸

Uitreis bij politie- of gerechtelijk onderzoek

Als er geen uitreisverbod is opgelegd, dan is het volgens een bron mogelijk om Egypte legaal uit te reizen als er een politie- of gerechtelijk onderzoek loopt of wanneer iemand in afwachting is van een uitspraak in een (militaire) rechtszaak.

⁶⁴⁵ Vertrouwelijke bron, 19 september 2021.

⁶⁴⁶ United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 32-33; vertrouwelijke bron, p.3, 29 september 2020.

⁶⁴⁷ United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 32-33; vertrouwelijke bron, p. 3, 29 september 2020.

⁶⁴⁸ United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 32-33; IRBC, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad (2016-July 2018)*, IRB – Immigration and Refugee Board of Canada: "Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad (2016-July 2018) [EGY106143.E]", Document #2017229 - eci.net.

Burgers kunnen volgens die bron ook een nieuw paspoort of een nieuwe identiteitskaart aanvragen en verkrijgen als er een politie- of gerechtelijk onderzoek loopt of wanneer iemand in afwachting is van een uitspraak in een (militaire) rechtszaak.⁶⁴⁹

Ook personen die op borgtocht zijn vrijgelaten kunnen Egypte legaal uitreizen als er geen uitreisverbod is opgelegd. Zij kunnen volgens een bron ook nieuwe reis- en identiteitsdocumenten aanvragen en verkrijgen.⁶⁵⁰

Als iemand is veroordeeld door een civiele of militaire rechtbank tot een gevangenisstraf en deze nog niet heeft uitgezeten, is de kans groot dat hij wordt gezocht en Egypte daardoor niet legaal kan uitreizen. Volgens een bron wordt een aanvraag voor nieuwe reis- en identiteitsdocumenten doorgaans door de overheid niet in samenhang bekeken met het gegeven dat iemand veroordeeld is. Zij kunnen altijd een aanvraag indienen voor nieuwe documenten en deze op een legale manier verkrijgen. Zij zullen deze echter normaalgesproken wel in persoon moeten ophalen om ze te kunnen verkrijgen.⁶⁵¹

Het komt in het algemeen evenwel voor dat iemand vanwege politieke redenen moeilijkheden of vertraging ondervindt bij het vernieuwen van een paspoort, ook als er geen politie- of gerechtelijk onderzoek loopt. Dit overkwam bijvoorbeeld de voormalig vicepresident en directeur van het internationaal atoomagentschap (IAEA) en Nobelprijswinnaar Mohamed El-Baradei, maar ook andere dissidenten in ballingschap, mediaprofessionals en actieve oppositieleden.⁶⁵²

Uitreisverboden

De autoriteiten legden uitreisverboden op aan mensenrechtenverdedigers en politiek activisten tegen wie een onderzoek liep of die formeel waren aangeklaagd. Volgens mensenrechtenorganisaties gebruikten de autoriteiten uitreisverboden als middel om mensenrechtenverdedigers te intimideren en het zwijgen op te leggen, bijvoorbeeld in de zogenaamde *foreign funding of civil society case* (zie paragraaf 3.1.2.2.), of bij de mensenrechtenactivist en journalist Esraa Abdel Fattah. Zij kon het land niet uit als gevolg van een uitreisverbod.⁶⁵³ Uitgevaardigde reisverboden worden volgens een bron direct bekendgemaakt bij de grenspolitie. De persoon tegen wie het reisverbod wordt uitgevaardigd krijgt hiervan geen notificatie en merkt dit vaak pas als hij of zij op het punt staat om Egypte uit te reizen en hij of zij bij de grens wordt tegengehouden.⁶⁵⁴

In de verslagperiode kon niet met zekerheid worden gesteld of er een nationale opsporingslijst bestaat, wie er eventueel op zouden staan en of dit alle personen met een uitreisverbod zijn. In het algemeen kan worden gesteld dat personen die gezocht worden door de Egyptische autoriteiten meestal ook een uitreisverbod krijgen opgelegd, omdat ze nodig zijn voor het onderzoek. Zoals hierboven vermeld worden uitgevaardigde reisverboden direct bekendgemaakt bij de grenspolitie.⁶⁵⁵

In het algemeen kan worden gesteld dat corruptie zeker voorkomt in Egypte. Egypte staat op plaats 117 van de 180 onderzochte landen van de *Corruption Perceptions*

⁶⁴⁹ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020.

⁶⁵⁰ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020.

⁶⁵¹ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 3 oktober 2020.

⁶⁵² Al Jazeera, *Is Egypt using passports to punish its opponents?* 2 mei 2017; vertrouwelijke bron, 3 oktober 2020.

⁶⁵³ United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 32-33; Frontline Defenders, *Case history: Esraa Abdel Fattah*, geraadpleegd op 15 april 2021.

⁶⁵⁴ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 3 oktober 2020.

⁶⁵⁵ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020.

Index van de internationale ngo *Transparency International*.⁶⁵⁶ Toch is het volgens een bron in de praktijk zeer moeilijk om door omkoping een uitreis te regelen, terwijl men eigenlijk gezocht wordt of veroordeeld is en een uitreisverbod opgelegd heeft gekregen. Een persoon zal dan zeer goede connecties moeten hebben en veel geld moeten inbrengen om over meerdere schijven gedurende de procedure ambtenaren mee te krijgen. Dit gaat doorgaans gepaard met grote risico's.⁶⁵⁷

Ballingschap

Volgens de Egyptische autoriteiten bestaat er geen gedwongen ballingschap. Ook de grondwet verbiedt de autoriteiten om burgers het land uit te zetten of ze te beletten om naar het land terug te keren. Desalniettemin leefden politici uit de tijd van voormalige presidenten Mubarak en Morsi in het buitenland en verklaarden zij dat zij door de regering bedreigd werden.⁶⁵⁸

Irreguliere migratie

In 2016 waren er zeker tweehonderd doden door irreguliere migratie met boten vanuit Egypte. Tussen 2016 en 2020 waren er hoegenaamd geen berichten over irreguliere immigratie per boot vanuit Egypte. Medio 2021 waren er meerdere berichten over irreguliere migratie per boot vanuit Egypte met gemiddeld honderd personen per boot, waaronder onbegeleide minderjarigen.⁶⁵⁹ Ook waren er de afgelopen jaren berichten over Egyptenaren die vanuit andere landen in de regio de Middellandse Zee probeerden over te steken.⁶⁶⁰

Eind augustus 2021 raakte bekend, aldus de onlinenieuwswebsite *MadaMasr* dat in een stad in de provincie Daqahlia gerouwd werd om het verlies van elf jonge mannen die stierven aan boord van een boot die op weg naar Italië kapseisde. Meer dan veertig Egyptische staatsburgers zouden zijn gered door de kustwacht in Libië. Ook raakte enkele dagen eerder bekend dat de Libische autoriteiten de lichamen hadden gevonden van zes jonge Egyptenaren die ook waren verdronken onderweg naar Italië.⁶⁶¹

5.2 Terugkeer

Terugkeer van Egyptenaren

Een bron stelt dat indien een persoon in bezit is van een geldig paspoort of reisdocument er geen specifieke inreisprocedures zijn. De duur van het verblijf in het buitenland is hier niet van invloed op. Personen die terugreizen op basis van een (vervangend) reisdocument, een laissez-passer, worden bij aankomst op het vliegveld staande gehouden voor onderzoek. Dergelijk onderzoek duurt volgens de bron 24-72 uur.⁶⁶²

⁶⁵⁶ Transparency International, *Corruption Perceptions Index*, Egypt - Transparency.org, geraadpleegd 27 september 2021.

⁶⁵⁷ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020; vertrouwelijke bron, 3 oktober 2020.

⁶⁵⁸ United States Department of State, Bureau of Democracy, *Human Rights and Labor Country Reports on Human Rights Practices for 2019*, p 32-33; Carnegie Endowment for International Peace, *Egypt's Political Exiles: Going Anywhere but Home*, 29 maart 2019.

⁶⁵⁹ Vertrouwelijke bron, 8 augustus 2021; The New Humanitarian, *Egypt boat disaster shines light on new migration trend*, 10 oktober 2016, The New Humanitarian | Egypt boat disaster shines light on new migration trend.

⁶⁶⁰ BBC Monitoring, *Libya police say kidnapped migrants rescued*, 10 juni 2021; The Independent, *Nearly 45 migrants drown in shipwreck off Tunisia*, 4 juli 2021; The Independent, *Libya arrests 2 suspected traffickers, returns 53 to Egypt*, 13 sept 2021; Euromed Rights, *EuroMed Rights EU-Egypt migration cooperation: at the expense of human rights*, juli 2019, p.10, Report-on-EU-Egypt-cooperation-on-migration .pdf (statewatch.org).

⁶⁶¹ Mada morning digest, 11 Egyptians killed in capsized boat off Libyan coast, 30 augustus 2021, gerefereerd werd aan bericht in de Arabischstalige pers: almasryalyoum van 28 augustus 2021, رحلة هجرة غير شرعية .. ووالدة أحد الضحايا: عايزة ابني حي أو ميت (فيديو) (almasryalyoum.com)

⁶⁶² Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

Wettelijk gezien, is het volgens een andere bron niet van belang hoelang een Egyptenaar in het buitenland heeft verbleven met betrekking tot mogelijke risico's bij terugkeer in Egypte. Personen die illegaal uitgereisd zijn en geen uitreisstempel kunnen overleggen lopen het risico te worden gearresteerd bij terugkeer. Personen die door de grensautoriteiten als verdacht worden beschouwd, worden volgens de bron mogelijk onderworpen aan ondervragingen op het vliegveld.⁶⁶³

Risicogroepen bij terugkeer

Volgens een andere bron kwam het in de verslagperiode voor dat activisten, journalisten en onderzoekers die terugkeerden vanuit het buitenland en dissidente ideeën hadden geuit werden gearresteerd bij aankomst in Egypte. Zij werden doorgaans voor onbepaalde tijd gedetineerd, zonder duidelijke tenlastelegging. Volgens deze bron is het te verwachten dat Egyptenaren die in het buitenland verbleven en daar anti-islamitische, atheïstische of evangelische content online plaatsten bij terugkeer problemen krijgen. De bron gaf aan geen specifieke zaken te kennen. De bron voorziet –in de context van een onveilige sfeer in Egypte- dat deze mensen intimidatie of geweld kunnen verwachten.⁶⁶⁴ De bron gaf niet aan van welke zijde – overheid en /of vanuit de samenleving- die problemen te verwachten zijn.

Volgens DFAT hielden de Egyptische autoriteiten 'waarschuwingslijsten' bij van mensen met een uitreisverbod omwille van strafrechtelijke procedures. De procureur-generaal en rechters kunnen personen plaatsen op deze lijst, alsmede het ministerie van Binnenlandse Zaken en de veiligheidsdienst. Personen kunnen ook van de lijst worden verwijderd, op verzoek van de advocaat van een verdachte. Het is dan aan de procureur-generaal om aan te tonen dat de persoon niet mag worden verwijderd van de lijst. Volgens DFAT hebben de veiligheidsdiensten het vermogen om Egyptenaren in het buitenland in de gaten te houden. Bij terugkeer zou het voorkomen op de lijst tot problemen kunnen leiden met de autoriteiten, bijvoorbeeld indien iemand irregulier is uitgereisd en niet reeds bij uitreis op basis van de lijst is aangehouden.⁶⁶⁵

5.2.1 *Ondersteuning aan terugkeerders*

IOM-Egypte verleende in 2019 hulp aan 97 vrijwillig terugkerende Egyptenaren (94 mannen en 3 vrouwen) bij hun inreis en herintegratie. De meesten van hen kwamen uit Duitsland en Libië. De hulp bestond naast hulp bij aankomst en met administratieve procedures uit financiële ondersteuning, hulp bij de opzet van een klein inkomen genererende activiteit, medische assistentie en onderdak.⁶⁶⁶ In 2020 en in de eerste helft van 2021 assisteerde IOM 287 Egyptenaren met hun vrijwillige terugkeer. Het betrof 244 mannen, 20 vrouwen en 23 minderjarigen. De belangrijkste landen van waaruit Egyptenaren met steun van IOM terugkeerden waren: Griekenland (125 personen), Duitsland (63 personen) en Nederland (22 personen).⁶⁶⁷ IOM-Nederland assisteerde in 2021 tot en met juli acht personen met hun vrijwillige terugkeer naar Egypte. In 2020 en 2019 kregen jaarlijks veertien personen hulp uit dit programma voor vrijwillige terugkeer en herintegratie.⁶⁶⁸ IOM is niet betrokken bij niet-vrijwillige terugkeer.⁶⁶⁹ IOM-Egypte verstrekt hulp aan in Egypte gestrande migranten van niet-Egyptische nationaliteit voor de terugkeer naar hun herkomstlanden of naar een derde land

⁶⁶³ Vertrouwelijke bron, p. 4, 29 september 2020.

⁶⁶⁴ Vertrouwelijke bron, 1 juni 2020.

⁶⁶⁵ DFAT, *Country information report Egypt*, 17 juni 2019.

⁶⁶⁶ Vertrouwelijke bron, 14 september 2020.

⁶⁶⁷ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

⁶⁶⁸ IOM-Nederland, *Maandelijkse cijfers vrijwillige terugkeer 2008-heden*, geraadpleegd 23 augustus 2021, *Maandelijkse cijfers vrijwillige terugkeer 2008 - heden* - IOM Nederland (iom-nederland.nl).

⁶⁶⁹ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

waar zij permanent verblijf hebben. In 2019 assisteerde IOM-Egypte 905 personen in het kader van dit *Assisted Voluntary Return (AVR)* programma, in 2020 497 en in 2021 tot en met augustus 377 personen.⁶⁷⁰

Egyptenaren die terug willen of moeten keren naar Egypte vanuit een Europees land dat deel uitmaakt van het *European Return and Reintegration Network (ERRIN)* kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor hulp bij terugkeer en herintegratie. De uitvoerende lokale organisatie in Egypte waarmee ERRIN samenwerkt is de *Life Makers Foundation Egypt*. Deze organisatie biedt zowel vrijwillige als onvrijwillige terugkeerders hulp in de eerste fase van hun herintegratie. Onder de Egyptische terugkeerders die in aanmerking kunnen komen voor hulp vallen asielzoekers, afgewezen asielzoekers, reguliere en irreguliere migranten, ongebeleidde minderjarigen en andere kwetsbare personen.⁶⁷¹ Dit ongeveer een jaar oude programma biedt deelnemende Europese overheids-terugkeerorganisaties de mogelijkheid om na inreis, indien de terugkeerder daar behoefte aan heeft, hulp bij herintegratie te bieden. In totaal maakten tot september 2021 negen terugkeerders, waarvan twee ongebeleidde minderjarigen, hiervan gebruik. Om in aanmerking te komen voor hulp dient de terugkeerder binnen drie maanden na aankomst contact op te nemen met Life Makers. De assistentie wordt verstrekt in natura. Afhankelijk of sprake is van vrijwillige dan wel gedwongen terugkeer varieert de waarde van de verleende hulp tussen de 2.000 en 500 Euro per persoon. Het betrof een persoon die terugkeerde uit Oostenrijk, een uit België en zeven uit Duitsland.⁶⁷²

Minderjarigen

Volgens een bron houden vooral internationale organisaties als de *Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)* zich bezig met het lot van minderjarige alleenstaande repatrianten. IOM streeft ernaar om minderjarige repatrianten een zo goed mogelijke kans te geven om te re-integreren in de Egyptische samenleving door op maat gesneden beoordelingen en ondersteuning. Hierbij gaat het om hulp bij (beroeps)opleidingen en werkgelegenheid in Egypte en mentale ondersteuning. Het betreft volgens de bron echter kleine aantallen minderjarigen gezien het gebrek aan faciliteiten in Egypte (enkele tientallen) en blijft het merendeel van de alleenstaande minderjarige repatrianten zonder hulp of begeleiding.⁶⁷³

⁶⁷⁰ Vertrouwelijke bron, 8 september 2021.

⁶⁷¹ Voor meer informatie over de mogelijkheids Life Makers kan bieden, zie *Service-Provider-Leaflet_Egypt_EN-v.4.pdf* (returnnetwork.eu).

⁶⁷² Vertrouwelijke bron, 9 september 2021.

⁶⁷³ Vertrouwelijke bron, 20 juni 2020; *IOM Egypt, Assisted voluntary return and reintegration, Assisted Voluntary Return and Reintegration | IOM Egypt*, geraadpleegd 27 september 2021. Een van de belangrijkste kwetsbare groepen Egyptische terugkeerders die IOM in toenemende mate helpt, zijn niet-begeleide migrantenkinderen (UMC's) die alleen de Middellandse Zee oversteken op zoek naar een nieuw leven in Europa. Voor UMC's leveren IOM Egypte en haar overheidspartners aanzienlijke inspanningen om ervoor te zorgen dat het belang van het kind centraal staat bij hun terugkeer en re-integratie.

6 Bijlagen

6.1 Gebruikte openbare bronnen

Boeken en artikelen

Afte, *Internet without surveillance. How can the Egyptian government end the policy of mass surveillance?*, 3 juni 2021, Internet without surveillance. How can the Egyptian government end the policy of mass surveillance? - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org).

AFTE, *Universities without academic freedom*, 27 juli 2020, Universities Without Academic Freedoms: A Report On Freedom Of Teaching And Research In Egyptian Universities - Association of Freedom of Thought and Expression (afteegypt.org).

American University Cairo, Yara Yasser Nasser, *The legal framework of apostasy in Egypt: an illegal limitation of freedom of belief*, juni 2014, Microsoft Word - Yara Nassar Thesis.docx (aucegypt.edu).

AI, "What do I care if you die?" Negligence and denial of health care in Egyptian prisons, 2021, Report (amnesty.nl).

Amnesty International, *Egypt report 2020*, Everything you need to know about human rights in Egypt 2020 | Amnesty International Amnesty International.

Amnesty International, *Death sentences and executions in 2020*, april 2021.

Amnesty International, *Egypt: Largest wave of mass arrests since President Abdel Fattah al-Sisi came to power*, 2 oktober 2019, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/egypt-largest-wave-of-mass-arrests-since-president-abdel-fattah-al-sisi-came-to-power/>.

Amnesty International, *Egypt: State Security prosecution operating as a 'sinister tool of repression'*, 27 november 2019, Egypt: State Security prosecution operating as a 'sinister tool of repression' | Amnesty International.

Amnesty International, *Permanent state of exception. Abuses of the supreme state security prosecution*, 2019, Egypt: Permanent State of Exception: Abuses by the Supreme State Security Prosecution (amnesty.org).

Amnesty International, *Egypt: Children face shocking violations including torture and enforced disappearance*, 3 december 2018, Egypt: Children face shocking violations including torture and enforced disappearance (amnesty.org).

ANHRI, *7- Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab"*, 23 november 2020, 7- Tora 922 Maximum Security Prison "Aqrab" – Arabic Network for Human Rights Information — ANHRI.

Arab Center Washington DC, *Explaining Egypt's rol during the Gaza war*, 3 juni 2021, Explaining Egypt's Role during the Gaza War (arabcenterdc.org).

Arab Center Washington DC, *Politics of Covid-19 in Egypt: between repression and opportunism*, 12 mei 2020, Politics of COVID-19 in Egypt: Between Repression and Opportunism (arabcenterdc.org).

Atlantic Council, *Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey*, 1 juni 2021, *Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey - Atlantic Council*, Egypt recalibrated its strategy in Libya because of Turkey - Atlantic Council.

Baker Institute, Issue brief, *Ethnic / religious communities in Egypt: grievances and inclusive projects*, 10 mei 2018, *Ethnic/Religious Communities in Egypt: Grievances and Inclusive Prospects* (bakerinstitute.org).

Carnegie Endowment for International Peace, Maged Mandour, *Ill-suited to cope with any social unrest, the Sisi-regime utilizes mass repression to prevent change*, 25 januari 2021, <https://carnegieendowment.org/sada/83719>.

Carnegie Endowment for International Peace, *The Egyptian Military's Terrorism Containment Campaign in North Sinai*, 30 juni 2020, *The Egyptian Military's Terrorism Containment Campaign in North Sinai - Carnegie Endowment for International Peace*.

Demographic research, *Exploring the fertility rate in Egypt*, volume 37, p.998, 2017, *Exploring the fertility trend in Egypt* (demographic-research.org).

EASO, COI query. Formal requirements for the issuance of birth and marriage certificates, 2 mei 2018, EASO – European Asylum Support Office: "Formal requirements for the issuance of birth and marriage certificates", Document #1431338 - ecoi.net.

Emirates Policy Center (EPC), *Results of Egyptian parliamentary elections: potential impact on its performance and future relations with government*, 20 januari 2021, *Results of Egyptian Parliamentary Elections: Potential Impact on its performance and Future Relationship with Government* | Emirates Policy Center (epc.ae).

Euromed Rights, *EuroMed Rights EU-Egypt migration cooperation: at the expense of human rights*, juli 2019, *Report-on-EU-Egypt-cooperation-on-migration .pdf* (statewatch.org).

Geneva Academy, Annabel Bassil, *The war report. Non-international armed conflict to continue in Sinai?*, november 2019, *Non-International Armed Conflict To Continue In Sinai .pdf* (geneva-academy.ch).

HRW, *Q&A: legal framework and environment for non governmental groups (ngo's) in Egypt*, 15 juli 2021, *Q&A: Legal Framework and Environment for Nongovernmental Groups (NGOs) in Egypt* | Human Rights Watch (hrw.org).

HRW, *Egyptian army's massive destruction in North-Sinai*, 17 maart 2021, <https://www.hrw.org/video-photos/interactive/2021/03/17/egyptian-armys-massive-destruction-north-sinai>.

HRW, *Egypt: Activist Stripped of Citizenship*, 11 februari 2021, *Egypt: Activist Stripped of Citizenship* (hrw.org).

HRW, *World report 2021, Egypt, events of 2020, World Report 2021: Egypt* | Human Rights Watch (hrw.org).

HRW, *Egypt:hundreds arrested in nationwide crackdown*, 27 september 2019, *Egypt: Hundreds Arrested in Nationwide Crackdown* | Human Rights Watch (hrw.org)

HRW, *"We do unreasonable things here". Torture and security in al-Sisi's Egypt*, 5 september 2017.

HRW, *Egypt: horrific Palm Sunday bombings*, 12 april 2017, <https://www.hrw.org/news/2017/04/12/egypt-horrific-palm-sunday-bombings>.

HRW, *All according to plan. The Rab' a massacre and mass killings of protesters in Egypt*, 12 augustus 2014, <https://www.hrw.org/report/2014/08/12/all-according-plan/raba-massacre-and-mass-killings-protesters-egypt>.

IDMC, *A decade of displacement in North Africa and the Middle East*, 2020, IDMC_MenaReport_final.pdf (internal-displacement.org).

IEMED, *Three Steps in Ensuring Digital Security of Egyptian Activists Abroad*, 24 september 2021, Three Steps in Ensuring Digital Security of Egyptian Activists Abroad : IEMed.

IEMED, *The Geopolitics of Violent Extremism. The Case of Sinai*, 21 september 2021, The Geopolitics of Violent Extremism. The Case of Sinai : IEMed.

IOM, *Country strategy for Egypt 2021-2025*, juli 2021, IOM Egypt Country Strategy 2021-2025 FINAL.pdf

IRB Canada, *Egypt: Information on national identity cards including appearance; requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy (2010-June 2016)*, 26 mei 2016, Refworld | Egypt: Information on national identity cards including appearance; requirements and procedures to obtain the card, and whether documents required to apply for a card can be obtained by a proxy (2010-June 2016).

IRB Canada, *Egypt: Military service, including age of recruitment, exemptions and availability of alternative service; treatment of persons who refuse or evade military service, including upon their return from abroad (2016-July 2018) [EGY106143.E]*, 20 juli 2018.

Just security, *Disinformation wars in Egypt: the inauthentic battle on Twitter between Egyptian government and opposition*, 26 oktober 2020, Disinformation Wars in Egypt: The Inauthentic Battle on Twitter between Egyptian Government and Opposition - Just Security.

Mada, *Up in arms over de TikTok star: public morality and the state*, 29 april 2020, <https://www.madamasr.com/en/2020/04/29/opinion/society/up-in-arms-over-a-tiktok-star-public-morality-and-the-state/>.

Masaar, *Blocking websites in Egypt "techniques and laws"*, mei 2021, Book EN (masaar.net).

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Betreft Beantwoording vragen van de leden Sjoerdsma (D66), Van Ojik (GroenLinks), Ploumen (PvdA) en Karabulut (SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over het bericht 'Egypt arrested its leaders, but a leading human rights group remains defiant'*, 17 december 2020, <https://www.openkamer.org/kamervraag/2020Z22684/>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Antwoord op vragen van het lid Van den Hul over het bericht 'Egypte: doden in gevangenis na marteling en slechte medische zorg'*,

15 februari 2021,
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z01513&id=2021D06982>.

Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Thematisch ambtsbericht positie van Syriërs in Egypte*, december 2018, Thematisch ambtsbericht Positie van Syriërs in Egypte van december 2018 | Ambtsbericht | Rijksoverheid.nl.

Minority Rights Group International, *Justice denied, promises broken: the situation of Egypt's minorities since 2014*, januari 2019, MRG_Rep_Egypt_EN_Jan19.qxp_MRG (minorityrights.org).

Politics today, *Tortured and Imprisoned: Children are Unsafe in Sisi's Egypt*, 21 september 2019. Tortured and Imprisoned: Children are Unsafe in Sisi's Egypt – Politics Today.

POMED, Jessica Noll, *Fighting corruption or protecting the regime*, februari 2019, POMED_ACAreport_FINAL.pdf

Privacy International, *The president's men? Inside the Technical Research Department*, februari 2016, egypt_reportEnglish_0.pdf (privacyinternational.org).

Reprivee, *The death penalty in Egypt: Ten year after the uprising*, 24 mei 2021, ResearchReport_DeathPenaltyInEgypt2021.pdf (reprivee.org).

The legal agenda, *Constituting Military Courts in Egypt: The Role of Constitutions*, 21 december 2017, Constituting Military Courts in Egypt: The Role of Constitutions - Legal Agenda (legal-agenda.com).

TIMEP, *Egypt's empowered prosecution and threats to fair trial guarantees*, 5 april 2020, Egypt's Empowered Prosecution and Threats to Fair Trial Guarantees – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

TIMEP, *Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion*, 3 februari 2021, Contempt of Religion in North Africa: Repression of Minorities and Monopoly on Interpretation of Religion – The Tahrir Institute for Middle East Policy (timep.org).

Timep, *Timep brief: detention conditions in Egypt*, 29 augustus 2019, TIMEP Brief: Detention Conditions in Egypt – The Tahrir Institute for Middle East Policy.

Timep, *Timep brief: protest law*, 11 september 2018, TIMEP Brief: Protest Law – The Tahrir Institute for Middle East Policy.

UK, Home office, *Country Policy and Information Note Egypt: Military service*, november 2019, <https://www.justice.gov/eoir/page/file/1227336/download>.

UN CRC, *Consideration of reports submitted by States parties under article 8, paragraph 1 of the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. Concluding observations: Egypt*, 30 mei-17 juni 2011, CRC/C/OPAC/EGY/CO/1, Treaty bodies Download (ohchr.org).

UNICEF Egypt Data snapshot-issue 2 june 2019, *Female Genital Mutilation (FGM)*, 2019, FGM (English).pdf (unicef.org).

UNRWA, *letter to UNHCR*, 22 september 2021, 61541acb4.pdf (unrwa.org)

USAID, *Egypt Gender analysis and assessments*, november 2020,
https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XBJN.pdf

US Department of State, *Egypt human rights report 2020*, 30 maart 2021.

US Department of State, *Egypt human rights report 2019*, Egypt - United States
Department of State.

Kranten en tijdschriften

The Guardian
Middle East Eye
NRC
The Economist
The New York Times

Websites

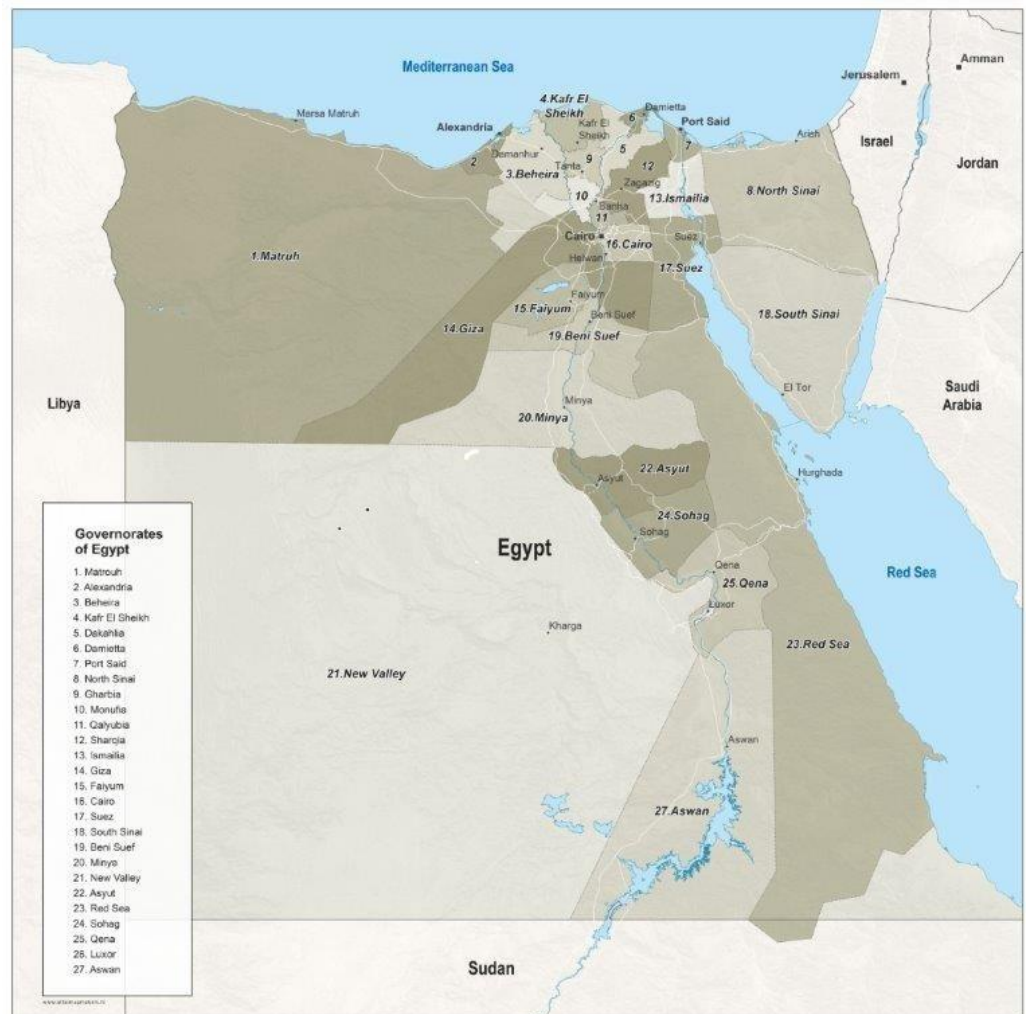
Africa news
Aljazeera
AI Monitor
AP
BBC news
Christian science monitor
Egypt - The World Factbook (cia.gov)
Egypt Today
IDMC
MadaMasr
The Africa Report
The Independent
VRT news

6.2 Lijst van afkortingen

ABM – Ansar Bayt al-Maqdis
AI – Amnesty International
ANHRI – Arabic Network for Human Rights Information
CAT – Committee against Torture
CGP – Center for Global Policy
CPJ – Committee to Protect Journalists
ECHR – Egyptian Center for Human Rights
EIPR – Egyptian Institute for Personal Rights
EJS – Egyptian Journalists Syndicate
FGM – Female Genital Mutilation
FH – Freedom House
FJP – Freedom and Justice Party
GERD – Grand Ethiopian Renaissance Dam
GNA – Government of National Accord
GNU – Government of National Unity
HASM- Harakat Sawa'd Misr
HRW – Human Rights Watch
ICCPR – International Covenant for Civil and Political Rights
ICRC – International Committee of the Red Cross
IDMC – International Displacement Monitoring Center
IOM – International Organisation for Migration

IS - Islamitische Staat ook wel: ISIS- Islamitische Staat in Irak en Al-Sham, Daesh
LAS – League of Arab States
LHBTI – Lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, interseksueel
LOC – Law Library of Congress
MB – Moslimbroederschap
MRGI – Minority Rights Group International
NCCM – National Council for Childhood and Motherhood
NCHR – National Council for Human Rights
NCW - National Council for Women
NEC – National Election Commission
NGO – Niet-gouvernementele organisatie
OHCHR – Office of the High Commissioner for Human Rights
OPHR – Observatory for the Protection of Human Rights
OSAC – Overseas Security Advisory Council
PRS - Palestine Refugees from Syria
RSD – Refugee Status Determination
RWB – Reporters Without Borders
SC – State Council
SMRC – Supreme Media Regulatory Council
SRS – Sex Reassignment Surgery
SSSP - Supreme State Security Prosecution
TI – Transparency International
TIMEP – Tahrir Institute for Middle East Policy
UNDP – United Nations Development Programme
UNFPA - United Nations Population Fund
UNFPA – United Nations Population Fund
UNGA – United Nations General Assembly
UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF – United Nations Children’s Emergency Fund
UNICEF – United Nations Children's Fund
UNRWA – United Nations Relief Works Agency for Palestinian Refugees in the Near East
USDoS- United States Department of State
VAE- Verenigde Arabische Emiraten
VN – Verenigde Naties
WEF – World Economic Forum
WGEID – UN Working Group on Enforced or Involuntary Disappearances
WFP - World Food Programme.

6.3 Kaart van Egypte

Bron: Managementboek.nl